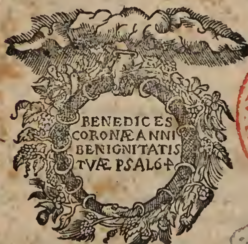

CLARISSIMI, ERVDITISSIMÍQVE VIRI, D. NICOLAI VILLAGAGNONIS, EQVITIS Rhodij, aduersus nouitiũ Caluini, Melanchthonis, atq; id genus sectariorũ dogma de sacramento Eucharistiæ, opuscula tria, recèns conscripta, & in lucem edita.

Opusculorum titulos uersa pagina offendes.

COLONIAE,
Apud Maternum Cholinum,
1 5 6 3.

CONTENTORVM HIC OPVSCV-
lorum series.

1. Ad articulos Caluinianæ, de Sacramento Eucharistię, traditionis, ab eius ministris in Francia Antarctica euulgatæ, Responsiones ad Ecclesiam Christianam.

2. De cœnæ controuersiæ Philippi Melanchthonis iudicio, ad Serenissimum Ferdinandum Cæsarem semper Augustum, & ad illustrissimos Sacri Rom. Imperij Principes.

3. De Venerãdissimo Ecclesiæ sacrificio, ad Lodouicum Herquiuillerũ, Regium in senatu Parisiensi Consiliarium.

F. HENRICI ANGELI CARMELITAE
Epigramma.

Militat in castris sacris Mauortis alumnus,
Robore præstantes conserit usq; manus.
Et lingua & calamo gladioq; armatus in hostes
Insilit intrepidus, sternere quosq; potens.
Non tantùm Scythicam doctus contundere gentem,
Quæ nostro toties imminet exitio:
Quin etiam hic sæuos didicit iugulare latrones
Hæreticos, sacro quos feriet ense suo.
Perfide quid facies tandem Caluine? potenti
Cædendus gladio Villaganonis eris.

AD

AD CHRISTIANAM ECCLESIAM

N. Villagagno
S. & P.

NE cui mirum ſit, quòd ego in re militari, appliùs quàm in literis verſatus, in cauſam Eccleſiæ ſum ingreſſus, vt Caluinianã doctrinã impugnẽ: antequã rẽ aggrediar, cõſilij mei rationem paucis exponendam eſſe duxi: Ad Franciam Antarcticam mihi manenti, propinqui ac neceſſarij mei mihi nunciauerunt, eos qui Geneua ad nos emigrauerant, Geneuam reuectos, paſſim nomen meum maledictis hoc dolore traducere, quòd (quũ inter nos de religione minimè conueniret) illi à me remiſſi ac repulſi fuiſſent: Addiderũt Caluinũ maledictis ſuis tanta infamia exi-

 ſtima-

ſtimationem noſtram affeciſſe, vt niſi maturè mihi proſpexiſſem, in hominũ odium incurrerem, quod tam altè radi ces in eorũ animis eſſet acturum, vt vix reuelli poſſet. Hac re animo permotus, antequam illud noſtri nominis odium inueteraſceret, putaui mihi faciendum eſſe, vt non ſolùm ſcriptis me tibi Chriſtiane lector, purgarem, ſed eò me ipſe conuerterem, vt ſi & opus eſſet, Philippum quendam Corgillierium Pontanum propter meam abſentiam ferocientem, ad pugnam me laceſſentem, armis exciperem ac reprimerem. Et quia multa, quæ de Geneuenſium religione comperi, ſum euulgaturus, quæ tanta inſania, blaſphemia, ſtultitiaq; ſcateãt, vt mihi nõ videare fidem habiturus, ne in calumniæ ſuſpicionem incidam, hæc proprio Miniſtri (ſic enim loquuntur) ſcripto, atteſtari volui. Huius rei gratia eò me conferre cõſtitui, quò peruenire mihi licere, fide publica confirmabitur.

tur. Intereà illorum traditiones, noſtrasq; de eis contentiones edidimus: vt qui librum noſtrum lecturi ſunt, de cauſſa noſtra verè dijudicent: atque ſi quam de nobis infauſtam opinionem conceperunt, euellant, ac ex animo eijciant. Antea tamen paucis hac epiſtola perſtrinximus, quorum mihi criminum infamiam inuſſerint. Ab Atheiſmo viri pij exorſi ſunt, vt ubi omnem de mea religione opinionem probis expuliſſent, minori negotio quiduis turpitudinis ac ſceleris perſuaderent. Expoſuerunt me quadam religionis ſimulatione, Geneua miniſtros aſciuiſſe, vt in eorum religione, Barbaros inſtituerem: ſed paulò pòſt, animi quadam leuitate, ac mobilitate, Euangelij pertæſum, in ſuperſtitionis Papiſticę vanitatem relapſum, deincepsq; Atheiſmũ indutum fuiſſe: Quamobrem non ſolũ Miniſtros ſanctos expuliſſem, ſed ne quid ad ſummã maliciam & nequitiam mihi deeſſet,

vbi nauem viciosam, reque frumentaria vacuã, nactus essem, hanc illos conscendere coëgisse, vt si non deprimerentur, inedia deficerent. Hæc vana esse ostendemus, crudelitatisque notã eluemus, quũ paucis de doctrina disseruerimus. Inficiari nolo, illos suo aduentu, me maxima lætitia perfudisse: Eã enim in primo aditu sauctitatis speciẽ exhibuerũt, vt putarem diuinitatis thesaurum aliquem eximium, è cœlo ad nos illapsum esse, sed alienam personam diu nõ tulerunt. Eremi enim nostræ paupertatem fastidiẽtes, ad carnes Ægyptias respexerunt, moxq; ad ingenium redierunt, vt pleriq;, in primo aditu redeundi sibi potestatem fieri, molestissimè exigerent. Hoc quũ rei frumentariæ difficultas impediret, ægrè retenti sunt: sed victi moræ tædio, ita se gesserunt, vt quã de eorum aduentu voluptatem imbiberam, maxima animi molestia repellerem. In eorũ religione tribus potissimũ rebus offendi.

offendi. Euchariſtiã omni prorſus diuinitate, diuiniq; corporis præſentia ſpoliabant, ne terrenũ Elementũ honore afficerent. Tradebãt, animas ſuas carnẽ Domini, fide, ſed ſeorſum à ſacramento mãducare, ſimul ac eorũ corpora pane Euchariſtiæ veſcerentur. Ab ea ſentẽtia me abduxit verbum Domini, Hoc eſt corpus meum. Tandem vbi eã rem multis verbis triuiſſemus, Miniſter ſcripto nobis affirmare non dubitauit, ab eſu diuinæ carnis arceri corpora, quòd ſpes æternæ vitæ animas, nõ corpora ſpectaret: Hoc probare nec potui. Ab hac opinione huc deſcenderũt, vt carni Chriſti diuinitatẽ negauerint: in Chriſto duas naturas diſtinctas & differentes conſtituentes, quarũ priuatim rationẽ haberi oporteret, ne qui coniunctum Chriſtũ adoraret, creaturæ diuinum honorẽ exhiberet: Atq; huc ſe Miniſter Richerus incitauit, vt affirmaret Chriſtum in Deo Patre, nõ in humana carne adorã-

 dum,

dum. Addidit, illũ viuos & mortuos nõ iudicaturũ, ſed Deũ Patrẽ in Filij perſo na ad iudiciũ appariturum. Multis verborum præſtigijs has inſanias defendit, quas his libris impugnauimus. De prędeſtinatione non magis in eorum ſententia cõquieui: Aſſerebant Iudam nõ potuiſſe Chriſtum nõ prodere, in eam rem prædeſtinatum, vti Paulus non potuerit Euãgelium non prædicare, huic miniſterio à Deo pręfinitus. His de cauſis ab eorum ſchola me cõtinui ac ſubduxi. Huc etiam acceſsit eorum vitæ teſtimonium: Ex eorum religione quidã per vim ſororis ſuæ filio, ſtuprum intulit: is Miniſtro delatus ac conuictus, certæ piperis menſuræ pretio, fuit abſo lutus. Et ne maleficium pœna ſequeretur, impetrauit, ne ea res ad me deferretur, ſed naui quam emittebã, ſtuprator ac ſtuprum paſſus aueherẽtur, Præfecto nauis hoc probante: Quum de religione tam malè inter nos conueniret,

ret, antequam res in extremam diſcordiam deducerentur, communi ſententia ſtatueramus, vt pios viros de rebus controuerſis cōſuleremus. Interim his de rebus, in concionibus taceret Richerus, ne ſuorum animos ad contentionē inclinatos, incitaret, & incenderet, ſatis haberet, in mandatis Domini plebem confirmare. Hac re conſilio conſtituta, contentionis exitus, in proximum nauium reditum reiectus fuerat: Aliquanto pòſt tempore, vna fortè nauis ad portum noſtrum appulit: tum illi cũ nauis inſtitore pacta mercede, per ſuũ ducem Pontanum, de profectionis ſuæ venia me ſollicitant, hac lege, vt niſi paruiſſem, poſtulatis vim ſe admoturum oſtenderet. Cùm neq; precibus, neque monitis eos à propoſito reuocare poſſem, etſi mihi valde erat incommodum in tanto Barbaræ gentis periculo deſeri, arcemque noſtram adhuc infirmam, præſidio deſtitui, aſſenſi poſtulatis. Fa-

ćta poteſtate illi ſe in villam noſtrã con tulerunt,vt rei frumentariæ commodiùs ſtuderent, qua in re tres menſes inſumpſerunt. Ea quantum eremi exiguitas ferre potuit,cõparata, mari ſe commiſerũt: Sub profećtionem, Pontanus clàm cum noſtris colloquutus,oſtendit ſe iniquo erga me animo eſſe, ſibiq; valde dolere, quòd per ſuam iniuriam Euangelium abieciſſem, eiuſque amplećtendi libertatem noſtris eripuiſſem, veruntamen eius publicandi occaſionẽ à me protrahi, nõ auferri poſſe, in eam rem ſe habere parata remedia: Proficiſci,non quòd negotio deeſſe vellet, ſed vt eo munitus præſidio rediret,quo me poſſet cogere, ad præſcriptum Eccleſiæ, imperata facere. Æſtu doloris imprudens in arcanorum conſiliorũ euulgationem corripitur, hoc præcipuè, quòd ſuarum partium eum eſſe ſperaret,apud quem uerba faceret: oſtendit ex noſtro numero ſupereſſe paucos,

quos

quos à me animis non auertiſſet: eos omnes vbi rediјſſet, à me defecturos, & ad eum tranſituros. Prætereà plerique apoſtatæ ad infideles trãsfugerant, qui iam longa gentis conſuetudine, linguá eorum patriam didicerant. Hos omnes docet in ſuã religionem adductos, quorum opera ad Barbaros ſibi conciliandos (ſi res exigeret) in meam perniciem vti poſſet. His rebus ſumma ſolertia prouiſis, nihil ſupereſſe, niſi vt ſibi ſecũdum curſum Deus præſtaret: Hoc ſi obtineret, decem menſium ſpatium ad conficiẽdum negotium ſatis eſſe. Quũ profectionis inſtaret tempus, quam ſpẽ de ſe clàm paucis excitauerat, publicè ac palàm confirmat: atque quos à ſuis partibus eſſe conſideret, precatur ne animo deficiant, neu prauis cõcionibus ab Euangelio ſe deduci patiãtur. His de rebus, poſt nauis profectionem certior factus ſum. Viginti poſt dies ex eorum numero quinque, ſcapha reuehuntur,

quo-

quorum tres monachi fuerant. His visis, eorum subijt animum meum recordatio, quę Pontanus effutiuerat, tumq; seriò omnia ab illo pronunciata fuisse mihi persuasi: hos ergo venire iussi, vt intelligerē, quo consilio reuersi essent: Exposuerunt, vitium in naui deprehensum esse, atque à periculo non longè eā abesse, ea se re deterritos reuertisse. Quomodo (inquam) prę cęteris vos affecit metus, nauisque periculo extitit? Quum frigidis quibusdam verborum nubibus, animū suum occultarent, doli mihi mouêre suspicionem: Cōiectura præsensi quod temporis progressus detexit, Pontanum veritum, ne quos à me animo auerterat, propter suam absentiam ad sanitatem reducerem, hos misisse, vt illos in officio continerent. Tum ex his quæsiui, cur se ad nos recepissent, quos scirent tanto interuallo ab eis religione distare? Obliquè respōdentibus edixi, ne committerent, vt

dę

de eis queri possem, si apud nos manere statuissent, à clandestinis colloquijs, atq; doctrinæ suæ traditionibus abstinerent. Triduo tamen pòst de defectione cœperunt cũ nostris nonnullis inire cõsilia, ꝙ sibi per me religioni operam dare non liceret: & ostẽdere sibi aliquò secedendũ esse, vbi nullo impedimento facere id possent: Magis Deo quàm hominibus morẽ gerendũ, multaq; mihi de religione probra obiectabant. Hæc mihi per domesticos delata sunt. Erat magni periculi res, eam licentiã, atq; animi à nobis alienationem inueterascere, hostiumq; recentes copias operiri, huc præcipuè re nostra iam adducta, vt nostrorũ pleriq; spe libertatis, Põtani causæ studerent. Ea re cognita cùm nobis nulla esset nauis, qua in Franciam remitti possent, ne contagionis periculum aleretur ac serperet latiùs, causa cognita, de monachis supplicium sumpsimus, quorum animus facinore pollutus,

luto,sanari nõ posse videretur, reliquos cõseruauimus.Prȩter eos,quos in Frãciam reuexit Pontanus, pleriq; superfuêre,qui Caluinianam religionem sequerentur.Hos(quum ad rebellionem ac seditionem minimè spectarent) ab omni damno proteximus, quàmuis ex eis emerserint,qui se à publicis precib. auerterent, easq́; damnarent, quòd eũ cõcionis morem ab humana institutione,in religionem intromissum esse contra verbum Domini contenderent iubentis, vt oraturi in conclaue secedant, occlusoque orent hostio. Hos, ne fidem publicam læderemus, incolumes domum remisimus.Hæc est crudelitas, cuius infamiam sustineo. A vitiosæ nauis calumnia,quam re frumentaria vacuam se à me coactos conscendere peruulgarunt, hæc res me tibi Christiane lector purgare potest,quòd illi,nauium nostrarum aduẽtum operiri noluerint: quòd suo arbitrio rem frumentariam expedi-

expediuerint,quòd nauis imperio meo minimè pareret,pacta cũ institore mercede delati sint:meis stipendijs minimè nautæ mererent, vnde intelligi potest, nautas tam manifesto periculo se commissuros non fuisse,si tali vitio laborasset nauis. Sed cùm ad leuitatis suæ excusationem, veritate niti non possent, ad mendacium profugerunt,per meã absentiã locum huic relictum iri existimantes.

Vale

IL-

ILLVSTRISSIMO ANNÆ DVCI MOMOrentio, Regis Chriſtianiſſimi Comiti ſtabili. N. Villagagno. S.&P.

XEVNT *hæreſes quarum nomĩne, in animi tui offenſionem me incurriſſe ſignificaſti: ſi tantum apud te noſtra hæc diligentia ualebit, ut quam de me prauis quorundam delationibus opinionem conceperis, ex animo tuo eijcias, non exiguum me fructum tuliſſe iudicabo: ſpero ſaltem ut ut res ceciderit, me conſequuturum, ut Chriſtianæ Eccleſiæ teſtimonio eſſe poßit, me à Chriſti religione, in Atheiſmum (cuius apud te ſum inſimulatus) non eſſe conuerſum: ſatis enim præ ſe fert hæc noſtra confeßio, à quo ſpiritu egreſſa ſit.* Illi *ſe in hanc libertatem uendicarunt, ut qui ab eis dißideat, aut diſſentiat, hunc Atheiſmi deferant, ſuiſq; ſcriptis afficiant. Suo ergo uti iure, ſed me contaminare, aut animum meum frangere non potuerunt homines ad maledicendum nati: Quum intelligerent propter ſuæ religionis compertam à me uanitatem, ſuos Miniſtros expulſos fuiſſe, ne abſenti*

mihi,

mihi, nefarias eorum blaſphemias efferenti, fides haberetur, conuitijs ac maledictis in nomen meum irruperunt: ſuis artibus in hominum odium uocauerunt, atq; ferocibus minis proſecuti ſunt, ut uano metu ad ſilentium me comprimerent, aut à cauſæ meæ defenſione morarentur. Sed ægrè fit, ut homo qui per omnem ætatem integritati uitæ ſtuduerit, uano metu ab exiſtimationis defenſione deterreatur: illi meum ſtudium ſuis illis conuitijs potiùs excitauerunt, quàm repreſſerunt: Edidi *quæ de eorum moribus doctrinaq́; inquirendo exprimere potuerim, ſi me in crimen hac de re uocare uelint, atq; delationis rationem repoſcere, locum tutum, diemq́; noſtræ dicant controuerſiæ, & faciam ut intelligas, congreſſus copiam eis per me non defuturam: his ſanè inſtructus armis prodibo. ut non ſolùm ab impietatis, crimíniſque ſuſpicione me liberem, ſed potiùs ut quicquid egerim, de* Repub. *bene meritus eſſe uidear.* Q*uoniã ea ratio, inſtituto uitæ meæ dignior eſſe mihi uiſa eſt, quàm muliebribus conuitijs ac querelis, animi dolorem rependere ac ſolari: aut ſcholaſticis ſcriptis, ac declamationib. tempus terere,* Geneuẽſes *epiſtola interpellaui, ut tibi oſtendam me, pro hac noſtra cauſa tuenda, omne periculum, non minori alacritate inire paratum eſſe, quàm unquam tuo ductu,* Regis *in prælia inire cognoueris:* Atq; *ut hæc ex animo à me pronunciari intelligas, ſpondeo, ſi uel ſolo indicio perſpectum habuero, te aliquid ampliùs*

quàm quod præstiterim, à me desiderare, ei negotio me non defuturum. Nunc exponam cur à prouincia nostra reuersus, conspectum tuum declinauerim: intel lexi quam exposuimus tibi de nobis opinionē illatam esse, eamq; in animo tuo penitùs insedisse. Quo intel lecto, re tibi priùs me purgandum esse existimaui, quàm uerbis excusationem ullam texere, non ignorans quid apud te auctoritatis na-ctura esset uerborum excusa-tio, Vale 8. Idus Iulij,

1560.

MAGISTRATVI GENEVENSI N. VILlagagno. S. & P.

ALVINI, vestroq́; nomine Petrus Richerus, Carmelitanus frater, ad eremum nostram peruenit, vt in vestra nos religione instituerет. Huic propter summam vrbis vestrę ac præceptoris auctoritatem, legationis conficiendæ potestatem fecimus. Accepta potestate, nihil omnino eorum prætermisit, quę ad officij sui perfectionem pertinerent: magno studio primùm, ad animos nostros, catholica religione soluendos incubuit: deinde vestram religionem arte maxima inculcauit, quumq́; sibi opera non perire videretur, Religionis summa capita collegit, nobisque memoriæ mandanda dedit, quibus expeditior ad summã eruditionem via sterneretur: Huc om-

nes ingenij vires impenderat, ne quid ad opus absolutissimũ nobis deesset, ab imis commentariorũ Caluinianorum medullis thesaurũ reconditũ effodiens. Ne tamen indignis peruia hæc essent, quibusdam verborũ inuolucris & paradoxis sententias obuoluerat: hoc factũ animum meũ incendit veritatis inuestigãdæ cupiditate: Cœpi singula quęq; excutere, ac quantùm ingenio cõsequi potui, rimari, si possem veritaté elicere: tantumq́; instando, excutiendo, & agitãdo promoui, vt in abditissimas traditionũ vestrarũ latebras irruperim, atq; sacratissimas ideas attigerim. Hic sanctissimæ traditionis eius fuit exitus, vt omnis vestra de Christo spes, & fides, iu opinionum phantasias resolui probaretur: has (instar Platonicarũ) ideas sacer ille mystes appellabat. Ad doctrinæ sacrosanctæ probationé, sacraméto Cœnæ vestræ vtebatur: hoc duab. speciebus consistere prædicãs, vna interiori, exteriori altera: interiorem, realitaté

quan-

quandam intellectualem, non corpore-
am eſſe docebat, quam fide percipiatis,
vt ſi Chriſtum paſſum, & à morte exuſci
tatum, vobis offerri, ſique hunc haurire
credatis, ita habeat, alioqui, nihil, præ-
ter panem purum manducetis. Adde-
bat eam veſtram intellectualem ſump-
tionem, à vobis diſtributionem corpo-
ris ſancti nuncupari, non quòd fieret
motus aliquis diſtributionis, hoc enim
Papiſticum ac Lutheranicum inuen-
tum eſſe, qui ſub ſpecie panis, ſibi re-
uerà corpus diſtribui docuerunt: ſed
quoniã fide, ſine vllo motu, vitam per-
inde manducetis, ac ſi vobis diſtributio-
nis reuerà motus accideret, diſtribui aſ-
ſeuerabat: Omnem ideo doctrinæ ve-
ſtræ veritatem in affectiones ac inten-
tiones à vobis cogi & redigi prędicabat,
reſq; externas omnes ſigna eſſe ἀδιαφορὰ,
quæ (ceu res nullius vſus) nullo pericu-
lo omitti poſſe videantur. Chriſtũ inſu-
per ipſum in ſpiritu adorari non in car-
ne, ne terrenum elementum adoretur:
 Deni-

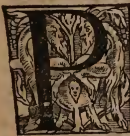
Denique cùm in solo intellectu, ac credulitate vestra omnia posita sint, animas solas ad æternitatis manducationem vocari, eisque spem resurrectionis proponi, non corporibus. Hæc deliria nobis maximas turbas excitarũt: & quò accuratiùs disputarentur, eò se magis doctrinæ vanitas aperiebat. Quamobrẽ ad libros Caluinianos profugimus, vt his de rebus eius sententiam perspectam haberemus: sed inuenimus non aliò eius doctriam quàm ad ideas spectare, quàmuis alijs verbis, ac orationis ornatu vario, sententiam suam condiret: Quare summa animi offensione vestram eam doctrinã expuli: iudicans ad Marcionis ac Valentini insaniã, aut Atheismũ, sub Christi persona, rectà contẽdere. Atq; faciendũ esse mihi putaui, vt Ecclesiam Christianam harum rerũ facerẽ participẽ vt infirmi, laqueos vestræ traditionis, detracto fuco vitarent. Pręterea vt scripta nostra calũnię minùs

pate-

paterent,constitui in Franciam me con ferre,meq; aliquò recipere,quò tutò his de rebus vestro cum Legato ageremus, fideiq; causa Richeri scripturam ederemus: tamq; altè in animo meo hoc con silium insidet,vt nullis rationibus ab eo deduci me patiar: In vobis ergo positũ est,vt negotiũ conficiatur: Video Franciam esse vobis suspectam. Constituite locum aliquem oportunum (à uestra tamen religione regioneq; alienum,) quò ego & liberè ac tutò me conferre possim. Hoc si feceritis ac fide publica, vt eò possim nullo periculo peruenire: vobis de me spondeo, quàm citissimè fieri poterit, eò me profecturum: hac lege, vt si calumniæ conuictus fuero, dedar vobis in id supplicij genus, quod in me statuere volueritis. Hæc mihi ad veritatem causæ nostræ exprimendam, via expeditissima visa est. Nam scribendi nullus futurus est exitus, nec ad scribendum mihi est otium, qui rei militari,& loginquissimæ regio-

ni addictus sum. Richeri scripta proferã, eiusq; sequutus exemplum omnem nostram reliquam contentionem in articulos cõcludam, quos si scripturæ testimonijs Caluinus aut qui mecum vestro nomine cõgredietur infirmarit, qua parte erũt infirmandi, aut alteram in partem cõfirmauerit, citra vllam exceptionem propositum obtineat, alioqui Ecclesiæ nostræ iudicio permittatur. Paucis expẽsis negotium confici posse existimaui, si duos suarum partium, qualescunq; voluerit secũ adduxerit, duos ego, duosq; expensis communibus ex Ecclesia Germanica accersamus: quos penes causæ nostræque sit contentionis arbitrium, præsitq; princeps ille aut magistratus, in cuius fidem ac præsidium conueniemus. Responsum vestrum Parisijs ad ædes Lateranenses quadraginta dies operiar, 8. Idus Iulij. 1560.

ARTICVLI A PETRO RICHERO CARMELITANO FRATRE, IN Francia Antarctica ſcripto traditi.

ANIS Cœnæ Dominicæ, eſt nobis ſignum oblationis Corporis Ieſu Chriſti pro nobis, ad cuius communionem neceſſaria eſt fides.

Chriſtus ſe realiter exhibet & non corporaliter, per Cœnæ communionẽ, alendo nos proprio corpore, cuius participationem defluere in nos facit virtute Spiritus ſancti, in nobis adimplendo, quod figurat Sacramentum, ſed talis præſentia non eſt pani alligata, nec incluſa in pane, ſed dependet ex Chriſti promiſſo virtute verbi ſui.

Veritas ſigno coniuncta eſt, ſigni non habito reſpectu, ſed promiſsionis verbo factæ, cuius virtute panis eſt corpus Chriſti per metonymiam vt veritas ſigno coniuncta ſit, quatenus ei reſpondet.

Veritas huius Sacramenti Cœnæ complementũ eſt eius rei, quæ ſigno figuratur & ſignificatur, in quantũ Ieſus Chriſtus propriæ ſubſtãtiæ ſuæ nos facit participes, vt ſecũ nos vniat ceu capiti membra: hoc faciens nutrit animas, non corpora, quãuis hoc Sacramentum arra ſit reſurrectionis corporum noſtrorum.

Per Cœnam se Christus realiter distribuit, quia nos vitam è carne sua semel in sacrificium oblata haurire facit: sed imaginari non decet, hunc se corporaliter exhibere, fieriq; vllã substantiæ cum nostra mixturam, aut localiter de cœlo descẽdere: nã secundum naturam ac mensuram humani corporis, certam habet in cœlo mensuram, ibiq; corporaliter comprehenditur, hoc tamẽ non impedit quò minùs se realiter distribuat, vti crassè à sole exemplum sumi potest.

Proinde non imaginandum est, Spiritum eius à corpore separari, sed è contrario corpori coniunctum esse: imaginaria enim res est, hunc in cœlo viuentem esse, ad dextrã Patris sedentem, eiusq; Spiritum ab eo separari.

Consequenter facilè comprehendi potest in cœlo esse veritatem: nam veritatis complementum à signo visibili non dependet, sed à Iesu Christo per suum Spiritum promissa complendo.

Quantum ad consecrationem attinet, non imaginandum est hanc fieri incãtationibus, aut Magorum coniurationibus, quasi sufficeret verba super creaturas insensibiles murmurasse, sed hoc fit per præcedentẽ prædicationẽ, q̃ suũ effectũ sortitur, & efficaciã suã in corda auditorũ afferendo, panem discernendo cõformiter secundũ verbũ, & ab alio pane distinguẽdo, & hũc alio fine recipiẽdo, q̃ panẽ aliũ cõmunẽ: vnde sequitur fragmenta panis, q̃ verbo distincta nec separata fuerũt, panẽ communẽ remanere, & deliramentũ plus q̃ puerile est, cogitare huius reliquias fieri oportere.

In summa hoc sacramentum duabus speciebus

con-

consistit, vna visibili, altera inuisibili, ab inuicē distinctis & differētibus, quàmuis per verbi efficaciā vna ad alteram referatur.

Species habet accidentia pro obiecto, non substantiam rei.

Species inuisibilis est res significata per signū, quæ ideo dicitur species, quòd respondeat signo: proinde hæc species non distinguitur contra genus, sed sumitur pro re externa, quæ obijcitur oculis.

Facilè est intelligere Christum se realiter distribuere, sed non corporaliter: quia omnis realitas non importat rem corporalem, nec materialem: vti apparet de anima, quæ in corpore est realiter, sed non corporaliter. Similiter hæc distributio substantiæ corporis Christi, se facit realiter, non corporaliter: quia non data est pro nutrimento corporeo, sed spirituali, aliter nō esset sacramētū.

PETRI FALSILLAEI DE QVIBVSdam Richeri responsis fides.

Die 27. Decembris 1557. quum se Pontanus ac Richerus ad reditum compararent, ego Petrus Falsillæus ad Richerum Ministrum, à Villagagnone missus sum, vt trium propositionum, quas ad illū miserat scriptas, solutionem acciperem.

Prima earum hæc est:

In summa hoc sacramentum duabus speciebus consistit, vna visibili, altera inuisibili, ab inuicem differentibus, quàmuis propter efficaciam verbi, vna ad alteram referatur.

Huic

Huic vt satisfaceret, quũ ex eo quæsiuissem quomodo has duas species intelligeret, & quis inter antiquos sic loquutus esset: respondit has species intelligi posse, vti suas Ideas Platonici intellexerant: Prætereà sibi videre Augustinũ, Tomo nono his vocibus vsum esse, hosq; esse in schola Sorboniana terminos communes: Non (inquam) Augustinum agnosco sic loquutũ, sed dixisse sacramentum specie visibili, reque inuisibili, Carne & sanguine Domini consistere. Insuper quum Sorboniana schola specierum meminit, panis ac uini species intelligit. Ille verò, in vno subiecto duas illas species comprehendi se intelligere replicauit.

Secunda propositio. Species habet accidentia pro obiecto non autem substantiam rei: Species inuisibilis est res significata per signum, quæ ideo dicitur species, quòd respõdeat signo: Proinde hæc species non distinguitur contra genus, sed sumitur pro re externa quæ obijcitur oculis.

Hunc rogaui vt exponeret, quomodo speciem inuisibilem intelligeret: an Corpus Domini speciẽ esse vellet? Huic respondit hanc non posse nisi humano ingenio comprehendi: eamq; ipsam, promissionis complementum his esse, qui verè sacramentum reciperent.

Tertia propositio. Facilè est intelligere Christum se realiter distribuere, sed non corporaliter: Quia omnis realitas non importat rem corporalẽ nec materialẽ: vti apparet de anima, quæ est in corpore realiter, & non corporaliter. Similiter hæc distributio substantiæ Corporis Christi se facit realiter, sed non corporaliter: quia non data est pro nutri-

nutrimento corporali, sed spirituali, aliter non esse sacramentum.

Quæsiui qui fieri posset, vt se realiter sed non corporaliter distribueret? Hoc (inquit) debet intelligi, vti Logici de intentionibus & affectionibus intelligant. Deinde in hunc locum deuenimus, vti de anima apparet, quæ est in corpore realiter, sed non corporaliter. Hoc (inquit) intelligitur vti de Angelis.

Præterea quid intelligeret de substãtiæ Corporis Iesu Christi distributione rogatur. Hoc est (inquit) quòd Iesus Christus in cœlo sedens, operatione Spiritus sancti, sui ipsius nos facit participes: promissiones implendo, quas fecit sacramentum instituẽs, & hac participatiõe nos Corpus Domini spiritualiter manducamus.

Insuper de hoc verbo, quia non data est pro cibo corporum, quid diceret, interrogatus respõdit: quia spes vitæ non est corporum, sed animarum.

His finitis propositionibus, ex eo quæsiui, quare in precibus cõfessionem primi Concilij Nicæni recitare nollet: Respondit minimè illi imperatum fuisse nec scire vllos adesse Arrianos: præterea tametsi illi imperatum fuisset, se non obtemperaturum, quia Ecclesiæ suæ hic vsus non esset.

Præterea interrogatus, cur in precibus non diceret: Gloria patri & filio, & spiritui sancto, sicut erat in principio, & nunc, & semper: noluit respondere. Instare cœpi, ac quęrere, cur saltem nõ diceret: qui tecum viuit & regnat in vnitate Spiritus sancti Deus: quod ab antiquis, huc vsq; in Ecclesia decantatũ fuit: quod nec Caluinus ipse in suis precibus aliquã

do

do dicere dubitauit? Respondit se potuisse dicere, si monitus fuisset. Tandem ostendi Villagagnonem de eo queri plurimùm, quòd nunquam preces vllas Iesu Christo dirigere voluisset: quàmuis ab ætate Apostolorum in hunc vsque diem, hunc inuocare Ecclesia non distitisset: Nec ignorare posset, Stephanum illum inuocasse: Item in Anglia Spiritui sancto preces ab Ecclesia dirigi. Ad hæc respondit, scire Stephanum orasse Christum, nec malum sibi videri Christum orare: sed qui dixerit necessariò hunc orandum, hæreticum esse: & licet illi imperatum fuisset, affirmauit se morem non gesturũ fuisse. Hæc eius responsa, eo præsente, ac spectante, & dictãte excepi: in cuius rei fidé, Hęc manu propria exscripsi, ac signaui. Octauo die Iunij. 1558.

La Faulsille.

Die 28. Septẽbris, ego Franciscus Albericus Franciç Antarcticç Notarius publicus, à Villagagnone ad Fratrem Petrum Richerum missus sum, vt ex eo intelligerem, quare nollet Christum adorare: Ad hoc mihi respondit, duas naturas in Christo considerandas esse, vnam diuinam, alteram humanam: permissum esse, hunc vt Deũ non vt hominem adorare: nec in eius humanitate, vel creaturã ꝓ creatore adorare licitũ esse, in eã sentẽtiã Pontanꝰ dixit, non tres esse Deos, sed vnum, quem qui adoret, Iesum Christum adoret: In cuius rei fidẽ propria manu ac Chirographo scripsi & firmaui præsens testimonium, in Collignina Insula Franciæ Antarcticç. 14. Maij. 1559.

Auberi.

SVMMA CAPITVM LIBRORVM PRAEcedentium.

LIBRI PRIMI.

c careat

Nouum

INDEX.

Nonnulli

LIBRI SECVNDI.

Si

Cœ=

Carnem

LIBRI TERTII.

Si

 24

Ostendi-

FINIS.

INDEX SANE QVAM LOCVPLES HVius libri, notatu quæque dignissima commonstrans.

Euchari-

Panis

Vini

FINIS.

AD ARTICVLOS CALVINIANÆ, DE SACRAMENTO EVCHARIstiæ traditionis, ab eius miniſtris in Francia Antarctica euulgatæ, reſponſiones.

PER NICOLAVM VILlagagnonem Equitem Rhodium.

AD ECCLESIAM CHRISTIANAM.

Panis cœnæ Dominicæ nobis eſt ſignũ oblationis corporis Ieſu Chriſti pro nobis, ad cuius cõmunionem neceſſaria eſt fides. Art. 1.

PANEM NON OBLATVM, OBlationis corporis Ieſu Chriſti ſignũ eſſe non poſſe, oſtenditur.

CAP. I.

HAEC propoſitio magnũ mihi negotium exhibuit, interiorem oblationis ſignificationem introſpicienti. Oblatio enim nomẽ

est verbale, motum & offerentis actionẽ significans: panis autem non est motus sed materia, quæ ad motum nullam proportionem aut rationem habere potest. Quamobrẽ falsum est si propriè oblationem intellexerimus, huius signum esse panem. Si verò oblationem non pro motu, sed pro oblata passaque Christi substantia per metonymiam sumpserimus; & panem huius signum esse Richerus docuerit, in maiorem errorem inciuet. Nam panis natura est impatibilis, quæ naturam Christi patibilem significare non poterit. Quoquò ergo se vertat Richerus, non vitabit ignorantiæ suspicionem dicens: *Panẽ cœnæ suæ oblationis Iesu Christi signũ esse.*

Si prçceptorem suum sequutus à panis analogia similitudinem duxisset, atq; docuisset sic nos corpore Christi verè & nõ indignè manducato, nutriri ad æternitatem, vti ad tempus pane pascimur, ferendus esset, sed à Christi doctrina discederet. Is enim corpus suum porrigens, non quidem alimenti, sed oblationis rationem habuit, dicens: Hoc est corpus meum quod pro vobis datur, non corpus quod vos alit.

Præ-

Prætereà mirum eſt cùm in cœna panẽ Deo non offerant, & maxima animi contentione inficiẽtur ſe in cœna Chriſtum obtuliſſe, illum docere nullam panis oblationem Ieſu Chriſti non etiam oblati ſignum eſſe. Proinde cùm in primo ad tuam Caluine doctrinam aditu tam grauiter offenderit, coniecturam cœpi, eum oſtendere nobis voluiſſe, quam ſpem de totius doctrinæ veſtræ traditione concipere debeamus. Art. 2

Dominus Ieſus per cœnæ communionem, ſe diſtribuit realiter, ſed non corporaliter, alendo nos proprio corpore, cuius participationem facit in nos defluere uirtute ſpiritus ſancti, in nobis implendo quod figurat ſacramentum, ſed talis præſentia non eſt alligata pani, nec incluſa in pane, ſed dependet ex Chriſti promiſſo, in uirtute uerbi ſui.

MANDVCATIONE NON EFFICI *euchariſtiæ ſacramentum.* Cap. 2.

HVius viri opinionem bene cognitã non habui, donec ab eius fratribus hæc mihi fuerit explicata. Cùm dicit, *Per cœnæ communionẽ ſe Chriſtũ exhibere*, docere vult extra panis manducationem nullum

esse sacramentum & in esu hoc sacramentum penitus consistere, perficique mãducatione, sicut ablutione Baptismi Sacramẽtum perficitur: quo sophismate adductos Caluinianos statuere cõperi, Euchari stiam, quæ in eorum qui vita excedunt, viaticum asseruatur, merum idolum esse: eaque opinione multos auersos esse. Illam expugnemus.

Certum est Baptismi sacramentum in actione omnino cõsistere, hoc enim ipsa Baptismi etymologia comprobat. Nam Baptismus est lauatiõis actio, nõ est aqua. Quamobrem incorporeũ esse Sacramentum necesse est. At Eucharistia, corporis est sacramentum, nõ actionis. Panis enim noster vi diuini verbi immutatus non desinit esse substantia: non enim expirat in actionem. Quare tantum à Baptismo differt hoc Sacramentũ, quantũ inter actionem & corpus discriminis intercedit.

Si Eucharistiæ manducatio & non ipsa Eucharistia Sacramentum esset, manducationis ad Baptismum ratio subsisteret, ceu actionis ad actionem: sed nemo oĩm dixit manducationem esse Sacramẽtum. Pręterea notandum est ea actione, qua Baptismi

ptiſmi Sacramentum conficitu ,ipſa eadẽ ſimul & Sacramenti gratiam conferri, nã ſimulac lauatur cutis,accipitur gratia. Baptizo te, inquit ſacerdos.

At Euchariſtiæ longa alia eſt ratio, ea quidem actione qua fit Sacramentum, vt putà benedictione,verborũque pronunciatione, communionis gratia nõ tribuitur,ſed ſola id fit mãducatione. Hinc euenit,vt quamuis non manducetur Euchariſtia,hęc tamen non deſinat veritatis eſſe corpus,ſed ne fruſtrà corpus effectum ſit, ſupereſt vt manducetur,ad gratiam communionis obtinẽdam. Quamobrem corporis effectioni manducatio neceſſariò ſuccedit. Ex quibus rebus apparet, cõmunione, id eſt, ſacrificij manducatione, nõ fieri Sacramẽtum,aut,vt docet Richerus, corporis exhibitionem, ſed vi diuini verbi exhibitum corpus,ad cõmunionis beneficium manducatur. Denique non ſicut in Baptiſmo quod videtur eſt, nam videtur eſſe panis quod corpus eſt Domini: ſed quod agitur,eſt & creditur, fit enim conſecratio, quæ verè eſt opuſque Dei.

COMMVNICANTES NON ALI *corpore domini per communionem, sed in commu nione per manducationem.* Cap. 3.

IN eodem errore verſatur docens, communicantes paſci per corporis commu nioné. Paulus enim panis & corporis mãducatione, de eo communicari docet. Ergo communicantes, ali corporis manducatione potiùs ſunt dicendi, quàm communione, quæ quidem eſt manducationis effectus.

DE COMMVNIONE CAP. 4.

VT nos ab hac euoluas difficultate, diſpiciamus vnde nomen ducat cõmu nio: hinc euenire mihi videtur, quod fiat inter plures. Nã vnius, nõ poſſet eſſe com munio: inſuper rei alicuius oportet eſſe cõmunioné. Ergo quũ inter ſe multi in cœna communicant, hi tibi Richere, homines erunt vel animæ: qua autem de re hos inter ſe communicare cenſebis? num de pane? nam panem, corporis tui cibum eſſe cõſtituis: animæ diuini corporis ſubſtantiã attribués: hoc tibi donemus: corpora inter ſe de pane cõmunicent: animę

dę

de Christi corpore: tantùm vt Pauli sen- tentiam huc conferamus: Quoniã, inquit, multi vnus panis, vnũ corpus sumus, omnes quidẽ de vno pane participamus: Hęc plana, nuda, atque aperta est sentẽtia: Oẽs qui de vno pane participamus, sumus vnus panis: qui panis? num is de quo intercesserit participatio, cuius fractio cõmunicatio est? is sanè est secundum Pauli sententiã. Ex eius enim participatione, è multis personis intercedit vnius panis & corporis effectio. Is aũt sit, secũdum te, panis substantia, nõ caro Domini: Aut falsa est Pauli sentẽtia, aut in ipsam eandem panis substantiã, q̃ ab oĩbus manducata sit, corpus tuum cõuertetur, & anima in corpus Domini redigetur. Vide quàm aliena sit à Paulo hęc traditio: Nescitis, inquit: quoniam corpora vestra mẽbra sunt Christi? Igitur nec animæ Christi corpus esse possunt, cùm id corporibus præstet, nec corpora panis effici: sed necesse est vt homines plures, corpus Christi sub panis specie in alimentũ insumentes, de eo inter se communicãtes, id ipsum corpus efficiantur, nec panis, cibus ad eam rem esse debet, nisi quantum panis effigiem gerat.

1. Cor.

Nunc à priori ſententia,ſe Richerus incli nat in commentum aliud, poſt corporis mentionem ſubiungit, *Cuius participationē facit in uos defluere uirtute ſpiritus ſancti.*

PARTICIPATIONEM CORPORIS *Domini non euenire ſpiritus ſancti defluuio: ſed manducatione.* Cap. V.

HIC participationis defluxus, mira me afficit admiratione: defluere res nulla poteſt,quæ vacet ſubſtantia: partici patio autem non eſt ſubſtantia, ſed participantis motus:ergo nō defluit is motus: quum motu defluuiū perficiatur. Quòd ſi Richerus ſumpſerit participationē motumq́ue pro re motui ſubiecta,id eſt,corpore Domini, cuius fit participatio, in tuam Caluine reprehenſionem incurret: tibi enim ſunt ridiculi,qui putent Chriſti carnem in animam communicantis infundi,aut defluere. Vnde patet falſam eſſe Richeri propoſitionem.

Vos ad euertendam Eccleſię de Eucha riſtia religionē,ab humanis præcipuè ſen ſibus,arma mutuari ſoletis. Hinc euenit vt trāſubſtantiationem abegeritis, quòd veſtram

vestram intelligentiā superet: vtq; nihil quod naturæ, humanisque sensibus repugnare videatur, de ea credi oportere statueritis; attamen hoc inauditum, ac stupēdum carnis vel participationis defluuiū, nobis Ecclesię tuę nomine obtrudit tuus Ecclesiastes; sed nō sentit se sibi resistere. Nam si participatio nobis obueniat Spiritus defluuio, desinet esse per cœnæ cómunionem, vti anteà docuit: aut per fractionem ac distributionem cibi benedictionis, vt docet Paulus. Influxus enim carnis, aut eius participationis, nihil habet cum manducatione commune: non enim comeditur caro si defluit, agit enim qui manducat, patitur autem qui defluuium suscipit: sed ex præscripto Domini capi & mãducari debet caro, ab eo qui vitã habere velit. Accipite, inquit, & manducate. "

CARNEM CHRISTI A SPIRITV *non traduci, aut inspirari.* Cap. VI.

VAlentinus vestri auctor defluuij, ineptè minus insaniebat, quàm tuus Ecclesiastes, vmbra quadã obtegebat suũ defluuium: Somniauerat Christi carnem

cælestem, ventre Mariæ virginis defluxiſſe, velut aqua canalibus effluit. Sed Richerus ſuis verborum præſtigijs, nihil obducit, præter virtutem Spiritus ſancti, non exponit tamen, cur Chriſto, ad hoc defluuium faciẽdum, Spiritus ſancti opera neceſſaria fuerit. Nam Spiritus ſanctus, vim & virtutem ſuã in nobis aliter exercere non ſolet, quàm ſecundum propriam naturam, id eſt, ſpiritualiter viuificando, &
„ inſpirando, vt quũ facta carnis, opera Spi-
„ ritus mortificauerim⁹, ſpirituales effecti,
„ in Chriſto Domino noſtro viuamus, iſq; in nobis viuat. Legimus à Chriſto mitti ad nos Spiritúm ſanctum, non autem carnem, aut carnis participationem in nos traduci, aut inſpirari à Spiritu, aut Spiritũ carnis inſtrumentum effici, quum caro ſit Spiritus organum.

SACRAMENTVM NON POSSE *influuium diuinæ carnis figurare: nec ſi figuraretur, huius rei complementum eſſe.* Cap. 7.

POſtquam Doctor hic reuerendus expoſuit dominũ efficere, vt per cœnã, virtute Spiritus ſancti, in vos diuina caro de-

defluat, adiungit, *implēdo quod figurat sacramentum.* Sed tam alienum ab influuio esse sacramentum intelligo: vt à me ratio iniri non potuerit, qua huius viri boni excusem vanitatem. Quum animum meū diu exercuissem scrutando, quid in sacramento reperiri possit, quòd cum influuio cōparatum hoc figuret? vbi nihil succurrisset, tui me subijt Caluine recordatio. *Suades, in cœna animas uestras uerè pasci corpore Domini: eiusq; rei panem esse uobis figuram.* Ex hoc coniecturam feci, Doctorem Petrum hoc ipsum tradere voluisse: sed alieno loco defluuium subrogasse; Hoc autem docere voluerit: Quomodo ingenio assequemur, animas per panem verè pasci corporis Domini substantia, si huius actionis, aut rei figura sit panis? Quum animæ pascuntur per cœnæ communionem, si re vera pascantur, verum esse suum cibū nō negabitis, siq; verus sit cibus, quomodo huius cibi figura esse poterit? Nō enim figura est simul, & figurę complementum.

MANNA A CALVINI EVCHA- *ristia non differre.* Cap. 8.

POterimus tamen, & hoc illi tribuere, vt se manifestioris vanitatis insimu-

let,

let, assentior vt calix figura sit, si tamē Lu
" cam appellare nobis licuerit. Hic est, in-
" quit, calix nouum testamentum: Nihil di
scriminis inter nouum testamentū, & po-
culi sacramētum interponit. Tibi autem
Richere, calix figura est: ergo in figura,
non in veritate, nouum vobis testamen-
tum Deus Christus constituit: ergo vete-
ra non transiuerunt, omnia nō sunt facta
Ioan. 19 noua. Audiamus de hoc Ioannem in Cœ-
" na loquentem: Ecce iam palàm loqueris,
" & prouerbium nullum dicis. Scilicet qui
palàm loquebatur, figura cœnā celebra-
turus? manducationem, quæ in remissio-
nē peccatorū est, in prouerbijs docturus?
In figura figuris finē facturus? Cæterùm
dic nobis cuius rei vini tui potus figura
sit? *Participationis*, inquis, *sanguinis Domini*:
ita sit. *Impletur*, inquis, *figura si fidē habueris*.
Impleatur: ergo è vino fit sanguinis parti
cipatio, vinumq́ue in sanguinē mutatur
veritatis præsentia, & figuræ complemen
to. Quid ad hæc dicemus? Rursus expone.
Cuius rei mannæ manducatio fuerit figu
ra? num eiusdem participationis? Patres
" vestri (inquit Paulus) oēs sub nube fue-
" rūt: eandem omnes escam spiritualem in
nube

nube manducarunt, eundem potum ſpi- "
ritualem biberunt: Cuius ergo rei, aquæ "
è petra effluentis potus fuit figura? ſi &
eius poculi, de quo fide in Cœna bibimus, figura ſit: non verũ eſt vmbris mannæ & aquæ euchariſtiam noſtram præcellere. Sed audi Chriſtum. Non Moſes dedit vobis panem de cęlo verum: ſed pater meus dat vobis panẽ de cælo verum. Attamen hoc Caluino diſplicet: huic enim non verior Cœnæ panis eſt, quàm mãna: non verior euchariſtię potus, quàm aquę deſerti. Nõ ergo verum eſt, illarũ vmbrarum Cœnam eſſe veritatem: non verũ eſt nubem, veritatis ac lucis aduentu, depulſam ac diſcuſſam eſſe: non verum eſt à figuris Cœnam differre: nõ verum eſt à Ieſu Chriſto veteris teſtamenti figuras impletas eſſe. Felicem Marcionem qui tanto pòſt tempore, tales nactus ſit patronos. Si hoſtiæ ſalutaris oblatio, nouumque teſtamẽtum in Cœna figuratum ſit: veſtro quidem iure poteſtis contendere, eiuſdẽ hoſtiæ mactationem atque holocauſtum, fuiſſe figuratum, ſic enim mortuum ſicut oblatum oportuit, inque figura paſſum, qui in figura, oblationis ſuæ figuram ex-

pleue-

pleuerit: non enim minus erat necesse, im
pleri figuram aspersionis sanguinis vete=
Leuit.16 ris testamenti, ac oblationis hostiæ pro
peccato, quàm huius mactationis.

NON POSSE EXHIBITIONEM *corporis sacramento figurari, quin sacramentum ueritatem contineat.*

Cap. 9.

SEd fieri potest, vt hanc sacramenti figuram, ad defluuium (animæ cibum) Doctor non referat: vt ergo discamus, cuius rei figura esse possit: dogmatis verba repetamus, & expendamus. *Per Cœnæ communionem, re uera se Christus exhibet, alēdo nos proprio corpore, implēdo quod figurat sacramentum.* Quum se ergo per euchariſtiā Christus exhibet, adimpletur figura sacramenti: sed si impleatur, figura esse desinit, & res noua esse cœpit. Hanc rem quam esse demonstrabis? Debebit esse corporis exhibitio. ipsa enim ante complementum à vobis figurabatur: si erit, panis esse desinet, & nos huc redigetis, vt credamus sacramentum, aut fieri corpus Domini, aut ipsum continere: nam alioqui corpus exhibere nō posset, si eo ipso esset vacuum. Verùm ad hanc fidem hoc accedit incom-

modi,

modi, quòd panis vestri, ad corporis diuini exhibitioné, nulla sit proportio aut similitudo. Nam exhibitio, actio est, panis verò materia, actioni & motui subiecta: cuius materiæ ad actionem, nulla est comparatio, vti suprà de oblatióe docuimus. Vt enim quadret & conueniat comparatio, fieri solet materiæ ad materiam, vt putà panis ad corpus, & actionis ad actionem, sic ergo exhibitionis ad exhibitionem, figura esse debuit, non panis ad exhibitionem.

AN CORPVS DOMINI SACRAmento exhibeatur, si eius negetur præsentia. Cap. 10.

SEd frustrà laboramus: succedens Doctoris oratio, ab hac nos consideratione reuocat. Ostendit, neque corpus exhiberi sacramento, neque exhibitionem figurari.

Talis (inquit) præsentia nec adhæret pani, nec inhæret, sed dependet ex Christi promisso, uirtute uerbi sui. Hanc sententiam excutiamus.

QVum diuinitatem à sacramento excludatis, quomodo Christum per sacramentum exhiberi vobis posse putatis?

tis? Cur pani vestro sacramenti nomẽ imponitis? panis ab effectu, sacramenti nomen obtinuit: si ergo diuinitate, reque sacra sit vacuus, abs re, & falsò sacramẽti nomen retinet, atque vnica panis natura cõstabit vestrum sacramentum, nõ duabus,
Iren. lib. 5 contra Augustin. & contra corporis Christi rationem, duabus rebus terrena ac cælesti consistentis.

PANIS A COMMVNI, SOLO VSV *differens, corpus Domini natura diuinum non posse figurare.* Cap. XI.

HAEC opponẽti mihi respõsum est, *Panem Cœnæ nostræ, (quamuis hic à nobis diuinitate spolietur) hoc tamen à pane communi distare, quòd in alium usum à nobis manducetur, quàm communis: sicq; usu, & distinctione, non natura, appellationem sacramenti sortiri, atque corpus Domini figurare, non esse aut fieri.* Hac blasphemia, nulla maior hactenus fuit conficta. Si panis, vsu solo, à communi differẽs, corpus Domini figuret: corpus Domini, solo item vsu & distinctione, (si veritas figuræ respondeat) non natura, diuinũ est: solaque distinctione, & opinione, Mosi,
Heliæ,

Heliæ,& Ioanni Deus Christus dissimilis foret. Huc se agunt præcipites, qui sibi plùs cæteris omnibus sapere videntur: & (vt inquit Apostolus) inflati sensu carnis suæ, volunt ambulare in religione, & veritate angelorum, quam non norunt, nõ tenentes caput, ex quo totum corpus per nexus & coniunctiones subministratur, crescit in augmentum Dei.

AN VSV NON NATVRA *panis in Cœna sanctificetur.* *Cap.* 12.

QVoniã nullo scripturæ testimonio, nulláue Orthodoxorum auctoritate ostẽdis Eucharistiam, quæ Christi verbum est, & opus veritatis, vsu solo à pane communi distare, adduci non potui, vt id mihi persuaderem, sed potiùs ex Ecclesię sententiã credidi, eam sanctificationis rationem esse phantasticam. Hoc vt doceã, primùm ex te sciscitabor, quî fieri posse putes, & qua virtute, vt quod natura prophanum est ac commune, vtentis fide aut opinione sanctificetur, quóue pertineat hæc sanctificatio? Si vsu panis sanctus est, sanctitudinem à te profectam esse testabe ris: hanc autem nulli vsui tibi futurã esse

planum eſt: ea enim non eges vt ſanctifiſceris, cùm tanti ſis, vt fide tua rem prophanam ſanctitate afficias. Veruntamen oſtẽdis, non ineſſe tibi ſanctificandi facultatem, ſi alieno egeas ad obtinẽdam ſanctificationem auxilio. Quòd ſi non in hanc rationem, & conditionem panis à te ſanctificetur, vt tibi prodeſſe poſsit, quã in ſpẽ vſu ac fide eũ ſanctificas? an vt animæ tuæ ſanctitatis ſit teſtimonium? ſi ita eſt, fruſtrà eam operam impendis. Nam ſi hăbeat anima quod illi teſtatum cupis, abs re expoſcis huius rei teſtimonium, in ea enim, quod ei teſtatum cupis, ſitum eſt. Rurſus ſi dixeris panem, quamuis hic à vobis ſacrum nomen obtineat, non tamen intelligi ſanctum eſſe, ſed ita nuncupatũ, quòd pro re ſancta, à vobis inſumatᷣ: abuſu non vſu, ſanctificatus eſt: eo enim abutimini pro re ſancta, atque in Idololatriæ reprehenſionem incurritis, dum rem prophanã in rei ſanctæ loco, pretio, honoreq́; habetis. Cæterùm ſi panem vſu ſolo ſanctũ, in opus vel teſtimonium ſanctitudinis veſtræ inſumpſeritis, vt exiſtimetis ſanctos effici vos huius panis manducatione, eo ſanctitatis genere vos fieri ſanctos neceſſe eſt,

se est,quo vestram Eucharistiã mensi fueritis,id est vsu,ac distinctiõe, vos sanctos effici,non natura, vosq; vsu membra esse Christi,nõ natura,quòd vos à reliquo hominum cœtu distinguatis,ac segregetis. Quoniã hęc tua doctrina non potest subsistere,atque passim à scriptoribus Ecclesiasticis panis verbo Dei esse sanctificatus doceatur,à te dissensi: Apud Cyprianum In habetur,vbi sceleratũ os panis verbo sanctificatus intrauit,quasi palea ex area exsufflatus est, de Iuda in Cœna sermonem faciens:Item de lapsis.Sanctificatus in san " guine Domini potus, è pollutis viscerib⁹ " erupit,quum paulò antè dixisset, non sta- " tim corpus Domini inquinatis manibus " accipiat,aut ore polluto Domini sangui- " nem bibat. Credo ergo natura non vsu aut vtentis distinctione panem fieri sanctum,vbi is verbum Domini perceperit, atque per eum naturæ nos diuinæ fieri consortes.

AN PRAESENTIA CORPORIS *Christi in cœna, dependeat à Christi promißione, quum Eucharistia esse diuinitate uacua creditur.*

Caput 13.

VBi tuus hic Ecclesiastes negauit diuini corporis præsentiam, eius tamen exhibitionem asseruerit, vt propositum assequatur, profugit ad Christi pollicitationes. *Dependet (inquit) præsentia diuini corporis in sacramento ex* Christi *promisso, uirtute uerbi sui.* Ergo non manducatur Christus, sed adest, aut interest Cœnæ vestræ: quoniam futurũ esse promiserit, vt quũ panis substantiã viniq; biberitis, effecturum se virtute verbi sui, vt corporis & sanguinis eius, anima vestra sit particeps. E quibus tamen scripturis, hæc ad vos reuelatio peruenerit, non indicatis. At Apostoli Iesu Christi docuerunt futurũ esse: vt qui manducauerit, non panem, sed car-

Ioan. 6. nem, habeat vitam æternam. Qui verò nõ manducauerit eius carnem, & non biberit eius sanguinem, nõ habeat in se vitã. Vide quanto interuallo vestrum Euangelium à nostro differat. Nemo hactenus, eò prorupit, vt se, in hunc, quem vos êditis, & peruulgatis errorem, induceret. Commentum est, enatum ex hominis inimici semine, Ecclesiæ tam repugnans, quàm veritati mendacium.

EOS NON POSSE FRVCTVM *corporis pro nobis corporaliter crucifixi capere, qui hoc realiter tantùm, & non corporaliter recipiant.* Cap. 14.

HVius commenti emerget sua sponte vanitas, animo contemplanti, quid enunciet Richerus docens, *Christum uestrum, se uobis realiter exhibere, sed non corporaliter: manducandum se realiter porrigere, sed non corporaliter.* Quæ mihi res tã noua est, & inaudita, vt hic homo, aut ludere, aut insanire videatᷓ. Hoc sanè nec actiuè nec pasiuè verum est. Vos homines reali corpore constatis, & corporali. Quî ergo fieri potest, quum mãducatis, quum accipitis, vt respectu carnis vestræ realiter hoc faciatis, & non corporaliter? Quomodo accidit vobis hæc rei corporis vestri, à vestro corpore, reuulsio, aut separatio, vt reuerà manducetis, & nõ corporaliter? Prætereà corpus vestrum qualecunq; fuerit, vesci nõ potest, nisi cibo corporeo. Quomodo ergo realiter, sed nõ corporaliter, hoc à vobis aliquando pascitur? Corpus Domini & redemptoris nostri Iesu Christi, nostro corpori, (peccato excepto) nõ

est dissimile, reale est & corporale. Hoc quum nos manducamus, rem corporis ab eius corpore non secludimus. Hoc realiter & corporaliter comedimus: edimus enim corpus pro nobis in mortẽ realiter, & corporaliter datum, vt mortis fructum capiamus & gustemus: hoc si etiam edere vos putetis, rem corporis, ab ipso corpore distinguentes, erratis, *ut hoc realiter manducetis & non corporaliter,* nullúsque mortis & resurrectionis fructus, inde ad vos redibit, quum res corporis eius sine corpore mortua non fuerit. Euangelium nostrum, nos ita docet. Qui me manducat,
" viuet propter me, me (inquit) rem corpo-
" ris à corpore non distinguens ac secernens: Si realiter manducetis & non corporaliter, eo tantùmmodo corpus possidebitis, quo mãducaueritis. Quid aũt vobis ꝓderit realiter possidere, & nõ corporaliter corpus, ꝓ vobis corporaliter mortuũ.

Ioan.6.

Doctoris paradoxũ insequẽs, nõ minus q̃ præcedens exhibet negotij. *Veritas (inquit) signo coniuncta est, non habito signi respectu, sed quatenus ei respondet.*

CORPVS NON ESSE PANI CONIVN-*ctũ, si diuinitas à pane exclusa sit.* *Cap.15.*

Inge-

INgenij mei aciem, huc nō penetrare fateor, vt assequar, quomodo Deus Christus, sit vestro pani coniunctus, nisi infusione diuinæ essentiæ, mutata fuerit in ei carnem panis natura, panis effigie nō mutata, vt quemadmodum in humano corpore, infusa latebat Christi diuinitas, sic " sub panis specie, id est, signo, diuina la- " teat caro. Hoc expressè docet in cœna sua " Cyprianus: Si secundum hanc sententiā Richerus affirmaret, signo veritatem esse coniunctam, nō multùm laborarem. Sed non possum cogitatione complecti, aut animo comprehendere, quomodo signo, id est, pani puro, sit diuina caro coniuncta; si seorsum à pane hæc à vobis insumatur; ipsaque non sit sacramenti vera substantia. Certum est coniunctum dici non posse, quod non inhæreat, non insit, aut adhæreat.

Cypria. in cœna.

AN CORPVS DIVINVM *correspondeat pani diuinitate prorsus uacuo.* *Cap.* 16.

CAro Christi est diuinitate perfusa & prædita, vt nulla ratione, aut intelligentia, ab ea diuinitas diuelli possit. Si enim separetur, desinet esse caro Christi;

 &

& communis ostẽdetur. Quomodo ergo vestro puro pani, cui sola fides Christum connectit, diuina caro respõdeat nõ perspicio: aut quomodo panis natura diuinitate prorsus carens, carnem prorsus diuinam signet, ac figuret. Porrò omnino necesse est, signi haberi rationẽ, si signo veritatẽ respõdere dixerimus. Ergo non verum est panẽ diuini corporis signũ esse.

AN NECESSARIA SIT VIRtus altißimi, Omnipotentis, ad nuncupandum panem metonymicè. Cap. 17.

NE tamen dubitaremus, panẽ diuinũ Christi corpus, significari, addidit Richerus. *Panem fieri corpus Domini per metonymiam, uirtute uerbi omnipotentis.* Hanc metonymiam, ioco, ab eo huc esse intromissam existimaui, donec è tua schola, hanc permanasse cõpertum habuerim. Sed adhuc cognitum non habeo, cur virtutẽ verbi, ad eam asciscat, cùm cuique (etiam stultissimo) sit liberum, rem quamq; alieno nomine nuncupare. Satis probatur, ridiculè huic loco metonymiam aptari: quũ (vt diximus) carnis diuinitatẽ, panis substantia non posit ostẽdere: similitudo eis

meliùs

meliùs conueniret, qui à ſanctitate prorſus alieni, verborũ artificio, & ſermonis elegantia, atque facundia, veritatem mendacio contaminant: quiq; impropriæ ſimilitudinis iniquitate, carnem Dei Chriſti diuinitate ſpoliant.

PANEM ANTE CONSECRAtionem *exemplar eſſe membrorum Chriſti corporalium: poſt conſecrationem corpus ipſum.* *Cap.* 18.

EVſtathius (vt refert Epiphanius aduerſus Gregorium Niocæſarienſem) exponens hunc prouerbiorum locũ. Edite panem meum, & bibite vinũ quod miſcui vobis: panem (inquit) & vinum, ἀντίτυπα membrorũ corporaliũ Chriſti prædicat. ἀντίτυπον, exemplar ſimilis formæ dici poteſt. Deinde adiungit: Ille verò ex eodem fonte hauriens, vt omnes Sacerdotij myſtæ cognoſcunt, in precatione diuinæ anaphoræ (ita Græci partem miſſę vocant) ſic alicubi legit, confitentes nomini tuo, ſacro altari appropinquamus, & proponentes antitypa Sancti corporis, & ſanguinis Chriſti tui, te precamur, & inuocamus, & quæ deinceps ſequuntur, ſententiã patrũ ampliùs confirmant, quòd ante

2. Syno. Nicenæ, ſeſſ. 6
Cap. 9.

„ consecratione͂, antitypa vocauerunt, post
Cyprianus. consecrationem corpus Domini. Cyprianus in cœna, Ante verba Domini panem communem nutriendo tantùm corpori idoneum, post verba corpus Domini vocat, esseq; dicit holocaustu͂, & medicamentum, ad sanandas infirmitates, & purgandas iniquitates existens. Irenæus, tua ipsius confessione, ante inuocationem verbi, panem communem vocat, pòst, Eucharistiam corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi, ex quibus consistit carnis nostræ substantia. Emisenus in tractatu de corpore & sanguine Christi: Quando benedicendæ verbis cælestibus creaturæ, altari imponuntur, antequàm inuocatione diuini nominis consecretur substantia, illic est panis & vinum, post verba autem, corpus & sanguis Christi. Augustinus de verbis Domini sermo. 28. Memini sermonis mei, quum de sacramentis tractarem, dixi vobis quod ante verba Christi, quod offertur panis dicitur, vbi Christi verba expressa fuerint, iam nō panis dicitur, sed corpus. Ex Orthodoxis nemo hactenus huc se præcipitem egit, vt sanctam Eucharistiam, corpus Domini

Irenæ. li. 4 & 5.

Emisænus.

Augustin.

meto-

metonymicè nuncupauerit.

NON ESSE NECESSARIAM *consecrationem, ut panis corpus Domini mysticum significet.*

Cap.19.

NE quippiam difficultatis, verbis Eustathij inhæreat, quum panem communem, exemplar similis formæ mẽbrorum Christi corporaliũ appellauerit; est animaduertendum, hunc, ad Ecclesiam, exemplar rescribere, quæ ex multis corporibus, in vnum Christi corpus copulatur, & coalescit: vti ex pluribus granis cõtritis, & cõtusis, vnus efficitur panis. Hoc elegantissimè exponit Cyprianus, in Episto. 3. libri 2. neque ad eam demonstrationem, necessaria est panis sanctificatio. Alij exemplar panis azymi & puri, referunt ad carnem, è qua natus est Christus, antequàm verbum caro fieret.

His rebus ostensis, venerandus noster Mystes, se in alienam opinionem proripit, ita scribens. *Veritas huius sacramenti Cœnæ, complementum est eius rei, quæ per signum figuratur, & significatur: in quantum Iesus Christus, propriæ substantiæ nos facit participes: ut nos uniat ceu capiti mẽbra: hoc faciẽs aĩas nutrit,* Art. Richeri.

non

non corpora, quamuis hoc sacramentum arra sit resurrectionis corporum nostrorum.

AN PANIS, CORPVS DOMINI *figurare poßit, si corporis fieri participem, ipsomet pane figuretur. Cap. 20.*

SVperiori dogmate, corporis diuini metonymiã didicimus, id est, panem ideo dici corpus, quòd hoc figuret: hîc autẽ patesit huius propositionis vanitas. Ostenditur aliquem corporis diuini fieri participem, pane significari, atque hac ratione figuram impleri. Ad vtram sententiã potiùs adhæreamus, non video, sed agnosco has inter se longißimè discrepare, atque suspicor neutram defendi posse. Hoc inspiciamus. Hîc fieri participem, pane figuratur, fieri autem actio est, actio ergo pane figuratur, nó corpus. At superiùs, corpus cuius fieret participatio, signabatur. Panis verò, vtrumque simul figurare non potest: hîc enim materia consistit & substantia, fieri materiæ participem (vti diximus) actio est, non substantia: quamobrẽ non quadrabit figura: nam substantia, nó figurabit non substãtiam, potiùs meo iudicio dicendum fuit, panis manducationem,

 nem,

nem, esum diuinæ carnis signare: Nam vtriusque rei manducatio in actione consistit: sic panis ad corpus, manducationis huius, ad illius manducationẽ, ratio quædam constaret. Prætereà si hæc actio, fieri Christi participem, figuræ sit cõplementum, quum impletur figura in eam participationis actionem, panis, qui figura est, transsubstantiatur, & desinit esse panis, alioqui manet figura, nec verum est eam impleri. Vide quot figuras, ac veritates nobis obtenderis. Primùm oblatio signabatur, deinde exhibitio, pòst participationis defluuium, tandem corpus, postremò, huius fieri participem. Quarum rerũ nulla, meo iudicio, vera figura est.

SI HOC CHRISTI HOMI- *nes alantur corpore, animas solas ali non posse.* Cap. 21.

AB hoc errore se incitat in voraginẽ, è qua (nisi tu manũ ei porrexeris) vix poterit enatare. *Docet Christum propria uos alere substantia: ita tamen, ut animas nutriat, non corpora.* Putaui vsque adhuc, homines vos esse, non animas: hoĩes si sitis, & vos aluerit Dominus propria substantia: corpora

nutrit,

nutrit, non animas solas: Nam homines corporei sunt. Atque adeo, hanc sortiti sunt nominationem, antequàm essent anima prædití. Scriptum est, & fecit hominẽ de limo terræ, & inspirauit in faciem eius spiraculum vitę, & factus est homo in animam viuentem. Hominem autem nutriri hinc probatur. Qui manducat carnem meam & bibit meum sanguinem, habet vitam, & ego suscitabo eum in nouissimo die. Homo perfectus ergo, vt suscitetur, manducare debet.

Gene. 2.

SI ANIMAE ALANTVR SOLÆ, *corpore Domini, non corpora, imaginariam esse manducationem.* Cap. 22.

SEd concedamus vos animas esse, non homines: quam inibitis nobis rationẽ ô animæ, vt ostendatis, corporis Domini substantiam, à vobis verè manducari? Animarum intellectualis essentia, terrenam materiam non capit, non edit, non admittit: quid ergo? imaginaria & phantastica est vestra manducatio? At (Caluine) tuis edicis, atque præcipis, tota mente vt caueant, ne hoc errore se induant: sed credant, *uti caro Domini uerè est cibus, & sanguis*

eius

eius uerè est potus, sic his alimentis, fideles in uitam æternam educari oportere: perstas tamen in hac sententia, *cibum carnis diuinæ, esse spiritualem, & ad solam animam spectare: fideq;, & intellectu, non reali manducatione manducari, uestramq; manducationem, non esse aliud quàm fidei fructum, & effectum.* Sic dum imaginaris ex phantastica emersisse manducatione, in eam subitò relaberis, illa tua fidei manducatione. Eo namque pacto, à te nõ manducatur caro, sed putatur manducari: atq; in carnis locum supponitur fides. Hoc si Christo Domino placuisset, non dixisset, Caro mea verè est cibus: sed fides in meã carnem & passionem. Quæro ex te si credendo in passionem Christi, hic à vobis comeditur: non æquè etiam Patrem, & Spiritum sanctum manducetis? creditis enim in Patrem, & Spiritum, non minùs quàm in Filium.

FIDEM TAM ESSE NECESsariam, quàm manducationem, ne uita manducata pereat. Cap. 23.

NOn tibi repugnabo affirmanti, necessariam esse fidem, nobis mensam Domi-

Domini adeũtibus: vt vitæ cibus, quo nu-
Ioan. 6 trimur, nõ pereat. Nam ſcriptum eſt, Qui
„ audit ſermones meos, & crediderit in eũ
„ qui me miſit, habet vitam ęternam. Item:
„ hæc eſt autẽ voluntas patris mei qui miſit
„ me: vt omnis qui videt filiũ, & credit in
„ eum, habeat vitam æternam, & ego ſuſci-
„ tabo eum in nouiſsimo die. Proinde no-
lo fidem à manducatione ſecludere: ſed
credo hanc æquè eſſe ad ſalutem neceſſa-
riam, atque ſit manducatio, vt verè man-
ducetur Chriſtus. Nam (vt teſtatur Apo-
1. Cor. 11. ſtolus) qui vitæ panem comedit indignè,
„ iudicium ſibi manducat, & bibit. Quo au-
„ ctore, idẽ Chriſtus, vni eſt lapis offenſio-
„ nis, & petra ſcandali, odor vitæ in vitam,
„ alteri odor mortis in mortem, poſitus in
ruinam multorũ. Nec deſinit eſſe vita &
redẽptio: proptereà quòd huic ſit ruina:
Auguſtin. Nec (vt ſcribit Auguſt. contra Donatiſtas
lib. 5. ca. 8.) malum accipiẽdo, ſed malè ac-
„ cipiendo, locũ in ſe Diabolo præbuit Iu-
„ das: Sic indignè quiſq; ſumẽs Dominicũ
„ ſacramentũ, nõ efficit vt quia ipſe malus
„ ſit, malum ſit, aut quia non ad ſalutem ac-
„ cipit, nihil accipit. Corpus enim Domini,
„ & ſanguis Domini, nihilominus etiã erat

eis,

eis, quibus dicebat Apostolus, qui man- "
ducat indignè, iudicium sibi manducat "
& bibit. "

Ne verbum credendi (quũ diximus ex Ioanne omnes qui viderint filium, & crediderint, vitam habere) aliquam difficultatem pariat, audi, quomodo Irenæus hoc intellexerit: *Irenæus.* Credere, inquit, est voluntatem Dei facere. Voluntas autem Christi, verbis sequentibus declaratur, Ego sum panis vitæ, qui de cęlo descendi, vt si quis manducauerit ex hoc pane, viuat in æternum. Rursus qui manducat carnẽ meã, habet vitã, nõ ergo fidei prædicatione manducationem sustulit aut negauit Dñs.

PROBATVR EX HILARIO *unum nos effici cum Christo naturaliter, per sacramenti manducationem.*

Cap. 24.

Hilarius fidem, modum esse docet obtinendæ naturaliter vitæ: sed Eucharistiam ipsius vitæ substantiam habere. *Hilar. li. 8. de Trinit.*

Hoc loco sequenti probat: Non pro eis "
tantùm rogo, sed ꝓ eis, qui credituri sunt "
in me. Honorem quẽ dedisti mihi, eis de- "
di, vt vnum sint, sicut & nos vnum sumus: "

„ ego in eis,tu in me, vt sint omnes consu-
„ mati in vnum.Is intelligit sacramenti mā
ducatione,hunc Apostolis honorem da-
tum fuisse,vt vnum carne essent cum ip-
so naturaliter.Docemur ergo carnis com
munionem,re vera nobis nō dari sine car
nis manducatione, quamuis Baptismo,
Spiritum sanctum, vimque resurrectio-
nis,Spiritus infusione susceperimus: Hæc
„ sunt eius verba.Si enim verè verbum ca-
„ ro factum est,& nos verè verbum carnem
„ cibo Dominico sumimus,quomodo non
naturaliter manere in nobis existimādus
„ est,qui & naturam carnis nostræ, iam inse
„ parabilem, sibi homo natus assumpsit, &
„ naturā carnis suæ, ad naturā æternitatis,
„ sub sacramento nobis communicandæ
„ carnis,admiscuit? Quisquis ergo natura-
„ liter patrem in Christo negabit, neget
„ priùs nō naturaliter vel se in Christo, vel
„ Christum sibi inesse: quia in Christo Pa-
„ ter,& Christus in nobis vnum in his esse
„ nos faciunt.Si verè igitur carnem corpo-
„ ris nostri,Christus assumpsit, & verè ho-
„ mo ille, qui ex Maria virgine natus fuit
„ Christus est,nosq; verè sub mysterio car-
„ nem corporis sui sumimus,&per hoc vnū

erimus,

erimus,quia Pater in eo eſt, & ille in no- bis,quomodo voluntatis vnitas aſſeritur, quin naturalis per ſacramentum proprie- tas,perfectæ ſacramentum ſit vnitatis? Vi- de perfectæ ſacramẽtum vnitatis eſſe Eu chariſtiam: Non ergo fide ſola,perfecta fit corporis communicatio, citra ſacramen- tum: Paulò pòſt ſubiungit: De naturali enim in nobis Chriſti veritate, quæ dici- mus, ſtultè atque impiè dicimus,niſi ab eo didicimus. Ipſe enim ait, caro mea ve- rè eſt eſca, & ſanguis meus verè eſt potus, qui edit carnem meã, & bibit meum ſan- guinem,in me manet,& ego in eo: & hæc accepta, & hæc hauſta, id efficiunt, vt & nos in Chriſto, & Chriſtus in nobis ſit: Paulò pòſt: Quod autem in eo, per ſacra- mentum cõmunicatæ carnis & ſanguinis ſimus,ipſe teſtatur dicens, & hic mundus iam me non videt,vos autem me videtis: quoniam ego viuo,& vos viuetis, quoniã ego in patre,& vos in me,& ego in vobis. Deinde qui edit carnem meam, & bibit meum ſanguinem,in me manet,& ego in eo. Non enim in eo erit, niſi in quo ipſe fuerit, eius tantùm in ſe aſſumptã habens carnem,qui ſuã ſumpſerit: Paulò pòſt vt

ostendat, quomodo sumi debeat, subiun-
„ git: perfectæ autem huius vnitatis sacra-
mentum superiùs iam docuerat, dicens:
„ sicut me misit pater viuẽs, & ego viuo per
„ patrem, & qui me manducat, viuit per me:
„ viuit ergo per patrẽ, & quo modo per pa-
„ trem viuit, eodem modo per carnem eius
„ viuemus: Omnis enim cõparatio, ad in-
„ telligentiæ formam præsumitur, vt id de
„ quo agitur, secundum propositum exem
plum assequamur: Hæc ergo vitæ nostræ
„ causa est, quod in nobis carnalibus, manẽ-
„ tem per carnem Christũ habemus, victu-
„ ris nobis per eũ, ea cõditione qua viuit il-
„ le per Patrem. Qui volunt plura videre, le
gant Hilarium lib. 8. de Trin.

OSTENDITVR POST NV-
bium discußionẽ aduentumq; lucis, nunc propter necessarium Domini mandatum, in Spiritu & ueritate exequi oportere, quod in umbris & Spiritu Patres præstiterint.

Cap. 25.

OStendimus ex Hilario, sacramento cõmunionis carnis solo, fidei admixto, nos carnaliter & naturaliter in nobis habere vitam manentem: quanquam Baptismo,

tiſmo,Spiritum viuificantem,vimque reſurrectionis,Spiritus infuſione ſuſceperimus:Probandum ergo mihi ſupereſt, neceſſariam eſſe nobis naturalem carnis cômunionem.In quam rem tuæ traditionis Caluine accerſam auxilium. *Scribis neceſſariò nos fieri mẽbra Chriſti,os ex eius oſsibus, carnem ex eius carne,unumq; eſſe cum Chriſto oportere,ut è noſtra, in illius naturam emigremus: ex eo uiuamus,ſuccum uitæ ab eo trahentes,uti ſurculus ex radice,alioqui uitam nos conſequi nõ poſſe.*

Hoc tibi aſſentior. Dico ergo à te etiã doceri,carnem Chriſti naturalem,neceſſariò eſſe manducandam,nõ fide ſolùm, ſed verè ac naturaliter, vt docuit Hilarius, Cyrillus,Chryſoſtomus, & quotquot fuêre vetuſti ſcriptores,cùm nullum alium modum habeamus,quo eam gratiam poſt baptiſmum prolapſi aſſequamur. Huic tuæ ſententiæ veteres figuræ me cõfirmarũt: quas ad ſanctificationem,ac carnis emundationem,lex Patribus neceſſariò præſcripſerat:Tum quidem ante veritatis aduentum,quum huius manducationem, temporis neceſsitas impediret, ſolo Spiritu, ac fide,in merito futuræ veritatis,ſanctificatio perficiebatur:Sola enim ſpe,hũc vi-

debant quem nos videmus diem, & lætabantur: ſed poſtquam venit tempus, in quo non ſolùm in Spiritu, ſed in veritate etiã adorari, ac ſibi ſacrificari voluit De': nõ ampliùs ſolo Spiritu, ſed ſpiritualiter, id eſt, carne & Spiritu, figuras expletas eſſe ex Chriſti decreto oportuit: tamq; neceſſariò perfici communicationis corporis Sacramẽtum: quàm Baptiſmi, ſi ſecundum tuam ſentẽtiam, naturaliter in Chriſto nos, & cum in nobis viuere voluerimus: carnisq́ue noſtræ nequitiam profligare. Huic noſtræ ſententiæ Richeriani oppoſuerunt infantes, quos hæc dicẽtes, videmur è ſpe ſalutis excludere, quòd nõ habeãt in ſe Chriſtum corporaliter ac naturaliter manentem. Huc & Patres adduxerunt, qui ſolo Spiritu, eſcam ſpiritualẽ manducarunt: ſed temporis neceſsitatem excuſationis loco illis obduxi. Addidi nec re ipſa, in veritate baptizatos patres fuiſſe, quibus tamen baptiſmus vmbratilis profuerit: ex eo tamen propter decretum Domini, cõcludi non oportere, à nobis lauacri veritatem negligi poſſe: ſic, quamuis vmbram ſolã futuri boni haberet mannæ, agniq; mãducatio, reliquæúe expia-

expiationes: ac nihilominus in veritatis futuræ merito, vmbræ istæ Patribus profuerunt: non posse tamen sine peccato, hostiæ veræ manducationem aut Baptismũ negligi, post nubẽ discussam, propter necessarium Domini mandatum: Ex quo affirmaui, aliam nobis nunc nouam, ac viuentem esse viam à Domino initiatã, sanctificationisq; rationẽ propalatam, quàm Patribus fuisset, quam qui trãsgressus fuerit, rectà ad perditionem exitiumq; pergere: Quòd enim Spiritu in vmbra, ante lucis ortum satis erat præstare, nunc tenebris discußis, in Spiritu & veritate exequi ac perficere nos oportere, à Christo edoctos esse. Ergo, inquiũt, aliter in Christi corpore manebimus, aliter Patres: ergo, inquã, & aliter lauati Patres, aliter lauamur: quid tum si nõdum erat mãducatio corporea, baptismusq; ꝓpositus ac institutus: nunc autem propter tẽporis necesßitatem, ac nouum Domini mandatũ à figuris ad veritatis culturam transgreßi, longè vberior effectus per Dei misericordiam conferatur? Ab hoc proposito non alienũ esse iudicaui, quod à Tertulliano didici. Christũ humanam omnium perso- *Tertullia. de Baptis. mo.*

 nam

nam gessisse,eamq; ob rem suum baptismum ad Adamum ipsum,omnesq; suos filios respexisse. Si ergo Christi baptismus Patres respexerit, eisque fuerit imputatus:cur non sui eius corporis mãducatio, potusq; sanguinis, illos etiam spectabit, quos non voluntas,sed magno suo dolore necessitas,à veritatis manducatione dissoluit?Irenęus scribit Patres nunc in operibus Ecclesiæ consequi,propter Sanctorum communionẽ, quod solo desiderio præstiterint: Itẽ particeps(inquit Dauid) factus sum oĩm timẽtium te. Videmus & infantes,qui per ætatem credere non possunt,in fide parentum baptizari,cur nõ ij etiam in fide parentum,ac Sanctorum cõmunione,manducabunt? præsertim cùm vna & eadem sunt,cum his viris substantia,quos ex carnis & sanguinis Chri substantia consistere, propter diuinæ carnis manducationẽ,cognoscit Ecclesia:Si credatis supplicio carnis Christi,Adamũ,omnemq; carnem redemptam esse, cur non carnis Christi,sui à se corporis manducatione facta sanctificatio,non etiam retro trahetur?Quum nihil haberẽ, quominus id crederem, in tua sententia conquieui:

Irenæus.

Psal. 118.

è natura

è natura carnis nostræ, in Christi naturam necessa- "
riò emigrari oportere, ut ex eo succum uitæ traha- "
mus, uiuamus, & coalescamus. At cũ antiquis "
iudicaui, id nõ posse fide, ac religionis cõsensu solo perfici, sed vi mysticæ benedictionis ac Eucharistiæ reuerà manducatę, cuius ministerio efficitur, vt vnum cum Christo re vera esse possumus, atque habere Sacramẽti beneficio instituto, quod à natiuitate habeat Filius, vt cum ipso vnum simus in Deo. Intereà tamen negari non debere, nos baptismo Spiritum, vimque mortis ac resurrectionis eius consequi: sed Cœnã baptismo superesse, vt naturaliter vitam habere (vt anteà dictum est) pòssimus, naturalis carnis manducatione, esseq; consensu, carne & Spiritu, vnum cum Christo, eumque in nobis habere naturaliter manentem, quum, vt diximus, post acceptam baptismi gratiá relapsi fuerimus, & à carne Christi per peccatum separati.

MANDVCARI SPIRITVA- *liter, non fide sola, aut Spiritu oportere.* Cap. 26.

PEccandi occasionem captastis ab Augustino dicẽte, non qui premit dente, *Augustin'.*

„ ſed corde, vitam manducare. Ita enim nō
Ioan.6. carnaliter, ſed ſpiritualiter tantùm hanc
manducari debere intelligitis. Dicam er-
go hac de re quod ſentiam. Spirituale mā
ducationem non reijcio: ſed hanc intelli-
gi debere ſecundum antiquorum religio
„ nem iudico: vt ſecundum Spiritus partici
„ pationem, nō ſecundum carnis defrauda-
Irenæ.li.5. tionem, (vt inquit Irenæus) ſpiritualem
cibum hominéque eſſe dixeris. Qui enim
„ carnem excludit, & ſolo Spiritu, fide, ac
„ animo manducat, iam non ſpiritualiter
„ manducat, ſed Spiritu: neq; ſpiritualis ta-
„ lis homo dicitur, ſed Spiritus. Quū ergo
docet Auguſtinus, ſpiritualiter māduca-
ri oportere, hominis ſpiritualis manduca
tionem ſignificat: non fidei ſolius futurā
Roman. 8. eſſe: ſicuti Paulus dixit nos eſſe ſpiritua-
les, quum in carne non ſumus, ſed in Spi-
ritu: non quòd carnei eſſe deſierimus, ſed
quia Spiritu facta carnis mortificemus,
1.Corin.5. ſicuti idem Paulus eos vocat azymos, qui
malitiæ fermento expurgati fuerint: non
ergo qui rectè Auguſtinum interpreta-
tus fuerit, fidei ſolius manducationē do-
cebit: ſed hominis Spiritu Dei mortifi-
cati oris manducationem, eſſe Spiritualē
man-

mãducationem credet. Augustinus enim Spiritualem manducationem prædicans, non intelligebat eo modo manducari oportere, quo Patres manducasse dicitis, quum id ipsum, loco à vobis citato, reprehendat, manna, Eucharistiæ vmbram fuisse confirmans: oportuit enim Cyrillo teste, vt non solùm anima per Spiritum sanctum, in beatã vitam ascenderet, verumetiam vt rude atque terrestre hoc corpus, cognato sibi gustu, tactuq; & cibo, ad immortalitatem reduceretur. Vide carnis & Spiritus distinctum esse cibum. Hoc autẽ (vt suprà demonstrauimus) fieri non potuit, antequam lux in mundum venerit: quod expresis verbis Deus docet dicẽs: Patres vestri manna mãducauerunt in deserto, & mortui sunt: qui manducat hunc panem, viuet in æternum. Quæ comparatio à Domino frustrà fuisset vsurpata, nisi manducandi rationem diuersam, sicut diuersum effectum proposuisset, vnam Spiritus, spiritualem alteram, id est, carnis & Spiritus: Insuper frustrà mannæ & huius manducatio, Eucharistiam & huius manducationem figurasset, nisi in manducandi ratione cõuenirent. Hanc ergo Eucha-

Cyrillus in Ioannem.

Ioan. 6.

chariſtiam, mannæ veritatem, tam verè & ſpiritualiter manducari oportere contendo, quàm verè & ſpiritualiter ad vitam à Patribus vmbra mãducata ſit: quod ſi nõ aliter comedi velis, quàm ſub nube, id eſt, in figura panis, adhuc in Moſe manducabis, & è Chriſto Moſem facies, qui nõ aliter nobis panem vitæ manducandum dederit, quàm Moſes. Quum ergo dicis te, vnà Chriſtum Spiritu manducare, quum à te manducatur panis: Reſpondeo, eodẽ modo vnà cum manna, à Patribus manducatam fuiſſe veritatem. Nulla ergo ratione Chriſtus Iudæos corripiebat, & verbis
Cyrillus. caſtigabat. Cyrillus lib. 11. ca. 26. de fidelium corporali cum Chriſto vnione diſſerens, hoc clariùs exponit: Pauli locum ad Epheſ. huc afferens, vt doceat corporalẽ noſtram vnionem, à Patribus agnitã non fuiſſe: Hæc ſunt Cyrilli verba. Hæc autẽ
" vnio ad Chriſtũ, quòd carnis eius parti-
" cipatione acquiratur, ipſe rurſus Paulus
" de myſterio pietatis differens, teſtatur.
" Quod alijs (inquit) generationibus non
" eſt agnitum filijs hominum, ſicut nũc re-
" uelatum eſt ſanctis Apoſtolis eius, & Pro-
Ephe. 3. phetis in Spiritu, eſſe Gentes cohæredes,
con-

concorporales, comparticipes promissio- "
nis in Christo. Idem paulò superiùs dixe "
rat: vt igitur inter nos & Deum singulos "
vniret, quamuis corpore & anima diste- "
mus, modum tamen adinuenit cõsilio pa- "
tris & sapientiæ suæ congruentem, suo e- "
nim corpore credentes, per communio- "
nem benedicens, & secum & inter nos v- "
num nos corpus effecit. Nã si omnes vnũ "
panem manducamus, vnum oẽs corpus ef "
ficiemur: diuidi enim Deus non patitur. "
Idem lib. 4. ca. 16. Propterea corpus & mẽ- "
bra Dei sumus, quia per hanc benedictio- "
nẽ mysterij ipsum Dei filium suscipimus. "

SI HIC SIT FINIS ALIMENTI diuini: *ut manducantem uniat Christo, ceu capiti membra, ali corpora, non animas solas.* *Cap.* 27.

HIs intellectis rebus, Ministri nostri doctrinam prosequamur: Rationem adiungit, cur nos suæ substãtiæ Dominus noster faciat participes. *Nos nutrit (inquit) ut sibi nos coniungat, ceu membra capiti.* Ergo, huic alimẽto finis est à vobis propositus, vt vos coniungat & vniat cum Christo. Cùm ita sit, eam rem, cui subministratur ali-

alimētum, Christo vniri oportebit. Quū ergo ad animas vestras alimentum pertineat, non ad corpora: has solas vniri, & fieri mēbra Christi, dicere debetis. Sed Paulus ab hoc somnio me deducit scribens:
1. Corin. 6. Nescitis quoniam vestra corpora mēbra sunt Christi? Hunc si non respuitis (attamen in hac manetis sententia, vt putetis, id vniri Christo, quod diuina carne vescitur) est necesse, vt Ecclesiæ assentiatis, homines, non animas solas carnem Christi manducare. Nam homines sunt membra, non animæ.

SI SPIRITV TANTVM MANducetur Christus, Spiritus esse cum eo copulam, non corporis. Cap. 28.

HOc quoque vobis est animaduertendum, si vestra manducatio sit Spiritus: id est, fidei & intellectus, eo modo vos corpori Christi inhærere, atque eius fieri membra, quo manducatis, id est Spiritu & fide, non re ipsa, cum Christo vnū fieri corpus, & non vti è pluribus granis contusis pānis conficitur: Nam quod ex Spiritu nascitur, est Spiritus.

Si

SI ANIMAE SOLAE, CHRI- *sti alantur carne, eas in carnem mutari oportere.* Cap. 29.

RVrsus, si animæ vestræ seorsum à vestro corpore, vera & naturali carne vescantur, oportet eas in carnem conuerti: quoniam quod nascitur ex carne, caro est. Augusti. in persona Christi loquens, hoc probat his verbis. Cibus sum grandium, non me mutabis in te: sed tu mutaberis in me. Anima igitur in carnẽ Christi mutabitur. *Ioan. 6.* *August. cōfess. lib. 7.*

EXEMPLO VXORIS ET MA- *riti substantiarum communione, Ecclesiam unum cum Christo fieri corpus.* Cap. 30.

PAulus ad Ephesios, hunc nobis nodũ dissoluit, mariti & vxoris cõparatiõe. Nemo (inquit) carnem suam odio habet, sed nutrit ac fouet eam, sicut Christus Ecclesiã: conuersa ratione, sicut vnusquisq; carnem suam nutrit, sic Christus Ecclesiam. Discamus igitur ex hac similitudine, quomodo à Christo nutriatur Ecclesia: Si à te caro tua cibo corporeo nutriatur, nõ fide & credendo, ex Pauli sententia fateri debes Ecclesiam à Christo, corporea *Cap. 5.*

mandu-

manducatione nutriri,& foueri. Pręterea hoc loco docemur, eo modo Ecclesiam esse carnem Christi, quo caro nostra sit nostra. Non credo putare te, carnem tuã esse tibi tuam spiritualiter, sed re vera: sic etiã fateri debes, re vera Ecclesiã carne Christi constare, non Spiritu solo. Addit Paulus: Qui membra sumus corporis eius, de carne eius,& de ossib⁹ eius, propterea relinquet homo patrem & matrem, & adhę rebit vxori suę,& erunt duo in carne vna. Superior sententia hoc exemplo confirmatur. Sicut Eua erat os ex ossibus mariti, caro ex eius carne: Ecclesia caro est, ex sponsi sui Christi carne, & os ex eius ossibus. Et sicut Eua cum Adamo vna fuit caro: sic Ecclesia cum Christo caro vna censenda est. Superest considerandum, qualis sit mariti cum vxore copula: vt secundum hanc de nostra cum Christo cõmunione iudicemus. Qui contendet spiritus vinculo, cum Christo nos esse copulatos, & vxoris cum marito esse carnis communionem, peccabit in similitudinem. Nulla enim est materiæ ad Spiritum proportio aut ratio.

SI AD ANIMAS SOLAS PERtinebat corporis Domini manducatio, ad homines manducandi præceptum fruſtrà directum fuiſſe. Cap.31.

HVc Domini mandatum conferamus. Accipite(inquit, corpus ſuum porri Matth.2(
gens)& manducate. Si ad animas ſpectabat corporis mãducatio: cur ad homines Apoſtolos directum eſt mãdatum? A Domino panis eſt porrectus ſacer: ſi ſeorſum à pane, carnem animæ credendo manducarunt: hanc nõ ſibi à Domino porrectã, ſed ſine præcepto manducarunt? Accipi autem debuit, & mãducari, ex præſcripto Domini, quicquid datum ſit, ſiue corpus, ſiue animam edentis reſpexerit munus. Vnum enim, & vna de re, fuit pręceptum. Prætereà, ſi animæ, corporis diuini ſubſtã tiam receperũt, relicto corporibus pane, eis ſeorſum à corpore, quid eſſet ſuæ functionis, à Domino pręſcribi oportuit. Sed (vt diximus) vnum, & vna de re, fuit Domini præceptum. Item, ſi ſeorſum à corpore anima credẽdo manducet, ſeorſum à corpore credere etiam, & capere corpus debet, ac re vera mãducare. Sed corde creditur ad iuſtitiam, ore fit confeſsio ad ſa- Roma

lutem. Hæ ſunt partes crporis fidelis, non animæ. Quum fides corpori & animæ cõmunis ſit, æquum eſt, vt communiter diuina veſcantur ſubſtantia.

AB ANIMAE ET CORPORIS *communione, cibum hominis non animæ ſolius, ſed utrique proprium eſſe probari.* Cap. 32.

CIbum vtrique communẽ fuiſſe probat hoc quoque Domini mandatum: Hoc facite in meam commemorationem: ad homines, non ad animas ſolas ſermonẽ dirigens: Non enim debet quod Deus cõiunxit, ab homine ſeparari, vt alteri tan-
Matth. 15. tùm parti bonum applicemus. Scriptum eſt, relinquitis mandatum Domini, vt tra ditionem veſtram ſtatuatis. Videte ne cõmittatis, vt in vos hoc dictum competat. Dominus iubet edi ſuum corpus, ſanguinemq́ue bibi in remiſsionem peccatorũ: vos hoc inuertitis, corpori beneficiũ hoc eripitis, transfertis ad animam ſolam, negantes homini carnis diuinæ manducationem: hanc carnem, aut eius communionem, fide in animam inſpirari conten ditis. Quis manifeſtiùs cum Chriſti verbis pugnare poteſt? Quum inſpiratur caro

ro(inſpirari ſi poſsit) non mãducatur. At manducandum eſt corpus, & bibẽdus eſt ei ſanguis, qui crediderit, & audierit ſermonem Domini. Inſuper carnis communio, non à Spiritu, ſed à manducatione ex Pauli ſententia perficitur. Panis quem frãgimus, nónne participatio corporis eſt? Vide communicationem fractioni tribui, non ſpiritus defluuio. 1. Cor. 10.

CORPVS MANDVCANTIS *in animam ſuam, corporis diuini ſubſtantiam non transfundere, ſi ea ſubſtantia careat panis, atque in pane non inſit diuinitas. Cap. 33.*

RIcherus, ne in hanc reprehenſionem incurreret, cõcedebat aliquãdiu diuinã ſubſtantiã è ſigno in animã ſuã penetrare, ſimulac à ſe carnis ſignum manducaretur. Sed ab hac opinióe deiectus eſt, & reſipuit, quum oſtenderemus fieri non poſſe, vt in animam, diuina caro tranſmitteretur à noſtro corpore, quin corpus fieret cũ anima ſua particeps: ſimul videbat huc incidendum eſſe ſibi, vt fateret, è pane diuinam ſubſtantiã depromi oportere, ſi eſu panis, hæc in animã peruaderet.

Nam è pane diuinitate vacuo, elici nõ potest diuinitas. Reliqua doctrinæ membra
rticulus. prosequamur. *Per Cœnam realiter se Christus distribuit, quoniam nos haurire uitam facit è carne sua, semel in sacrificiũ oblata. Sed interim imaginari non decet, hunc se corporaliter exhibere, uel carnis suæ substantiam cum nostra cõmiscere.*

AN CHRISTVS REALITER *se per Cœnam exhibeat, cùm eius negetur præsentia.* Cap. 34.

QVum is prædicaret, Christum se realiter per Cœnam exhibere, ex eo q̃siui, num etiam realem corporis præsentiam admitteret. Scriptum mihi propria reliquit manu, planè se hanc negare: quãuis realem distributionẽ affirmaret. Hoc ænigma his dissoluit verbis. *Christus se realiter distribuit, id est, hoc nos afficit beneficio, ut in mortem suam credentes, hac ipsa fide, uitam ex eius carne hauriamus, quæ pro nobis in sacrificiũ oblata est.* Sed hoc responso nihilo mihi plus adiecit intelligẽtiæ: Si enim fide hoc afficiamur beneficio, vt vitã hauriamus, non fit per cœnam carnis vera manducatio, vti docuit superiùs: Sed nec etiam fit distributio. Imputatur enim potiùs, atq;
meri-

meritum applicatur hoc pacto, quàm distribuatur: atq; cótrà quòd Dominus carnem manducari iusserit, vitam quæ in carne est, inspirari docetis ô spirituales, erroremque scripturæ à vobis creditum, hoc hauriendi vocabulo restituitis, carnis esum fastidientes.

QVVM BENEFICIVM REdemptionis ad hominem respiciat, cui peccatum imputatur: corpus eius à manducatione arceri non debere. Cap. 35.

PRætereà spes & beneficium crucis, ad hominem ex Domini pollicitationibus redire debet, non ad animas solas. Nā corporis (vt ait Apost. ad Rom. 8. cap.) est redemptio. At superiori capite huius doctrinæ, dicim⁹ à carnis mādūcatione corpora submoueri. Ab hac sententia si Doctor non decessit, animæ solæ vitam hauriunt ex sacrificio: atque ab hoc haustu vitæ, arcētur corpora. Tametsi auctore Domino nostro, homini peccatum imputat̃.

NOSTRAM RESVRRECTIOnem debere intelligi secundum Christi resurrectionem. Cap. 36.

VT Richerus resurrectionem ad animam pertinere doceret: Spiritualé animę nostrę propter peccatum mortem opposuit. Sed responsi loco docuimus Christum, carnis esse resurrectionem, nó animæ solius: eoq; modo resurrectionem intelligendam esse, quo hac ipse sit vsus, quoque hanc credendam esse voluit, Lazarum mortuũ exuscitans. Cur ergo corpus, sui boni fruitione priuatis, hoc bonũ animę (cui resurrectio futura est inutilis) attribuentes?

AN CORPVS AETERNITA-*tis gloria fruiturum sit, animæ prærogatiua & communione: An uerbi Dei beneficio.* Cap. 37.

ANima (*inquit Richerus*) *corpori hanc communicabit*. Quid verò opus est hoc circuitu? si ab anima gloriã corpus obtineat: hanc animæ, non Christo debebit, eiq; habenda erit gratia, non Christo. Prætereà nisi ab anima Christus gloriam habuerit, nos nec à nostra gloriam consequi poterimus: cùm eo modo simus resurrecturi, quo ipse ad vitã excitatus est. Videamus quomodo futura sit corporũ restitutio,

& reparatio: vt hanc dubitationem diluamus: Apostolus in Epist. ad Roma. cap.8. Spiritui Dei hanc attribuit, his verbis: Spiritus Domini qui suscitauit Iesum à mortuis, viuificabit mortalia vestra corpora, propter Spiritum Domini habitantem in vobis. Non dixit propter animam, sed propter Spiritum Domini: Non ergo ab animæ cõmunione viuificatus est Dominus, sed à carnis diuinitate. Ezechiel cum Paulo concordat: Ecce (inquit) com- Ezech.37. cap.
" motio, & accesserunt ossa ad ossa, vnum-
" quodq; ad iuncturam suam: & vidi, & ec-
" ce nerui, & carnes, ascenderunt, & extenta
" est in eis cutis desuper, & Spiritum nõ ha-
bebãt: Vides ante reditum animæ ad corpus futuram membrorum reparationem? Sequit paulò pòst. Hæc dicit Dominus:
" A quatuor ventis, veni Spiritus, & insuf-
" fla super mortuos istos, vt reuiuiscãt. Er-
" go vi Spirit⁹ Domini, reuicturi sunt mor-
tui, non animæ prerogatiua, & beneficio. Irenæus hanc fuisse sui temporis religionem, tastatur, lib.5. Quẽadmodũ (inquit) Irenæus.
" lignum vitis depositũ in terra, suo fructi-
" ficat tempore, & granum tritici decidens
" in terrã, & dissolutum, multiplex surgit,
 per

„ per Spiritum Dei,qui cõtinet omnia,quę „ deinde per sapientiam in vsum hominis „ veniũt,& sanguis Christi:sic corpora no„ stra ex eo nutrita,& reposita in terram, & „ resoluta in ea,suo resurgent tempore,ver „ bo eis resurrectionem donante in gloriã „ patris. Non ergo animæ communicatio„ ne,corpora resurgent in gloriam, sed ver „ bi opera incarnati.]

SI ANIMAE PRAEROGATIua, uictura sint corpora,eius peccato,hæc etiam interitura. Cap. 38.

SI ab anima felicitatem corpora mutuarentur:infelicitatem homines perditi, ab anima similiter acciperent: hoc si accideret,non sine iniuria Christus corpora in perditionem cõdemnaret. Ite (inquit scriptura iudicium prædicans) maledicti in ignem æternum:non deberet in homines ferri sentẽtia, sed in animas. Sed quia propter peccatum moriũtur corpora(vt testatur Apostolus ad Rom.8.cap.)hęc veniunt in iudicium, vt probat idem Apo„ stolus ad Corinth.2.cap.2. Oẽs enim nos „ manifestari oportet ante tribunal Chisti: „ vt referat vnusquisque propria corporis,

prout

prout gesſit, ſiue bonum, ſiue malū: ope- "
rationes boni & mali non ſunt animę, ſed "
hominis, vt eas è iudicio referat. Prætereà "
ſi homines, ſolius animæ vitio moriantur
& intereant, Adamo non moriuntur: non enim ex ipſo eſt anima, ſed caro. At Paulus ſcribit in Adam, & per Adam, veniſſe mortem in mundum. Immorādum mihi nō erat in re tam aperta, niſi apud nos hic error iam ſupra modum increbuiſſet.

A COENA AD MORTEM *Chriſti non reiectos fuiſſe Apoſtolos.* Cap. 39.

REſtat vna pars huius dogmatis nobis diſcutienda, quæ me non minus angit quàm ſuperior. Quum oblatæ carnis in ſacrificium mentionem faceret Richerus, è qua hauriri vitam contendit: hunc putabam oblationem, (cuius primo ſuo dogmate meminit) indicare. Sed hac de re interrogatus, reſpondit. Eò *doctrinam ſuam non ſpectare, neq; ſe ulla ratione adduci unquam poſſe, ut conſentiat Ieſum Chriſtum ſub ſpeciebus, corpus Deo patri obtuliſſe, quicquid Papiſtæ deblaterent & garriant: ſed uerbis ſuis, à Cœna ad mortem Domini reijci conuiuas, ut inde fru*

 ctum

ctum expectatũ percipiant, nihilq; in Cœna perci pi, nisi quod à communicante allatum fuerit.

SI APOSTOLI AD MORTEM *à Cœna reiecti sint, quomodo in Cœna sacrificij participes fuisse potuerint? Cap. 40.*

INiectus sum in maximã admirationẽ: Quum is neget oblationẽ corporis ante mactationẽ, contra veteres figuras Hostiæ pro peccato: quomodo corpus anteà non oblatum, sacrificium fuisse confiteàtur. Deinde quum Apostolos carne & sanguine Domini, per Cœnæ communionẽ, verè fuisse pastos affirmarit, quomodo accidere potuerit, vt sacrificij non manducati, nõ oblati, nondum sacrificati, re ipsa fierent participes? Nam ante oblationem sacrificij, de sacrificio cõmunicari nõ po-
" test, auctore Paulo dicente: Videte Israël
" secundum carnem: nónne qui hostias e-
" dunt, participes sunt altaris? Hostia ergo,
" manducationem debet præcedere.

AN OBLATIO HOSTIAE IN *sacrificium, & huius Hostiæ mactatio, una & eadem res fuisse potuerit.*
Cap. 41.

TV

TV me ex hac difficultate expedies, vbi docueris, quo exemplo oblatio,& Hostiæ mactatio,vna, eadémq; res & actio fuerint.In tuis commentarijs legere memini,*Huc omnis ueteris testamenti uictimas pertinere:ut ad Christum ducerent pro nobis sacrificatum.* *Comment. in Epist.ad Hebræ.*

Duxerint:Ex 16.cap. Leuitici dispiciamus,sacrificij ad sacrificiũ similitudiné. "Loquere ad Aaron fratrem tuum,ne omni tempore ingrediatur sanctuarium,nisi ante hoc fecerit:Vitulum pro peccato offeret,&arietem in holocaustum,quumq; obtulerit vitulum,& orauerit pro se,ac pro domo sua,duos hircos stare faciet coram domino,in ostio tabernaculi testimonij, mittens super vtrunq; sortem:vnam Domino,alteram capro emissario:Cuius exierit sors Domino,offeret illum pro peccato.Cuius autem in caprum emissariũ, statuet illũ viuũ corã Dño, vt fundat preces super eum,& emittat eũ in solitudinem. His ritè celebratis,offeret vitulum, & rogãs pro se,ac domo sua immolabit eum.

ANTE SOLENNES PRECES *& oblationem, Pontificem secundum legẽ sacrificare non potuisse.* Cap. 42.

Hic

HIc video aditum in ſancta Pontifici non patuiſſe, ante ſolennes preces, & oblationem: Video preces, & victimę oblationem, immolationi & mactationi anteuertiſſe. Ex te intelligo, his rebus, nos ad Ieſum Chriſtum ſacrificatum adduci: Cur ergo negatis oblationem mactationi Domini præuertiſſe? Quomodo ante oblationem, Pontifici, ſanctuarij fores à Deo vetitas aperitis?

AN SE OBTVLISSE DICItur Dominus, quòd obuiam ierit proditori. Cap. 43.

MOrtem oblationi ſucceſsiſſe, hac re prætexitis, quòd Chriſtus proditori obuiam proceſſerit, morti ſe vltrò exponens. At conſiderate, non implere vos figuram ſacrificij pro peccato: Nam oblatio extra Eccleſiam, ac ſine precibus facta eſſet: Orans autem offerre debuit Aaron, ad oſtium tabernaculi, antequam ſancta ingrederetur: Ad hoc Chriſtus progrediens in occurſum proditoris, non ſe Deo patri obtulit (ſi hæc fuit oblatio) ſed carnificibus & proditori.

NOVVM TESTAMENTVM *sine sanguine fieri non potuisse, neq; creden dum esse, in parte, figuræ pro peccato à Domino satisfactum, in parte non sa tisfactum fuisse.* Cap. 44.

APostolus, adumbratæ hostiæ pro peccato, verissimus illustrator, Epist. ad Heb. testatur, Dominum Iesum extra por tam passum fuisse: vt figuræ veritas respõderet. Quorum (inquit) animalium infertur sanguis in Sancta per Pontificem, horum corpora cremãtur extra castra: propter quod & Iesus vt sanctificaret populum per suum sanguinem, extra portã passus est. Mirum est, in hoc Dominũ nostrũ figuram impleuisse, dum extra portam in holocaustum emittitur: De cætero autẽ, huic parti non satisfecisse, vt in Ecclesia Deo patri corpus immolãdum obtulerit, sanguinemq; in sancta intulerit, antequã extra portam pateretur. Huic proximus est error, quem euulgatis, Cœnam q̃ fuit testamentum Iesu Christi, sanguinis eius oblatione, & aspersione obsignatam non fuisse, sed vino: quamuis idem Apostolus ab exemplo veteris testamenti approbet, nouum testamentum sine sanguine confici

Heb. 13.

ſici non potuiſſe. Inſuper vt incautis fucum faciatis, traditis calicem noui teſtamenti à Domino diſcipulis diſtributum, figuram ſanguinis eius fuiſſe, qui pro noſtra redéptione in cruce eſt effuſus: huicq́ue noui teſtamenti nomen imponitis, Cœnæ ſanguinẽ non recipientes. Quæ opinio, ſic per Europã veſtris artibus peruagatur, eamq́; nacta eſt auctoritatem, vt hanc vix putẽ coërceri, aut ſupprimi poſſe: etſi veritati non minus eſſe contraria, quàm luci tenebræ, ei oſtendi poteſt, qui ſana mente ad Apoſtolicam doctrinam ſe confert. Imprimis ab ea me detrahit Apoſtolus, docens in comparatione veteris & noui teſtamẽti, vetus ſine ſanguine dedicatũ nõ fuiſſe, vnde planum facit, nec nouum abſq; ſanguine confici etiã potuiſſe. Quòd ſi in vino vt putatis, nouũ teſtamẽtum confectum ſit, certum eſt vetus teſtamentum exemplar non fuiſſe noui.

SI COENA NOVVM TESTAmentum non fuerit, nullum fuiſſe nouum teſtamentum conſtitutum.

Caput 45.

HIs intellectis reb', à vobis doceri cupio, veſtro iudicio, quid interſit diſcrimi-

criminis,inter Cœnam,& nouũ teſtamentum. Quantum ad me attinet,hanc nunquã eripi,ac extorqueri mihi fidẽ patiar, vt vobis credam,poculũ Apoſtolis à Domino diſtributũ,non fuiſſe ſanguinis noui teſtamenti:ſed vini ſanguinis figuræ: Nam ſi vinum fuerit,quum ſine ſanguine inſtitui teſtamentum nõ potuerit, Cœna non fuit teſtamentum: Quòd ſi hæc,teſtamentum non fuerit,vanum eſt,à Domino vllũ fuiſſe cõditũ teſtamentũ. Toto enim ferè ſpatio, quod fuit inter Cœnã & mortem Domini intermiſſum,ipſe fuit in aliena poteſtate vinctus. Quo tempore,ſecundum legem teſtari non potuit. Supereſt ergo,vt tempus teſtamento conſtituatis: Huic ſi mortem aſsignetis,Apoſtolo repugnatis affirmanti, morte teſtamentũ confirmatum,non factum fuiſſe: Vnde,teſtamentum denotat mortẽ anteceſsiſſe, atque veteris inſtar, ſanguine obſignatum eſſe. Hoc tamen obſtinatè inficiantur tui diſcipuli: volunt teſtamentum in Cœna cœpiſſe ſine ſanguine, atque hoc, in morte perfectum fuiſſe. Sed non ſentiunt,hac ratione armis inſignibus,Marcionis antitheſes à ſe cõfirmari, atq; inſtrui, Hebræ. 9.

quum

quum exemplaris rationem non habeát: moram inter aſperſionem ſanguinis, & teſtamentum interponentes.

AN HAEC VOX, EST, APVD *Lucam & Paulum nouum teſtamentum ſignificet.* Cap. 46.

PRæterea Paulo ac Lucæ apertè contradicunt & reſiſtũt: hic calix (inquiunt) nouum teſtamẽtum eſt: in ſanguine meo: hanc vocem (eſt) ſignificatiuam eſſe vultis, quaſi dixerint Apoſtoli, hic calix ſignificat nouum teſtamentum: ſed non aduertitis ad eandem ineptiam vos reuolui. Negatis enim teſtamentum, etſi hoc ſignificatis, aut contra Paulum, mortem (q́ teſtamenti fuit confirmatio) in Cœnæ locum ſubrogatis.

SI APVD MATTHAEVM ET *Marcum, eſt, ſanguinem ſignificet, apud Lucam non poſſe teſtamentum ſignificari.* Cap. 47.

MAtthęus & Marcus, veſtra confeſsione, non docuerunt teſtamentum ſignificari, ſed huius ſanguinem, dicentes: hic eſt ſanguis meus noui teſtamenti: Eſt, enim veſtra interpretatione, apud hos ſigni-

gnificat teſtamenti ſanguinem, non teſtamentum:ita ergo cõcluditis,teſtamentum ſine ſanguine eſſe non potuiſſe, aut falſam fuiſſe ſignificationem. Nam quod non eſt,nec futurum eſt, ſignificari non poteſt.Quòd ſi Cœna teſtamentum fuit & ſine ſanguine teſtamentũ dedicari non potuit,poculum quoq; ſanguinis non vini fuiſſe palàm eſt.

POTVM SANGVINIS IN *Cœna, aſperſioni ſanguinis ueteris teſtamẽti, meritò reſpondere.* *Caput* 48.

IRrides eos qui Moſaicę ſanguinis aſperſioni,potum ſanguinis teſtamẽti noui; reſpondere docuerunt.E quorum numero eſt Chryſoſtomus vir ſanctiſsimus & doctiſsimus,dicẽs animas diſcipulorum, librum fuiſſe teſtamenti,eorum corpora, tabernaculum & vaſa teſtimonij: nos populum eſſe.Sed irriſores irridebit,& ſubſannabit Dominus,atque ſapientes in ſuà ſapientià comprehendet. Vir ſanctus non eſt ſine auctore in hanc ſententiam adductus: Paulus 8.cap.ad Heb.Ieremiæ hunc ita explanat locum:Ecce dies veniet dicit ‹‹ *Ad Heb. 9*

„ Dominus, consummabo super domum
„ Israel, & super domum Iuda testamen-
„ tum nouum, non secundum testamen-
„ tum, quod feci Patribus eorũ, in die qua
„ apprehendi manum eorum, vt educerem
„ eos de terra Aegypti: Paulò post: hoc est
„ testamentum, quod disponam domui Is-
„ rael: Post dies illos, dabo leges meas in mẽ
„ tibus eorum, & in corde illorũ superscri-
bam illas. Si Lex Domini in mentibus, &
cordibus fidelium scripta sit, nũquid me-
ritò dici possunt Apostoli in volumen li-
brumq́; legis euasisse? Item scriptum est:
„ inhabitabo in eis & inambulabo: Quum
in eis Deus inhabitet, nunquid taberna-
culum Dei meritò dicentur? Iesus Chri-
stus à Paulo tabernaculum vocatus est:
„ Christus (inquit) asѕistens Pontifex futu
„ rorum bonorũ, per amplius & perfectius
„ tabernaculum introiuit semel in Sancta.
„ Cur ergo ridiculi tibi videntur, qui Apo
stolos, in quibus inhabitat Dominus, vi-
cem tabernaculi suppleuisse existimant?
Si vasa ministerij non fuerunt, nec Paulus
fuit vas electionis. Quum ergo ij volumẽ
legis, & tabernaculum testimonij, vasa-
q́ue fuerint ministerij, hos aspersos fuisse
aqua

aqua mixta sanguine, nemo sanus inficiabitur, eisque aspersionem potu sanguinis obtigisse.

SI MANDVCATIO SIT *opus fidei impoßibile est Apostolos manducasse.* Cap. 49.

HAEC in hanc causam tanto studio explicauimus, vt monstraremus nõ absque iudicio, dogma tui discipuli à nobis reiectum fuisse, dicentis. *Apostolos in Cœna suam sanctificationem non hausisse à corporis manducatione, sanguinisq; potu, sed à cruce: credendo* CHRISTVM *pro nostris peccatis moriturum, ac pro nostra æternitate resurrecturum: atque eò usque suam sanctificationem, Cœnæq; fructum suspensum fuisse: ac fidei effectum, fuisse corporis manducationem, quod credendo, resurrectionem uitámque manducamus.* Ostendimus tamen si hoc verum est, ab Apostolis corpus manducatum non fuisse. Nam teste Ioanne, cap. 13. nec mortis, nec resurrectionis illi fructũ in Cœna sperabant, aut credebant. Hæc sunt eius verba: Filioli, adhuc modicum vobiscum sum, quæritis me & sicut dixi Iudæis: Quò ego vado, vos non potestis
“
“
“

 venire.

„ venire. Quem Simó Petrus interrogauit,
„ Domine quò vadis? Hæc verò post Cœ-
nam acta fuisse certum est. Hinc ergo cer-
tò constituemus vim mortis Domini A-
Ioan. 14. postolos latuisse: deinde Domino dicen-
„ ti, vado parare vobis locum, & si abiero &
„ prẹparauero vobis locum: iterum venio,
„ & accipiã vos ad me ipsũ, vt vbi sum ego,
„ & vos sitis: & quò vado vos scitis, & viã
„ scitis, dicit Thomas. Domine nescimus
„ quò vadis, & quomodo possimus viã sci-
„ re? Rursus idem, planum facit Apostolus
nullam fidem resurrectioni adhibuisse.
Hoc de se & Petro loquut⁹, expressis ver
Ioan. 20. bis attestatur. Tum ergo introiuit & ille
„ discipulus qui venerat primus ad monu-
„ mentum, & vidit & credidit, nondũ enim
„ sciebant scripturam, quia oporteret eum
„ à mortuis resurgere. Cleopas id ipsum ig-
Lucæ 24. norare se monstrauit, dicens: sperabamus
„ quòd redempturus esset Israël: de tempo
„ rali regno cogitans. Si ergo eo quo tu tra
„ dis modo, caro manducaretur, illi sanè
non manducauerunt.

AB EXEMPLO ASPERSIONIS VETE-
*ris testamenti ad emundationẽ carnis, Paulũ cõ-
scientiarũ emũdationẽ testamẽti noui sanguine,
probare.* Cap. 50.

VT

VT Apoſtolus probet veri ſanguinis Heb. 9.
potu,cõſcientias emundari ab operibus mortuis ad ſeruiendum Deo viuenti:hoc oſtendit ab aſperſione ſanguinis hircorum & taurorum, cinerisq; vitulæ: Si,inquit,ſanguis hircorum & taurorum, "
& cinis vitulę aſperſus,inquinatos ſanctificat ad emundationem carnis, quãtò magis ſanguis Chriſti,qui per Spiritum ſanctum ſemetipſum obtulit immaculatum Deo, emundabit conſcientiam ab operibus mortuis. Hilarius aduerſus Arrium Hilarius.
lib,8. docet, omnem comparationem ad intelligentiæ formam præſumi, vt id de quo agitur ſecundum propoſitum exemplum aſſequamur: Neceſſe ergo eſt, noſtram ſanctificationẽ ad exemplũ à Paulo propoſitum referri,& Apoſtolos ſuam expiationem (vt cum Dionyſio loquar) ſanguinis myſterio, in teſtamenti confectione aſſecutos eſſe:quam Patres Hebręi aſſequerentur.Repetam tamẽ quod à nobis anteà demonſtratum eſt,à morte (quę teſtamenti confirmatio, oblationisq; cõſummatio eſt)ei quæ à teſtamento eſt ſanctificationi,vim adhiberi, perfectionisq; efficacitatem accedere.

CHRISTVM LEGEM NON *impleuisse, nisi sanguinem suum in Sancta, ante mortem intulerit.* Cap. 51.

DOctrinam tuam inspectans, hac præcipuè ratione in errorem te incidisse existimaui, quòd corporis & sanguinis oblationem, in Cœna esse factá inficieris: sed si in Paulum animum intendisses, húc lapsum facilè vitasses: Docens enim non per tabernaculum manu factum, nec huius creationis, sed per proprium sanguinem in Sancta introiuisse, indicat sanguinem à Spiritu oris sui sancto fabricatum, vt ait Chrysostomus, de spirituali sangui ne sermonem habens. Quomodo, inquit, „ si sanguis est spiritualis, non fluxit è cor„ pore? fluxit, inquit, sed quod fuit à san„ cto Spiritu fabricatum, quum dixit: hoc est corpus meũ, hic est sanguis meus. Per hunc ergo sanguinem intrauit in Sancta, quum se ipsum pro nobis sanctificauit, Deo patri se, sanguinemque offerens. Hoc quũ tuis displiceret, ex eis quæsiui, quid putarent à Paulo Sanctorum appellatione intelligi? Ij tecum intellexerunt ea cælũ esse, vbi Chr̃s sedet ad dexterá Patris: Ergo, inquam, cęlum Christo (qui Sancta San-

Chrysosto. ad Heb. 9.

Sanctorum est)erit tibi sanctius? Ego verò cum Chrysostomo ac Cyrillo iudicaui: Sancta sanctorum esse diuinum Christi corpus, à quo Apostoli, ac Ecclesia sanctitatem adepta est corporis participatione: tumque in Sancta proprium sanguinem intulisse, quum Deo se, sanguinemque obtulit, bibitque cum Apostolis, vt per eum sanguinem, etiam in Sancta & ipsi introirent, corporis (vt diximus) communione, atque vt in eo sanctificarentur. Nam qui Christum contendit sanguinem pro nobis effusum, in Sancta ante mortem non intulisse, meo iudicio non bene subducta ratione esse videtur, ad veritatis intellectum, sed se in hunc errorem induere, vt affirmandum sibi sit, secundũ legẽ sacrificiũ pro peccato à Domino confectum non fuisse. Nam anima- Heb.13.c4. lium, quorum corpora extra castra cremarentur, necesse fuit sanguinem in Sancta inferri per Pontificem, antequã cremarẽtur. Hoc ergo à Christo impletum oportuit, vt sanctificaret populum per suũ sanguinem, antequam extra portã passus fuerit. Opponitur, hinc à me doceri sanctificatum esse populum per eum sanguinem,

qui extra portam, non qui in Cœna effusus sit: sed respōsi loco sumi potest, quod est à nobis supra demonstratum, mortem fuisse & confirmationē testamenti, ac oblationis, & sanctificationis consummationem: vimq; perficiendæ sanctificationis, à morte ad testamentum accessisse: quod vt ostendat Paulus, dixisse, passum esse extra portam, vt per sanguinem populū sanctificaret.

QVOMODO SE CHRISTVS *pro nobis sanctificauit, & quid sanctificare significet.* Cap. 52.

PRæterea quum Apostolus docet, Christum se per Spiritum obtulisse, si de morte hoc intelligamus, tam Spiritu seorsum à corpore mortuum eum fuisse ostendemus, quàm Spiritu illum māducas: Tū ergo oblationem in Cœna factam defendo, quum pro nobis seipsum offerens, lauansq; in vuæ sanguine stolam suam sanctificauit, tuncq; oblationem, atque sanctificationem consummatam fuisse, quū extra portam passus est. Ne mè putes de meo hæc attulisse, subiungam Cyrilli sententiam hanc materiam tractantis, cap. 25 lib. 11. in Ioannem, Sanctificari, inquit, secundum

Gene. 49.

Cyrillus.

cundum legalem cõsuetudinem dicitur, "
quod vt sacrum Deo offertur: queadmo- "
dum & omne primogenitum vuluã ape- "
riens in filijs Israël. Paulò pòst: Hanc san- "
ctificandi secundum legem significatio- "
nem perspicuam Salomon facit, dicens, la "
queus viro est citò suorum aliquid san- "
ctificare, sequitur enim pœnitentia ple- "
runq; post votum. Ita sanctificare, offer- "
re quicquam Deo secundum legis cõsue- "
tudinem significat: Pro nobis igitur se "
Christus sanctificauit, id est, obtulit: obtu "
lit nempe se ipsum Deo patri vt sanctã ho "
stiam, mundum ei reconcilians. In Cœna
ergo cùm se sanctificauit, se obtulit, San-
ctorum viam propalans, id est, notam no-
bis viam faciens sternensq;, qua ad San-
cta sanctorum sanguinis præsidio perue-
niamus. Rursus subiungit Cyrillus. Sed q̃ *Cyrillus.*
in his verbis saluatoris intentio est? san- "
ctificationem in Spiritu, & per Spiritũ ad "
nos ex Patre deriuabat, & quod erat ini- "
tio quando à Deo creati fueramus, id ip- "
sum renouat: Paulò pòst: Quum igit̃ san- "
ctus sit natura Deus, quumq; ipse sancti- "
ficationem creaturis immittat, efficiatq; "
vt creatura & sit, & duret in sancto Spiri- "
 tu;

" tu:propter nos ſanctificatur: non ab alio
" id acquirens,ſed ipſe ſuę carni ſanctifica-
" tionem immittens. Ita Spiritum ſibi ipſi
" vt Deus præbet,& vt homo accipit,quod
" non propter ſe ipſum,ſed propter nos fe-
" cit,vt ex ipſo,& in ipſo primo,recepta ſan
" ctificationis gratia, ad totum genus tran-
" ſiret.Nam quemadmodum in primo ho-
" mine morti addicti ſumus maledictione,
" benedictio ac viuificatio quæ per Spiri-
" tum eſt,ad totam noſtram penetrauit na-
" turam.Sequenti capite hoc planiùs facit
" his verbis: Vt igitur inter nos & Deũ ſin-
" gulos vniret, quamuis corpore ſimul &
" anima diſtemus, modum tamen adinue-
" nit conſilio Patris & ſapientiæ ſuæ con-
" gruentem, ſuo enim corpore credentes
" per communionem myſticam benedi-
" cens,& ſecum,& inter nos vnum corpus
" effecit.Nam ſi omnes vnum corpus man-
" ducamus,vnum omnes corpus efficimur.
" Idcirco Eccleſia etiam corpus Chriſti ef-
" fecta eſt: In fine capit. Vnum dico ha-
" bitudine atque effectu,vt incipientes di-
" cebamus vnum pietatis conſenſu, vnum
" ſanctæ carnis communione, vnum vnius
" ſancti Spiritus participatiõe. Miror ergo,
quum

quum nobis in introitum sanctorũ Christus in suo sanguine viam nouam, ac viuétem per carnem suam initiauerit, quomodo hac neglecta in viam tuam deflectis, vt sensu carnis tuæ captus, vino & pane iter ad sanctificationem facias. Typus antiquæ sanctificationis indicis tibi loco esse debet, quomodo Christus summus Pontifex in sancta introiuerit, eo enim modo quo veteribus, illi ad sancta patuit aditus. Animo etiam repete, quid externi auxilij, ad fidem pœnitentes adiungere deberent, cùm ad sanctificationem accedebant: vt ex hoc intelligas in veritate ita sanctificatum te esse oportere, ad consciétiæ puritatem, atque in vmbris ante lucis ortum illi sanctificarentur, neque tuam, quàm illorum fidem pluris esse ad sanctitatem: sed in veritate secundum Christi preces, Pater sanctifica eos in veritate, sanctificari te oportere cognosce. Iesus auté Christus veritas est, eodem ipso dicente, sermo tuus est veritas: in mentem tibi venire eorum debet, qui igne alieno sacrificantes perierunt. *Hebr.9.* *Ioan.17.*

APOSTOLOS POTV SANguinis in *Cœna sanctificatos, ac purgatos, sed in cruce redemptos. Cap.53.*

Si

SImulac Apostolus sanguinis mentionẽ fecit, cuius aspersione emundantur nostræ conscientiæ ab operibus mortuis, ad
Heb. 9. seruiendum Deo, hāc addit rationem. Et „ ideo noui testamẽti mediator est, vt mor„ te intercedente in redemptionem earũ „ præuaricationum, quæ fuerant sub prio„ ri testamẽto, repromissionem accipiant, „ qui vocati sunt æternæ hæreditatis. Vides Apostolos sanctificationem assequutos, gratosq; factos ad seruiendũ Deo viuenti ante mortem testatoris, sed nõ fuisse capaces hæreditatis æternæ, quousque redempti fuerint à mortis maledicto, sub peccato venundati. Quamobrem & sanguinem in cruce fundi oportuit, vt decretum, quod erat aduersum nos, deleretur. Verum est, vno quidem sanguine purgatos ac redemptos fuisse Apostolos: sed in Cœna sanctificatos Patrũ instar, in morte autem redemptos. Nã necessariò in veteri lege, ꝓpiciatorio sacrificio holocausti sacrificium succedebat. In interiorem enim ędẽ semel in anno summus Põtifex ingrediebatur, oblatis priùs hostijs propitiatorijs, habẽs vtrãq; manũ plenã, vnã vasculo carbonũ, alterã incẽso cõpositionis,

vt quũ fuiſſet ingreſſus, ſtatim ſuperpoſi-
to incenſo carbonib⁹, fumus aſcenderet,
totamq; ædẽ repleret, vt aſpectũ Sancto-
rum quem ingreſſus Pontificis reuelaue-
rat, nubes velaret incenſi. Incenſum autẽ
ſunt orationes noſtræ, quas fundit Deo
Pontifex, quaſque igni charitatis ac Spiri
tus ſancti purgat Domin⁹. Sed & ipſa azy-
morum ſolẽnitas nos docet, propitiatio-
nẽ ſaluti ac holocauſto anteuertere, prin-
cipium enim azymorum ad finem Paſchę
coniungitur. Paſcha autem ille dies appel
latur, in quo agnus occiditur, reliqui ve-
rò azymorum dies appellantur. Facies, in-
quit ſcriptura, ſolennitatem azymorũ ſe-
ptem diebus. Vide quò pertineat ſacrifi-
cium ſalutare. Priùs repropitiatio quęren
da eſt, & poſt hæc offerendum eſt ſacrifi- *Cyrillus.*
cium ſalutare. Non enim, vt ait Cyrillus "
lib. 5. in Leuiticum, ſaluus eſſe quiſquam "
poteſt, niſi priùs propitiet Deum. Huic
proximum eſt, quod ſacrificio propitia-
torio incenſum admouebatur: pro holo-
cauſto autem, nec oleum lætitiæ, nec thus
ſuauitatis accedebat. Hęc diffuſiſsimè tra
ctat Cyrillus in Leuiticum. Veruntamen
horum beneficiorũ, quũ tota vis in mor-
tis

tis merito sita sit, dici posse fateor, vt iam demonstrauimus, effectus sacrificij in cœna facti mortem fuisse cõsummationem, & perfectionem. Atq; eatenus sanctificationem, nostramq́; propitiationẽ ad mortem pertinere, quia à morte eius vita dependeat. Sed ij effectus à te confundunt: Si quid autem Cyrilli sententia tibi dubitationis attulerit, considera in corpus Domini Ecclesiam inseri debuisse, vnumq́; cũ eo corpus ante mortẽ effici, vt suũ fieret mortis ac resurrectionis meritum, nõ imputatione quidem, sed eo modo, quo Adami rebellio nostra fuerit, & vt in iusti corpore insiti, cũ eo moreremur, atq; per passionem in gloriam resurgeremus. Sic, vt diximus, tota vis sacrificij in cõmunione atq; gratiarũ actiõe nõ cõsistit: sanctificationem enim secum habet cõiunctam cõmunio. Insitio enim & vnitas fieri non potuit, quin fermẽtum malitiæ expurgatum esset, vt fieret noua cõspersio. Nã cũ puritate non coëunt sordes, nec Ecclesia sordida Spiritũ Dei continere posset, nec cũ azymis sinceritatis cohærere, si verò vnita corporaliter & naturaliter nõ fuisset, nec cũ Christo cõsepulta esse, nec resurge-

ſurgere potuiſſet. Ex his ergo reb⁹ in hãc adductus ſum ſententiã, vt Eccleſia in ara crucis redempta ſit, in Cœna verò ſancti-ficata, ac eluta inſtãtis mortis merito: ab-lutionem enim peccati ſatisfactio ſubſe-quitur. Opponitur, mũdos ante Cœnam fuiſſe Apoſtolos, propter verbũ quod au-dierant, vt inquit Dominus, vos eſtis mun di, ſed non omnes. Veruntamen huic rei Dominum reſpondiſſe, qui lotus eſt, ei o-pus eſſe vt pedes lauet, præterea habenti dari, & abundantiùs dari. Ideoque Cœnã fuiſſe propitiatoriam, vt ampliorem mun dationem conſequerentur. *Ioan.15.* *Ioan.13.* *Luc.19.*

TESTAMENTO DIMITTI *peccata.* *Cap.* 54.

AD hanc probationem accedit Pauli teſtimonium cõfirmantis, teſtamẽto dimitti peccata, hoc eſt teſtamentum (in-quit) quod teſtabor ad illos: poſt dies il-los, dicit Dñs, dabo leges meas in cordib⁹ eorum, & in mentibus eorum inſcribam illas, & iniquitatum & peccatorũ eorum non recordabor ampliùs. Vbi autem ho-rum remiſsio, iam nõ eſt oblatio pro pec-cato. Quum in teſtamento de remiſsione *Hebr.8.* *Hebr.10.*

pec-

peccatorum certiores fiamus, atq; credamus in Cœna fuisse testamentum institutum sanguinis potu & aspersione, non dubitandum est Apostolos reconciliationē, atq; purgationē in Cœna obtinuisse: Cyprianus in hanc sententiam holocaustum ad sanandas infirmitates, & purgādas iniquitates Eucharistiam vocat.

Cyprianus in Cœna.

IESVM CHRISTVM ITA demum sacrificium fuisse, si ante holocaustum cum precibus sui corporis oblationem fecerit.

Cap. 55.

QVamuis à nobis suprà sit demonstratum, oblationē Hostiæ debere mactationem præcedere, non abs re tamen mihi videtur hac quoque consideratione id confirmare. Scriptum est, Iesum Christum esse summum Sacerdotem, secundū ordinem Melchisedech, eum etiam fuisse Hostiam, & sacrificium pro peccato. Nisi tamen oblatio Hostiæ, mactationi præuerterit, neutrum horum esse potuisse. Pontificis Melchisedechi typum non referebat Christus, quum penderet affixus ligno, damnatus sententia, quam pœnam sequi oporteret, factus pro nobis maledictum, exe-

Psal. 109. Hebr. 5.

execratio, holocaustum & pro peccato, ferens humanas iniquitates, vermis & non homo, & hominum nouissimus. Qua consideratione à Melchisedecho longissimè *Leuit. 16.*
differebat. Sacrificium nec etiam fuisset, non priùs oblatum, quàm sordib' nostris Pontificis imprecatione pollueretur, hirci emissarij exemplo. Hic enim immaculatus offerebat, & postquàm peccatis populi, imprecatione Pontificis sordidatus esset, in perditionem emittebatur, offerrique amplius non poterat. Tum Christus autem Melchisedecho perfectè respõdebat, quum sui iuris existens, à plebe maximis iubilationibus Rex pacis salutatus, atque diuinis affectus honoribus, panem & vinum, id est, corpus & sanguinem obtulit Deo, suosque pauit, ab inimicarum potestatum cæde, ac mundi victoria, ad gloriam regni in eo properantes. Scriptũ est: *Matth. 21.*
Dicite filiæ Sion, ecce Rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super asinam & filiũ
subiugalis. Turbæ autem quæ præcedebant & sequebantur, clamabant dicẽtes:
Osanna filio Dauid, benedictus qui venit in nomine Domini, Osanna in excelsis.
Tunc ergo verè Melchisedechi Regis &
 sacer-

ſacerdotis typum referebat.

OSTENDITVR CHRISTVS holocauſti uerius, quàm oblationis uicem in cruce expleuiſſe. Cap. 56.

HAc quoque ratione Chriſtũ in Cœna ſe obtuliſſe, probari poſſe èxiſtimaui, quòd in ara crucis, meo iudicio holocauſti veriùs, q̃ oblationis vicẽ ſubiuit, Hoſtiaque non Hoſtijs litauit: inſuper in cruce panis & vini à Melchiſedecho oblati, figuræ non ſatisfecit, nec emundationis cæleſtium neceſsitatem ſecundũ exẽplar ab Apoſtolo propoſitũ præſtitit. Docuimus tabernaculum, librum legis, vaſaque teſtimonij Apoſtolos, eorum mentes, populumque ſignificaſſe, eosq; Apoſtolos res eſſe cæleſtes, quas neceſſariò melioribus Hoſtijs mundari oportuiſſe docet Apoſtolus, quàm fuerint exemplaria, quæ ſanguine brutorum in vetere teſtamento emundabãtur. Qùum ergo hac in re veritas figuræ reſpondeat, quare minùs neceſſarium eſſe putabis, Apoſtolos in Cœnæ ſacrificio obtinuiſſe, quod ſua eorum exemplaria in Cœnæ figura habuerint? Si hæc noſtra ſententia nonnihil tibi negotij exhibeat, ediſſere quid cæleſtium

Hebræ. 9.

ſtium Paulus, quídue Hoſtiarum meliorũ nomine intellexerit; quibus in nouo teſtamento cæleſtia mundari oportuerit, cúrue plurali numero Hoſtiarum non Hoſtiæ meminerit. Quantum ad me attinet, iudico de Hoſtijs eum intellexiſſe, quas in peccatorum remiſsionem Sapientia mactaſſe apud Solomonem prædicitur, prouerbiorum nono dicentem: Sapientia parauit menſam ſuã, mactauit victimas ſuas, dixit: Venite, edite panem meum: bibite vinum quod miſcui vobis. Vino ergo mixto, ſanguinem effuſum in remiſsionem peccatorum prædicari, & pane, corpus ꝑ nobis in propiciatorio ſacrificio oblatũ intelligo, antequam ſalutis & redemptionis Hoſtia, holocauſto, id eſt, charitatis incendio conſumaretur. Hæc dicentem tui ad commentarium tuum in Geneſim me reiecerunt, vbi negas panis & vini Melchiſedechi oblationem, ad Chriſtum reſpexiſſe, ſed ad Abrahamum à cæde Regũ redeuntẽ, de via feſſum conuiuio acceptũ ſpectaſſe, quamobrẽ ſtultitia non vacare qui credant, illud conuiuium corporis & ſanguinis vmbram eſſe. Hæc legens negare te etiã credidi, Ieſum Chriſtum ſecun- Cap. 14.

qui extra portam, non qui in Cœna effusus sit: sed respõsi loco sumi potest, quod est à nobis supra demonstratum, mortem fuisse & confirmationẽ testamenti, ac oblationis, & sanctificationis consummationem: vimq; perficiendæ sanctificationis, à morte ad testamentum accessisse: quod vt ostendat Paulus, dixisse, passum esse extra portam, vt per sanguinem populũ sanctificaret.

QVOMODO SE CHRISTVS *pro nobis sanctificauit, & quid sanctificare significet.* Cap. 52.

PRæterea quum Apostolus docet, Christum se per Spiritum obtulisse, si de morte hoc intelligamus, tam Spiritu seorsum à corpore mortuum eum fuisse ostendemus, quàm Spiritu illum mãducas: Tũ ergo oblationem in Cœna factam defendo, quum pro nobis seipsum offerens, lauansq; in vuæ sanguine stolam suam sanctificauit, tuncq; oblationem, atque sanctificationem consummatam fuisse, quũ extra portam passus est. Ne me putes de meo hæc attulisse, subiungam Cyrilli sententiam hanc materiam tractantis, cap. 25 lib. 11. in Ioannem, Sanctificari, inquit, se-

Gene. 49.

Cyrillus.

cundum

çundum legalem cõsuetudinem dicitur, "
quod vt sacrum Deo offertur: queadmo- "
dum & omne primogenitum vuluã ape- "
riens in filijs Israël. Paulò pòst: Hanc san- "
ctificandi secundum legem significatio- "
nem perspicuam Salomon facit, dicens, la "
queus viro est citò suorum aliquid san- "
ctificare, sequitur enim pœnitentia ple- "
runq; post votum. Ita sanctificare, offer- "
re quicquam Deo secundum legis cõsue- "
tudinem significat: Pro nobis igitur se "
Christus sanctificauit, id est, obtulit: obtu "
lit nempe se ipsum Deo patri vt sanctã ho
stiam, mundum ei reconcilians. In Cœna
ergo cùm se sanctificauit, se obtulit, San-
ctorum viam propalans, id est, notam no-
bis viam faciens sternensq;, qua ad San-
cta sanctorum sanguinis præsidio perue-
niamus. Rursus subiungit Cyrillus. Sed q̃ *Cyrillus.*
in his verbis saluatoris intentio est? san- "
ctificationem in Spiritu, & per Spiritũ ad "
nos ex Patre deriuabat, & quod erat ini- "
tio quando à Deo creati fueramus, id ip- "
sum renouat: Paulò pòst: Quum igit̃ san- "
ctus sit natura Deus, quumq; ipse sancti- "
ficationem creaturis immittat, efficiatq; "
vt creatura & sit, & duret in sancto Spiri- "

„ tu:propter nos ſanctificatur: non ab alio
„ id acquirens,ſed ipſe ſuę carni ſanctifica-
„ tionem immittens. Ita Spiritum ſibi ipſi
„ vt Deus præbet,& vt homo accipit,quod
„ non propter ſe ipſum,ſed propter nos fe-
„ cit,vt ex ipſo,& in ipſo primo,recepta ſan
„ ctificationis gratia, ad totum genus tran-
„ ſiret. Nam quemadmodum in primo ho-
„ mine morti addicti ſumus maledictione,
„ benedictio ac viuificatio quæ per Spiri-
„ tum eſt,ad totam noſtram penetrauit na-
„ turam. Sequenti capite hoc planiùs facit
„ his verbis: Vt igitur inter nos & Deũ ſin-
„ gulos vniret, quamuis corpore ſimul &
„ anima diſtemus, modum tamen adinue-
„ nit conſilio Patris & ſapientiæ ſuæ con-
„ gruentem, ſuo enim corpore credentes
„ per communionem myſticam benedi-
„ cens,& ſecum,& inter nos vnum corpus
„ effecit. Nam ſi omnes vnum corpus man-
„ ducamus, vnum omnes corpus efficimur.
„ Idcirco Eccleſia etiam corpus Chriſti ef-
„ fecta eſt: In fine capit. Vnum dico ha-
„ bitudine atque effectu,vt incipientes di-
„ cebamus vnum pietatis conſenſu, vnum
„ ſanctæ carnis communione, vnum vnius
„ ſancti Spiritus participatiõe. Miror ergo,
quum

quum nobis in introitum ſanctorũ Chriſtus in ſuo ſanguine viam nouam, ac viuẽtem per carnem ſuam initiauerit, quomodo hac neglecta in viam tuam deflectis, vt ſenſu carnis tuæ captus, vino & pane iter ad ſanctificationem facias. Typus antiquæ ſanctificationis indicis tibi loco eſſe debet, quomodo Chriſtus ſummus Pontifex in ſancta introiuerit, eo enim modo quo veteribus, illi ad ſancta patuit aditus. Animo etiam repete, quid externi auxilij, ad fidem pœnitentes adiungere deberent, cùm ad ſanctificationem accedebant: vt ex hoc intelligas in veritate ita ſanctificatum te eſſe oportere, ad conſciẽtiæ puritatem, atque in vmbris ante lucis ortum illi ſanctificarentur, neque tuam, quàm illorum fidem pluris eſſe ad ſanctitatem: ſed in veritate ſecundum Chriſti preces, Pater ſanctifica eos in veritate, ſanctificari te oportere cognoſce. Ieſus autẽ Chriſtus veritas eſt, eodem ipſo dicente, ſermo tuus eſt veritas: in mentem tibi venire eorum debet, qui igne alieno ſacrificantes perierunt.

Hebr.9. *Ioan.17.*

APOSTOLOS POTV SANguinis *in Cœna ſanctificatos, ac purgatos, ſed in cruce redemptos. Cap.53.*

Si-

SImulac Apostolus sanguinis mentionē fecit, cuius aspersione emundantur nostræ conscientiæ ab operibus mortuis, ad

Heb. 9. seruiendum Deo, hãc addit rationem. Et „ ideo noui testamẽti mediator est, vt mor„ te intercedente in redemptionem earũ „ præuaricationum, quæ fuerant sub prio„ ri testamẽto, repromissionem accipiant, „ qui vocati sunt æternæ hæreditatis. Vides Apostolos sanctificationem assequutos, gratosq; factos ad seruiendũ Deo viuenti ante mortem testatoris, sed nõ fuisse capaces hæreditatis æternæ, quousque redempti fuerint à mortis maledicto, sub peccato venundati. Quamobrem & sanguinem in cruce fundi oportuit, vt decretum, quod erat aduersum nos, deleretur. Verum est, vno quidem sanguine purgatos ac redemptos fuisse Apostolos: sed in Cœna sanctificatos Patrũ instar, in morte autem redemptos. Nã necessariò in veteri lege, ꝓpiciatorio sacrificio holocausti sacrificium succedebat. In interiorem enim ędẽ semel in anno summus Põtifex ingrediebatur, oblatis priùs hostijs propitiatorijs, habẽs vtrãq; manũ plenã, vnã vasculo carbonũ, alterã incẽso cõpositionis,

vt quũ fuiſſet ingreſſus, ſtatim ſuperpoſi-
to incenſo carbonibꝰ, fumus aſcenderet,
totamq; ædẽ repleret, vt aſpectũ Sancto-
rum quem ingreſſus Pontificis reuelaue-
rat, nubes velaret incenſi. Incenſum autẽ
ſunt orationes noſtræ, quas fundit Deo
Pontifex, quaſq́ue igni charitatis ac Spiri
tus ſancti purgat Dominꝰ. Sed & ipſa azy-
morum ſolẽnitas nos docet, propitiatio-
nẽ ſaluti ac holocauſto anteuertere, prin-
cipium enim azymorum ad finem Paſchę
coniungitur. Paſcha autem ille dies appel
latur, in quo agnus occiditur, reliqui ve-
rò azymorum dies appellantur. Facies, in-
quit ſcriptura, ſolennitatem azymorũ ſe-
ptem diebus. Vide quò pertineat ſacrifi-
cium ſalutare. Priùs repropitiatio quęren
da eſt, & poſt hæc offerendum eſt ſacrifi- Cyrillus.
cium ſalutare. Non enim, vt ait Cyrillus "
lib. 5. in Leuiticum, ſaluus eſſe quiſquam "
poteſt, niſi priùs propitiet Deum. Huic
proximum eſt, quod ſacrificio propitia-
torio incenſum admouebatur: pro holo-
cauſto autem, nec oleum lætitiæ, nec thus
ſuauitatis accedebat. Hęc diffuſiſsimè tra
ctat Cyrillus in Leuiticum. Veruntamen
horum beneficiorũ, quũ tota vis in mor-
tis

tis merito sita sit, dici posse fateor, vt iam demonstrauimus, effectus sacrificij in cœna facti mortem fuisse cõsummationem, & perfectionem. Atq; eatenus sanctificationem, nostramq́; propitiationẽ ad mortem pertinere, quia à morte eius vita dependeat. Sed ij effectus à te confunduntur: Si quid autem Cyrilli sententia tibi dubitationis attulerit, considera in corpus Domini Ecclesiam inseri debuisse, vnumq́; cũ eo corpus ante mortẽ effici, vt suũ fieret mortis ac resurrectionis meritum, nõ imputatione quidem, sed eo modo, quo Adami rebellio nostra fuerit, & vt in iusti corpore insiti, cũ eo moreremur, atq; per passionem in gloriam resurgeremus. Sic, vt diximus, tota vis sacrificij in cõmunione atq; gratiarũ actiõe nõ cõsistit: sanctificationem enim secum habet cõiunctam cõmunio. Insitio enim & vnitas fieri non potuit, quin fermẽtum malitiæ expurgatum esset, vt fieret noua cõspersio. Nã cũ puritate non coëunt sordes, nec Ecclesia sordida Spiritũ Dei continere posset, nec cũ azymis sinceritatis cohærere, si verò vnita corporaliter & naturaliter nõ fuisset, nec cũ Christo cõsepulta esse, nec resurge-

ſurgere potuiſſet. Ex his ergo reb9 in hãc adductus ſum ſententiá, vt Eccleſia in ara crucis redempta ſit, in Cœna verò ſancti- ficata, ac eluta inſtãtis mortis merito: ab- lutionem enim peccati ſatisfactio ſubſe- quitur. Opponitur, mũdos ante Cœnam fuiſſe Apoſtolos, propter verbũ quod au- dierant, vt inquit Dominus, vos eſtis mun di, ſed non omnes. Veruntamen huic rei Dominum reſpondiſſe, qui lotus eſt, ei o- pus eſſe vt pedes lauet, præterea habenti dari, & abundantiùs dari. Ideoque Cœnã fuiſſe propitiatoriam, vt ampliorem mun dationem conſequerentur.

Ioan.15. *Ioan.13.* *Luc.19.*

TESTAMENTO DIMITTI *peccata. Cap. 54.*

AD hanc probationem accedit Pauli teſtimonium cõfirmantis, teſtamẽto dimitti peccata, hoc eſt teſtamentum (in- quit) quod teſtabor ad illos: poſt dies il- los, dicit Dñs, dabo leges meas in cordib9 eorum, & in mentibus eorum inſcribam " illas, & iniquitatum & peccatorũ eorum " non recordabor ampliùs. Vbi autem ho- " rum remiſsio, iam nõ eſt oblatio pro pec- cato. Quum in teſtamento de remiſsione " pec-

Hebræ.8. *Hebræ.10.*

peccatorum certiores fiamus, atq; credamus in Cœna fuisse testamentum institutum sanguinis potu & aspersione, non dubitandum est Apostolos reconciliatioñe, atq; purgatioñe in Cœna obtinuisse: Cyprianus in hanc sententiam holocaustum ad sanandas infirmitates, & purgãdas iniquitates Eucharistiam vocat.

Cyprianus in Cœna.

IESVM CHRISTVM ITA demum sacrificium fuisse, si ante holocaustum cum precibus sui corporis oblationem fecerit.

Cap. 55.

QVamuis à nobis suprà sit demonstratum, oblatioñe Hostiæ debere mactationem præcedere, non abs re tamen mihi videtur hac quoque consideratione id confirmare. Scriptum est, Iesum Christum esse summum Sacerdotem, secundũ ordinem Melchisedech, eum etiam fuisse Hostiam, & sacrificium pro peccato. Nisi tamen oblatio Hostiæ, mactationi præuerterit, neutrum horum esse potuisse. Pontificis Melchisedechi typum non referebat Christus, quum penderet affixus ligno, damnatus sententia, quam pœnam sequi oporteret, factus pro nobis maledictum, exe-

Psal. 109. Hebr. 5.

execratio, holocaustum & pro peccato, ferens humanas iniquitates, vermis & non homo, & hominum nouissimus. Qua consideratione à Melchisedecho longissimè differebat. Sacrificium nec etiam fuisset, non priùs oblatum, quàm sordib⁹ nostris Pontificis imprecatione pollueretur, hirci emissarij exemplo. Hic enim immaculatus offerebat, & postquàm peccatis populi, imprecatione Pontificis sordidatus esset, in perditionem emittebatur, offerrique amplius non poterat. Tum Christus autem Melchisedecho perfectè respõdebat, quum sui iuris existens, à plebe maximis iubilationibus Rex pacis salutatus, atque diuinis affectus honoribus, panem & vinum, id est, corpus & sanguinem obtulit Deo, suosque pauit, ab inimicarum potestatum cæde, ac mundi victoria, ad gloriam regni in eo properantes. Scriptũ est: Dicite filiæ Sion, ecce Rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super asinam & filiũ subiugalis. Turbæ autem quæ præcedebant & sequebantur, clamabant dicẽtes: Osanna filio Dauid, benedictus qui venit in nomine Domini, Osanna in excelsis. Tunc ergo verè Melchisedechi Regis &

Leuit. 16.

Matth. 21.

 sacer-

sacerdotis typum referebat.

OSTENDITVR CHRISTVS *holocausti uerius, quàm oblationis uicem in cruce expleuisse.* Cap. 56.

HAc quoque ratione Christũ in Cœna se obtulisse, probari posse existimaui, quòd in ara crucis, meo iudicio holocausti veriùs, q̃ oblationis vicẽ subiuit, Hostiaque non Hostijs litauit: insuper in cruce panis & vini à Melchisedecho oblati, figuræ non satisfecit, nec emundationis cælestium necessitatem secundũ exẽplar ab Apostolo propositũ præstitit. Docuimus tabernaculum, librum legis, vasaque testimonij Apostolos, eorum mentes, populumque significasse, eosq; Apostolos res esse cælestes, quas necessariò melioribus Hostijs mundari oportuisse docet Apostolus, quàm fuerint exemplaria, quæ sanguine brutorum in vetere testamento emundabãtur. Quum ergo hac in re veritas figuræ respondeat, quare minùs necessarium esse putabis, Apostolos in Cœnæ sacrificio obtinuisse, quod sua eorum exemplaria in Cœnæ figura habuerint? Si hæc nostra sententia nonnihil tibi negotij exhibeat, edissere quid cælestium

Hebræ. 9.

ſtium Paulus, quídue Hoſtiarum meliorũ nomine intellexerit; quibus in nouo teſtamento cæleſtia mundari oportuerit, cúrue plurali numero Hoſtiarum non Hoſtiæ meminerit. Quantum ad me attinet, iudico de Hoſtijs eum intellexiſſe, quas in peccatorum remiſsionem Sapientiã mactaſſe apud Solomonem prædicitur, prouerbiorum nono dicentem: Sapientia pa- "
rauit menſam ſuã, mactauit victimas ſuas, "
dixit: Venite, edite panem meum: bibite "
vinum quod miſcui vobis. Vino ergo mixto, ſanguinem effuſum in remiſsionem peccatorum prædicari, & pane, corpus ꝓ nobis in propiciatorio ſacrificio oblatũ intelligo, antequam ſalutis & redemptionis Hoſtia, holocauſto, id eſt, charitatis incendio conſumaretur. Hæc dicentem tui ad commentarium tuum in Geneſim me Cap. 14.
reiecerunt, vbi negas panis & vini Melchiſedechi oblationem, ad Chriſtum reſpexiſſe, ſed ad Abrahamum à cæde Regũ redeuntẽ, de via feſſum conuiuio acceptũ ſpectaſſe, quamobrẽ ſtultitia non vacare qui credant, illud conuiuium corporis & ſanguinis vmbram eſſe. Hæc legens negare te etiã credidi, Ieſum Chriſtum ſecun-

dum ordinem Melchiſedech ſacerdotem fuiſſe, nam ſi tua ſentētia veritate nititur,
Hebræ. 5. nunquam Pontificio munere functus eſt
„ Melchiſedech. Omnis enim Pontifex aſſumitur ex hominibus, vt offerat dona & ſacrificia. At tuo iudicio nunquam obtulit Melchiſedech: Si ergo ſecundū huius ordinem, qui nunquā obtulerit, Ieſus Chriſtus Pontifex fuerit, is nec vnquam obtuliſſe dicendus eſt. In hoc, inquis, Melchiſedech Pontificem ſe geſsit, quòd Abrahæ benedixerit, ſed ſi propterea ſacerdos dici poſsit, non verum eſt omnem Pontificem ex hominibus aſſumi vt offerat, ſed vt benedicat: quamobrem tam ſecūdum ordinem Abrahā, Iſaac, Iacob, Ioſeph, Dauid, & Patrum dici poteſt Ieſus fuiſſe Pontifex, quàm ſecundum ordinem Melchiſedech. Ex vſu fuit omnium Pontificum, vt poſt ſacrificium populo benedicerent: quæ etiam religio ad noſtri temporis ſacerdotes traducta eſt, qui poſt miſſam populo ac Eccleſiæ benedicant, ſed qui in lectionem Geneſis animum infiget, facilè iudicabit oblationem panis & vini, Deū
Gene. 14. altiſsimum ſpectaſſe. Nam ſcriptū eſt, pa-
„ nem & vinum protulit. (erat enim ſacerdos

dos Deo altissimo): vt nonnulli habēt codices: vel altissimi, vt vulgaris habet êditio. Vide an hæc dictio (enim) frustrà hūc locum occupet: tantum mihi significare videtur, ac si dixisset, quoniam erat sacerdos, obtulit Deo altissimo panem & vinum; Si in hoc nō acquiescis, expone cur necesse fuerit, Melchisedech sacerdotem esse Dei, vt fame laborantem exercitū cōuiuio acciperet: hoc & solent facere, qui sibi à militum violentia prospiciunt: sed frustrà hunc locum tot verbis terimus, quum hactenus in Ecclesia fuerit nemo, qui tibi huius tuæ sentētiæ auctor fuerit.

OMNES POST BEATVM PEtrum *sacrificij mentionem fecisse.* Cap. 57.

AB auctoritate vniuersalis Ecclesię, in hanc quam exposuimus fidem, atq; religionem adductus sum. Nemo enim à B. Petri temporibus est inuentus, qui sacrificij Cœnæ dominicæ non meminerit, contra tuam traditionem institutæ. Clemens & Anacletus, qui Petri & Pauli cooperarij fuerunt. Et post eos Alexander: *Alexander Epistola decretali.* "Crimina (inquit) & peccata oblatis his "

Domino ſacrificijs delentur: talibus Hoſtijs delectatur Dominus, & peccata dimittit ingentia.

PROBATVR EO MODO SAcrificio Eccleſiam à principio uſam fuiſſe, quem hodie obſeruat Eccleſia.

Caput 58.

AB eorum temporibus in hanc noſtrã ætatem, neminẽ à religione hac deſeciſſe, Iuſtinus, Irenæus, Tertullianus, Cyprianus, Chryſoſt. Hierony. Ambroſ. Auguſt. & qui poſt eos ſcripſerunt Orthodoxi, locupletiſsimi ſunt teſtes. Ij enim Ieſu Chriſti corporis & ſanguinis oblationẽ acerrimè defendũt, traduntque eo modo eſſe ab Apoſtolis acceptam, quem hodie obſeruat Eccleſia: precipuè Cyprianus ea ipſa epiſtola, (ex cuius trũcatis quibuſdã ſententijs captas tibi Franciſci Regis noſtri aſſenſionem, animúmque erga te cõcilias) docet apertiſsimè hanc offerẽdi & ſacrificandi legem, à Chriſto, atq; ab Apoſtolis profectam eſſe. Hæc ſunt verba quę tu Frãciſco reticuiſti: Si Ieſus Dominus & Deus noſter, & ſummus Sacerdos Dei patris, & ſacrificium Deo patri primus obtulit, & hoc fieri in ſuam cõmemorationem

Epiſtola 3. lib. 2.

Cyprianus.

nem præcepit: vtique ille Sacerdos vice ‹‹ Christi verè fungitur, qui id, quod Christus fecit, verè imitatur: Audi præcepto Christi, Ecclesiam offerre quod obtulit Christus. Paulò pòst adhuc se planiùs explicat, vt intelligatur, de Cœnæ sacrificio loquutus esse. At enim (inquit) nó manè, ‹‹ sed post Cœnam, obtulit Dominus: Dein ‹‹ de, circa vesperam offerre Christum oportebat, vt ostenderet occasum & vesperam ‹‹ mundi. Paulò pòst: Nos auté resurrectioné Domini manè celebramus, & quia pas ‹‹ sionis eius métionem in sacrificijs omnibus facimus (Passio em̃ Domini est sacri ‹‹ ficium quod offerimus) nihil aliud quàm ‹‹ quod ille fecit, facere debemus. Scriptura ‹‹ enim dicit: Quotiescunq; enim ederitis ‹‹ panem istum, & calicem biberitis, morté ‹‹ Domini annúciabitis, donec veniat. Quotiescunq; ergo calicem in cómemorationem Domini & passionis eius offerimus: ‹‹ id quod constat Dominum fecisse, faciamus. Alio loco hoc sacrificio purgari, in ‹‹ Cœna, & deleri iniquitates exponis, his ‹‹ verbis. Sed ex quo à Dño dictum est, hæc ‹‹ est caro mea, hic est sanguis meus, quoties ‹‹ cunq; his verbis, & hac fide dictum est, ‹‹

" panis iste substantialis, & calix solenni be" nedictione sacratus, ad totius hominis vi" tam, salutemq; proficit: simul medicamē" tū ad sanandas infirmitates, & holocaustū" ad purgandas iniquitates existens.

Chrysosto. Post hunc Chrysost. in epist. ad Hebræ. " cap. 9. Pontifex autem noster, ille est qui " Hostiam mundantem nos obtulit: ipsum " offerimus, & nunc quæ tunc oblata qui" dem, consummari non potest.

August. lib. de Visit. infirm. libro 2. cap. 3. Psal. 73. Sermon. 28. de uerbis Domini in Luc. De Trinitate, libr. 17. cap. 20.

Augustinus, cibus ille incomparabilis, " ineffabilis viaticum tibi erit saluberrimū " redemptionis tuæ precium, redemptoris " monimentum, & redempti munimentū. " Item alibi: Sacramenta noui testamenti " dant salutem. Sacramēta veteris testamen" ti promittebant saluatorē. Alibi: Qui vul" nus habet, medicinā requirat. Vulnus est, " quia sub peccato sumus, medicina est cæ" leste, & venerabile Sacramentum. Alibi: " Ita enim sacrificium succeſsit omnibus il" lis sacrificijs veteris testamenti, quæ im" molabantur in vmbra futuri. Propter qđ " vocem etiam illam eiusdē mediatoris per " Prophetam loquentis: sacrificium & obla" tionem noluisti, corpus autem perfecisti " mihi, Quia pro illis omnibus oblationi-

bus,

bus,corpus eius offertur, & participanti- "
bus ministratur. "

Ex his locis apparet falsum esse, à Cœna ad mortem Apostolos amandatos fuisse:vt à peccatis mundarentur, fructuque oblati in cruce Christi corporis potirentur,atq; eam gratiam haurirent, quam extra crucem hauriri non posse contéditis.

NON AMPLIVS NOBIS COE
nam prodesse quàm Apostolis.
Cap. 59.

A Vestra doctrina hac quoque re deterreor:quòd dissimili ab Apostolis ratione,nos velitis mortis frui beneficio. Illi in Cœna,vestro iudicio, nihil sumpserunt,sed ad mortem futurã remissi sunt: nos econuerso à morte ad Cœnam amandamur:Sed credibile est, non plus ad nos, quàm ad illos emolumenti ex Cœna peruenire, nisi obstiterit hæc acutissima tui Petri traditio,qua tuo nomine nos instruxit. *A uobis carnem Christi non manducari: sed in uos inspirari & traduci:ceu solem conspicimus radijs in terram emicantem, ad generandos,uegetandosq; eius fœtus,suam quodammodo substantiã ad eam traijcere:sic non inferiorem esse Spiritus*

De Cœna: cap.20. institutio.

F 5 *Sancti*

Sancti irradiationem, ad communionem carnis & sanguinis Christi in uos traducendam.

SI SPIRITVS SANCTI IRRA. *diatione corpus Christi traducatur, non ad mortem Domini Apostolos amandari debuisse, sed ad diem, quo Spiritum Sanctum acceperunt.*

Caput 60.

HOc si verum est, fateor Petrũ optima duci ratione docentem. Apostolos à Cœna amandatos, non ad mortem solùm, sed ad eum diem, quo Spiritum Sanctum in nomine Trinitatis acceperunt. Si enim caro non manducatur, sed Spiritus irradiatione in animam traducitur: (quum Cœnæ tempore nódum Spiritus ad Apostolos missus esset) irradiatio in eorum animas peruenire non potuit, vti ad vos Baptismo traduci docetis. In eos qui post aduentum Spiritus, Cœnam celebrant, Spiritum immitti, & traijci posse minùs mirum est: in Apostolos autem ante Spiritus infusionem, eam fieri traductionem potuisse non intelligo. Si dixeritis carnis communionem in animas traduci, non carnẽ ipsam, respõsi loco sumi potest, quod à nobis est suprà demonstratum.

tum. Participationem, quæ non est substantia, nec etiam traduci posse.

OSTENDITVR APOSTOLOS *Cœnæ aut paßionis tampore nondum Spiritum Sanctum accepisse* Cap. 61.

Apostolos nondum in Cœna Spiritũ accepisse testatur Augu. Quales, (inquit) erãt discipuli Christi, quando cum eis ante pasionem loquebatur, magna cũ paruis: sed sic oportebat, vt dicerẽtur magna paruis, quia nondum acceperãt Spiritum Sanctũ. Quemadmodum enim post eius resurrectionẽ, vel ipso insufflãte, vel desuper veniente, acceperũt, humana magis quàm diuina sapiebant: Hoc ipsum testatur Dominus dicẽs. Expedit vobis, vt ego vadã. Si eñ nõ abiero, Paracletus non veniet ad vos. Si autem abiero, mittã eũ ad vos. Itẽ post resurrectionem scriptum est. Hæc quum dixisset, insufflauit, & dixit eis. Accipite Spiritũ sanctum. Vt propositum teneas dicere debuit Dominus. Spiritus in vos meæ carnis cõmunionem infundet, non autem mittam eum ad vos. August. in Ioan. 16. Tract. 103. Ioan. 16. Ioan. 20.

PECCARE SOLIS SIMILITVdinem, *ad probandã Christi carnis traductionem Spiritus irradiatione.* Cap. 62.

Hæc

HAEc irradiatæ & traductæ carnis tua disciplina, tam noua est & inaudita: vt mirari satis nequeam, quomodo hanc comminisci potueris: bis peccare mihi videtur similitudo, qua tu nos posse in tuos laqueos irretiri arbitratus es. *Sol tibi quodammodo substantiam suam traijcit, ad uegetandos terræ fœtus: sic Spiritus irradiatio in te traducit corporis Domini communicationem, ut animam tuam nutriat.* Si dixisses, vti sol suã substantiam traijcit, sic Spiritus suam in nos substantiam irradiat, aut traducit, meliùs conueniret & quadraret comparatio. Seu tua similitudo est propriæ solis substantiæ, ad alienam substantiã, aut ad nõ substantiam. Sol pomi substantiam non traij cit in ficum. Ita nec Spiritus carnis substã tiam debet in animam tuam traducere, vt hanc nutriat. Sed fingamus traducere. Horum alterum euenire necesse est. Aut carnem traductam euanescere, atque in nihilum redigi, sicq; minimè nutrire; aut si integra maneat viresq; non amittat, & animam nutriat, animam in carnem mutari, & conuerti. Scriptum est: Qui manducat carnem meam, & bibit meum sanguinem, ,, in me manet, & ego in eo. Eo ergo modo in

De Cœna institut. cap. 20.

Ioan. 6.

in Christo manebimus, quo is in nobis manet. Caro eius, in nos inspiratur ex tua traditione, simul ergo euenire necesse erit, vt nostrum corpus in diuinum inspiretur, & traducatur. Aut si factu difficile hoc tibi videatur, in nobis aliter manebit Dominus, quàm in eo mansuri sumus cótra verbum eius. Quòd si à carnis traductione ad participationis traductionem ꝓfugeris, cum animo tuo reputa, eā rem quæ nō sit substantia (cuiusmodi est participatio) traduci non posse: neque etiam tui corporis communionem in Christū traijci.

Ex his elapsi angustijs, adducimur in vestram consecrationis abiurationem.

Q*uantum ad consecrationē (inquit* Richerus) *imaginari non oportet, hanc fieri incātationibus, uel magicorum coniurationibus, tanquam sufficiat uerba murmurasse super creaturas insensibiles: sed fit prædicatione effectum suum sortiente, atq; efficaciam suam afferente in auditorum corda, discernentium panem, conformiter ad uerbum, & ab alio pane profano distinguendo: unde sequitur fragmenta panis, quæ non sunt distincta nec separata uerbo, panem communem remanere, atq; delirium est plusquā puerile, cogitare hoīū fieri reliquias oportere.*

PRE-

PRECES DIVINAE ANAPHO*ræ & consecrationis, incãtamenta non redolere.* Caput 63.

QVum dicit panem ſuũ, ab alio pane profano ſola diſtinctione differre, innuit vtrumque profanum eſſe. Quum verò preces conſecrationis, ſolennémq; ciborum benedictionem in magicas incã tationes vertit, ira percitus in id intempe rantiæ irrumpere videtur, Euangelij obli tus planum faciẽtis, poſt gratiarum actio nem, & benedictionem, à Domiuo panẽ demum Apoſtolis diſtributũ fuiſſe. Qua è re conſtat gratiarum actionem & Chri ſti benedictionem ab Apoſtolis memora tas, incãtamenta magica nõ redolere: atq; verba à Chriſto non fruſtrà pronunciata, & emiſſa fuiſſe.

OSTENDITVR PANIS SACER *fieri non poſſe, niſi ſolenni benedictione*

Cap. 64.

PLurimum tui Petri innatæ iracundiæ condonamus, ſed vſquequaq; à nobis ferri non poteſt: Quũ ſileat quomodo à Domino ſacratum fuiſſe panem & vinum intelligat: obſcurum eſt an exiſtimet, ſi-

ne

ne precibus & verbis, sed nutu, aut manuum impositione, hoc à Domino effectum esse mysterium. Ex eius tamen sermonibus certiores fieri potuimus, manuũ impositionem, summa animi execratione à vobis damnari, & reijci. Quũ verò à precibus etiam tantoperè abhorreat nihil reliquum facit, quo Dominus ad panis benedictionem vsus sit, præter prædicationem præcedentem, & manducantis distinctionem, qua sola iudicat, vestram Eucharistiam à communibus & vsitatis cibis distare. At nisi his conceptis verbis, hoc est corpus meum, de pane à Domino dictum sit, in gratiarum actione, benedictione & fractione, eáque ratione panis sanctificatio perfecta fuerit, Apostoli se vanitatis arguunt, affirmantes, à Domino sibi præscriptum esse: vt his vterentur verbis, atq; ritu, quotiescunque ad panis sanctificationem & fractionem conuenirent. His enim enarratis & repetitis verbis Domini, gratiarum actione, & benedictione, addunt: Hoc facite, quotiescunque manducaueritis in mei memoriam: hæc dictio (hoc) non solùm distributionem notat & respicit, sed quicquid distributioni cõiunctum

ctum est: vt his omissis, imperium Domini ritè exequi non videantur, qui panem frangunt atq; communicãt. Richerus putabat ideo panẽ sacrum dici, quòd sumatur, & distinguaẽ vt corpus significet, id est, vt fiat Sacramentum. Sed eo etiã modo ante Cœnam hoc nomine nuncupari poterat, cùm ad mensam in eam spem adferretur. Præterea eis solis esset Sacramentum, qui eam fidem haberent, sicque à sumentis fide sanctificatio perficeretur, & infideles à Sacramenti manducatione excluderentur.

FIDEM VERBIS DOMINI *adhiberi non posse, nisi uerba pronuncientur.* Cap. 65.

HAEc audiens Petrus animo permotus, nobis opposuit. *Verbis à me nimiũ tribui, ijs uirtutem non inesse, quòd pronuncientur: sed quòd eis adhibeatur fides. Proinde fidei atque distinctioni debere sanctificationem imputari, non uerbis.* Sed verbis, inquam, quî fides haberi poterit, nisi pronunciatis? Si à Domino eorum pronunciatio iubeatur, tu quis es, qui hanc inhibes? qui obsistis omnipotentis imperio? Non video cur adeò

excellat opus vestræ fidei, & distinctiõis, vt pronunciatione verborũ Domini potiùs habeatur, quum vtrumq; sit humanũ opus. Non ignoro verba à pronunciatione, suam virtutem non mutuari: Neque etiam à credentis fide vis salutis egredit̃, aut exprimitur, sed eius enitet potẽtia & virtus, cuius iussu verba repetita, & enunciata sunt, atq; ex hoc, verba sanctitatẽ & efficaciam obtinẽt, quòd ex ore omnipotentis, in panis sanctificatione semel emissa sint ac prolata. Eis ergo dignitatem nõ adiungit minister verbi, sed is vice Domini fungitur in opus sanctificationis, ex Domini sui præscripto & dignitate.

Chrysostomi de consecratione sententia.

De proditione Iudæ.

Chrysostomus de hoc ita disseruit, non „ enim homo est qui proposita in consecra„ tione mensæ Domini, corpus Christi fa„ cit & sanguinẽ: sed ille qui crucifixus est „ pro nobis Christus. Sacerdotis ore verba „ proferuntur, & Dei virtute consecrant̃, & gratia: hoc est (ait) corpus meũ, hoc verbo proposita consecrantur. Apostolus calicem benedictionis, quem benedicimus vocat, non aliò benedictionem, quàm ad calicem referens. *1. Cor. 10.*

SI DISTINCTIONE ET FIde *sumentis fit panis sacer, diabolicum esse oportere, quem diabolicus & hæreticus distinguit* Cap. 66.

HIs de rebus me orationé extrahérem, tuus Petrus sua iracũdia interpellauit, vt sermonem conficere nó potuerim. Quamobrem peto à te, vt hanc mihi tollas dubitationem. Si sola distinctione, & non verbis Domini conceptis, solenniq; benedictione, panis sanctificetur, quid ei fiet, qui ab hæretico distinguetur, post hæretici ministri concionem? diabolicúsne dicendus erit, qui secundum diabolicam doctrinam fuerit à communi pane distinctus? Nemo ante vos, quod sciam, præter Manichæum sanctificationis preces aspernatus est: Is eo quo vos iudicio zeloque Cœnam suam obibat, panemq; distinguebat, vti potest ab Augusti.intelligi lib.20 cap.13. Huius verba sunt hæc:

August.

" Noster autem panis, & calix non quili-
" bet quasi propter Christũ in spicis & sar-
" mentis ligatum, sicut illi desipiunt, sed
" certa cõsecratione mysticus fit nobis, nõ
" nascitur. Proinde quod ita fit, quamuis
" sit panis & calix, alimentum est refectio-

nis,non Sacramentum religionis. Vides “
Ecclesiæ consensu Eucharistiam certa cõ
secratione fieri corpus Domini, cui con-
secrationi incantationis magicæ maculã
inuritis.Quasi Christus magicam exercu
erit,aut hanc Apostolos docuerit.

QVEM LOCVM VERBVM
tenuit in conceptionis sacramento,
hunc in consecratione tene=
re. Cap. 67.

VIrgo Maria non sola fide,sed è Spiri-
tu Sancto verbis cõceptis & ab An-
gelo pronũciatis concepit. Neq; exorcis
mi gratia, aut frustrà ab Angelo emissa
sunt verba:Sic nec fieri poterit edentis fi
de & distinctione, panis consecratio &
Sacramentum,nisi verbum Domini acces
serit, ab Angelo Domini(qui est eius sa-
cerdos)emissum in opus sanctificationis, “
vt verbũ eum locum obtineat in Eucha-
ristia,quem in conceptione obtinuit, vt
Sacramentum Sacramento respondeat.

BENEDICTIONEM QVA V-
sus est Dominus,nõ posse aliò quàm ad Eucha-
ristiam referri. Cap. 68.

SI sine precibus,solẽni benedictione,&
gratiarũ actione debet panis accipi &

manducari:cur ante fractioné, hunc à Domino fuisse certa gratiarū actione sacratum, & benedictum siletis? sed pro nihilo putantes benedictionem, eamque vt rem nullius vsus respuentes (vt tamen hominum reprehensionem fugiatis) benedictionem in gratiarum actionem conuertitis, duas res in vnam contrahitis, & confunditis, atq; hac re non contenti (ne exorcismo Christus vsus fuisse videat̃) gratiarum actionem aliò trāsfertis, quàm ad panis sanctificationem.

In harmon. Calui. in Marcum.

Traditis hanc actionem quandam præparatione, & transitū fuisse ad reputandum mysterium.

Qua in re cum Ecclesia vos discordare, & dissidere docet Chrysostomus his verbis.

Chrysost.

Dn̄s gratias porrò egit vt nos in„struerет, quomodo mysterium hoc face„re debeamus. Is vult instituto Domini, ad panis & vini sanctificationé, adhiberi benedictionem, & gratiarum actionem. Tu verò, hanc sanctificandi rationem, magices tibi suspectam esse ostendis. Atque vt incautos decipias, sententiæ tuæ, versionem lectionis Euangelicæ accommodas. *Sumpto* (inquis) *Iesus pane quum benedixisset, fregit.* Aliorsum indicās Iesumvsum fuisse

bene-

benedictione, atque indicet Marcus Apostolus, qui dominicam benedictionem ad panem respexisse declarat his verbis: λαβὼν ὁ ἰησοῦς τὸν ἄρτον εὐλογήσας ἔκλασε: Quod ita verti potest, si vulgaris versio non recipitur. Quum accepisset Iesus panem, & benedixisset, fregit, vt fractio & benedictio ad panem spectent, vnumq; casum regãt, non vt excogitasti, viam pręparent ad reputandum mysterium: Hãc enim esse linguæ Græcæ phrasim atq; rationem periti huius iudicabunt: vt nisi benedictio & gratiarum actio panem respiciant, nec fractio ad eum pertineat. Hoc nobis indicat Matthæus scribens, λαβὼν ὁ ἰησοῦς τὸν ἄρτον καὶ εὐλογήσας ἔκλασε. addita copulatiua, vt hanc rem testatam nobis relinqueret.

Quomodo Chrysostomus uerba consecrationis intellexerit.

Chrysostomus qui meritò in sua lingua tibi nec cõcedere, nec inferior haberi debet, hunc Matthæi locũ ita vertit: Cœnantibus autem eis accepit Iesus panem, & benedixit, atque fregit, deditq; discipulis, &c. Hieronymus Marci hunc locũ ita vertit: Accepit Iesus panem, & benedicẽs fregit: & Eusebius Emicenus vt ostendat ad

Hierony.

Eusebi⁹ De

corpore & sanguine Domini. ad creaturas benedictionem pertinere, in tractatu de corpore & sanguine Christi: Quanta itaque, & quàm celebranda vis
„ diuinæ benedictionis operetur, quomo-
„ do tibi nouum & impoßibile videri nõ
„ debeat, quod in Christi substantiam ter-
„ rena & mortalia commutantur: te ipsum
„ qui iam in Christo es regeneratus interro
„ ga. *Cyprianus in Cœna.* Cyprianus: Qui vsque hodie hoc veracißimum corpus suum creat, benedicit, & diuidit. Vide quid benedictioni
„ vir hic tribuat: q̃ vos vt incantaméta reij-
„ citis & expellitis. Quid à te nobis proponi potest, cur tuo arbitrio perpetuam vsitatamq; Ecclesiæ religionem deseramus, atque ab ea deficiamus, tuamq; traditionem Ecclesiæ testimonio præferamus?

CONSECRATIONIS RELIGIONEM *à temporibus Apostolorum semper obseruatam fuiße. Cap. 69.*

SI priora quæq, tempora notauerimus, eorumque omnium religionem ac instituta diligenter exploremus, nullã ætatem fuisse inueniemus, qua non sanctißimè exculta fuerit sanctificationis & cõsecrationis religio, quam tanta odij & cõ tume-

xumcharum effuſione, tantoque ſtudio, & animorum contentione abegiſtis.

Probatur ex Iuſtino ui uerbi panem, in carnem mutari in conſecratione; quemadmodum uerbum caro factum eſt.

Iuſtinus Martir, vir ob eximiam doctrinam, vitæq́; ſanctitatem, ab Eccleſia poſteritati commẽdatus, viginti ferè annis poſt Ioannem Euangeliſtam, Eccleſiæ vniuerſalis cauſam egit apud Senatũ Romanum, & Antonium pium Imperatorem. Ibique rationem reddidit noſtrę religionis doctiſsima, elegantiſsimaque illa ſua Apologia, atque expoſuit quis eſſet Eccleſiæ conſecrandi ritus. Ex cuius oratione diſci poteſt, Eccleſiam habere ab Apoſtolis, hanc conſecrationis conſtitutam diſciplinam, quæ continenti, & perpetua obſeruatione, ad hanc noſtram ætatem traducta eſt. Huius verba ſunt hæc. *Apolo. 2.*
" Sub finem precum nos inter nos oſculo
" ſalutamus. Deinde ei, qui præpoſitus eſt
" fratribus, panis offertur, & poculum aqua
" & vino temperatum, quæ cùm accepit,
" laudem & gloriam omnium parenti, Fi-
" lij, Spiritusque ſancti nomine tribuit, gra
" tiasq́; diu agit, quòd ab eo his dignus ſit

" habitus, quibus ritè perfectis, & precibus,
" & gratiarum actioni, populus omnis qui
" adest benedicit, dicens Amen: Amen au-
" tem Hebraico sermone, idem quod fiat,
" significat: posteaquã & is qui præest, gra-
" tias egit, & populus omnis benedixit, ij
" qui apud nos Diaconi dicũtur, dant vni-
" cuique eorum qui adsunt percipiendum
" panem, vinumq́; & aquam, quæ cũ gratia-
" rum actione consecrata sunt, & ad eos qui
" absunt perferunt, atq; cibus hic apud nos
" Eucharistia nominatur, qua nemini alij
" participare licet, nisi ei qui vera esse cre-
" dit, quæ nos dicimus, & expiatus est laua-
" cro, quod in remissionem peccatorũ re-
" generationéq́; datur, & ita viuit vt Chri-
" stus tradidit: Neque enim hæc, communé
" vsitatumq́; panem, vsitatamq́; potionem
" capimus: Sed quemadmodũ per Dei ver-
" bum, homo factus Iesus Christus conser-
" uator noster, & carnem, & sanguinem ꝓ
" salute nostra habuit: Sic etiam cibum, qui
" per preces sermonis, quem ab eo accepi-
" mus, consecratus est, & quo sanguis, car-
" nesque nostræ, per transmutationé alun-
" tur, Iesu Christi, eius qui homo factus est,
" & carnem & sanguinem esse docti sumus.

Apo-

Apostoli enim in commentarijs suis, quæ "
Euangelia dicuntur, ita sibi Christū prę- "
cepisse tradiderunt, eū accepto pane, cùm "
gratias egisset, dixisse, hic est meus san- "
guis, sibique solis dedisse.

Panem benedictione cōsecrari ex Augustino.

Augustinus affirmat Ecclesiam, diuinę "
Anaphoræ precationes à Paulo accepisse: "
Multa quippe (inquit in Episto. ad Pauli- "
num) dici possunt, quæ improbanda non "
sunt. Sed eligo in his verbis, hoc intelli- "
gere, quod omnis, vel penè omnis frequē "
tet Ecclesia, vt precationes accipiamus di- "
ctas, quas facimus in celebratione Sacra- "
mentorum, antequàm illud, quod in Do "
mini mensa proponitur, incipiat benedi- "
ci, Orationes, cùm benedicitur & sanctifi "
catur, & ad distribuendum comminuit, "
quam totā petitionem ferè omnis Eccle- "
sia, Dominica oratione concludit. Paulò "
pòst: interpellationes autē, siue vt nostri "
codices habent postulationes, fiunt quū "
populus benedicitur. Tunc enim antisti- "
tes, velut aduocati, suos, per manus impo- "
sitionem misericordissimæ offerunt po- "
testati. Quibus peractis, & participato tan "
to Sacramento, gratiarū actio cuncta con "

 cludit,

cludit, quam in his etiam verbis vltimam commendauit Apostolus. Vide creaturas insensibiles contra tuam doctrinam benedici, & pro populo benedictas offerri.

Panem per sancti Spiritus aggreßionem sanctificari ex Gregorio Neocæsariensi.

Secundæ synodi Nicenæ actione. 9

Gregorius Neocæsariensis, qui panis vestri figurati vobis auctor esse potuit, non respuit preces consecrationis, nec negat virtute verbi pronunciati, panem sanctificari ac mutari. Hoc enim (inquit) Dominus Christus tractauit, vt sicuti carnem
» quam assumpsit, propria secundũ naturã
» sanctificatione, ex sua vnitione deificauit.
» Similiter etiam panem Eucharistiæ,
» veluti veram imaginem naturalis carnis,
» per sancti Spiritus aggreßionem sanctificatum,
» Diuinum corpus esse voluit, illiq;
» sic placuit. Venit autem medius sacerdos,
» qui ex communi, sanctum id facit, sacra
» illa anaphora. Dici contra te nihil poteſt
» manifestiùs.

Ireneus. lib. 5.

Irenæus verbo sanctificationem, & mutationem attribuit, nõ distinctioni vestræ.
» Panis (inquit) cõmunis percipiẽs verbum
» Dei, iam non est cõmunis panis, sed fit Eu
» charistia sanguinis & corporis Domini.

Conse-

Consecratio ex Cypriano. De Cœna.

Cyprianus: Ex quo (inquit) à Domino dictum est. Hoc facite in mei memoriam, " hæc est caro mea, hic est sanguis meus: " Quotiescunque his verbis, & hac fide actum est, panis iste substantialis, & calix solenni benedictione sacratus, ad totius hominis vitam, salutemque proficit. Vide de solennibus conceptisque verbis agi sanctificationé, huius sancti viri iudicio.

Immutari panem ex Chrysostomi sententia. De sumentibus ind.gnè mysteria. Homil. 60.

Chrysostom', Non sunt (inquit) humanę virtutis proposita opera, qui tunc ipsa fecit in illa Cœna, idem ea nunc quoque facit. Nos ministrorum tenemus locum, " qui verò sanctificat ea & immutat, ipse est. "

EVCHARISTIAM ABSENTIbus ab Ecclesiæ exordio delatam fuisse.

Caput 70.

QVum panis sanctificationem abroges, vt sola distinctione & opinione fiat vobis Eucharistia, Richerus non sine ratione moueri mihi videtur, reliquias negligens, quæ distinctæ non fuerunt: atque absentibus, & ægra effectis valetudine Eucharistiam deferri vetās, contra

inuete-

inueteratam Ecclesiæ, & continentem cõ
In fine Apolog.2. suetudinem & constitutionem. Iustinus, vt à nobis suprà demonstratum est, hunc sua ætate Ecclesiæ morem fuisse tradidit, vt à Diaconis, ad eos qui abessent sacrificio, Eucharistia deferretur.

Euseb.li.4. cap.14. Eusebius Cæsariensis in sua historia, ostendit ab Aniceto ad Polycarpũ Romã, ad componẽdas de festo paschatis discordias aduectum, Eucharistiam missam fuisse, in signum vnitatis.

Libro 7. cap.34. Præterea enarrat, Serapionis Alexandrini pœnitentis historiam, qui extremis doloribꝰ solutus sit, post Eucharistiæ mãducationem. Eius verba subiecimus: Dio-
Dionysius. nysius verò hoc rescribens ad Fabianum
„ Antiochenum Episcopum, intexuit histo-
„ riam dignam memoria, dicens: Serapionẽ
„ quendam fuisse apud Alexãdriam vnum
„ ex his qui lapsi sunt: eundem sæpe depre-
„ catum, vt susciperetur: nec tamen impe-
„ trasse. Oppressum deinde hunc ægritudi-
„ ne, ita vt triduo iam sine voce prorsus ia-
„ ceret: paululùm verò quarta die respiran-
„ tem, vocasse ad se filiam suam, & dixisse.
„ Quousque me detinetis? quæso vos, citò
„ aliquis presbyterum roget, vt possim ali-
quan-

quãdo dimitti: Et quum dixiſſet, rurſum ſine voce permanſit. Abijt curſu puer ad presbyterum noctis tempore, infirmabatur presbyter, venire non potuit: tamen quia præceptum fuerat, vt lapſis in exitu nemo reconciliationis ſolatia denegaret, & maximè his, quos priùs id rogaſſe conſtaret, parum Euchariſtię puero, qui ad ſe venerat, dedit: quod infuſum iuſsit præberi. Regrediente adhuc puero, antequã perueniret domum, rurſum Serapion reſpiciens, rediſti (inquit) fili, & licet preſbyter venire non potuit, tu tamen imple, quod tibi præceptum eſt, vt poſsim diſcedere. Cumq; impleta eſſet ſolennitas, velut catenis, vinculisq; diſruptis, lætiorem iam ſpiritum reddidit. Ex hoc conſtat apud primitiuam Eccleſiam, morem & religionem fuiſſe, Euchariſtiæ & conſecrandæ, & ſeruandæ, atque abſentibus mittendæ.

Euchariſtiam ſeruari ex Cypriano.

Cyprianus circa hæc tempora quandam fœminam fuiſſe narrat, quæ quum arcam ſuam, in qua ſancta Euchariſtia concluſa eſſet, manibus indignis tentaſſet aperire, igne inde ſurgente, deterritam fuiſſe, ne *De lapſis.*

aude-

auderet atttingere. Richerus his quas exposuimus, difficultatibus permotus vt infirmitati nostræ succurreret, summam nobis fecit tuæ doctrinæ in pauca verba contractam, sed maximis inuolutam difficultatibus.

Quibus constet Eucharistiæ Sacramentum Richerocaluinianis.

In summa hoc sacramentum, sicut quoduis aliud duabus speciebus constat, una uisibili, altera inuisibili, ab inuicem distinctis & differentibus, quãuis efficacia uerbi, una ad alteram referatur. Species habet accidentia pro obiecto, non autem substantiam rei.

Specierum definitio.

Species inuisibilis, est res significata per signum, quæ ideò dicitur species, quòd respondeat signo. Proinde hæc species non distinguitur contra genus, sed sumitur pro re externa, quæ obijcitur oculis.

Definitionis declaratio.

Hæc verba summę suę aduunxit, vt geminatã illã suam speciem explanaret. Verùm tenebras mihi offudit potiùs, q̃ expulerit. Non intelligo cur inuisibilem carnẽ Domini, quam vos pane puro & natura communi figuratis, speciem vocet, propterea

ptereà quòd communi ſubſtantiæ, id eſt, ſigno veſtro reſpõdeat, maximè, quũ ſumat inuiſibilem ſpeciẽ pro externa, quæ oculis obducit. Neq; etiã aſſequor ingenio, quomodo corp⁹ inuiſibile Domini, pani reſpõdeat, eius rei, cui reſpõdeat, nõ habito reſpectu. Aut quomodò ſpecies, q̃ hîc accidẽs dici poteſt, ſua accidẽtia habeat ꝓ obiecto: vt accidens ſibi ſit accidens.

Quum mihi non minùs eſſet obſcurũ, quomodo fieret, vt carnem Chriſti realiter manducaretis, ſed non corporaliter, is à me rogat⁹, vt ſe apertiùs explicaret, hoc reſponſo nobis ſatisfecit.

Facilè eſt intelligere, Chriſtum ſe realiter exhibere, ſed non corporaliter, quoniam omnis realitas non importat rem corporalem aut materialẽ, ut apparet de anima, quæ in nobis eſt realiter, ſed non corporaliter: Sic hæc diſtributio ſubſtãtiæ corporis Chriſti fit realiter, ſed nõ corporaliter, quoniam non datur nobis in alimentum corporale, ſed ſpirituale, aliter non eſſet ſacramentum.

CVIVSMODI SPECIEM CORpus Domini eſſe intelligant Richerocaluiniani, & quid de corporum expectati one crediderint.

Caput 71.

Vbi

VBi cognitum mihi eſſet, corpus Domini, inuiſibili ſpecie ab eo definiri, & in huius rei confirmationem Chriſtum fieri realem, & non corporalem, atque adeò diſtributioné corporis eius nó fieri corporaliter, ſic vt nec corpus ipſum diſtribueretur, & quum ſe ad reditum cópararet, à me ad eum miſſus eſt ex noſtris aliquis cum mandatis, vt huic ſingulatim enunciaret, quid hæc doctrina mihi viſa eſſet impietatis continere, atque vt ad me referret exſcriptam Petri (ipſo dictante, & inſpiciente) eorum, quæ à me eſſent op poſita, explicationem. Exiſtimabã enim hunc per errorem lapſum fuiſſe, quo errore cognito, is ad ſanitaté ſtatim eſſet rediturus: ſed in ſua ſpecierũ inuétione, & cómento perſeuerauit, atque declarauit, *Corpus Domini quo animæ ueſtræ paſcuntur, eiuſmodi ſpeciem eſſe, uti Plato ſuas Ideas prædicauit. Quantum ad realitatem corporis nõ materialem attinet, adiecit hanc à ſe defendi, quòd caro Chriſti non ſit corporis alimentum, ſed animæ, ad quã ſpes ſalutis pertineret, non ad corpus.* Hoc reſponſum eo dictante, vti à me fuerat imperatum, deſcriptum eſt, & ad me relatũ. Eo intellecto, animo valde cómotus ſum,

meq;

méque tędere cœpit operæ insumptæ in doctrina vestra examinanda. Sed in animum nunquam induxissem fore, vt hominem ad nos mitteres, religionis instituendæ gratia, tam à Christo abhorrentem, & alienum. Ostẽdi ex tua Psychopanychia, à te spem carnis in vitam æternam nõ improbari. Sed responsum tuli, te nondum virtutem Spiritus sancti degustasse, quũ eum librum edidisti, hinc nonnulli ex tuis discipulis occasionem nacti, carnis salutem aut negabant, aut minimi faciebãt: tatnùm valuit disseminata tuis auspicijs impietas.

VNDE RICHERVS PVTAVErit corpus Christi reale esse, & non corporale. Cap. 72.

QVum ille tuus Richerus intellectu consequi non valeret, qui fieri possit, vt Christus carnis suæ substantiã, per Spiritum sanctum, canalem à te excogitatum, in animas vestras irradiatione sua deriuaret, animo se vertit, ad eam vanitatem & insaniam, quam suprà exposuimus vt oporteret diuini corporis substantiam realiter distribui, sed nõ corporaliter. At postquã intellexi tam apertè hunc de via

veritatis declinare, mirari desij, quòd in alijs rebus insaniret.

DE MIXTVRA CALICIS, DEque Chrismatis uirtute in baptismo quid tradiderint Caluiniani.

Cap. 73.

MAgna animi pertinacia in concione nobis tradidit, eos omnes fuisse hęreticos, blasphemos, sacrilegos, fallaces, & falsarios, qui vino Cœnæ, aquam miscuissent, aut miscendam asseruissent, quòd ad puritatem Euangelij, Christique doctrinam, hoc suum commentum addiderint. Neque absimili loco haberi debere, qui vnctioné olei & chrismatis, in Baptismo tuerentur. Hæc audiens, me nó potui cótinere, quin illi denunciarem, atque edicerem, nisi ab hac petulantia, & procacitate desisteret, nullam ampliùs per me, sibi fore concionis facultatem. Ille verò queri cœpit, vim sibi & iniuriá fieri: se à te missum, vt quæ edoctus à te esset, quęque à te audiuisset, palàm ac liberè pronunciaret. Huic plura obloquenti, obstédi quę tanta animi offensione, atque pertinacia damnabat, non hominum traditionibus in Ecclesiam introiuisse, sed Apostolorú, eorúmquo

que discipulorũ testimonio à Spiritu sancto suscepta & inspirata fuisse. Hanc religionem à Clemente (qui Petro successisse creditur) obseruatam & perpetua continuatione, tẽporísque serie, in hunc vsq; diem sanctissimè cultam fuisse docuimus. *Cap. 4.* Huius Clementis Paulus meminit in epi. ad Philippenses: Is præcepit vt vnusquisque baptizetur aquis perennibus, vnctus primùm oleo, per orationẽ sanctificato. *Epistola ad Iacobũ fratrem Domini.*

PROBATVR CONTINENS & perpetuus miscendi calicis, & unctionis usus in Baptismo. Cap. 74.

ANacletus à Petro presbyter sacratus, vnctionem chrismatis approbat, his verbis. Quia omnis sanctificatio cõstat in Spiritu sancto, cuius virtus inuisibilis sancto chrismati est permixta. Huic succedẽs Euaristus, non solùm Baptismi, sed etiã Sacerdotij vnctionem comprobat. Post hos Alexãder Martyr, vinũ aqua misceri oportere à Patrib⁹ se affirmat accepisse, his verbis. In Sacramentorũ quoq; oblationib⁹, quæ inter missarũ solennia Domino offerũtur: passio Domini miscẽda est, vt eius, cuius corp⁹ & sanguis cõficitur passio celebretur, ita vt repulsis opinionib⁹ super- *Anacletus. Epi. decretali.* *Alexãder. Epistola decretali.*

„ ſtitionum; panis tantùm, & vinum aqua
„ mixtum in ſacrificio offeratur. Nõ debet
„ enim (vt à Patribus accepimus, & ipſa ra-
„ tio docet) in calice Domini, aut vinum ſo
„ lùm, aut aqua ſola offerri, ſed vtrumque
„ permixtum: quia vtrumque à latere eius
„ in paſsione ſua profluxiſſe legitur. Quan
uis ſecundum te ſanguis Domini in cali-
ce figuretur, neceſſariò tamen vinum mi-
ſcendum mihi videretur, quòd quum ſan
guis humanus ſine aqua eſſe non poſsit,
ſine aqua eius figura non procedat.

Ab Alexandro aquæ miſcendæ religio ab Apoſtolis ſuſcepta docetur.

Quum Alexander maiores memorat, non dubium eſt Apoſtolos eum indicare is enim 38. annis poſt Petrum Epiſcopatũ ſortitus eſt, & Euſebio Cæſarienſi teſte, eo ferè tempore Eccleſiæ Romanæ præſi-debat, quo Ioannes Euangeliſta Epheſi-næ ſub Traiano Imperatore. Prætereà ho-mo Romanus, Romæ in religione chriſtia-na ab Apoſtolis inſtitutus, potuit cũ eis, & cum ipſo Ioanne ſub Domitiano, pau-lò antè Traiani imperium Cœnam cele-brare. Hoc qui nolit admittere, inficiari nõ poterit, à Clemente Alexandrum in-

Li. 4. ca. 4.

ſtitui

ſtitui potuiſſe, quum 9. ſolùm annis inter miſsis (vt ſcribit Euſeb.) aut 17. (vt tradit Marianus Scotus) ſummum ſacerdotium iniuerit. Hinc iudicandum eſt, hunc confirmare Eccleſiam in calicis miſcendi religione noluiſſe, ſi hæc à Patribus aliena, & diuerſa fuiſſet. Alioquin palã facite, quid eſſe cauſæ ſuſpicemini, cur vir pius tam impudenti mendacio poſteritati impoſuiſſet, vt illam, quam ſanguinis effuſione tuitus eſt, in contraria quàm ab Apoſtolis imbibiſſet doctrina, confirmaret.

Iuſtinus Philoſophus 28. pòſt annis, in ſua Apologia ad Senatum, vini mixturam prædicat, vnctionémque olei, & chriſmatis in baptiſmo approbat, quęſtione agentibus poſita 137.

Iuſtini temporibus uinum aqua miſceri ſolitum.

Annis ferè duobus poſt Iuſtini Apologiam, Polycarpus vir ſanctiſsimus à Ioanne Euangeliſta & Paulo, Smirnenſis Eccleſiæ ordinatus Epiſcopus, Romam ſe ad Anicetum recepit, ad cõponendas Eccleſiæ de paſchate controuerſias. Hic certior fieri potuit eorum quæ à Iuſtino in Eccleſiæ patrocinium geſta dictàque fuerant. *Euſebius lib. 4. hiſt. cap. 14.*

Si huius comperisset oratioẽ, doctrinæ Apostolicę repugnare,non dissimulasset, aut subticuisset. Maioris enim momenti hæc res est,quã sit 14. diei lunæ obseruatio,cuius causa tantos labores pertulerat. Ij etiam ob religionem,suam vitam Martyrio profuderunt. A concilio Carthaginensi tertio,decem conciliorum decreto sancitum ęst,ritè consecrationem fieri nó posse,nisi vinum misceatur.

Ab Irenæo calicis mixturam probari.

Irenæus Lugdunensis Episcopus,Polycarpi discipulus,vir ea tempestate ab eximia sanctitate & doctrina Ecclesiæ venerandus, dicit se viua voce ab Apostolorũ discipulis didicisse,quæ de nostra religione traderet,& obseruaret. Vtrunq; defendit,calicis mixturam, atque vnctionem. Floruit Commodi temporibus. Is calicis miscendi religione Ebionios oppugnat, Christi carnis diuinitatem abnuentes.

Tertullıani de unctione sententia.

Tertullianus paulò pòst sub Zepherino Papa, & Antonino Caracalla Imperatore, maxima animi cõtentione vnctionẽ tuetur aduersus Marcionem lib. 1. affirmans ab Apostolis esse traditam,de quorum do-

ctrina,

ctrina, nihil immutatum fuisse vsque ad suam ætatẽ ostendit, libro de præscriptionibus, hácq; ratione oppugnat hęreticos.

Fabianus Chrismatis unctionem ab Apostolis acceptam testificatur. Epi. Decretali secũda.

Fabianus Pontifex Martyr modico temporis interuallo hunc secutus, apertè profitetur Chrismatis confectionem, & ab Apostolorum traditione ad Ecclesiã peruenisse, atq; singulis annis renouari oportere, his verbis. Nam sicut ipsius diei solennitas, per singulos annos est celebranda, ita ipsius sancti Chrismatis confectio per singulos annos est agenda, & de anno in annũ renouãda, & fidelibus tradenda, quia nouum sacramentum est, & per singulos annos iam dicto die innouandũ, & vetus in Ecclesia cremandũ. Ista à sanctis Apostolis, & eorum successoribus accepimus, vobísque tenenda mandamus. Hæc sancta Romana & Antiochena Ecclesia à tempore Apostolorum custodiuit. Hæc Ierosolymorum & Ephesianorum tenet, in quibus Apostoli præsidẽtes hæc docuerunt. Hic vir tibi suspectus esse non poterit, si in memoriam tuam reuoces, quid de eo testetur Eusebius Cæsariensis.

Non promereri Spiritum sanctum, qui signaculo Chrismatis consummatus non fuerit teste Cornelio.

Euseb. hist. li.6.cap.33. Cornelium Fabiani successorem non absimili vixisse religione, testis est eius epistola ad Fabianum Episcopum Antiochenum de Nouato scripta, his verbis. Nouatus in lecto iacens, pro necessitate perfusus, nec reliqua in eo, quæ baptismũ subsequi solent, solenniter adimpleta sunt, nec signaculo Chrismatis consummatus est, unde nec Spiritum Sanctum nunquam potuerit promereri.

Vnctionis uires ex Cypriano.

Cyprianus qui eo vixit tẽpore, se huius religionis acerrimum propugnatorem adhibuit sermone suo de vnctione Chrismatis, vbi huius vires, beneficia, & dignitatẽ affatim enarrat, atque hanc diuinitus institutam fuisse asseuerat, ex eôque humore omnes descendere gratiarum diuisiones, quas Spiritus Sanctus prout vult singulis distribuit & largitur, atque ex huius vnctionis beneficio, sapientiam nobis & intellectum dari, consilium, fortitudinẽ cœlitùs illabi, scientiam, pietatem inspirationibus supernis infundi. De mixtura

calicis

calicis eius ſententia manifeſta eſt, in epi. 3. 2. libri: In ea docet per multas Patrum veteris teſtamenti ſimilitudines, & Prophetarum teſtimonia, hanc antè ſignificatam fuiſſe, nec aquã ſine vino rectè offerri, nec vinum ſine aqua, iuxta Chriſti traditionem, conſecrari poſſe.

TRADITIONES SVAS NON *ſcriptas Paulum obſeruari iuſſiſſe.*

Cap. 75.

HAEc quæ recenſuimus tempora 259. annos impleuerũt, quibus ſine vlla interpellatione res, quæ nobis in controuerſiam venerunt, ab Eccleſia ſanctiſsimè & religioſiſsimè obſeruatæ ſunt. Tu autem aſſeris, præter uerbum Domini, eas in Eccleſiæ religionem à diabolo introductas, eámque ob rem à te reiectas, affirmans *Quicquid expreßè Apoſtolicis uel Propheticis literis non contineatur, cuique liberum eſſe negligere & prætermittere.* Sed ſi te audiamus, tot ſancti Patres, quos memorauimus, qui pro aſſerenda fide noſtra mortẽ accerbiſsimam obierunt, inueniuntur falſi teſtes Apoſtolicæ traditionis fuiſſe, & cultores diabolicæ. Vellem à te ſcripturæ teſtimonio probari, hanc tuam eorũ reii-

ciendorum libertatem, quæ ſcripto non cõtineantur. Paulus Teſſalon. 2. epiſt. cap. 2. iubebat obſeruare ſuas traditiones, nõ ſolùm epiſtola, ſed ſermone ſine ſcriptura exceptas. Non minorem auctoritatẽ reliqui Apoſtoli à Domino nacti fuerũt, vt ſermone tradere etiã pleraq; potuerint, quæ ſcripta nõ fuerint. Sed excepta ab Ecclesia, poſteritati commendata & tradita.

TERTVLLIANI DE NON *ſcriptis traditionibus obſeruandis teſtimonium. Cap. 76.*

HAnc cauſam egit elegantiſsimè Tertullianus lib. de corona militis, & de prę́ſcriptionibus, à quo mutuabor quę rationi noſtræ cõducere ſum arbitratus. Primùm interrogabo, quis huius doctrinę (q̃ tãtis cõuitijs & maledictis inſectaris) fuerit auctor? Si ex Apoſtolorũ ſemine hæc enata nõ ſit, quis hanc ſeminauit? quomodo in tantã magnitudinem excreſcere potuit, vt tamẽ a nemine ante vos agnita ſit? Felices vos, quibus primùm aperta & reuelata ſit Euangelij veritas. Agè nunc (vt
» vtar verbis Tertulliani) ante vos omnes
» errauerint, ante vos ſine verbo Domini
» ſacramentis abuſi ſint, decepti ſint Patres,
qui

qui pro tuēda noſtra religione morte oc-
cubuerūt: nullā ante vos Eccleſiā Spiritus
Sanctus reſpexerit, vt eam in veritatē de-
duceret, quāuis à Chriſto ꝓmiſſus fuerit,
& à Patre ſuo poſtulatus, vt eſſet, Doctor
veritatis: officiū ſuū Dei villicus, Chriſti
vicarius neglexerit, ſinēs aliter interim Ec-
cleſias intelligere, aliter credere q̄ipſe per
Apoſtolos prędicabat. Ecquid veriſimile
eſt, vt tot ac tanti in vnam fidē quaſi facta
cōſpiratione, errauerint? Nullus euētus in-
ter multos vnum habet exitū, variaſſe de-
buerat error doctrinę Eccleſiarū. Cęterū
quod apud omnes vnū inuenitur, non er-
ratū, ſed traditum eſt. Audeas ergo dicere
ante vos omnes erraſſe, qui aquā vino mi-
ſceri oportere, atq; baptizatos vngi, Eu-
chariſtiā corpus Domini non ſignificare,
ſed eſſe ſtatuerūt. Tandiu quidē regnauit
error, quādiu hęreſes nō fuerūt. Aliquos
Caluinianos retegenda & agnoſcenda ve-
ritas expectabat. Interim perperā euange-
lizabatur, perperā credebatur, tot millia
milliū perperam Baptiſmo tincta, perpe-
ram Euchariſtiam adorauerunt & ſumpſe-
runt, hæc perperā in viaticū abſentibus,
mortíque vicinis delata eſt, tot miniſteria
perperam

perperam functa, tot denique Martyria perperam coronata, aut si non perperam, nnc in vanum, quî fit vt omnes ante vos in tenebris versati sint? Christus & Apostoli futuras & cauendas hęreses prædicarunt. Sed si hæretici simus, antè fuerunt hæreses quàm vestra doctrina vera cognita sit, quamuis in rebus omnibus imaginem antecedat veritas.

ROMANAE ECCLESIAE DE *Eucharistia religionis auctorem præter Apostolos reperiri non posse.* Cap. 77.

CAEterùm si veritas hæresibus successerit, & hæc Romanæ Ecclesiæ Sacramentorum religio sit hæreseos atque blasphemiæ crimine referta, quis huius erroris auctor fuit? Quod quisque sacrificio addiderit, summo studio inuestigastis, & peruulgastis, vt humanam traditionem accusaretis. Sed vnde oblationis religio duxerit initium, tacuistis: & quo ministro diabolus hoc errore Ecclesiam contaminauerit. E re tamen vestra erat, hoc vt non prætermitteretis, aut negligeretis.

IRENAEI DE SACRIFICIO *missæ sententia.* Cap. 78.

Irenæus

IRenęus Ecclesiam ab Apostolis oblationé accepisse, & Apostolos à Christo attestatur. Huius hęc verba sunt. Sed & suis discipulis dans consilium primitias Deo offerre, ex suis creaturis, non quasi indigenti, sed vt ipsi nec infructuosi, nec ingrati sint, eum qui ex creatura est panis, accepit, & gratias egit, dicens. Hoc est corpus meum: & calicem similiter, qui est ex ea creatura, quæ est secundum nos, suum sanguinem cõfessus est, & noui testamenti nouam docuit oblationem, quam Ecclesia ab Apostolis accipiens in vniuerso mundo offert Deo. De quo in duodecim Prophetis Malachias sic præsignificauit. Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus omnipotens, & sacrificium non accipiã de manibus vestris, quoniam ab ortu solis, vsq; ad occasum, nomen meum glorificatur inter gentes, & in omni loco incensum offertur nomini meo, & sacrificium purum. Lib. 4. cap. 32.

Iustini de sacrificio missæ sententia.

Ante Irenęum, Iustinus hunc Malachię locum non est aliter interpretatus aduersus Iudæos, quam Irenæus. De Hostijs, inquit, quæ à nobis gentibus vbiq; offeruntur,

,,tur, de pane Euchariſtiæ, & poculo ſimili-
,,ter Euchariſtiæ, tum prædicit, quum ait
Aduerſus Triphonē. nomen ſuum gloria affici, à vobis autem
pollui. Item alio loco, itaque omnia ſacri-
,,ficia, quę ſuo nomine facienda Ieſus Chri
,,ſtus tradidit, in Euchariſtia panis & pocu-
,,li, quæ in omni loco à Chriſtianis fiunt,
,,præoccupatione vſus Deus ſibi grata eſſe
,,teſtatur, quæ autē à vobis veſtríſque ſacer
,,dotibus fiunt, improbat, his verbis. Sacri-
,,ficia è manibus veſtris nō accipiam, quòd
,,ab oriente ſole ad occidentem, nomen
,,meum gloria affectum eſt in gentibus.

Epiſtola de eretali. *Alexandri Martyris de Sacrificio miſſæ ſententia.*

Alexander Martyr ante hos, hunc ſacrificandi ritū ab Apoſtolis ſe accepiſſē confirmat. Hunc ſi mendacij arguas, Euariſtū eodem crimine à te etiam alligari, & infamari oportebit, atque Ioannem Apoſtolum, quo cum Romæ fuit ſub Domitiano (vt ſcribit Tertullianus) nomine negligentię tibi ſuſpectum eſſe, aut ſceleris participem planè ſignificabis. Paulus nos docet ſacrificij corporis in Cœna fieri participes. Hoc tamen euenire non poſſe, niſi corporis facta eſſet oblatio & manduca-

Lib. de præſcrip.

1. Corin. 10

tio,

tio,certum est,vt intelligetur ex Chryso-stomo in epist.ad Corinth.

Tertulliani de sacrificio testimonium.

Tertullianus quoque nos,cùm Eucharistiam sumimus,sacrificij participes asserit fieri, qui sacrificium corporis vnà comedimus. Alio loco Christum in ara ab Ecclesia sacrificari docet. Vides sacrificandi religionem à Christo & Apostolis cœpisse,quod etiam.9.canonum Apostolorum capite apertissimè probatur. Hæc tibi neganti incumbit mendacij refellendi munus, atque monstrandi, quando hæc corruptio in Ecclesiã irrepserit, quáque auctoritate tam altè radices egerit, vt nullis tempestatibus huc vsque reuelli potuerit, sed vno omnium cõsensu sanctissimè & religiosissimè exculta sit. Hoc si à te perfici non potest, desine esse tam iniurius, vt Ecclesiam de sua possessione deijcere, atque ordinem naturæ subuertere cõtendas, vt hæreses veritati, id est, doctrinam Ecclesiæ, tuæ traditioni anteuertisse, infirmorum animis inculces. *De oratione.*

CALVINIANOS AD VERbum Domini addidisse, non Ecclesiæ Episcopos. Cap. 79.

Opponis

OPponis nullam ab Apostolis factam oblationis mentionem, nõ addendũ esse ad verba Domini. Idcirco huius traditionis contemptum tibi liberum esse. Irenæus Apocalypsis interpres, non ignorauit, ei plagas additum iri, qui ad verbũ Domini quippiam addiderit. Hic autem hanc oblationis religionẽ studiosissimè tuetur. Cyprianus ostendens sacrificium Cœnæ perfici non posse, quin aqua vino misceatur, citat hunc Pauli locum, si Angelus de Cælo prædicauerit vobis aliud Euangelium, præter id, quod dixi vobis, anathema sit.

Cyprianus. Episto.3. lib.2.

Hęc res argumento est, eos noluisse prę ter verbum Domini traditionũ humanarum religione se obstringere. Sed tu qui fidem Ecclesię derogas, audes contra verbum Domini metonymiam in commenti tui cõfirmationẽ adsciscere, cuius ante te nemo omnium meminit. Audes mandatum Domini de manducanda carne sua euertere, atq; manducationẽ interpretari imaginariam esse nescio quã carnis diuinæ in vestras animas irradiatione Spiritus deriuationẽ. Audes præceptum Apostolis datum de carne manducãda, vt propositum

positum assequaris, transferre ad eorum animas, corpore, bono manducationis priuato, & expulso. Audes corporibus, salutem carnis denegare. Sed ne id sentiatur, corpora ad panis puri manducationem, vt salutem consequantur, rescribere, esu diuiniæ carnis (in qua solùm spes vitæ posita est) eis vetito & interdicto, hoc animabus, (quibus resurrectio nullius est vsus) attributo, & nihilominus tibi vis fidem adhiberi, irridenti & condemnanti, omnium anteactorum temporum perpetuam, & inuiolatam religionem, quod citra verbũ Domini, id est, contrà atque tibi persuaseris, in vsum venerit hęc religio, atq; ab humana traditone ꝑfecta sit. In Catechismo.

PATRES ECCLESIAE SVAM *sententiam diuinæ non prætulisse.*

Cap. 80.

TAm obtusi ergo ingenij, nulliúsque iudicij fuerunt Patres, vt ab humana traditione, Apostolicam discernere nõ potuerint, aut sui tam obli i, vt suam sententiam diuinæ prætulerint. Mihi mirũ est, quum nulla extiterit Ecclesia, quæ doctrinam à te editam & euulgatam redoleuerit, sed omnes institutæ fuerint hæserínt-

que in ea quæ à te ſacrilegij,& idololatrię notatur,quibus notis ſanctam & Apoſtolicam Eccleſiam agnoſcemus? Si hæc,quā diſſeminas Eccleſiaſticæ diſciplinæ abrogatio, vera ſit Chriſtianæ religionis inſtitutio,ac forma,mirum eſt, non poſſe vllū eius veſtigium oſtendi, aut vllo tempore Eccleſiam vllam extitiſſe,è qua formam à te traditam ſuſceperis.Perditam & corruptam Cœnæ inſtitutionem à te reſtitui perſuades. Sed quomodo propoſitum obtinebis, niſi & corruptionis fidē feceris, & formæ à te propoſitæ prototypum à quadam Eccleſia non corrupta, ſuſcepiſſe demonſtraueris? Cœnam Ieſu Chriſti, & Apoſtolorum fractionem panis obtrudis. At omnes quæ ſequutę ſunt Eccleſię, ab ea forma ſe non deflexiſſe teſtificantur,ſed ſe facere, quod fecit , & tradidit Chriſtus.Hoc negas & qui tibi fidem non tribuit,vociferaris,in eum inclamas,hunc omnibus contumelijs & conuicijs laceſſis,irrides atque damnas. Non tamen animaduertis,hoc à te peccatū admitti,quòd nullam poſt Chriſtum Eccleſiam extitiſſe memorare poſsis, è qua hanc tuam doctrinam deprompſeris.

Eccle-

ECCLESIAM INVISIBILEM *uisibilibus sacramentis usam non fuisse.* Cap. 81.

HAEc audiens Richerus, æstuans pudore respondit: *In uerbo Domini Ecclesiam esse constitutam, & in Christo intuendum esse, hominum religionem nihil se morari. & cùm Christi facies non sit semper conspicua, hinc potest colligi, non semper conspicuam esse Ecclesiã, atque hominum oculis subiectam: Et ut Heliæ tempore sic præualebat impiorum multitudo, ut oppressa esset Ecclesia: sic etiam Christi tempore uidemus absconditum fuisse exiguum Dei gregem, quum interim impij Ecclesiæ nomen usurpent.* Caluin. Antido. Triden. Concil.

At si absconditus fuerit grex Domini, vt agnosci non potuerit, miror cur imperauerit Dominus, quũ frater in fratrẽ peccauerit, Ecclesia vt adeatur, atque fratris crimen deferatur. Matth. 18. Quod si peccator Ecclesiã non audierit, sit tanquam ethnicus, & Publicanus. Adiri non potest Ecclesia, quæ oculos hominum lateat: audiri nec etiam potest. Denique si nullo certo loco manserit Ecclesia, si oculis hominum subiecta non fuerit: nusquam administrata fuêre Sacramenta secundũ verbum Domini.

At è similitudine Heliæ, & opprèssionis veteris Ecclesiæ, qua defectionem vestrã confirmatis, compertum habeo, nulla vnquam tempestate tam corruptam, atque oppressam fuisse Ecclesiam, quin reliqui fuerint plerique, penes quos resideret rectæ religionis cultus, ceu seminarium, vnde verbum posteritati propagaretur. Sic ergo Christi tempore, non affligi potuit Ecclesiæ grex, vt penitus supprimeretur, & obrueretur verus cultus Christianæ traditionis.

SINE SEMINE AVT TRADVCE *non potuisse Caluinianam doctrinam, si uera sit ad hæc tempora propagari.*

Cap. 82.

SI hic noster quem rèspuis, est ab eo alienus, ostende è quo semine enatus sit nobis, & vnde semen tuæ veræ religionis exceperis, aut quo traduce ad te hæc bella tua religio peruenerit. Huic rei si non satisfeceris, vide ne èx animis hominũ eam euellas opinionem, quam de tua sapientia imbiberunt: & pro ea, quandam stultitiæ & arrogantiæ suspicionem excites, & inijcias, dum credi cupis, verbum Domini ab Apostolorũ temporibus, tenebris obrutum,

tum, & immersum nunc primùm mundo erutum à te, & ostensum esse. Hac enim ratione naturæ ordinem peruertis, tenebris lucem successisse significans: atque ostentans inesse tibi plus intellectus, & sapientiæ, quàm cæteris omnibus qui ante te vixerint. Vir modestus non debet in tantam sui opinionem efferri, vt alijs bonam mentem neget. Non enim ea lege cuiquã datur Spiritus, vt alij nemini se hic communicet, qui supra modum inflatur ferè fit, vt dehiscat, atque hâc & illac perfluat.

ERROR CALVINIANORVM, *corporis Christi adorationem negantium.*

Cap. 83.

HIs rebus expeditis transibo ad reliquam tui discipuli traditionem. Vt à Trinitate exordiamur, effecit vt suam fidem valde suspectam haberemus. Assensit quidem per Christum ad Deum Patrẽ nobis aditum patere: sed negauit personæ Christi supplicandum esse, ne humanitatem eius, honore diuino afficeremus. Quamobrem preces Ecclesiæ ad Christũ institutas abrogauit. Pro quibus preces à te præscriptas & editas, statis diebus nobis indixit: obnixè nos obtestatus, vt quũ

precibus publicè aut priuatim operam daremus, summa diligentia caueremus, ne aliò, quàm ad Deum Patrem animum intenderemus. Vnum à tuis precibus immutandũ esse sibi putauit. Tu ad Deum per filium eius accedis, hic per infantem Dei Christum accedebat: Hoc quũ plures mẽses obseruassem, admiratus, qđ ab hac precandi forma nõ decederet, Gulielmũ Autraccũ, quo familiarissimè vtebatur, ad me venire iussi, si possem intelligere, quid esset causę cur Richerus filiũ Dei coęternũ infantẽ appellaret: An cum illis cõsentiret, qui credidissent eũ esse cœpisse, cũ ex Spiritu Sancto conceptus esset de Maria virgine? Quũ hac de re possem nihil exprimere, queri cœpi me in eum hominẽ incidisse (quum nationẽ infidelem Christiana religione initiare & imbuere studerẽ) qui tã esset alienus ab Ecclesia, quæ Christũ Deũ quotidie adorari, gloria & æternitate affici pręciperet, atque in hanc rem post psalmorum recitationẽ addendum cauisset, Gloria Patri & filio & Spiritui sancto. Sicut erat in principio, & nunc & semper, & in secula seculorum, vt expressiùs celebretur eius deitas æterna, atq; religiosiùs

ligiosiùs & maiori animorũ deuotione, & fiducia peteremus, vt nostri misereretur, quẽ cultũ à vobis esse reiectũ dolebã. Addidi me quidẽ non improbare, quòd precib⁹ adeatur Pater per Filiũ, secundũ Ecclesiæ disciplinã, quæ omnes orationes claudit hac Filij mediatione per Christũ Dominũ nostrum: sed adiungit qui tecũ viuit & regnat in vnitate Spiritus Sancti Deus per omnia secula seculorũ. Quã rem de vestra ademistis mediatione. Arriũ mediationẽ Filij nõ abiecisse, sed Patri in Filio gloriã dedisse, atque cũ Ecclesia cecinisse gloriam Patri in filio. In eo tamẽ Ecclesiã nõ acquieuisse, sed exegisse, vt gloriã Patri, & Filio, nõ in Filio exprimeret, & pronunciaret: vt Filiũ æqualẽ Patri confiteretur. His de rebus Petrũ meo nomine moneret: vt aut rationẽ redderet, cur se ab Ecclesia diuelleret, aut eius se religioni, & constitutionibus accõmodaret. Prætereà vt omni se hæreseos suspitione liberaret, atq; vt se purgaret, diebus dominicis symbolum Niceni cõcilij recitaret.

SI CHRISTVS ADORETVR

Caluiniani diuinitatem ab humanitate distingui oportere docuerunt. Cap. 84.

AVtraccus mandata conficit, additque de ſuo quæ ad rē facere ſibi viſa ſunt. His expoſitis, ira Richerus incenditur, ſeq; ad Pontanum proripit, queruntur inter ſe æquum non eſſe me, qui eos in ſua religione interpellem. Veniſſe vt nos inſtituerent & inſtruerent, Me contrà quid colant & credant, ipſis præſcribere. Non ignorare ſe, quis cultus Deum deceat, vnum eſſe Deum non tres, honor quum Chriſto exhibetur, oportere diuinitatis ab humanitate fieri diſtinctionē, ne creata caro pro Deo adoretur, Chriſtum verbum in trinitatis vnitate cōtineri, hunc adorari in Patre, cùm Deus Pater adoratur. Poſtridie Richerus in concione, hoc ipſum ſui purgandi cauſa repetiuit, de cæteris rebus ſiluit. Eram eis pollicitus, me eos in ſua religione non impediturum, tantiſper dum naues noſtræ redeunt, qui bus à te reſponſum de rebus omnibus exſpectabant. Quamobrem aliud agendum mihi nō propoſui, quàm vt me, meóſque à Richeri concionibus auerterem, & continerem. Sed paulò pòſt noua lis oborta eſt.

Chriſtum

CHRISTVM MVNDVM NON Iudicaturum, sed Patrem in Filij persona affirmant Caluiniani. Cap. 85.

CVm Richerus in iudicij mentionem incidisset, negauit Iesum Christum, mortuos iudicaturum, sed Patrem in eius persona, neque Filium fore, qui apparebit in iudicio, sed Patrē. Hoc à fide nostra prorsus alienum esse ex scripturis iudicaui. Nam scriptum est, Sicut Pater suscitat mortuos & viuificat, sic Filius quos vult viuificat. Hic Pater non viuificat in Filij persona, alioquin nulla fuisset Patris ad Filium comparatio. Item neque Pater iudicat quemquā, sed omne iudicium dedit ,, Filio, vt omnes Filium honore afficiant, ,, sicut honorificant Patrem. Qui Filium ,, honore non afficit, nō honorificat Patrē. ,, Si Pater in Filij persona appareat, non scri ,, ptum esse debuit, vt honor Filio exhibe- ,, retur, sicut Patri exhibetur. Nam persona quæ apparebit non esset Filij, sed Patris. Præterea si Pater in Filij persona appareat, nulla erit imago Patris, Filius nō est qui sedet ad dexteram Patris, sed Pater ipse sibi ad dexteram suam asidet in Filij persona. Nec Filius dicturus est. Venite Ioan. 5.

„ benedicti Patris mei in regnum quod vobis est paratum. Scriptum esse nō debuit.
„ Sicut audio, iudico, & iudiciū meum ve-
„ rum est, quia non quęro voluntatē meam,
„ sed eius qui misit me. Non enim Filius missus esset: sed Pater in Filij persona.

Richerus his rebus ad se delatis, magna ira excanduit, Respondit, in quaque eius propositiuncula me offendere. Queritur me esse in reprehensionem procliuiorē, neque admodum considerare, quem spectet hæc mea reprehensio, quóue pertineat. Te citat hominem huius ætatis omnium in scripturis Sanctis longè doctissimum, edit precū tuarum formulam, quibus Ecclesiæ tuæ nomine Deo supplicas, his verbis. *Donec appareas in iudicio in persona Filij tui.*

DEVM IN FILIO REDEMPTIOnem fecisse, atque propterea mundum iudicaturum tradiderunt Caluiniani. Cap. 86.

HIc dictis confirmatus. *Apparebit* (inquit) *Deus in Filij persona, hoc sancto uiro teste, omnium post Apostolorum memoriam in scripturis exercitatißimo.* Postridie in concionem prodit hoc scuto tectus, eámque disceptationem aggreditur, & tractat pluribus

ribus verbis. *Non dubitate (inquit) Patrem in persona Filij iudicaturum: sicut enim in Filio fecit omnia, iudicium quoque facturus est. Is in Filio redemit mundum. nam teste Paulo, Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi. Quos ergo redemit, iudicabit. Videte quò pertineat hoc Ioannis dictum. Pater in me & ego in Patre. Philippe qui me uidet, uidit, & Patrem meum.* His multis locis vsus est, quibus putauit sententiam vestram posse confirmari.

Ex Tertulliano aduersus Praxeam locorum aliquot expositiones.

Post concionem, qui hæc audiuerant, ad me detulerunt. Dolui hanc mihi offerri molestiam, atq; contradicendi occasionem, ne viderer studio quodam potiùs, quã ratione venire ad reprehensionem. Sed perspiciens in quibus periculis nostri versarentur, dissimulare nõ potui, respondi me inire in maximam admirationem, quòd hanc insaniam tanto temporis interuallo sepultam, è tenebris vidéré erui, & exuscitari. Produxi Tertulliani disputationẽ aduersus Praxeã, eósq; locos, quos Richerusin suũ deliriũ intorserat, religiosissimè explicatos. Primùm (inquit) ego & pater

„ pater vnum ſumus. Hîc ergo iam gradum
„ volunt figere ſtulti, imò cæci, qui non vi-
„ deant, ego & pater duorum eſſe ſignifica
„ tionem: Dehinc in nouiſsimo ſumus, nó
„ in vnius: Si enim dixiſſet vnus ſum, po-
„ tuiſſet adiuuare ſententiam illorũ: vnus
„ enim ſingularis numeri ſignificatio vide-
„ tur. Vnum dixit plurali verbo, quod non
„ pertinet ad ſingularitatem, ſed vnitatem
„ ad ſimilitudinem, ad coniunctionem, ad
„ dilectionem Patris, qui Filium diligit, &
„ ad obſequium Filij, qui voluntati Patris
„ obſequitur: Vnum ſumus duos oſtendit,
„ quos æquat & iungit. Deinceps ſi non fa
„ cio opera Patris mei, nolite credere: ſi ve-
„ rò facio, & mihi credere non vultis, vel
„ propter opera credite. Scitote quod ego
„ in Patre ſum, & Pater in me. Per opera er-
„ gò erit Pater in Filio, & filius in Patre. Et
„ ita per opera intelligemus eſſe vnum Pa-
„ trem & filium: adeo totum perſeuerabat
„ inducere, vt duo tamẽ crederentur in vna
„ vnitate. Paulò pòſt. Cæterùm ſcimus Deũ
„ etiam intra abyſſos eſſe, & vbiq; conſiſte-
„ re, ſed vi & poteſtate, filium quoque vt
„ indiuiduum cum ipſo vbique. Tamen in
„ ipſa œconomia Pater voluit filium in ter-
ris haberi,

ris haberi, se verò in cœlis. Paulò pòst: & peruenimus iam ad Philippũ, qui spe excitatus videndi Patris, nec intelligẽs quomodo visum patrem audisset. Ostende nobis (inquit) Patrem, & sufficit nobis: & Dominus, Philippe, tanto tempore vobiscum sum, & non cognouistis me? Paulò pòst: & apparere iam potest, quomodo dictum sit, qui me videt, videt & patrem, scilicet quo & suprà. Ego & Pater vnum sumus, quia ego ex Deo exiui, & veni: & ego sum vnà cum eo. Nemo ad Patrem venit, nisi per me, & nemo venit ad me, nisi Pater eum adduxerit, & omnia mihi pater tradidit, & sicut pater viuificat, ita & filius, & si me cognouistis & patrem cognouistis. Secundum enim hæc vicarium se patris ostenderat, per quem & Pater videretur in factis, & agnosceretur in filio.

DEVM IN PERSONA FILII *in iudicium non appariturum ex Augustini auctoritate. Cap. 87.*

EOdẽ quo exposuit Tertullianus modo, Deus erat in filio, mundum reconcilians sibi: non in eius persona: est enim alia persona Patris, alia filij. Nam si in eius

persona

persona fuisset, sic vt vna esset tantùm per sona, & nõ duæ distinctæ, filius non dixis ›› set. Pater, in manus tuas commendo Spiri- ›› tum meũ. Deus meus quare dereliquisti ›› me: Pater ignosce illis. Quantum ad iudi-

August. ›› cium attinet, proposui ea de re Augustini sententiam. Ioan. cap. 5. Forma igitur serui ›› videbitur in iudicio, occulta erit forma ›› Dei. Si occulta sit nõ apparebit. Occultus ›› erit in seruo filius Dei, apparebit filius ho ›› minis, qui potestatẽ dedit ei iudicium fa- ›› cere, & quia ipse solus apparebit in forma ›› serui. Ideo superiùs dixit. Pater non iudi- ›› cat quenquã: sed omne iudiciũ dedit filio, ›› quia per eius formã iudicium futurũ est, quam non habet Pater. Augustinus supe- ›› riùs dixerat: resurgunt nunc in mẽte, per ›› verbum filium Dei, resurgent tunc in car ›› ne, per verbum Dei carnẽ factum, filium ›› hominis. Neque enim ad iudiciũ viuorũ ›› & mortuorũ Pater ipse venturus est. Nec ›› tamen recedit à filio pater. Quomodo er- go non ipse venturus est? quia non vide- bitur in iudicio, videbunt in quem pupu gerunt. Ex his manifestum est, non appa- riturum Patrẽ in persona filij in iudicio, vti vos precibus vestris exposcitis. Non-

nulli

nulli ex tuis discipulis Augustini auctoritate adducti, è suis precibus hunc locum deleuerunt, atque pro eo dicendum esse sibi putauerunt, donec filius tuus appareat in iudicio.

Cur Patris, non Filij futurum esse iudicium Caluiniani putauerint.

Hoc intelligens Richerus, post duos circiter menses apparitionem hac interpretatione temperauit. *Non apparebit* (inquit) *in essentia, sed in potestate. Quamobrem Patris iudicium dicendum est, non filij: uti si quis Regio nomine ius dicat, huic non est attribuenda iurisdictio, sed ei cuius in ministro potestas reluxerit.* Quasi verò inter essentiam & virtutẽ Dei sit differentia, & altera alteri accedat. *Actu 17.*
Suam opinionem confirmabat hoc Actorum loco à te in vulgarem nostrã linguã verso. Statuit diem in quo iudicaturus est orbem in æquitate, per vnum hominẽ, quẽ à mortuis suscitauit. *Si pater* (inquit) *per hominem iudicat, nónne qui per alium facit, per se ipsum facere uidetur?* Multis alijs verbis nobis insultabat, quasi stupidis, & iudicio captis. Sed vereor ne dum Monarchianorum hæresim effugit, præceps in eorum insaniam

insaniā feratur, qui filium Patri fecerunt inæqualem. Hic enim non solùm minorē Patre filium ostendit, sed ea proportione, quæ est ministri ad Regem.

REPREHENDITVR CALVIniana uersio cap. 17. Actorum in iudicij mentione. Cap. 88.

VT eam opinionem refellerem, adhibui codicem Græcum, per quem errorem tuum deteximus. Lucas scribit in
" viro futurum esse iudicium, quem Domi-
" nus exuscitauit à mortuis, non per vnum
" hominem, (vti vertisti, & docuisti) qui error non parui momenti esse mihi videtur. Non inficior ab eo viro, quem Dominus Deus excitauit à mortuis futurū esse iudicium, sed eo modo quo suprà demonstrauimus ex Tertulliani & augustini sententia: non enim potest filij diuinitas à Patre separari, aut Patris à filio. Sed confusionem personarum nego, vicariam potestatem quam filio exemplo Regij ministri tribuitis. Nec me mouet, quod filiō Patrem dedisse iudicium opponitis. Non enim hanc iudicij potestatem factam esse filio, humano more existimo, quòd post natiuitatem hanc adeptus sit, sed intelligo hanc

go hanc obtinuisse, vti de eius vita scriptũ est. Sicut Pater habet vitam in semetipso, sic dedit filio habere vitam in semetipso, Non quòd filius genitus sit sine vita, atq; ei posteà vitæ facta sit accessio, sed esse genitum, vitámque datam vnam atq; eandẽ rem fuisse: Sic datam ei vitam, potestatẽ, & generationem vnam & eandem rem. Qua ex re tua versio multò mihi visa est à religione nostra remotior. Dum enim ostendis Deum per vnum hominem iudicaturum. Vis huius propositionis (per) videtur ei iurisdictionem tribuere, qui naturaliter eam non habeat, quam dubitationem sustulisses, si Lucæ lectionẽ non inuertisses. Quũ in Christo iudicat Deus (vt affirmat Lucas) iudicem Deo ęqualem esse probat, vnúmq; illi, & proprium esse iudicij ius, & potestatem cum Patre. Auges tamen eam quam adnotauimus absurditatem, per vnũ hominem iudicium futurum esse dicens. Quum Lucas virum exprimit, non addita vnitatis nota, non excludit ab humanitate diuinitatem. Qui enim affirmat Christum hominem esse, non errat, est enim simul Deus & homo. Sed qui vnitate eum definit, ab eo vide-

tur diuinitatẽ detrahere,& asserere, eum nihil esse aliud, quàm hominem: atq; sanctitatẽ illi eo modo obtigisse, quo Enoch, Mosi, Eliæ, Ioanni, & plerísque alijs, aut eis aliquanto excelluisse. Huc illatũ & additum vestrum panis puri signum, hanc auget coniecturam. Nam si in hac estis sententia, vt purus homo sit Christus, elegantissimè & aptissimè huius substantiam pane puro significare videmini: Quum vtraque substantia foret diuinitate vacua.

IN ECCLESIA NEMINEM *auctoritate excellere contendunt Caluiniani.* Cap. 89.

NON defuit nobis in rebus plurimis discordiæ occasio, quũ funditùs Ecclesiasticam disciplinã ij tui Ministri euertere, abolereq; contenderent, atq; nos ad nouam quandã regulam adigerent. In eadẽ sede, contra omne vetustatis exemplũ, alternatim duo pari prerogatiua sacerdotio fungebãtur. Vbi vnus hebdomadę spatio ministerio functꝰ esset, cedebat alteri, vt hebdomadatim essent Sacerdotes & Diaconi. Damnãt manuũ impositionem. Tradunt in Ecclesia neminẽ auctoritate reliquis excellere, quòd omnes Christiani,

ni,regale ſint ſacerdotiũ. Sibi omnes perſuadẽt,ſe eſſe religionis ſcientia prędítos, antequã literas didicerint,quòd eã Dominus paruulis reuelauerit, nõ ſapientibus. Suntq́;omnes perfecti Theologi,ſine literis & doctrinaQuę res,memoriã mihi refricauit eorum, quæ à Tertulliano ſcripta ſunt aduerſus hæreticos.Aliud in eorũ diſciplina obſeruatione nõ indignũ adnotaui.Si ſe ad eos cõferat aliquis, qui bene in Eccleſiam Romanã debacchetur , atq; in Miniſtros eius exquiſitis & affectatis conuicijs inſultet,miſſam execretur, Euchariſtiã idoli nuncupatione inſigniat,ad latrinas proficiſcens ad miſſam ire proclamet, ſordesterſurus corporale poſtulet,Papam Antichriſtũ nominet,Principes qui chriſmate inficiuntur,ſignũ à beſtia accepiſſe, atq; de execrationis poculo ebibiſſe dixerit.Dies feſtos,quadrageſimã, cæteramq́; Eccleſię diſciplinã ludibrio habuerit,hic fidelis loco habebitur, & ſummis laudib⁹ efferetur, vitæ eius nulla ducta ratione. Vbi enim eorũ quiſpiã crimen perpetraſſet,infirmitatis humanæ habendã eſſe rationẽ oſtendebant,atq; gratiarum eſſe diuiſiones.Sic mortẽ euaſit,qui nepoti pro-

prio ſtuprũ intuliſſe Richero tuo,& Pontano delatus & conuictus eſt. Sic excuſatus Tourettus veſter, qui literas noſtras corrupit,qui contempta ſacramenti religione ſtationem deſeruit,atq; ad religionis apoſtatas transfugit:excuſati qui cum infidelibus fornicati ſunt: vt eorum in mentem mihi venerit,quæ à Tertull.hæreticis obijciebantur,eis negocium eſſe, non erudiendi aut inſtruendi, ſed Eccleſiam euertendi. Ad hoc enim opus ſe humiles ſolùm & blandos præbuerunt.

Tertull.

PLVRES SACRAMENTA-*riorum ſectæ inter Caluinianos.*

Cap. 90.

INſuper de religione parum illis conſtabat.Vix duo reperti ſunt,quibus vna eſſet ſententia.Ex ijs quos Pontanus aduexit nouem Sacramentariorũ ſectæ emerſerunt.Fuerunt qui modis omnibus tecũ contenderent,atq; affirmarent, quanuis Euchariſtia non immutetur,nec tranſeat in carnem & ſanguinem,ſed pura panis & vini remaneat ſubſtantia,animam tamen verè paſsi corporis, & ſanguinis ſubſtantia,vi promiſsionum Spiritus Sancti opera,& infuſione cõmunionis diuinę carnis.

Alij

Alij Richerum ſequuti negant materialis carnis communionem in animas Spiritus irradiatione tranſmitti poſſe, tuámq; ſolis ſimilitudinem irrident. Affirmant tamen realem & non corporalem Chriſti ſubſtantiam in animas permeare, vi diuini Spiritus, eámque ſubſtantiam inuiſibilem eſſe ſpecié, inſtar Platonicarum Idearum, vt qui manducare ſe credat, & cogitet, manducet.

Alij tranſſubſtantiationem admittunt, ſed hac lege, vt ad integram panis ſubſtantiam, addatur Chriſti corporis ſubſtantia, In quam ſignificationem (trans) interpretentur præter ſignificare; quaſi tranſſubſtantiari denotet, præter panis ſubſtantiam, diuinæ carnis adijci ſubſtantiã, quaſiq; ſubſtantia carnis ſigno ac figuræ ſit accidens: ſicut Euchariſtia conſtet tribus rebus, propria panis ſubſtantia, & corpore Chriſti conſtante duabus rebus, terrena & cœleſti. Interim non cogitantes ſe non manducare corpus Domini paſſum pro nobis: aut ſi id credant in hanc inſaniam ſe incidere, vt oſtendant ſe credere Chriſti corpus affixum cruci, non fuiſſe carneum, ſed pane triticeo conſtitiſſe.

Alij negant vllo modo edi substantiam corporis & sanguinis, asserentes hæc verba, hoc est corpus meum, panem non spectasse, sed corpus; vt quum dixit, destruite templum hoc.

Alij concedunt corpus, & animum nutriri corpore Domini, nõ quòd verè manducetur, sed hoc fieri imputatione per fidem: atq; eo modó Cœnã nihil esse aliud, quàm memoriale & testimonium.

Alij manducationem non esse necessariam, sed fidem: quòd manducare nihil aliud sit quàm credere.

Alij si corpus Domini ad Cœnam afferatur, capi & manducari; aliter accipi nihil posse. Alij transsubstantiationem negant, admittentes transconditionatiõẽ.

Alij cum Spiritu nos vique carnis, non cum ipsa carne participare.

Nemo est eorũ omniũ, qui nõ ita sit in sua sententia pertinax & obfirmatus, vt ꝓ eã tuenda mortẽ oppetere nõ sit paratus.

NONNVLLI EX CALVINIANIS PRECES PUBLICAS RESPUUNT. Cap. 91.

Effluxit aliud cõmentũ nõ minus perniciosum, inuenti sunt, qui respuant preces publicas, huc præceptum Domini detor-

detorquentes, vt secedendũ eis sit in conclaue, qui ad orationem se accingunt, atq; occluso hostio orandũ. Omnes vno dempto Christũ adorari debere negant: Sed per hunc Deum Patrem adeundum prædicantes.

Reliquis ferè in rebus tecũ conuenere, missam odio maximo ꝓsequuntur, & condemnãt: Dies festos præter Pascha, Pentecostem, & Natalem Domini abrogantes.

De diuortio, nõ absimilem habent opinionem, affirmant viua relicta, alteram duci licere. Huius odor doctrinę nonnullos iam ad nos ex Francia pellexerat, in spem noui matrimonij, qui mea cognita sententia, pedem retulerunt.

Inuenti sunt, quibus non placeat tũa prædestinationis doctrina, quòd visa sit è Manichæorum, atq; Turcarum schola profluxisse.

Longum esset singula quęq; persequi, quæ mihi ab Ecclesia cognita sunt esse aliena: Quare in aliam occasionem hoc reijciam.

PRIMI LIBRI FINIS.

N. VILLAGAGNONIS ADVERSVS CALVINI DE Sacramento Eucharistię traditionem; Liber secundus.

IOANNI CALVINO NICOLAVS Villagagno S. ET P.

VM *tuis discipulis nonnulli ad nos aduecti sunt, qui à tua doctrina in Lutheranam, animum deflexerant: qua è re effectum est, ut sæpè inter eos quæstiones inciderint, dum alter alteri præstare & præferri studet.* Hoc non *incommodè mihi uisum est accidisse: spem iniecit fore, ut disceptando utraque doctrina fieret illustrior, quamobrem per me factum est, ut non minori licentia quæstiones suas agitarent atque disputarent, quàm si ad* Geneuam *mansissent.* Ei rei *quum decem mensium spatio operā impenderint, tuam doctrinam planè perspectam habui.* Hoc ubi *factum est, comperi ministros tuos ad eam rem, quam mente agitaueram, esse minùs idoneos, mihique esse faciendum putaui, ut meum consilium in aliud tempus & occasionem reijcerem, ne pro luce, quam miseræ* Genti *afferre decreueram, tene-*

brás

bras profundißimas offunderem, ut quum Dei prouidentia ad eos lux ueritatis aliquando affulserit, ad eius conspectum, institutione uestra impediti, fierent obtusiores. Hac re cognita, tui ministri nauem opportunam nacti, se ad te receperunt. Proficiscenti Richero significaui, à se nobis in concione esse multa tradita, quæ religioni tuæ aduersari mihi uideantur, de quibus te certiorem facere decreuissem. Proinde exponeret, an se uellet à quibusdam reuocare, de quibus reticerem. Sed hoc responsum tuli, omnium, quæ nobis seu scripto, seu sermone reliquisset, optimè meminisse, atque nihil eorum esse quod ad te deferri nollet. E tuis scriptis omnia à se deprompta. Qua è re reprehensionem tuam non uereri. Adiecit esse mihi tuorum librorum copiam, è quibus possem de hoc cognoscere & iudicare. Ac ut operæ & laboris in eam rem minus insumerem, ad tuam Sacramentorum resolutionem, & Catechismũ reiecit. Huius sequutus consilium, eo me studio ad librorum tuorũ lectionem applicui: ut nullum locum, ubi de hac, quam in manibus habemus materia tractaueris, à me prætermissum esse putem. Euolutis libris tuis, ad scriptores Ecclesiasticos me contuli, quorũ libros quam fieri potuit diligentißimè legi. Atque summa animi contentione, locos omnes perscrutatus sum, quos in tuæ doctrinæ confirmationem addu-

cis, an cum ipsa conueniant, uti his libris exponere constituimus: & ut à metonymia exordiar.

ANimo comprehendi. *Panem corpus Domini tibi significare, uinúmque sanguinem: quòd ex panis esu docearis, quam uim habet panis nutriendis corporibus ad sustinendam præsentem uitam, eandem corpori* Domini *inesse, ad alendas spiritualiter animas uestras.*

Hoc dogmate, nos vocas in multarum rerum considerationem, qualiter panis materia, diuini corporis figura esse possit: Quæ sit panis vis, & proprietas, quæ corporis: quomodo hæ se respiciant, quo modo animæ spiritualis essentia, corpus naturale, & carnē manducare posit & capere, quomodo hanc viuificare posit corpus Domini, quum ipsa non sit moritura.

EX CALVINIANA CIRCVN*cisionis similitudine, manducationem* Euchari*stiæ, non ipsam* Eucharistiam *debere uitæ signum esse.* Cap. I.

VT certò statuamus, hunc Domini sermonem, Hoc est corpus meum, figuratum esse: sententiam tuam circuncisionis similitudine confirmas. *Quæ circuncisio quamuis fœderis sit signum, non fœdus ipsum, hanc*

hanc capi tamen in scripturis probas pro fœdere:
E qua similitudine tu nobis auctor es, panē à Domino vocatū esse corpus. quòd signū sit corporis. Hoc vt expediamus, tria in tua similitudine inspicienda esse mihi proposui: præputiū, circuncisionē, & fœdus. Horum trium, tibi placet circuncisionem fœderis esse signū. Tria itidē erunt in Cœna nobis cōsideranda. Eucharistia, huius manducatio, & vita. Horum trium, manducatio circuncisioni respondet: Vtrumq; enim nomen est verbale actionem significans. Qui ergo manducationē vitæ signum esse crediderit, tuo iudicio non fallet opinionē. Ex te docemur præputium fœderis signum esse non posse, quum fœderis significationem, circuncisioni attribuas. Dicemus ergo Eucharistiā, quam præputio respondere ostendimus, nobis nec vitæ signū esse, nisi tuā similitudinē transgrediamur, sed signi partes, manducationi tribui oportere. Quum ita sit, quumq; mãducatio significet in vitam æternã alimentũ: in Eucharistia quæ manducatur, inesse vitæ æternæ effectum (vt Cyprianus in Cœna docet) iudicaui. Nã manducatio, vitę signũ esse nó posset, nisi

nisi in re manducata inesset facultas vitę. Vti nec circumcisio fœdus enunciaret, nisi præputij amputatione initum esset fœdus. Quòd si Eucharistia, vitam æternam nobis suppeditet, hæc nihil aliud esse potest, quàm corpus Domini. Is enim solus vita est & resurrectio. Atq; affirmandum est, tuam metonymiam ad hunc sermonẽ, Hoc est corpus meum, non pertinere, sed panem effectum esse corpus, ex verbi omnipotentia, infusione Diuinæ essentiæ, vt docet idem Cyprianus. *Eodẽ loco.*

A CORPORIS FRACTIONE *metonymiam Caluini impugnari. Cap. 2.*

POssum quoq; verbis Apostoli comprobare, pane corpus Christi significari non posse. Hoc est (inquit) corpus meum quod pro vobis frangitur. Fallax esset significatio, si corporis fractionem extra Eucharistiam indicaret. Nam scriptum est: os non comminuetis ex eo. Prętereà præsens tempus, præsentem fractionem ostendit, & κλώμενον (qua voce vtitur Apostolus) non fractionem solùm significat, sed rem frustillatim concisam: vt necesse sit Apostolum, ad aliud corpus non spectasse, quàm ad Eucharistiã frustatim distri- *1. Corin. 11.*

diſtributam, vt omnes carne Chriſti ſatiarentur. Hoc etiam intelligi poteſt ex Mat thæo & Marco, qui Euchariſtiæ fractioné hoc ipſo vocabulo enunciant. Huc quoq; afferri poteſt, quod de calice docuit Paulus dicens. Calix benedictionis quem nos benedicimus, nonne communicatio ſanguinis eſt? Si verbum (eſt) ſignificat, non quidem eſt, ſed ſignificatur corporis communicatio, multi non ſumus vnus panis, ſed contra Pauli ſententiam vnum panem ſignificamus. Inſuper expone à quo didiceris vini potationem, veri ſanguinis effuſionem ſignificare, aut conuerſa ratione ſanguinem effuſum, vinum teſtamenti repreſentare. Hoc ſi præſtare non poſsis, deſine nobis moleſtus eſſe, quòd catholicā ſententiam proſequamur.

AB IPSA CALVINIANA SI-*militudine probatur, corpus Domini in Cœna non eſſe ſignificatum. Cap. 3.*

SEd ex tua ipſa ſimilitudine approbare poſſum, pane nō ſignificari corpus Domini: Nam vt à te aſſertum eſt panem, diuini corporis eſſe ſignum, quaſi huius te ſententiæ pœniteat, protinus panis virtutem cū corporis virtute comparas, ſubijciens,

Nempe

Nempe hinc docemur quam uim habet panis nutriendis corporibus ad sustinendam præsentem uitam, eandem corpori inesse ad alendas spiritualiter animas.

Video virtutem cũ virtute hîc à te conferri nõ sũbstantiã cum substantia. quamuis de corporis diuini substantia nobis controuersiã moueris. Peccas ergo cùm à substantia ad huius virtutẽ animũ nostrũ transmittis. Sed ad errorẽ hunc, hoc quoque accedit incommodi, quòd doceas panis virtutem, vnam cum corporis diuini virtute rem esse, hoc vno excepto, quòd panis virtus, in temporariũ carnis alimentum à te insumitur: Christi verò virtus est animæ, ad suam æternitatem cibus. Mirum est te non sensisse, quæ in hac tua similitudine, se dissimilitudo proferat. Corpus tuum sine panis substantia virtutem panis nõ comedit. Item nec corpus tuum vesci potest nisi reuera manducet, fide enim non pascitur. Anima verò, sola diuinæ carnis virtute, seorsum ab ipsa carnis Christi materia, & nõ manducando, sed fide sola pascitur. Deberet tamen si eo modo spiritualiter nutriatur, quo corp⁹ naturaliter, eo etiã modo comedere, quo edit corpus;

corpus:& quemadmodū ſeorſum à panis ſubſtantia,nulla eſt ad nutrimentum pani facultas,ſic vt ſimilitudini tuæ relinquatur locus, vita diuini corporis, non debet ſeorſum à corpore nutrire. Prætereà cùm tibi perſpectū ſit,virtutem panis,non eſſe materiam, ſed in ipſa inſitā manere, mirū mihi eſt,quî in animū tuum inducere potueris,vt Lucas aut Matthæus volentes diuini corporis virtutem cum panis virtute comparere,dixerint:Hoc eſt corpus meū, non autem,hoc eſt corporis mei virtus.Si à ſubſtantiarum qualitatibus & virtute tibi ſit liberum,verbi Euangelici pro arbitratu tuo interpretationẽ contexere, ab ipſis,vnuſquiſque poterit ſecundū ingenij ſui deprauationẽ,prauam quanq; ſententiam elicere. Atq; excuſari poſſet ille, qui commentū tuum ludens, ita arguebat,ſi vini virtus cū ſanguinis virtute conferri debeat, cùm dixit Matthæus hic eſt meus ſanguis, itáne poterit intelligi, vt quum ea ſit vini vis, vt qui paulò liberiùs potationi indulgeat,in mentis inſaniā incidat,ſic qui paulò ardẽtius Chriſti Caluiniani ſanguinem hauriat, & amplexetur, mente capiatur.Si hanc à qualitatibꝰ interpre-

pretandi licentiam permiſeris,infinitis tē captionibus obſtringes, & ad ſcripturæ corruptionem,viam latiſsimam concinnabis.In ſententiam tuam de hac ſimilitudine deſcenderem, ſi Eccleſiæ religionem ſequutus dixiſſes, ſic homines perfectos diuinæ carnis vera manducatione ad æternitatem educari,vti ad tempus panē corpôra nutriantur. Sed manducationis tui corporis ad non manducationem, ſed fidem animæ,inepta mihi comparatiō & ſimilitudo viſa eſt. Præterea adhærere cùm tibi cupio, mē cogis à Pauli ſententiā diſcedere docentis: azymi panis,id eſt, Paſchatis noſtri immolati manducatione, mortem Domini nunciari.Tu verò mortis nuntiationem figura tua reijcis, teq́; ad ſolum animæ cibū conuertis,quamuis vtrumq; Paulus effectum,in conſideratione adducat.Ad hoc quidem tui Apoſtoli reſponderunt,ſed mihi nō ſatisfecerūt.

1. Cor. 10.

*Te in Chriſtum mortuum credendo,hunc manducare,opusq́; fidei eſſe manducationem.*Sed tuam ſimilitudinem ſic diſſoluunt prorſus ac diſsipant.Non enim ampliùs ſignificatur corpus,nec panis mãducatione fides:nam ſi dici poſſet qùam vim habet panis manducatus

ducatus ad corporis alimentum; eandem vim habet fides ad animæ cibum; hoc tamen significare non potest panis, nec sermo Domini (Hoc est corpus meum) eam fidei suppositionem figurare.

Item è multis fidelibus in vnum corpus coitionem (cuius rei symbolum ac signum est Eucharistiæ manducatio) tuus panis referre non potest. Vide an poßis bona ratione dicere, quam vim manducatus panis habet ad sustinendam carnis vitam, sic multarum animarum in corpus Christi non manducatum, sed mortuum creditum, fieri communionem, idq; significet, Hoc est corpus meum.

Rursus hæc nobis difficultas occurrit, quòd panis à te manducatus, necessariò in carnē tuam (si te nutriat) conuertitur. Eucharistia verò nostra, nos in se transmutat, nō mutatur Augustino teste dicente: Cibus sum grandium, tu me non mutabis in te, sed in me mutaberis. Ideoque contra Pauli sententiam non estis vnus panis vnius panis manducatione, sed multi panes in vos mutati, multa fiunt corpora. Præterea quæ tui panis portio maior insumitur, nutrit amplius; Eucharistiæ verò

August. confess. lib. 7. cap. 10.

quantulæcunq; partes ęqualiter nutriũt. Non enim plures particulæ, à se tanquam plures differunt, sed quod totius corporis vna est, hoc & cæteræ : vt elegantissimè docet Guimundus in Berengarium
" sententiam tuam oppugnans, Et omnes,
" inquit, simul iunctæ, idipsum singulæ to-
" tũ Christi corpus, separatæ sunt: nec vna
" portio minor esse creditur quàm illud,
" quod ante fractionem erat integrum. Vide an id miraculum virtus tui panis significet? Quum hæc infidelibus non pateant manducantibus, sed à solis fidelibus mente cernantur, ad eorum animos excitandos, sursum corda, & à carnis sapientia in diuinam sapientiam & clementiam erecta habere hortatur Ecclesia. Vide an mille panis partes, effigie differentes, vnus æqualisque cibus dici debeat, milléque totidẽ manducantes idipsum omnes fiant, quod sumit vnus? vt de Eucharistia tradit Augustinus in Ioannem, in tuę sententię confirmationẽ à te vsurpatus: Et nos, inquit,

Augustinus

" ipsius corpus sumus per misericordiã ip-
" sius, & quod accepimus nos sumus. Quod
" ergo accepimus panis non est, sed è pane effectum corpus Domini vi verbi, quod

omnibus vnum & idem est corpus: Nam vt diximus, qui panem manducat ipse nō efficitur panis, neq; plures particulæ, vna & eadē est particula, neq; plures communicantes in vnam eandemq; particulā mutari possent, sed potius plures particulæ, diuersa pluraq; efficerentur corpora. Ergo in hoc est transsubstātiatio necessaria. Paulò superius Augustinus dixerat. Hūc itaq; cibum & potum societatem vult in- ‹‹
telligi corporis & membrorum suorum, ‹‹
quod est Ecclesia. Huius rei Sacramentū, ‹‹
id est, vnitatis corporis & sanguinis Chri- ‹‹
sti, alicubi quotidie, alicubi certis inter- ‹‹
uallis dierum in Dominica mensa præpa- ‹‹
ratur, & de Dominica mensa sumitur. Has omnes sententias cum tuæ figuræ analogia conferre debuisti, & considerare, an cum ea rationem habeant, antequam ab Ecclesiæ religione ad tuam nos traducere contenderes.

CONFIRMATIONIS NOMEN, *figuræ corporis Domini non conuenire.*

Cap. 4.

ALio nomine tua doctrina à metonymiæ somnio me reuocat. Tibi est opinio, *Corporis diuini communionē (quā Baptismo*

de Euangelio habueris) in Cœna confirmari. Si hoc probemus, expone quis tibi confirmator esse videatur? quæ erit confirmatio? quæ res confirmationis instrumentum? Si panẽ confirmationis instrumentum esse mihi persuaserim, tibi repugnabo in tua Cœna dicenti, *Panem instrumentũ esse quo tibi corpus offeratur*: Non enim potest oblationis simul & confirmationis instrumentum esse. Nam oblationis confirmationem præcedit confirmatio. Sit tamen instrumentũ confirmationis, huius manducatio videtur confirmatio dici debere. Hoc tamen ab hac opinione me deterret, quòd confirmatio sit opus & motus confirmantis, confirmans autem non debet is esse qui confirmationis capit beneficium. Hoc tamen loco tu qui manducas, qui confirmationẽ facis, beneficium accipis, agẽs es & patiens. Sed hoc missum faciamus: indica quomodo panis esse tibi posit confirmationis instrumentum, & Christi figura corporis, dicentis: Hoc est corpus meum.

PANEM TESTIMONIVM AVT *testem non esse confirmationis, & corporis Christi figuram.* Cap. 5.

NOn solùm autem confirmationis titulo panem tuum adornas, sed & testimonij nomine: in eam rē hoc à te sciscitabor si panis tibi sit testimonium, quis erit testis? si panis testis aut testimonium fuerit, quomodo & simul Christi corporis figura esse potest? sed si testis est, quis hoc vtetur teste? tu ne in tuam vtilitatem proferes, an à Christo produci iudicabimus? at Christi non est, vt proferat testimonium simul & beneficium. Si verò testimonium tu producas, cui fidem facturus? Christo ne? at scrutator cordium teste non eget: si animam tuam respiciat, testimonium inane futurum est. Nam facti sui nemo testem postulat. Si communicantes, ac conuiuas testimonium spectarit, falsum esse poterit: si enim tibi desit fides, nihil ab anima tua sumitur. Hæc tua philosophia tam abstrusa est, vt ad eam non possim ingenij mei viribus penetrare.

EVCHARISTIAM PANEM *dici, quamuis sola specie tenus panis existat.* Cap. 6.

OStendimus Eucharistiam meritò vitam æternam vocari, quòd hæc, sub temporarij alimenti effigie, sit æternæ vi-

tæ ſubſtantia, quamuis eius ſpecies longè diſtet ab æternitate. Sicuti carnem ſuam Dominus panem cœleſtem vocabat, etſi non cœleſti ſolùm re, ſed etiã terrena con ſiſteret: ſed quia ſub hominis communis ſpecie latebat caro, in qua plenitudo diuinitatis inhabitat corporaliter: hanc, propter verbum Domini, ſpecie non excluſa, panem cœli nominabat. Sic quamuis Sacramenti effigies, res non ſit diuina, ſed diuinæ velamen carnis, totam Euchariſtiam Sacramentũ vocat Eccleſia, tametſi ſola huius ſpecies, ſigni, id eſt, Sacramenti nomine, propriè diffiniri debeat. Auguſtinus hanc in rem dixit, Dominus non dubitauit dicere, Hoc eſt corpus meũ, quũ daret ſignũ corporis ſui: Non quòd docere vellet, rem Sacramenti, ſignum eſſe, ſed quia ſigno, id eſt, effigie panis, res diuina obuoluta ſit, non excluſa ſpecie, totum Sacramenti corpus, dici poſſe Sacramentũ, vir Sanctus oſtendebat, vti hominis communis ſpecies, qua Deus homo obtegitur, Deus non eſt, hac tamẽ non ſecluſa, Diuinum corpus totum, Deũ appellamus, ſicuti verbum caro factum, non ſolam carnẽ, ſed & animam comprehendit. At, qui è religione

Colloſſ. 2.

Cõtra Adamant. Manichei diſcri. cap. 12.

ligione veritatem eripuerunt, hanc Augustini sententiam aliorsum atq; is intellexerit, interpretati sunt, credentes in signi appellationé rem venire, quæ pro peccatis passa sit, quam panis species obtegit. Hoc tamen is eo ipso loco ab exemplo sanguinis brutorum inficiatur, qué sanguiné Moses animam vocat, quanuis sanguis anima nõ sit, sed animæ sedes & velamen, animaq; bruti, vt ait Augustinus, lateat in sanguine, nõ secus ac sub Sacraméto, veritatis latet corpus. Ante hũc Cyprianus in Cœna hoc docuerat his verbis. Sicut in persona Christi humanitas videbatur, latebat diuinitas, ita Sacraméto visibili, diuina se infundit essentia, vt esset religioni circa Sacramenta deuotio, & ad veritaté, cuius corp⁹ Sacraméta sunt, syncerior pateret accessus. Ad docendã ergo duplicem vnã sub specie Iesu Christi naturã, indifferenter hunc Deũ & hominé vocat scriptura, etsi infirmitatis humanæ actiooes, à diuinitate longè remotę sunt: vt quũ quis mortuũ Filiũ Dei dicit, nõ mentitur (etsi diuinitas nec mori nec pati possit) ꝓpter ineffabilé tamen carnis & Spiritus vnitaté, verũ est, Deum Filiũ Dei passum esse. Cyprianus.

ſe ipſum etiã exinaniuiſſe, quamuis ferui forma tenus exinanitus fuiſſe dici poſsit; & qui peccatum nõ fecit, in ſimilitudine inuentus vt homo, factus pro nobis maledictum, piaculum, ac execratio tamen dictus eſt, quanuis ab eſſentia peccati longiſsimè remotus fuerit: ita ſignum ac Sacramentum dici poteſt Euchariſtia, quamuis ſola eius effigies id nominis propriè ſuſtineat. Hinc eſt, quod panem fregiſſe dicti ſint Apoſtoli, myſticam noſtram benedictionem frangentes, quòd ſpecie tenus, hæc, panis dici poſsit, vti ſpecie tenus maledictus pependiſſe dictus eſt. Si ad eam, quam doces Analogiam referri debeat Sacramentum, vt è panis communis virtute, intelligatur carnis diuinæ virtus, ad nutriendas ſpiritualiter animas, fruſtrà & Euchariſtia & myſticæ benedictionis nomẽ panis obtinet: fruſtrà enim adhibetur benedictio aut gratiarum actio, vt quod panis natura citra benedictionem ſignificat, figuret.

SACRAMENTI EVCHARIſtiæ, & *Baptiſmi non eandem eſſe rationem.* Cap. 7.

Hinc

HInc æstus disputationis nos auexit in Baptismi consideratioñe. Ab huius exemplo ac definitione Richerus ostendit. *Eucharistiæ substantiam, in se nobis gratiam non exhibere, sed eius exhibitæ signum esse, sicuti lauacri corporei Sacramentum, lauacri animæ signum est.* Sed in hac similitudine valde mihi falli visus est. Differentiam esse inter Baptismum & aquam, qua Baptismus conficitur, & inter Eucharistiã, & huius manducationem considerare debuit. Baptismus enim non est aquæ substantia, sed lauationis actio. Culpa ergo non vacabit, qui vnum pro altero vsurpauerit. Similiter qui manducationem pro Eucharistia accipiet, peccabit. Quum ergo Baptismũ, id est, lauacrum corporis, lauationis animę symbolum dixeritis, vobis non resistam, sed rationem nõ habere demonstrabo, si aquæ eam significationem adscribatis, quæ lauationi propria est. Vt ergo ad Richeri propositum redeamus, Sacramentum cum Sacramento conferentis: sicuti non negamus lauacrum corporeum Spiritus lauacri signum esse, sic non inficiabimur, corporeum alimentum Spiritus alimenti esse signum. Sed quia animæ laua-

tio, Spiritu perficitur, & Spiritus incorporea est substantia, ipse Spiritus aquæ materia figurari non debet. Sic Spiritus alimentũ, quamuis alimento corporeo figurari posse dederimus, negamus tamẽ, hoc panis materia figurari posse. Peccare ergo vos, quum manducationẽ, vitæ signũ esse dicere debeatis, qui has partes cibo, cuius est manducatio, tribuatis. Cibus enim, veritas alimenti, simul & figura dici non debet. His ostensis fateor Baptismum corporis, Spiritus lauationem non exhibere, sed significare. Sic nec Eucharistiæ manducationem veritatem esse vitæ, sed quemadmodum aquæ materia lauationẽ præsentem exhibet, vt ipsa sine aqua confici non possit: sic Eucharistiam, vitam exhibere, vt hæc absq; Eucharistia exhiberi nõ possit. Adiungam, corpus Christi diuinum, duabus naturis præditum esse, terrena & cœlesti, indissolubili vnitate cohærentibus, eámq; ob rem, communicantis corpus & animam nutrire, quapropter illius manducationem, ad animæ & corporis resurrectionem signum esse. Aquam verò vna natura constantem, non posse aliud quàm corpus lauare. Peccare ergo qui sub

stantias,

ſtantias, quibus actiones efficiuntur, inuicem ſibi penitus reſpondere dixerint, quamuis actiones inter ſe non immeritò conferri poſſe dixerimus.

NON EANDEM PENITVS ESſe rationem Sacramenti in genere, quæ eſt Sacramenti in ſpecie, Cap. 8.

PRæstereà hunc quoq; in errorem incurritis, quum pane puro diuinum Christi corpus figuratis, quòd vna & ſola panis natura, duplicem carnis naturam repreſentare non poſsitis. Vetuſti Eccleſiæ ſcriptores ſanguinem Virginis naturalẽ, ante verbi incarnationẽ, azymo pane figurauerunt, ſed poſt incarnationẽ, citra blaſphemiæ ſuſpicionẽ, hunc figurari nõ poſſe docuerunt, ne cum Ebioneis conſentire viderentur, diuinitatem carnis negantibus: vti ex Baſilio ſuperiori libro diximus. Ex his intelligi poteſt quatenus & quem locũ ſimilitudini Sacramenti ad Sacramentũ relinquamus. Hoc inſuper adijciemus differentiæ. Et quia communi definitione Sacramentũ, inuiſibilis gratię ſignũ eſſe viſibile dicitur, exponemus quæ vtriusq; Sacramenti gratia ſit inuiſibilis, vt quid vtriq; propriũ ſit agnoſci poſsit.

Certum

Certum est Baptismum corporei nihil exhibere, sed gratiam in eo exhibitam, totã Spiritu constare: Communionis autem Sacramentũ, corporis & Spiritus alimentum esse. Quamobrem in Baptismo solæ gratiæ quæ ex diuino corpore prodeunt, Spiritus infusione suscipiuntur: in Cœna autem, præter eas gratias, quarum Baptisinus ministeriũ est, corpus ipsum vnà cum gratijs, in hominis alimentũ datur. Gratia ergo inuisibilis quam Eucharistiæ Sacramentum figurat, corpus est Domini, omniáque quæ ad corpus attinent. Baptismi autem inuisibilis gratia, sola sunt bona, quæ Christi corpori propria esse diximus. Quare necesse non fuit aquæ substantiam immutari, Eucharistiæ autẽ hoc penitus fuit necessarium, quum aliter caro manducari re vera non potuisset: vnde à Domino effectum est, vt propter horrorem fugiendum, sub aliena & communis alimẽti specie, caro tecta sit; aqua verò nõ. Concludemus ergo secundum Apostolum, Baptismum non aquam, figuram esse mortis: & manducationem Eucharistiæ, vitæ esse figuram. Consequenter aquam, materiam esse lauationis, & Eucharistiã,

vitæ

vitæ ſubſtantiam dici debere,& ſicut abſqueaqua perfici non poteſt lauatio,quid quid fide valeatis, ſic abſq; Euchariſtiæ manducatione,dari vobis vitã non poſſe.

EVCHARISTIAM RE COELE*ſti ac ſignata non poſſe conſiſtere, ſi extra Euchariſtiam eſſe illa conſiderantur.* Cap. 9.

ADmiratus ſæpè ſum te tantæ lectionis,acuminis ingenij, & eruditionis virum, huc lapſum eſſe, vt doceas rem ſignatam , Sacramenti Euchariſtiæ ſigno iunctam eſſe, ſimul & doceas corpus Domini, (quæ tibi res ſignata eſt) ſeorſum à Sacramento manducari, quod ineſſe non poſsit in Euchariſtia.Hæc certè imaginaria coniunctio eſt, hoc enim ſi verum eſt, Chriſti corpus nõ magis quàm mors, aut quæuis res alia Sacramento coniungitur, nam infidelium manducationi mortem eſſe coniunctam certum eſt. Poſſet quidẽ Spiritu,& conſenſu fideque vobiſcum intercedere Spiritus coniunctio, ſi Chriſti membra eſſetis, qui enim Chriſti eſt, hic eius habet Spiritum : ſed carne cum Chriſto te coniungi hac ipſa ſeparatum , non credo.Ideò verò fieri coniunctionem putas,

tas. quòd credas, *Vnà, paritérq; quum à uobis manducatur panis, ab anima uestra fide Christum manducari*. Sed qui communionem carnis & Spiritus prædicarunt, hanc nobis fidei solius, quam traditis opinionem præciderunt. Docent enim mysticam nostram benedictionem, & gratiarum actionem, duabus cõstare rebus, terrena & cœlesti, cum panis & vini speciebus. Consistere autem vocabulum, res eas quibus consistit benedictionis corpus, seorsum esse à Sacramento non patitur: omnis enim res, illarũ naturam & veritatem in se continet, ex quibus conficitur & consistit. Sacramentum ergo confectum ex specie, & Christi corpore, veritatem continet corporis, vt si alteram subduxeris, Sacramentum destruas. Hoc etiam ab opinione tua me demoratur, quòd incertissima sit tua coniunctio. Illa enim hanc conditionem admittit, si fide sit præditus, qui ad conuiuium accedit: Qui enim sine fide manducarit, hunc tradis panem purum manducasse: sicque fide fit coniunctio, non verbo Domini. Præterea negas panis vllam esse benedictionem, sed hunc vsu solo ac opinione sanctum esse doces, Hoc insuper in

tua doctrina reprehensioni subiectum esse comperi, quòd non eodem in Cœna modo, vos imbui gratia ostendatis, quo in Baptismo perfundimini. Verbo enim ac lauacro, spiritus vobis infunditur, quem Spiritum alterutro neglecto infundi negat Ecclesia: in Cœna autem, nec verbum accersitis, nec manducationis necessitatē adhibetis. Hoc etiam peccatum intercedit, quòd tu carnis infusionem non probas, sed eius communionis deriuationem, quę quoniam non consistit substantia, infundi nec traduci posse alio loco docuimus.

NOSTRAM GRATIARVM *actionem figuram esse non posse, sed ueritatis corpus.* Cap. 10.

EX his reb⁹ cognosci potest, cui vanitati tua doctrina innitatur, cùm doces. *Signum tuum, re signata aut sua ueritate non esse uacuū, in Cœnáque tibi uerè corpus exhiberi, atque à te realiter, sed non corporaliter manducari.* Hoc enim fieri non posse docuimus, si seorsum à signo res signata comedatur. Conficitur enim signo & re signata Sacramentum, hócque veritatis esse corpus tradiderunt Apostoli. Ex quo nulli par„ ticipari licere, nisi qui hæc esse vera„ cre-

" crediderit, Baptiſmóque tinctus fuerit, docet Iuſtinus Martyr. Si tamen ſola fide
In Apolo. 2. veritas manducari poſſet, & Euchariſtia eius eſſet figura: fidelibus catechumenis nihil obſtaret, quo minùs reuera ante Baptiſmum corpore Domini veſcerentur. Itaque mirari non deſino, quomodo in animũ tuum iuducere potueris, vt cibũ noſtrum Euchariſtiam nominares, quum credas eam eſſe figuram, & metonymia tenus corpus Domini dici poſſe. Atque vt id faciliùs perſuadeas, neges ad panẽ gratiarum actionem ſpectaſſe, ſed eam tranſitum fuiſſe ad reputandum myſterium. Si ita habeat, certè culpa vacare non poteris, qui hunc cibum, gratiarum actionem ac benedictionem eſſe tradideris. Cur enim eam appellationẽ ſuſtinebit, ſi ad cibum gratiarum actio non pertineat. Huc animum applicans, quum te viderem tanto metonymiæ deſiderio teneri, iniui in rationem, qua in tuam gratiã, metonymiam tuam admitterem: ſed priùs negare te conuenit, cibum noſtrum figuram eſſe & affirmare verũ eſſe corpus per metonymiam, ideò quòd gratiarum actione creatũ hoc, effectúmque fuiſſe creditum ſit, ex qua re gra-

gratiarum actionis nomen obtineat, ab eius effectu. Vt hoc tibi faciliùs persuaderem, putaui ostendi tibi oportere, Filij Dei, non hominis puri, opus & actionem gratiarum, eam fuisse: opus autem verum & actionẽ omnipotentis, qui figuram vocauerit errabit. Veritatis enim substantia est Dominus, & in Dei sermone consistit diuina gratiarum actio, sermóque Dei est veritas. Quum ergo cibus hic gratiarum actionis nomen habeat, non magis figura esse potest, quàm proprius & efficax Dei sermo. Si à tuis verbis & gratiarum actione, verbum Dei actionémque æstimaueris, non es apud me fidem habiturus: tua enim verba, ventus aërque sunt, at verbũ Domini manet in æternum, estque veritatis substantia: quamobrem hæc præterire non potuit. Quum dixisti gratiarum actionem transitum quendam fuisse ad reputandum mysterium, Eucharistiã illam non fuisse, sed tui oblitum te, ac humano ingenio loquutũ esse demonstras. Si hoc Richero tuo excidisset, in Idearum suarũ gregẽ conferri potuisset: sed te indignus est error. Non enim hominum eget Dominus commendatione Deus, ad sua myste-

ria reputanda, ſatis eum commendat mira culi nouitas, ac diuinitas. Qui ſcire volet quorſum in creatura fuerint actæ à Domino gratiæ, hoc ab his verbis, hoc eſt corpus meum, conſequi poterit. Quum enim gratiarum actionem mox inſequuta hæc verba ſint, documento ſunt non aliò gratiarum actionem ſpectaſſe, quàm ad corporis creationem. Hoc ergo documentũ, ſi veræ & nouæ creationis Symbolum eſſe dixeris, non rem ipſam conſecratam, in tuam ſententiã adduci me patiar: ſed huc dimitti non potero, vt ſanctiſsimam gratiarum actionem, ſymbolum ac figuram eſſe mihi, non veritatẽ ipſam perſuadeam.

COENAM FVTVRI BENEFIcij confirmationem eſſe non poſſe. Cap. II.

ALiud mihi ſuggerit tua doctrina qđ admiratione me afficit maxima: In tua Sacramentorum reſolutione nobis au ctor es, *Cœnæ utilitatem, ad tempus manducationis reſtringi non debere: plerunque enim euenire, ut is cui propter ſuam negligentiam, Cœna minimè profuerit, aliquanto pòſt tempore fructum inde accipiat*. Si ita habeat, quomodo tibi confirmabit Cœna, quod ſis poſt eam ſu-

ſceptu-

ſcepturus? ſed ſi vtilitas ad tempus manducationis reſtringi non debeat, cur ad id temporis damnationẽ reſtringemus? qui enim manducat indignè, iudicium ſibi manducat & bibit.

MANDVCATIONEM AGNI *immaculati, & azymi panis, figuram eſſe non poſſe.* Cap. 12.

NVnc conuertam orationem ad figuram, cuius nomine fingitis Auguſtinum Euchariſtiam ſuſpectam habuiſſe, cũ dixit celebrationem Sacramenti corporis, paſsionis eſſe figuram. Nam inficior Eccleſiam tradidiſſe vt qui corpore Domini veſcitur, ſicut agnum immaculatum, & azymum panem comedit huius manducationem ſibi figuram eſſe perſuadeat vitæ ſuæ reformandæ, atq; menſæ nõ adeundæ, quin malitię fermentum priùs diligenter accuratéque ſit expurgatum, vt noua ſit conſperſio. Hactenus ergo figuram admittam, vt Euchariſtiæ manducatio, non ipſa Euchariſtia, immutandæ vitæ figura ſit. Hoc addam, qui corpus ſacrificatum comederit, perſuadere ſibi debere, non in finem hunc, ad paſtum humanæ carnis admitti, quòd eius vulgo manducandæ

Auguſtinus De Doctrina Chriſti. lib. 3.

Eodē loco. morem & licentiam Iesus indulgeat. Alioqui (vt scribit Augustinus) facinus & flagitium præcipere Dominus iudicaretur: sed hæc diuinæ carnis manducatio nobis figura est, instructio, & speculum vitæ nostræ immutandæ, sicut caro nostra, in corpus Domini, cœlestis carnis edulio immutatur: atque vt animo reputemus, sicuti nos reficimur, alimur, ac conuertimur in carnem, quæ per passionē, labores, ærumnas, & perpetuam vexationem, atq; agitationem intrauit in gloriam, nos quoque earum rerum quas in suo corpore pertulit Christus, debere fieri participes: atq; menti nostræ (vt inquit Augustinus) recondere, & recolere Christum nostra causa tot labores exantlasse. Non quòd interim panis substantia signū sit corporis: nam simul figurare non potest corpus, & ea quę à nobis sunt demonstrata, quæ sequuntur corporis manducationem: Neque etiam dicit August. eum esse figuram, sed veræ carnis manducationem figuram esse nostræ vitæ immutandæ.

PANEM, EXEMPLAR MEMbrorum Christi corporalium esse.

Cap. 13.

Cypria-

CYprianus,& vetusti Ecclesiæ scripto- res panem membrorum Christi cor- poralium signum & exemplar nuncupa- runt, his verbis. Quando Dominus corpus suum, panem de multorũ granorum adu- natione congestum vocat: & quando san- guinem suum, vinum vocat, de botris atq; acinis expressum, populum nostrum indi cat commixtione adunatæ multitudinis copulatum. Non potuit vir diuinus, ele- gantiùs nec concinniùs vnitatis Ecclesiæ, cum Christo effigiem complecti, quàm hac similitudine. Nam sicut vera farinę coi tione,& mixtura (non spirituali aut phan tastica) fit panis aggregatio, ita vera & na turali insitione, atq; communione nostræ substantiæ cum Christi substantia (non intellectuali & imaginaria) vnum cum eo corpus efficimur, eius corpus manducan- tes. Ad huius rei antitypon, id est, exem- plar similis formæ, non esse necessarias di- uinę preces anaphorę, docuit Epiphanius aduersus Gregorium sequutus Basilium & Eustachium: sed vbi accesserit conse- cratio, panis antitypon esse definit, atque fit diuinum corpus.

In Epist. ad Magum.

Seß. 6. secundæ Synodi Nicenæ.

M 3 Panis

PANIS PVRI SVBSTANTIAM, *esse non posse imaginem diuini corporis.* Cap. 14.

NOn minùs falli mihi visus es, asseuerans panem tuum præseferre imaginem Christi corporis: neque memini ante te, eo se errore induisse quenquam, præter vestrum Gregorium Cæsariensem qui tamen à te longissimè dissidet. Quum is suam illam imaginationem defenderet, asserebat panem fieri Sanctum, sacra sacerdotis anaphora: qui postquam diuinũ corpus diuinæ essentiæ infusione effectum esset, corporis Domini gereret imaginem: huius verba subiecimus: Exultent & lætentur quicunque veram Christi imaginẽ syncerissima mente facientes, desiderant, & venerantur, & ad salutem animi & corporis afferunt: quam ipse Dominus noster Deus, summus Sacerdos, ex nobis integrè massam assumens, circa passionis tempus, in typum & recordationem efficacissimam, suis sacerdotibus & mystis tradidit. Nam quum se sponte morti offerret, gloriosæ inquam illi, & viuificanti, sumens panem, benedixit, postquam gratias egisset, & fregit, tradénsque discipulis dixit,

Sess. 62. synodi Nicenæ.

dixit: accipite & manducate, in remissio- "
nem peccatorum, hoc est meum corpus: "
similiter & calicem tradens, dixit: hic est "
meus sanguis: hoc facite in mei memo- "
riam. Ecce igitur viuificantis corporis il- "
lius imaginem, quæ honorificè & glo- "
riosè exhibita est. Quid enim aliud in his "
egit Christus Deus? non sanè aliud, quàm "
vt ostenderet, & exhiberet nobis homi- "
nibus apertè mysterium illud in dispen- "
satione secundum illum operatum. Quia "
quemadmodum id, quod è nobis assum- "
psit, materia sola est substantiæ humanæ, "
iuxta omnia nō perfectè expressa: quæ per "
se existit persona: ne adiectio in diuini- "
tate accedat: ita imaginem totam ele- "
ctam, videlicet panis substantiam, man- "
dauit apponi. Quemadmodum igitur, "
secundum naturam Christi corpus (vt- "
pote quod à Deo esset) Sanctum est, sic "
& positione, imago eius Sancta: vt quæ "
per quandam sanctificationem, ipsa Dei "
gratia manet. Hoc enim vt diximus Do- "
minus Christus tractauit, vt sicuti carnem "
quam assumpsit, propria secuudum na- "
turam sanctificatione, ex sua vnitione dei- "
ficauit: similiter etiam panem Eucha- "

 ristiæ,

„ ristiæ, veluti veram imaginem naturalis
„ carnis,per Sancti Spiritus aggreſsioné ſan
ctificatam,diuinum corpus eſſe voluit, il-
„ liq́; ſic placuit:medius autem Sacerdos ve
„ nit,qui ex communi Sanctum id facit, ſa-
„ cra illa ſua anaphora. Cæterùm iuxta natu
„ ram animata & intelligibilis caro Domi-
„ ni per Spiritum Sanctū diuinitati iuncta
„ eſt. Eodem modo, & à Deo tradita imago
„ eius carnis,panis ſcilicet diuinus impletus
„ eſt Spiritu Sancto,cum poculo quoq; ſan-
„ guinis lateris eius viuificantis. Non vobis
„ hic auctor ſuſpectus eſſe debet, quum ad
tollendas imagines hoc præcipuè vtimini.

PROBATVR NOMEN IMAGI-
nis pani non conuenire. Cap. 15.

MInùs ineptum eſt, diuino huic pani nomé imaginis Chriſti imponi, quā veſtro diuinitate prorſus experti & vacuo: hanc tamen appellationem ferre non potuit Eccleſia, vt oſtendit Epiphanius in quiens: Nemo vnquam Sanctorum Apoſtolorum (qui tubæ ſunt Spiritus Sancti) aut glorioſorum Patrum noſtrorum, incruentum noſtrum ſacrificium,in memo-
„ riam paſsionis Chriſti Domini Dei no-
„ ſtri, & totius ſuæ diſpenſationis factum,
imā-

Epiphā. aduerſus Grego. ſeſß. 6. 2 ſynodi Nicenæ.

imaginem corporis illius dixerit. Nam is qui accepit à Domino, ſic non dicit, aut confitetur, ſed audiunt eum ſic dicentem Euangelicè, Niſi comederitis carnem Filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non intrabitis in regnũ cœlorum: & qui manducat carnem meam, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in eo. Et cùm accepiſſet panem, & gratias egiſſet, fregit & dedit diſcipulis dicens: accipite, edite, hoc eſt corpus meum: & accepto calice, cùm gratias egiſſet, dedit illis dicens: bibite ex hoc omnes, hic eſt ſanguis meus, noui teſtamenti, qui pro multis effunditur in remiſsionem peccatorum. Non autem dixit ſumite, edite imaginẽ corporis mei: paulò pòſt. Legas quouſque voles, nunquam inuenies, neque Dominum, neque Apoſtolos, neque Patres, incruentum illud ſacrificium quod à ſacerdote offertur, imaginem dixiſſe, verùm ipſum corpus, & ipſum ſanguinem.

DVABVS REBVS CONSTAre manducationem uitæ æternæ, cibo corporis, & opere fidei. *Cap. 16.*

AB imaginaria panis tui contemplatione in interiorem tuam doctrinam me

promoues docens, animam tuam verè alí corpore Domini in ſpem vitæ æternę, qua rè de vera carnis manducatione differen-tes, diximus duabus rebus conſtare in vitam æternam manducationem, cibo vitæ, & opere fidei. Cibus vitæ, ſubſtātia eſt corporis Domini, quæ & corporaliter manducari debet, fides bonáq; cõſcientia operatur & efficit, ne manducanti pereat vita manducata: ſed ei in vitam æternam maneat: Neq; in alterutro ineſt facultas æternitatis, quicquid vobis videatur, huc dictum hoc Auguſtini detorquentes & applicantes:
„ Quid paras dentem & ventrē,
„ crede & manducaſti. Nō enim à fide repellebat manducationem vt putaret fidem fungi, atque implere vicem manducationis. Sed in hanc ſententiam hoc dictum inferebat, vt oſtenderet fide māducari oportere, non cibum ſolum, ſed cibum qui nō pereat, ſed qui maneat in vitam æternam. Hoc ipſum ergo ne pereat, nō manducatur nec manducatione acquiritur, ſed fide. Huius ſunt hæc verba: Dixerunt ergo ad eū.

In Ioannis 6. caput.

„ Quid faciemus vt operemur opera Dei? di
„ xerat enim illis operamini eſcam, non quę
„ perit, ſed quæ manet in vitā æternā: Quid
„ facie-

faciemus(inquiũnt)quid obſeruando hoc "
præceptum implere poterimus?reſpondit "
Ieſus & dixit eis. Hoc eſt opus Dei vt cre- "
datis in eum quem miſit ille. Hoc eſt ergo "
manducare cibum,non qui perit, ſed qui "
permanet in vitam æternam:vt quid paras "
dentem & ventrem,& crede & manduca- "
ſti. Si dixiſſet Auguſtinus, credere eſſe cibum mandũcare, non facta æternitatis mentione,ad reprehenſionẽm in vobis minus eſſet loci,& qui in ſuperiorem Auguſtini ſermonem animum defixiſſet,opinionis huius culpam ei non impegiſſet: De his enim verba faciens,qui ſperarẽt huiuſmodi cibum ſibi à Domino datum iri,qui famem corporis in æternum depelleret, atque ſitim reſtingueret, huius cupiditatis errorem detegit, oſtendens de temporaria vita Dominum non eſſe loquutum, neque à ſe ſpem abijci, ea vi & virtute cibi præditi, vt perpetuam corporis eſuriem expleret, ſed vitæ immortalis eſcam credentibus promitti, nullúmque cibum dari poſſe,qui ſine fide,ea vi,& facultate polleat.

QVI

QVI TRADVCTIONEM CARnis diuinæ à Spiritu fieri fateatur: hunc, carnem esse uerè cibum negaturum. Cap. 17.

MAnducatione corporis à te damnata, animum adiecisti ad nescio quá carnis communionis traductionem. Scribis enim, *Vi spiritus communionem carnis in nos traduci, non manducari carnem.* Sed si hanc admiserimus, num & improbis, mortis communionem infundi credemus? Quo applicabimus hunc Christi sermonem, Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est po-
Psal. 77. tus? Cibus homini non est, nisi manducetur, nam panem Angelorum manducauit homo: sed quod irradiatur, aut irradiatione traducitur, non cómeditur, hoc tamen auctoritati tuæ condonarem, nisi huc esset mihi corruendum, vt crederem eos duntaxat manducare carnem, & bibere sanguinem Domini, quos tetigerit Spiritus irradiatio. Ei tamen negandus est
„ Apostolus, qui sibi hoc persuadeat: Qui-
„ cunque (inquit) manducauerit pané hunc
„ indignè, iudicium sibi manducat & bibit,
„ non diiudicans corpus Domini.

QVI

QVI INFIDELI CARNIS MAN-
ducationem negauerit, ab eo iudicium manducari posse etiam negabit.
Cap. 18.

AT quum corporis diuini manducationem sustuleris, sed in eius locum Spiritus irradiationem & fidem substitueris, qui fidem non habuerit, nullo modo tibi manducat, aut contingit corpus Domini, ex quo mortem sibi consciscat. Sed quoniam indigna manducatio non sola infidelitas, secundum Paulum mortis iudiciũ parit, necesse est, vt qui panem & vinum diuinitate, viq; omni, atq; virtute vacuum comederit, certam ex eo cibo sibi struat perniciem, certámque suam damnationẽ & iudicium manducet, & bibat, vnde concludendum est, panem purum esse nostrũ iudicium: sed secundum scripturas, iudicium nostrum Dominus, iudicium nostrũ *Ioan.9.* à Domino, ego veni in iudicium. Si verò pura panis substantia iudicium parit, nihil obest quò minus hæc eadem sit salus & vita: eius enim est seruare cuius est perdere. Tu tamen id non recipis, vis panem fidelibus nihil esse nisi signum: Apostolus verò

verò Euchariſtiam eſſe iudicium homini infideli teſtatur.

SI PANIS SIGNVM SIT VItæ homini fideli, eſſe itidem ſignum iudicij infideli debere. Cap. 19.

HAEc mihi conſideranti inceſsit admiratio maxima, qua ratione adduci potueris, vt credas, corpus hominis panem tuum indignè manducantis (in qua re anima cum corpore non communicat) iudicium animæ ſuæ comedere: Corpus verò fidelis, fide panem eundem manducantis, animæ ſuæ ſalutem non manducare, ſed ſi quid boni ad animam perueniat, proficiſci ex Spiritus Sancti irradiatione. Quam nobis cauſam tantæ differentiæ prætendes? inſpirari deberet damnatio, ſi ſalus & vita inſpiretur: Iudicarem ergo, ſi Euchariſtia nihil ſit, niſi ſignum vitæ, non debere Paulo, infidelium certum eſſe iudicium: Qui manducat (inquit) indignè panem hunc, iudicium ſibi manducat, non dixit ſignum iudicij: Hæc ſententia à tua religione me prohibet: & ſuadet Euchariſtiam Eccleſiæ, non magis vitæ ſignum eſſe, quàm iudicij, & perditionis: ſed eſſe vtriſque verum Domini corpus, his quidem

dem odorem mortis in mortem, illis odo- *Cyprianu*
rem vitæ in vitam eundem ſemper Chri- *in Cœna.*
ſtum.

OMNES APOSTOLOS EO-
dem cibo à Ieſu Chriſto paſtos eſſe.
Cap. 20.

APoſtoli eundẽ omnes cibum, Luca te- *Cap. 22.*
ſte, comederunt, ſed Iudæ, qui illota
veſte ſe in conuiuium ingeſſerat, vitæ cibus
in mortis iudiciũ verſus eſt, reliqui vitam
fide conſeruarunt. Quæ differentia non ac
cidit, è cibi vitio, ſed eorum voluntate &
electione, qui ad vitæ conuiuium vocati,
in hanc ſe, aut illam rem obtulerunt.

SI EVCHARISTIA INFIDELI
iudicij ſignum ſit, notam aliquam apponi debere,
ut intelligatur quando mortis & quan-
do uitæ ſignum ſit. Cap. 21.

HAc de re mihi differenti, diſcipuli tui
reſponderunt. *Panem non eſſe iudicium,*
ſed ei hoc nomen per metonymiam inditum, quod
iudicij nota ſit & ſignificatio: ideo autem parari
infideli iudicium, non quòd panem ederit, ſed quòd
Sacramento abuſus fuerit, & gratiam oblatam re
ſpuens, nihilominus panem, oblationis teſtimonium
& inſtrumentum polluta conſcientia manduca-
rit. In hoc autem ij eſſe ſupra magiſtrum
diſci-

discipuli mihi visi sunt: Metonymiam à te confictam,& nunc primùm editam, vt vitam significet, confirmet, & obsignet (his rebus non contenti)ancipiti excudũt imagine : obliti tamen indicare,qua nota eam distinguant,vt intelligatur, quando mortis,& quando vitæ signũ sit,aut quando hic sermo (hoc est corpus meum) locũ habeat,quum vicissim Christi vitam,vicissim diabolum aut mortem, vobis figuret. Si Eucharistiam, signo duplici, putà vitæ & mortis consignetis,Baptismus (ablutionis signum à vobis nuncupatum)non minùs inquinamenti,quam ablutionis, contra huius naturam, signum habebit insculptum,vtrumque tamen significare nõ potest : Circuncisio non erit magis signum fœderis,quàm inimicitiarum.

SI DISTINCTIONE, PANIS *sacer fuerit secundum Caluinianos,infideli Eucharistiam sacram esse non posse.*

Cap. 22.

PRæthereà intellectu non assequor, quomodo Sacramento abuti possitis, qui sacrum panem non edatis : is non nisi fide, vsu,atque distinctione,à vobis sacer esse putatur,non solenni aliqua benedictione,

ne, aut precibus adhibitis. Qui ergo hunc ſine fide comederit, non ſacrauit, vt Sacramento abuti potuerit. Quicquid ergo elaboratis, & exquiſitis commentis, tui nobis illudant; huc ſemper reuoluuntur, vt Apoſtolum negent: *Aſſerunt iudicium non manducari, ſed comparari, non quidem ab indigno eſu diuini corporis, ſed quòd reſpuentes oblatum ſibi corpus dedecore afficiunt.* Apoſtolus autem tam apertus eſt, vt nulla tergiuerſatione, aut difertis commentis obſcurari poſsit: Qui (inquit) ederit panem hunc indignè, iudicium ſibi manducat & bibit, non diſcernens corpus Domini. Non manducatur corpus recuſatum, ſed manducatur corpus ſumptum, illota veſte & ſordida.

SI EVCHARISTIA DIVINO *corpore uacua, teſtimonium ſit manducationis, hanc corpus non offerre.*

Cap. 23.

SI in Euchariſtia, non inſit corpus & ſanguis Domini, auctoritate tua impedior, ne in ea corpus Domini vobis offerri credam. Tradis pluribus locis Cœnam eſſe gratiæ confirmationem, teſtimonium, & ratificationem, quibus rebus approbatur, te ante Cœnã id obtinuiſſe; quod ibi con-

firmatur,& ratificatur,ſed ita,vt egeas cõfirmatione:Non ergo offertur tibi capiendum,quod affers,vt confirmetur.Nunquã à me ſinam extorqueri,vt aſſentiar, oblationis & confirmationis vnam eſſe & eandem actionem,atq; oblationem,ac rei oblatæ teſtimonium inter ſe nihil differre, aut Euchariſtiam inſtrumentum eſſe, quo tibi corpus,& ſanguis offeratur, cámque ſimul eſſe corpore & ſanguine vacuam,eſſeq; confirmatoris figuram, & confirmationis inſtrumentum.

SEORSVM AB EVCHARIſtia diuinum corpus offerri omnino non poſſe. Cap. 24.

DEnique non poteſt animus meus impelli,vt credam vllo modo tibi Chriſtũ offerri poſſe, ſi ſeorſum ab Euchariſtia hunc animæ tuæ porrigi putaũeris:corporeum enim,& materialem eſſe cõcedas neceſſe eſt,vt porrigatur, aut diſtribuatur: alioqui diſtribui non poſſe, ipſa vocabuli proprietas ſatis indicat.Fieri enim ſine motu non poteſt corporis diſtributio. Item manducari porrectum neceſſe eſt,ex præſcripto Domini:Accipite (inquit)& manducate, nec ſine motu manducari ac capi

etiam

etiam poteſt. Fruſtra ergo à Domino animæ tuæ fieret ſui corporis oblatio, niſi hoc modo accipiatur, quo ſe edendũ profert, & porrigit: vt tam oblationi motus quàm manducationi adhibeatur: At incorperea animæ eſſentia, non eſt corporei capax cibi, nec capere nec mãducare poteſt.

SI SPIRITVALIS ANIMAE *ſit receptio, ſed diſtributio realis fuerit, aliter recipi, quàm oblatum ſit corpus.*

Cap. 25.

SI ſpiritualis & intellectualis animæ eſt tua receptio & manducatio, ſed re vera verum corpus ei Dominus edendum porrigat, cum diſtributione & porrectione, receptio & manducatio nullo modo conueniunt: vt ergo conueniant decet, vt Dominus intellectu & fide tua ſe diſtribuat, ſicut is ſine motù, ſed fide ab anima recipitur, & voratùr, vtque contra naturam diſtributionis, ſe ſine motu diſtribuat. Cęterum ſi fide careas, nihil eſt quod doceas, Chriſtum ſe animæ manducandum exhibere ac diſtribuere, quum vis diſtributionis penitus in te ſita ſit: nec etiam ex eo certa tibi ſtrui poſſe pernicies credi poteſt, quum animę tuæ, nec oblatum corpus, nec

panem in quo gratiæ actæ sunt distribuens.

SI PRAESCRIPTA A DOMIno carnis suæ manducatio, ad animam non ad corpus spectasset, hoc à Domino expressum fuisse. Cap. 27.

SI coniectura augureris, hunc sermonem, eam quam obducis interpretationem, aut additionem recipere, rationem reddere debuisti, cur hæc pollicitatio à Domino prætermissa sit, quam expressam oportuit: Scriptum est: Væ per quem scandalum venit. Si seorsum à pane non manducando, sed credendo corpus Domini manducetur, discipulis Dominus causa fuit scandali, iiq; excusandi fuerunt, quòd verba eius non capientes, abierint: nec culpa vacauit Dominus, qui duarum rerum differentium, quum à se mandatum fieret, hoc vno concluserit manducandi vocabulo, diuersa significatione, vna propria, quę corpus respicit: altera impropria quæ animam: qui si dixisset, non futuram re vera corporis sui manducationem, sed solius panis, atq; credendo corporis communionem in animam Spiritus irradiatione traduci: intellexissent discipuli, sicq; in de-

ſertionis crimen non incurriſſent.

QVVM VNVM, ET VNA DE RE *præceptum fuerit, peccare qui rem à Domino unitam ſeparant.* Cap. 28.

ITem quemadmodum rerum differentium, putà panis, & carnis, propoſitam à Domino manducationem, æquũ fuit proprijs diſtingui vocabulis, ſic corpori & animæ, quid cuique conueniret, diſtinctè expreſſum oportuit: hoc quum effectum nó ſit, ſed vnum in vnam rem præceptum fuerit, magnum in ſe crimen admittit anima, quæ rem à Domino vnitam, diuellere nititur: vt quod ſibi cum corpore ad ſalutem eſt commune, vni ſibi arroget, & arripiat, ſe, corpúſque hoc modo vita defraudans:
„ Non enim corpus, niſi carnem Domini, re
„ aut deſiderio manducauerit, in vitam exu-
Ioan. 6. ſcitabitur, vti ſcriptum eſt: Niſi manducaueritis carnem Filij hominis & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitã in vobis, in quo valde peccatis, quòd nullo modo carnem, quaſi non viuificã, vobis manducandã proponatis: ſed Chriſtũ ſoluentes, Spiritum qui ſuſcitauit Ieſum à mortuis (opinione) ſpreta carne, hauriatis, quæ caro etſi verè eſt vitæ particeps, vereq; vi-

tam

tam continet, eius tamen manducandæ religionem inuentionibus vestris conculcatis. At vt Dominus nobis testatum relinqueret, de corporibus corruptioni obnoxijs fuisse sibi sermonem, subiunxit, Qui manducat carnem meam, & bibit meũ sanguinem, habet vitam æternam, & ego susci tabo eũ in nouissimo die. Resurrectio propriè ad corpus attinet, nõ ad animam, quæ immortalis est. Demum vt Dominus omnem nobis tolleret de corporea manducatione dubitationem, suorum animis inculcauit, carnem suam verè esse cibum, & sanguinem verè esse potũ: Caro (inquit) mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Si tamen irradiatione Spiritus, carnis & sanguinis communio, in animam tuam traducatur, non possunt dici hominis cibus aut potus.

CHRISTVM ESSE VERE CIBUM QUOQUOMODÒ EDATUR UEL NON EDATUR.

Cap. 29.

HOc vt faciliùs explicetur, considerandũ esse cẽseo, Iesum Christũ quantũ in se est, semper esse verum, & salutis cibũ, quoquomodò edatur, aut omnino non edatur. Vsus enim perfectionis nullam

illi facit accessionem : Quemadmodum infidelitas latronis, meritum passionis nõ fecit irritum, nec effecit fides alterius, vt passionis meritum esset auctius, sic dignitate aut indignitate conuiuarum, ad Eucharistiam adijci, aut addi nihil potest. Duplex ergo est ratio veri cibi manducandi : vna manducantem respicit, altera veritatem spectat manducationis. Hæ sunt partes huius, qui se ad esum veri cibi accingit, vt se probet, vt vera conscientia cibum verum admittat, Apostolorum exemplo : aut sibi non plus afferet bonæ rei manducatio, quàm optimi vini potus, febre laboranti : non quòd vini naturã mutet ægrotatio, sed quia quod bonum est, vtenti malè, non prodest.

VERE MANDVCARE DICItur, *qui nec uerius nec melius manducare poßit.* Cap. 30.

EA pars quæ in manducationis veritate consistit est, vt ita manducetur, vt nullo modo veriùs, aut meliùs fieri poßit. Qui fide tantùm, & credendo manducat, verè manducare non est putandus, quum re vera debuerit & potuerit etiam manducare: sic eius viri, qui carnem manducauerit, sed sine

ſine fide, imperfecta erit manducatio, quoniam fides adhibita non fuerit. Beatus latro, ſi Chriſtus Dominus, fide & opinione, & non re vera ligno appenſus fuiſſet, hinc ſalutem non eſſet conſequutus. Sic quanuis re ipſa affixus, & mortuus ſit Dominus, quum fides infelici latroni defuerit, vera redẽptoris mors ei nihil profuit. Iudas pacis oſculo Chriſtũ Deum veram & vnicam pacem, atque vitam eſt exoſculatus, hoc tamen pacem & ſalutem ei non attulit, quum ſine fide, & conſcientiæ ſanctitate, oſculum admotum ſit: Nihilo plus adiecit ei vera pedum à Domino lauatio, cùm ad eam bona mens, nõ eſſet adiuncta: qui pedes & manus Domini foderunt, inque caput eius ſpineam coronam impoſuerunt, quanuis vero & vitali ſanguine tincti, & aſperſi fuerint, non tamen mortem euaſerunt. Nec proptereà deſinit verus & vitalis eſſe ſanguis, quòd ex eo damnationem grauiorem acceperint: ſic eis qui Sanctam Euchariſtiam indignè manducant, hæc non ideò deſinit eſſe corpus Domini, quòd vitam indignis non concedat: ita enim prodeſſe poterit, ſi verè manducetur. Iudas manu Domini buccellã in ſuam

perditionem suscepit, hæc Serapionem Alexandrinum, manu pueri porrecta maximis doloribus liberauit. Sed frustra verba terimus, quum nec verè nec falsò à vobis manducetur, sed vitam, quæ in Deo Patre residet, Spiritu per fidem in vos infundi doceatis.

SICVTI TOTVS CHRISTVS IN *homine manducante mansurus est, ita totus homo in eo mansurus, & ideò totus manducaturus.* Cap. 31.

VT Dominus exponeret, quid sit verè corpus manducare, sermoni suo subdidit. Qui manducat verè meam carnem,
" & bibit meum sanguinem in me manet, &
" ego in illo. Is qui carne constat & anima,
" quum dixit me, totum se demonstrauit. Rursus, quum dixerit, qui manducat, non dubium est, hominem integrum designasse, non ipsius animam, vt ad eam diuini corporis manducatio respiceret. Quum ita se habeat, non credendum est corpus hominis manducantis, excludi à carnis diuinæ manducatione. Nunc dispiciamus vnde sit in diuino corpore mansio.

SINE

SINE MANDVCATIONE COR*poris diuini, non fieri eius in aliquo man=sionem. Cap. 32.*

QVi manducat (inquit) carnem meam, in me manet, & ego in eo. Ergo ex vera manducatione corporis, in homine re vera fit vitæ mansio: nec ipsa fieri potest sine manducatione. Quæro nunc, quum totus homo, totum Christum debeat manducare: cur ad animam hominis, contra verba Domini, manducationem restringetis, vt in corpore non manducante, maneat Christus non manducatus? Si anima sola Christum edat, hæc sola in Christo mansura, & in ea Christus est mansurus: hæc sola templum Dei erit. Quòd si in anima maneat Christus, hunc euacuari corpore conuenit, & in animam redigi: vt in ea inesse posit & manere, aut is animo non re vera manebit. Nulla enim potior esse ratio ostenditur, vt hominem manducaturum ad animam redigatis, quàm edendum Domini corpus. Quod si totus homo in Christo sit mansurus, manducationis beneficio, nihil est causę, quò minùs totus homo totum Christum manducet.

EO

EO MODO QVO A PATRE *missus est filius, hunc manducari oportere.* Cap. 33.

CHrysostomus, Hilarius, Cyrillus, & qui Euangelium Ioannis interpretati sunt, intellexerunt necessitatem imponi nobis corporis diuini manducandi, atque substantiæ nostræ cum diuina miscendæ: vt in eo maneamus, & is in nobis maneat: vti consequens Christi sermo, exemplo manifestissimo declarat: Sicut misit me vi » uens Pater, & ego viuo propter Patrem, & Ioan.6. qui me mãducat, & ipse viuet propter me. » In hanc similitudinem animũ defigamus. Missio filij à Patre, cũ manducatione comparatur: eodem enim modo viuit propter Christum, qui hunc manducat, quo viuit Christus, propter Patrem à quo missus est. Si ergo re vera totus Christus non credendo missus est, is totus ab homine toto, re ipsa, non sola fide, est ad vitam manducandus. Sed si anima sola Christi, à Patre missa est, anima sola Christiani manducare debet. Quo enim modo res missa viuit propter mittentem, res manducans, viuit propter viuificantem manducatum: item nisi eo modo edatur filius, quo missus est à Patre,

tre, non viuificabit edentem.

Ex Chrysosto. quomodo in nobis maneat Christus.

Audi quid ea de re scripserit Chrisost. Ne obscurè (inquit) in parabolis loquutum arbitrarentur, sed scirent omninò esse necessarium vt corpus comederent: inquit, qui manducat carnem meam, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo: quod dicit, vt cum ipso admisceri se ostendat. Si enim in me manet, qui me sumit, & ego viuo, hunc & victurum esse perspicuum est: Caro Christi animæ admisceri non potest, sed corpori: Paulò pòst. Homil. 41. Vt Christus maiori nos charitate astringeret, & vt suum in nos desiderium ostenderet, nõ se tantùm videri permittens desiderantibus, sed tangi, & manducari, & dentes carni suæ infigi, vt sui desiderio omnes impleret. Parentes sæpenumerò liberos suos alijs alendos dederunt, ego autem mea carne vos alo, me vobis exhibeo, vester esse frater volui, & cõmunicaui carnem meam, propter vos, & sanguinem, & per quam vobis coniunctus sum, eam vobis rursum exhibui. Animæ tuæ carnem edendam exhibere non potuit, non enim ex anima carnem accepit, Item, *In Ioan. cap. 6.*

vt

vt autem non solùm per dilectioné, sed re ipsa in illam carnem conuertamur, per cibum id efficitur, quem nobis largitus est. Quum enim suum in nos amorem indicare vellet, per corpus suum, se nobis commiscuit, & in vnum nobiscum redegit, vt corpus cum capite vniretur.

SANGVINEM I EFFVSVM PECcatorum remissionem bibi oportere. Cap. 34.

IEsum Christú hominis cibum esse, non animæ solius, vel te teste ostendi posse puto: *Doces bibendum esse sanguinem effusum in remissionem peccatorum: ut fructus, qui ex effusione ad nos peruenire debet, sentiatur.* Vt ergo comperiamus, quis carne, & sanguine vesci debeat, cótemplemur ad qué redeat mortis beneficium. Hæc sunt Christi verba, hoc est corpus meum: tametsi à propria significatione hæc detorques, tu tamé con sequentia, quod pro vobis datur, pateris suam significationem seruare. Videamus quos alloqueretur Dominus, animas, an ,, homines, & pro qua re morti se is obtule- ,, rit: Panis (inquit) quem ego dabo caro Ioan. 6. ,, mea est, pro mundi vita. Mundus non constat animabus, sed hominibus: Quum pro hominibus passus sit Dominus, & secundum

dum te ij demum mortis fructum capiant, qui carne & sanguine vescãtur, non æquũ est, à corpore animã dirimi, vt hanc solam Christi vita nutriat.

SI SOLA ANIMA BIBAT, HANC *peccati ream constitui debere.* Cap. 35.

SI ad animam caro, & sanguis Domini pertineat, non ad hominem, hanc solam peccati ream fieri necesse est. Nam sanguinis effusio facta est in remissionem peccatorum: At homini peccatum imputari ab Ecclesia receptum est. Beatus vir cui non imputauerit Dominus peccatum. Beati quorum remissæ sunt iniquitates; Si homini peccatum imputetur, nõ video quid sit causæ, cur animæ solæ bibant effusum in remissionem peccatorum sanguinem: aut qui potum respuit, cur Spiritus irradiatione à te excogitata, & peruulgata, in eum sanguis pro peccato traijciatur.

Psal. 31.

CVM CORPORIS SIT REDEMPTIO, *redemptionis cibum, ad corpus redemptum spectare.*

Cap. 36.

MAtthæus docet Christum Dominum venisse, quod perierat saluare. Ouis quam super humeros ad ouile retulit

Matth. 18.

Paſtor, perierat, pro ea animam ſuam Dominus poſuit, ea eſt quam ipſe paſcit: Ouis terreſtre corpus eſt, terreſtre ergo corpus eſſe debet, quod corpore & ſanguine Domini paſcitur: In hanc ſententiam Apoſtolus ad Romanos auctor eſt, corporis eſſe redemptionem, & ſecundum te, ad hunc pertinet cibus diuini corporis, ad quem ſpectat redemptionis beneficium. Cyprianus hoc in Cœna probat manifeſtiſsimè, his verbis. Et nos (inquit) quum caro eſſemus & ſanguis, corrupta & infirma corporis animæque natura, reformari non poteramus, neque ad Dei ſimilitudinem reuerti, niſi morbo inueterato imponeretur malagma conueniens, & in deſperatæ infirmitatis curatione, contraria remouerentur contrarijs, & ſimilia ſimilibus conuenirent. Hinc docemur, carnis noſtræ corruptionem, atque infirmitatem curari non poſſe, niſi contraria remoueantur contrarijs, & ſimilia ſimilibus conueniant. Contrarium autem carnis corruptæ, eſt Chriſti caro incorruptibilis: at videamus quî in corruptionis malum inciderimus. Adamus fructum vetitum, non huius ſignum, ore & animo comedit, eſu cuius, gratia excidit

Ad Rom. cap. 8.

Cypran.

cidit immortalitatis: & quod voluntatis libertate sibi malum asciuerat, in suo semine naturale nobis ac necessarium factum est. Ergo in huius substātia necessariò mortem oppetimus, ac seorsum ab eius carne, in nos morti nullæ sunt vires: nam in Adami carne mors inest corporaliter. Vt autē hoc carnis vitium auferatur, contraria secundum Cyprianum expelli natura necesse est: eóque modo expelli quo successerit: vt natura vitæ, eum locum in nobis teneat, quem mors occupauerit. Videamus autem quæ sit vitæ natura, & vbi sit. Ego sum resurrectio & vita (inquit Christus) vitam seorsum à carne non designans, sed vt doceat, non secùs vitam in carne sua regnare, atq; mors in Adami carne vigeat, ac inhæreat, dixit qui manducat carnē meam habet vitam: quo solo modo, re ipsa vitā habituri sumus. Vt ergo contraria contrarijs curentur, & similia similibus conueniant, sicut manducatione interitum sibi peperit Adamus, mortémque in se habuit, ita cibo à nobis vitam repeti oportuit, vt nostra in vitam manducatio, Adami voracitati respondeat: Et vti contra mandatū de fructu, in mortem manducauerat: Sic

Ioan. 11.

de fructu vitæ, in remedium infirmitatis nostræ manducemus: Item sicut non animo solo, sed & corpore, Adamus in totius hominis perniciem comedit, ita non animo solo, sed & corpore, vitam comedat homo, vt qui totus mãducatione perijt, manducatione totus vitæ restituatur. Et sicut infidelitas & rebellio, sine manducatione hominem non perdidit, ita nec sola fides, sine vitæ manducatione conseruet. Et quemadmodum in Adami carne inest rebellio corporaliter, ita Adami iusti iustitia sit in corpore nostro, manducationis beneficio ac ministerio: non imputatione, sed re vera. Et quemadmodum hac maledictione (terra es, & in terram ibis) perieramus, benedictionem mysticam comedentes restituamur. *Ergo (inquiunt) si efficeris una cum Christo substantia, fies Iesus Christus, & in carnem affectam gloria conuerteris.* Ne te turbet hæc nostra sententia, apponam quid hac de re consequutus sim. Christi caro est incorruptibilis, inconuertibilis, & immutabilis sicut huius diuinitas. Hæc ergo manducata in tuam substantiam corruptibilem non mutatur: sed verè sumpta hanc immutat, ac in se conuertit, non personali ac corpo-

rali transitione, vt quod eras secundum carnem, esse desinas, vt Christi persona efficiaris. Non enim (exempli causa) matris tuæ persona efficeris, nec eius affectibus & dolore afficeris, quamuis eius sis caro, carnisque naturam eius sis adeptus. Sed secundũ Spiritus participationem (vt ait Cyprianus) in Christum tua fit immutatio: huius enim virtute, carnis tuæ vitium morsq; absorbetur, naturámque diuinæ carnis adipisceris, quæ te ad æternitatem nutrit ac fouet, sicut vnusquisque carnem suam. *Cyprianus.*

Christi tibi natiuitas exemplũ quoq; esse potest: Marię coagulũ Spiritus interuentu non fuit exinanitũ, sed Spiritus participatione diuinũ effectum est, vt duplici naturae esse inceperit diuina & humana: sic inconuertibilis caro à nobis mãducata, dans nobis Spiritus & naturæ suæ participationem, carnem nostram ad diuinam naturam trahit, & transmutat, atque (vt Petrus ait) diuinæ nos efficit consortes naturæ. Diuinus noster Dionysius docuit de Eucharistia disserens, nos genere secundũ carnem ac substantiã nihil à Christo differre, carnisq; substantia, hunc in nobis esse totũ: culpa tamẽ ac mortis natura, ab eo nos differre. *Dionys.*

differre. Si ergo carnis immortalis manducatione, diuinæ carnis naturam adipiscimur, vt idcirco culpa erasa & sublata sit: atque in eius locum Christi iustitia vitæque natura sit insita: eueniet vt sublata differentia, planè eiusdem substantiæ efficiamur, vnúmque cum illo esse, carne & Spiritu incipiamus, atq; in Deum, mortis adempta natura, transeamus: patibili tamen manente substantia, vti vitæ Deitatísque præsentia, caro Christi in cõceptione, à passionis natura minimè exẽpta est: sicq́ue efficimur os ex eius ossibus, caro ex eius carne, quod sine diuinę carnis manducatione contingere nobis non posse, antiquorum lectione edoctus sum.

Tui necessitatem mihi obiecerunt, quę & si à manducatione Christianum arceat, non tamen eos à vita ac ęternitate repellit: sed hoc à me responsum tulerunt, Si desiderio id manducant, quod re ipsa comedi in missa tradit Ecclesia, eorum voluntatẽ ac desiderium, verè manducationis locum obtinere: sed vos qui carnem esse viuificam negatis, eámque vt nihil profuturam respuitis, qui solum Spiritum qui Christi carnem suscitauit, fide ac desiderio hauri-

tis,

tis,nullo modo vitam manducantes,nullo etiam modo in vobis vitam futuram, ac manſuram eſſe,confirmaui, propter expreſſum Domini verbum: Niſi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.Differentia ergo eſt inter vos, qui à carnis & Spiritus manducatione abſtinetis, ſed fide Spiritum ſeorſum à carne amplectimini, & eos qui carnem cum Spiritu,vitam ſuam, quantum in ſe eſt, fide ac deſiderio corporaliter manducant.

Id ipſum Cyrillus libro 10.cap.13.manifeſtiſsimè atteſtatur,Arriani cuiuſdam cauillationem expugnans,diuidentis naturã Dei Patris & Filij ad ſimilitudinem vitis & agricolæ, vt diuerſi eſſent non minùs quàm Agricola & vitis:quaſi diuina ea verba,non ad humanam naturam, ſed diuinã tantùm referrentur: quaſique per fidem & charitatem, non autem per naturalem carnis communionem Chriſto vniremur. *Cyrillus.* Hæc ſunt eius verba.Hæc (inquit) ille aſtutè ſimul atq; impiè,aliáque eiuſmodi euomuit,nos autem Patrum & Eccleſiæ fidem ſequẽtes, loci huius ſenſum rimati ſumus. Et paulò infrà: agè pauca de hoc dicamus,

" ac peruersè ab eo sacrarũ literarũ sensum
" exponi ostendamus: non tamen negamus
" recta nos fide, charitateq; syncera, Chri-
" sto spiritualiter coniungi, sed nullam no-
" bis coniunctionis rationem secundum car
" nẽ cum illo esse, id profectò pernegamus.
" Idq; à diuinis scripturis omnino alienum
" dicimus. Quis enim dubitauit Christum
" etiam sic vitẽ esse, nos verò palmites, qui
" vitam inde nobis acquirimus? Audi Paulũ
" dicentẽ. Quia omnes vnum corpus sumus
" in Christo, quia etsi multi sumus, vnũ ta-
" mẽ in eo sumus, omnes enim de pane vno
" participamus. An fortassis putat Arrianus,
" ignotam nobis mysticæ benedictionis vir
" tutem esse, quæ cùm in nobis fiat, nónne
" corporaliter quoque facit communicatio-
" ne carnis Christi, Christum in nobis habi-
" tare? Cur enim membra fideliũ membra
" Christi sunt? Nescitis (inquit) quia mem-
" bra vestra membra sunt Christi? Membra
" igitur Christi meretricis faciam membra?
" absit. Saluator etiam: Qui manducat car-
" nem meam (ait) & bibit sanguinẽ meum,
" in me manet & ego in eo. Vnde conside-
" randum non habitudine solùm, quæ per
" charitatem intelligitur, Christum in no-
bis

bis esse, verumetiam & participatione na- "
turali: Nam quemadmodum si quis igne "
liquefactā ceram, alij ceræ similiter lique- "
factæ ita miscuerit, vt vnum quid ex vtris- "
que factum videatur, sic communicatione "
corporis & sanguinis Christi, ipse in nobis "
est, & nos in ipso. Non poterat enim aliter "
corruptibilis hæc natura corporis, ad in- "
corruptibilitatem & vitām traduci, nisi na "
turalis vitæ corpus ei coniungeretur. Non "
credis mihi hæc dicenti, Christo, te obse- "
cro, fidem præbe. Amen, amen (inquit) di "
co vobis, nisi manducaueritis carnem Filij "
hominis, & biberitis sanguinem eius, non "
habebitis vitam in vobis. Qui manducat "
carnem meam, & bibit meum sanguinem, "
habet vitam æternam, & ego suscitabo eū "
in nouissimo die. Audis apertè clamanté, "
non habituros nos vitam, nisi sanguinem "
eius biberimus, & carnem manducaueri- "
mus: in vobis autem ipsis dicit, id est, in
corpore vestro. Vita autem iure, ipsa vitæ
caro intelligi potest, hæc enim nos in no-
uissimo die suscitat: & quomodo, dicere
non grauabor, caro vitæ facta vnigeniti ca
ro, ad virtutem vitæ traducta est. Non
potest igitur morte superari, propterea

"in nobis facta, interitum à nobis expellit, Non enim abest ab ea vnigenitus Dei Filius,vnde quia vnus est cũ carne sua : Ego (inquit) suscitabo eum,Cur igitur secundum carnem palmites nos dici pernegat? An non conuenienter dici potest , vitam humanitatẽ eius esse , & nos palmites propter identitatem naturæ? Eiusdem enim naturæ vitis & palmites sunt , ita & spiritualiter & corporaliter nos palmites, & Christus vitis est." Ex his probatur nos nõ tantùm per fidem & charitatem Christo coniungi,sed corporaliter per corporis,& sanguinis in Sacramento communionem: quo quidem non solùm Spiritu, sed corporaliter in nobis, hoc est in carne nostra habitat : vt hac etiam ratione cum illo in vnum corpus coalescamus,& carnis resurrectionem mereamur, ideoq; communicatio illa nobis necessaria videatur.

Ab hac fide reuocabantur hoc cap.6. loco. "Spiritus est qui viuificat,caro non prodest quicquam : Hinc existimabãt Christi carnem,ad nostram viuificationẽ non prodesse, sed Spiritum Sanctum,quem in Baptismo sumpsimus, citra carnis manducationem. Vt ex his nos retibus expediremus

mus quæsiui, quæ caro non prodesset, quí ve Spiritus viuificaret? nõ enim dixit Dominus, caro mea non prodest quicquam, sed caro: neque dixit Spiritus paracletus viuificat sed Spiritus. Quæsiui ergo num putarent Christum ante suum Baptismũ viuificationis facultate fuisse præditum: an verò crederent eam facultatem illi obtigisse, datámq; esse à Spiritus persona, quẽ vidit Ioannes quasi columbã descendentem? Scriptum est: Sicut Pater habet vitã in semetipso, sic & dedit Filio habere vitam in semetipso: An eum putarent post ,, Baptismum, an antè ab æterno vitam ha- ,, buisse in semetipso? Non dubium sanè est ab æterno habuisse, idémque esse, genuisse Filium ab æterno, vitámque ei dedisse. Quum ita habeat, certum est verbum Dei Patris coëternum, homousionq; Spiritum esse viuificatorem: atque eam plenitudinem diuinitatis, quæ in eius carne corporaliter inhabitat (quæ non passa est sanctũ videre corruptionem) carnis fuisse viuificatricem: Insuper quum Spiritus vitæ, carnem mortuam viuificauerit, certũ est vnitate indiuidua eum cum carne cohæsisse, ac vnitum esse, vt qui carnem manducaue-

rit hunc vna cum carne,& in carne mandu
carit.Hoc cognito videamus de carne quę
non prodeſt ad viuificationé,an ea ſit quæ
vita ac Deitate plena eſt:an verò tua ſit, &
" communis.Verba ſequétia de hoc nos do-
" cere poſſunt.Verba quæ ego locut⁹ ſum vi
ta ſunt,Spiritus ſunt.Quæ verò verba ſunt
quæ loquutus erat? nũ hæc eſſe tibi viden-
" tur: caro mea verè eſt cibus, ſanguis meus
" verè eſt potus, qui manducat meam carné
" & bibit meum ſanguinem habet vitam,&
" ego ſuſcitabo eum in nouiſsimo die?Caro
ergo & ſanguis verba ſunt quæ loquutus
fuerat:& verba illa Spiritus & vita ſunt. Er
go Chriſti caro Spiritus & vita ad viuifica-
tionem prodeſt quod ſi non habet à carnis
ſubſtantia,habet à Spiritu vitæ, qui in car-
ne eſt corporaliter, quem ſeorſum à carne
homo mortalis manducare non poteſt. Ca
ro ergo,noſtra vita eſt,nam & verbũ(cuius
ſubſtantia Deus eſt) caro factũ eſt. In hanc
Tertull. me adduxit Tertullianus ſententiá libro
de Trinitate. Certè mihi ex animo dolet,
huc me,qui ab ineũte adoleſcentia militię
operam dare non intermiſerim,redactum
fuiſſe,vt de re tam ſancta,atq; ardua,tecum
mihi ſit cóferenda manus:ſed coactus tuo-
rum

rum improbitate huc descendi: Hi enim suis traditionibus & affectatis concionib⁹ (vt bilem mihi mouerent) sanctam Christi carnem proterere, ac contaminare non desistebāt, quanuis eos sæpè deprecarer, atq; ostenderem post Apostolorum memoriam extitisse neminem tam nullius iudicij, vt ausus sit carni Die Christi hanc iniuriam infligere, vt ad viuificandū nihil prodesse tradiderit, nisi quatenus fides nostra in eam recubuerit. Cyrillus hunc Ioannis locum explanans, dicit, carnem hoc loco Spiritum à Domino vocatam esse. cap. 24. libri 4. & cap. 23. Nam quoniam (inquit) cum viuificante verbo, caro coniuncta est, tota est effecta viuifica. Paulò pòst: quanuis ergo natura carnis, vt caro est, viuificare nequeat, facit tamen hoc, quia totā verbi operationem suscepit. Corpus enim est non cuiusuis hominis, cuius caro prodesse quicquam non potest: nō enim Pauli, aut Petri, aut cæterorum, sed ipsius vitæ & Saluatoris nostri Iesu Christi corpus, in quo Deitatis plenitudo corporaliter habitat, facere hoc potest. Quas ob res caro quidem cæterorū omnium quicquam verè nō prodest: Caro autē Christi, quia in ipsa vnigenitus *Cyrillus.*

nitus

„ nitus Dei filius habitat, ſola viuificare po„
„ teſt. Spiritum verò ſeipſum appellat, quo-
niam Deus Spiritus eſt. Nec iſta dicimus,
„ quia Spiritum Sanctum in propria perſo-
„ na ſubſiſtere non putemus, ſed quia ſicut
„ factus homo filium ſe hominis appellat,
„ ſic ſe à proprio Spiritu Spiritum nominat.
„ Non eſt enim alienus ab eo Spiritus ſuus.
„ Ita hunc Pauli locum explanans: Si Spiri-
„ tus Dei habitat in vobis, corpus quidem
„ mortuum propter peccatum, Spiritus ve-
rò viuit propter iuſtitiam. Ecce (inquit)
„ rurſus cùm Spiritum Dei habitare in no-
„ bis dixerit, ipſum Chriſtum in nobis eſſe
„ affirmauit. Non enim ſeparatur à Filio Spi
„ ritus eius cuius ſubſtantialis eſt, quamuis
„ propria hypoſtaſi ſubſiſtere verè creda-
„ tur. Idcirco indifferenter modò ſe ipſum,
„ modò Spiritum nominat. Alio loco: au-
diant hęc qui ex arrogantia nondũ Chri-
„ ſti fidem ſuſcipere volunt, niſi manduca-
„ ueritis (inquit) carnem Filij hominis, &
„ biberitis eius ſanguinem, non habebitis vi
„ tam in vobis. Non enim poſſunt ſanctifica
„ tione beatæ vitæ fieri participes, qui per
„ myſticam benedictionem (hoc eſt Sacra-
„ mentũ) Ieſum non ſuſceperunt; vita enim
ſecun-

secundum naturam ille est, qui ex viuo Pa "
tre genitus est, sed non minùs corpus quo= "
que viuificat. Coniunctum enim ineffabi- "
liter est Filio Dei, à quo vniuersa viuifi= "
cantur. Idcirco corpus suũ dicitur, & vnus "
cum eo est, hoc est, in vnitate personę, quo "
niam igitur Saluatoris caro verbo Dei, "
quod naturaliter vita est, coniuncta, viui- "
fica effecta est: quando eam comedimus, "
tunc vitã habebimus in nobis illi coniun= ctì, quæ vita effecta est.

Paulus necessariam diuinæ carnis man- ducationẽ visus est tradere, vt pristinũ vitæ statum eo recuperemus modo, quo ami simus: Quoniam (inquit) per vnum hominem mors, & per hominem Iesum resurrectio mortuorum, & sicut in Adam omnes moriuntur, ita in Christo omnes viuificabuntur: & alibi. Sicut per vnius delictum in omnes homines in condemnationem, sic & per vnius iustitiam in omnes homines in iustificationem vitæ: sicut enim per inobedientiam vnius hominis peccatores constituti sunt multi, sic per vnius obedientiam iusti constituuntur multi. *1. Cor. 15.*

Vide an Pauli sententia ac similitudine, tuam doctrinam tneri posis: carne mori= mur

mur propter pomi corporalem manducatiõẽ, Spiritu tibi in Christo viuificamur sine manducatione: vitam amisimus quod re ipsa caro sumus ex Adami carne: tuo iudicio vitæ restituimur in carne Christi, nõ quòd verè simus eius caro, sed voluntate. Delictum Adami in carne nostra inest corporaliter, ideoq; in maledictũ incidimus: Christi obedientia, imaginatione tibi tenus, ac desiderio nostra est. Mirũ mihi fuit hæc cogitanti, quomodo hanc vocẽ (sicut) è libro tuo non deleueris, frustrà tibi locũ occupat: Nã si tibi adhæreamus, hac in Pauli similitudine, nihil video dissimilius: contra verò, si Ecclesiæ manducationem, ac inueteratam religionem admiserimus, nihil omnino est similius: manducatione enim diuinæ substantiæ in hanc ipsam conuertimur: sumusq; vna cum Christo substantia, os ex eius ossibus: vt non magis peccatum ac rebellio in nobis esse potuerit corporaliter, quàm iustitia ac obedientia iusti sit in nostra carne corporaliter. Dionysius Areopagita ad hãc præcipuè religionis sententiam, Paulique similitudinis intelligentiam me adduxit. Nos (inquit) per negligentiam nostram, atque desidiam, diuinis

De Sacr. Eucharistiæ.

de

destituti muneribus, paratis atq; in id insti tutis bonis, in antiquum statum dignitatemq; reuocat: perfectaq; nostrorum assumptione, exactissimam propriorum muneru participationem, tradit: & tandem nobis Dei, diuinorumq; communionem largitur. Huc affer, quod ex Cypriano paulò superiùs diximus, & considera nos omnes, corpore ac anima viciatos, non potuisse primitiuæ integritati restitui, & vt ait Cyprianus, ad similitudinem Dei reuerti, nisi vt Dei Filius, humanitate nostra assumpta, eaq; à se purgata, per hoc Sacramentum eam nobis restitueret, eo addito, quod è suo inseruisset: Paulò pòst adiungit Dionysius: Describit in his fermè sensibiliter, in conspectum dans Christum Iesum, nostrã spiritualem (vt in imaginibus) vitam, ex diuinitatis occulto (perfecta, & inconfusa nostræ mortalitatis assumptione) clementissimè proprietatem ex nobis accepisse, atque ad diuisibile nostrum, sine immutatione sui, ex vnitate na turali processisse, perq; hanc beneficã clementiam ad participationẽ sui, suorumq; bonorum inuitare genus humanum, si tamen ipsius sacratissimæ inseramur vitæ,

ipsam

ipſam quantum fas eſt imitando, ſicq́ue veraciter conſortes Dei diuinorúmq; participes fieri. Ex his locis certò conſtitui poteſt ac decerni, Cœnam à Chriſto ideò fuiſſe inſtitutam, vt nos in ſuam carnem & os mutaret: illúmque ideò noſtram aſſumpſiſſe, vt viciſſim eandem quæ abundet vita, reſtituat, & noſtro mortali corpori admiſceat, vt ad immortalitatem reſtituat, & reſtitutam tueatur. Leo primus Papa in ſermone decimo quarto: Non aliud (inquit) agit participatio corporis ſanguinis Chriſti, quàm vt in id quod ſumimus tranſeamus, & in quo mortui & ſepulti & conreſuſcitati ſumus, ipſum per omnia, & Spiritu & carne geſtemus, dicente Apoſtolo: mortui enim eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo: cùm enim Chriſtus apparuerit vita noſtra, tunc & vos cũ Chriſto apparebitis in gloria. Naturalem carnis noſtrę, cum Chriſti carne, Sacramenti miniſterio communionem, tam apertè docet Hilarius lib. 8. de Trinitate, vt mirari ſatis non poſsim, quomodo ad tropicam illam manducationem animum tuum proclinaueris. Hæc (inquit) vitæ noſtræ cauſa eſt, quòd in nobis carnalibus manentem

Leo 1. Pa.

Hilarius.

tem

tem per carnem Christum habeamus, vi- "
cturis nobis per eum ea conditione, qua vi "
uit ille per Patrem: si ergo nos naturaliter "
secundum carnē per eum viuimus, id est, "
naturam suæ carnis adepti, quomodo non "
naturaliter secundum Spiritum in se Pa- "
trem habeat, quum viuat ipse per Patrem? "
Vide tam constanti religione eo tempore "
creditum fuisse Christum, in nobis, nosq́;
in eo esse nuturaliter, vt à nostra vnitate,
Christi cum Patre vnitatem, aduersus Ar-
rium comprobaret: Addit Hilarius. Hæc "
autem idcirco à nobis cōmemorata sunt, "
quia voluntatis tantùm per Patrem & fi- "
lium, vnitatem hæretici mentientes, vnita- "
tis nostræ ad Deum vtebantur exemplo, "
tanquam nobis ad Filium & per Filium ad
Patrem obsequio tantùm & volūtate reli- "
gionis vnitas, nulla per Sacramentum car- "
nis & sanguinis, naturalis communis pro- "
prietas indulgeretur, quum & per hono- "
rem nobis datum Dei filij, & per manentē "
in nobis carnaliter Filium & in eo nobis "
carnaliter & inseparabiliter vnitis, myste- "
rium veræ ac naturalis vnitatis sit prædi- "
candum.

QVVM PER ADAM MORS IN *hominem totum peruaserit, per Christum in totum hominem uitam peruenire.*

Cap. 37.

De Trinitate. TErtullianus Pauli locum à nobis productum declarans, exemplū (inquit) non componitur ex diuersitate, sed ex parilitate: homines carne viuificantur in Christo, sicut in Adam carne moriuntur. Consideremus quomodo carne in Adam moriamur, vt hoc exemplo discamus, quomodo in Christo Domino nostro, carne viuificemur. Non te puto in hac esse sententia, vt statuas in Adam mortem obire nos, quòd credamus ex eo nostrā constare substantiam: sed potiùs quòd re vera hac subsistamus, effecti os, ex eius ossibus, & caro ex eius carne, sic vt similitudini relinquatur locus: in Christo non viuificabimur, nisi re vera, & non credendo, eius substantiæ nostra admisceatur, vt fiamus os ex eius ossibus & caro ex carne: sed quoniam fieri nō potest, vt per humanam generationem id obtineamus, modum consilio Patris & suæ sapientiæ conuenientem adinuenit, vt ait Cyrillus, quo nos sibi per mysticam communionem benedicens, & secum, &

inter nos vnum corpus nos efficeret.

QVVM MORTI NATVRALI *viuificatio opponatur, falsò hanc animæ attribui.* Cap. 38.

QVum tu ſpiritualem viuificationem neges corpori, hanc propter cibū vitæ, animæ tribuens, maximo ſtudio ſcripturas perſcrutatus, num fortè eiuſmodi locutio ſeſe mihi offerret, qua tuam ſententiam comprobarem, nihil profeci: ſed quoties in viuificationis ſermonem incidi, reperi naturali morti opponi viuificationē, eamque ſeorſum à corpore, animæ nunquam adſcribi, vt loco à nobis citato: ſicut in Adā omnes moriuntur, ita in Chriſto omnes viuificabūtur. Corpora in Adam mortua, in Chriſto viuificari, hic teſtatur Apoſtolus: vt alio loco. Spiritus qui ſuſcitauit Ieſum Chriſtū à mortuis, viuificabit mortalia veſtra corpora: Item corpus quod ſeminas, non viuificabitur, niſi priùs mortuum fuerit. Irenæus hūc locū explanās, Si mors mortificauit (inquit) vita adueniens viuificat hominem. Legi & relegi, nullum ſcripturæ, locum reperi quo hanc tuā viuificationis doctrinam approbare potuerim: vt

Rom. 8.

1. Cor. 15.

animæ seorsum à corpore, in spē vitæ æternæ nutriantur. Paulus ad Thessalonicen-
1. Cap. 5. ses in hoc est tibi contrarius: Deus pacis
" (inquit) sanctificet vos perfectos, vt inte-
" ger vester Spiritus & anima, & corpus sine
" querela seruentur in aduentum Domini
" nostri Iesu Christi.

REPREHENDITVR CALVI-
nus docens signi uitæ cōmunionem, non ipsam uitam, corpori resurrectionem daturam. Cap. 39.

CORporalis Christi manducatio corporis, etiam ab huius proprietate, & virtute approbari potest: huic enim non solú ad vitam, sed corporis resurrectionem facultas insita est. Verun tamen animæ tuæ viuificationem astruendo illa tua spirituali manducatione, carnis resurrectionem destruis, atq; dum anima tibi curæ est, plasma Domini negligenti, vim resurrectionis afficis iniuria, vt Valentini dogma confirmes. Vt tamen eam suspicionem effugias, in spem resurrectionis, inani quadam manducationis imagine, pascis tuorū corpora. Vbi enim Eucharistiam omni diuinitate exueris, atque animam tuam Christi substantia spirituali irradiatione & tradu-

ctione depaueris: ne Valentino subscribere videaris, corpori spem excitas, signi tui manducatione, his verbis: *Verum est, & eo quidem usque ut corporum etiam resurrectio illic nobis quasi dato pignore confirmetur, quum & ipsa, uitæ signo communicent.*

Sed quo cum corpus tuum communicet de signi tui manducatione tacuisti: si velis cum Christo eam tibi esse signi communicationem, ridiculum dixisse putaberis; si cum anima tua, & tibi es contrarius, & doctrinæ tuę oblitus, doces enim signũ, corporis esse cibum non animæ: Si hęc tua communicatio communicantes tecum respiciat, per iocũ docere videberis, ei actioni vim inesse resurrectionis mortuorum.

SI SIGNVM VITAM CORPORI *daturum esset, non debuisse dici Spiritus uiuificans, uel qui uiuificat, sed signum uiuificans.* Cap. 40.

NE nimis vrgeam, aliud agamus: si tu in hoc spé salutis carnis tuæ constituas, quòd panem comederis signum vitæ, cur in deserto mortui sunt Hebræi, quos Dominus manna tot annos depauit? Patres vestri (inquit) manducauerunt manna in deserto, & mortui sunt: Item, non Moses Ioan. 6.

" dedit vobis panem de cœlo. Hic eſt panis
" de cœlo deſcendens, vt qui hunc mandu-
" cauerit, viuat in æternum. His verbis præce
" ptor noſter à tua Philoſophia nos abducit,
oſtendens ſigno nullam ineſſe vitæ faculta
tem, ſed hanc in eſu panis de cœlo deſcen-
Ioan. 6. dentis collocatam eſſe. Scriptum eſt: Spiri-
" tus eſt qui viuificat, caro non prodeſt quic
" quam, Si caro ſine Spiritu ad viuificationẽ
non prodeſt, quomodo ſigno, Spiritu & di
uinitate prorſus vacuo, audes tuos in ſpem
reſurrectionis erigere & confirmare? Non
dubitas carnem Chriſti à verbis Dei viuifi
cationis facultatem accepiſſe: Quomodo
ergo panis, niſi Spiritu Sancto impleatur,
& fiat caro Domini, hanc quam prædicas,
& obtendis vim, & naturam aſſequetur?
Ioan. 6. Qui manducat carnẽ meam & bibit meum
" ſanguinem, habet vitam æternam, & ego
" ſuſcitabo eum in nouiſsimo die. Vides re-
ſurrectionem ei promitti, qui carnem, nõ
qui ſignum comederit.

SPIRITVM SANCTVM PI-
gnus eſſe immortalitatis, non fruſtu-
lum panis. Cap. 41.

NOn minus aliani eſſe à veritate oppi-
gnoratio tua mihi viſa eſt; non legi an
tę

te te, quenquã tradidisse puram panis substantiá pignus esse resurrectionis, aut æternæ vitę, Apostolus Spiritui Sancto hoc muneris attribuit epistola ad Eph. Signati Cap. 1.
(inquit) Spiritu promissionis Sancto, qui
est pignus hæreditatis: Item ad Corinth. 2.
cap. 1. Qui autem confirmat nos, & dedit pignus Spiritus, in cordibus nostris. Nusquã scriptum inuenies (nisi apud te) vitam panc redimi, aut hunc tam preciosæ rei pignus esse panem.

QVI A NECESSITATE MANducationis excusentur. Cap. 42.

QVi nos errare crediderit affirmantes necessariam esse diuinę carnis manducationem, vt vitam æternam habeamus, intelligat me non negare, desiderium ac fidem, locum manducationis (si necessarium impedimentum intercedat) supplere posse: Sed qui tunc à Caluino me non dissidere existimauerit dicente, manducare se spiritualiter, is certè nec me, nec Caluinum intelligit: Caluinus enim nec opinione, nec fide, nec desiderio, carnem ore manducandam esse ad salutẽ docet, sed in manducationis locum, fidem substituit: vt fides in Christum mortuum, ac à mor-

tuis suscitatum, credenti conferat, quod manducatione carnis viuificantis acquiri docet Ecclesia: Hæc ergo inter nos differentia intercedit, quòd ille ore non manducari oportere arbitretur, sed fructum fidei esse manducationem; ego autem, qui non comederit, vitam minimè habiturum intelligam; Si tamen per fidelem non steterit, quò minùs ipse manducet, isq; re vera nòn manducans, desiderio tamen in Ecclesiæ fide comedat, viuificanti carni fidem non derogans, hunc perinde facere non inficior, ac si manducaret, vti de pœnitentibus traditum est, qui ante tempus exomologesi ab Ecclesia constitutum, naturæ concesserunt: quibus voluntas pro facto imputatur. Si ergo Caluinus substantiæ diuinæ manducationem corpoream admitteret: isq; voto manducari satis esse doceret, quum per necessitatis impedimentum ab actu manducationis prohibetur, me hac in re diuersum non haberet; sed quándiu in hac erit sententia, vt Sacramenti substantiam, signum esse diuinæ carnis existimet, carnisq; esum corporeũ, nullius vsus esse doceat, fide manducare quum se dixerit, ludere mihi videbitur; Non enim potest

Institutione de Cœna, 13

test fide manducare, quod manducatum nullo modo prodesse crediderit: quinimo si quis suorum fide desiderioq; ore Christum manducaret, illum non alio haberet loco, quàm nos habet, qui re vera ad saluté manducari oportere statuamus. Hæc ergo inter nos exurgit differentia; quòd iudicet eum verè carnem manducare, qui fide Christum pro peccatis nostris mortuum, & à mortuis excitatum amplectitur: nos autem non solùm id necessariò fieri ad salutem oportere confiteamur, sed ad eam fidem ita carnis accedere manducationem debere contendimus, vti ad fidé Baptismum adiungit Ecclesia. Peccant igitur largiter qui confictam & imaginariam Caluini manducationem, Patrum spiritua li manducationi respõdere dixerint: nam qui verè manna manducabant, ac Eucharistiam nostram, quã abumbrauit manna, desiderio pari manducabant, soli mortem euaserunt, nec id propter manna manducatum consequuti sunt, nam qui solam vmbram manducarunt, Domino iudice mortui sunt: sed nos ab Eucharistia ipsa vitam habemus, ac immortales sumus. Ergo Patrum manducatio cum fide Caluiniana,

aut fides eius cum Patrum manducatione, æquari non poteſt: nam manna ad ſalutem nihil profuit: Euchariſtia verò vitæ æternæ effectum habet. Præterea hoc addi poteſt differentiæ, quòd Euchariſtiam nullo modo manducat, qui in panis creatura gratias actas fuiſſe negat: ſed panem purum edit, & Patres Spiritum Sanctum quem ad manducationem ſuam ſpiritualem Caluinus requirit, non acceperant.

Cypria. in Cœna.

Cæterùm ſi hic locus, qui me manducat, ita intelligi debet, vt quum quis manducet credat, & manducare ſit credere: gratũ facit Caluinus edacibus ac bibacibus, quô enim quis bibacior, hoc modo eſſe debet fidelior. Aliùd velim edoceri, ſi manducant qui fructum fidei cõſequuntur, quomodo pœnitentibus eſu Sacramenti interdixit antiquitas, quos tamen ab effectu fructuq; fidei nõ repellebat. Sancta ſanctis clamabat Diaconus, vt ſe pœnitentes poſt Euangelij lectionem à Sanctorum cõmunione abigerent: Cur autem illis ad communionem non patebat aditus? Bona conſciẽtia effectuq; fidei erant præditi, erántque cum fidelibus Spiritu coniuncti: ab Euchariſtiæ tamen, id eſt, Chriſti corporis com-

communione pellebantur. Si fides, manducationis vicem supplere posit, aut præstare, cur iubebat Paulus, vt qui ad communionem esumq; Christi corporis accederent, se probarent, quum non nisi fidelibus Christianis mensa prostaret, quos ad mensam fides attrahebat? Si fidei effectus, vitæ sit manducatio, infidelitatis effectus, manducatio iudicij esse etiam debebit: quamobrem improbi & infideles Baptizati, citra Sacramenti manducationem, iudiciũ suũ manducant & bibunt, cur ergo de his solis à Paulo dictum est, qui indignè cibum benedictionis manducant, iudiciũ sibi manducare ac bibere? Hoc mihi mirũ est: Tuo iudicio catechumeni fideles, tibi Christi carnem, absq; Sacramenti manducatione comedunt, eisq; Sacramentum nihil confert: Corinthij verò Baptizati, infideles, quia fructu fidei carebant Christum non manducabant: sed indignè Sacramentum edentes, Paulo iudicium suum manducabant & bibebant. Hoc ergo indignis præstat panis ad mortẽ, quod ad vitam bonis non præstat, vnde tanta varietas? Duas esse res distinctas & differentes, quibus vitæ manducatio perficiatur, docet Christus, fi-
dem

dem & manducationem, eas separatim nobis describens: quæ res à tua sententia me deducit: Præterea tu docens manducationem effectum opusq; esse fidei, efficis vt iudicem, te tibi non satis constitisse: nam manducatio motus opusq; est manducantis: & qui manducationem facit manducat: fides ergo manducat, non anima, contra tuam traditionem.

CHRISTVM NON EO MODO *Baptismo exhiberi, quo in Cœna exhibeatur. Cap. 43.*

NOn minus falli mihi visus es, *Tradens re uera tibi Christum exhiberi, tum Euangelio, tum Baptismo: eum tamen à te non recipi totum, sed ex parte tantùm.* Quum statuas sola fidei ratione de Christi carne te communicare, mirari desij te credidisse, vos Baptismo de Christi corpore communicare, fieri os ex eius ossibus, cárnem ex eius carne: vti in Cœna id nos obtinere docet Ecclesia: eadem enim fide vtrumq; Sacramentũ suscipitur: Quia verò ista opinio è tuo sensu videtur effluxisse, à nobis reiecta est, donec eam scripturæ testimonio approbaueris; Interim aduersam hanc sententiam tuis obduximus; Baptismo nihil nobis dari

ri corporeum, sed solam Sancti Spiritus gratiam, in Cœna antem, corpus Domini & omnia quæ ad corpus attineant exhiberi: ad cuius rei susceptionem Baptismo ac Euangelij prædicatione præparamur: faceret enim nostra indignitas, vt caro quæ vita est in nobis non maneret manducata: quamuis sine fide & ab impuris manducari posit. Quamobrem fieri posse negaui, vt corpus Christi Baptismo verè manducetis.

BAPTISMO NOS COMPLANtari similitudini mortis ac resurrectionis Domini, ut ampliùs non seruiamus peccato: In Cœna autem effici corpus ipsum. Cap. 44.

HAnc nostram sententiam tua protriuit auctoritas, tuis clientibus de ea mecum acriter dimicantibus, compluresque Apostoli locos à te explicatos, contra me promouentibus, quibus hanc nostræ fidei confesionem deijci posse arbitrarentur, in primis hoc epistolæ ad Romanos telum emiserunt. An ignoratis fratres, quia quicunqne Baptizati simus in Christo Iesu, in mortem eius Baptizati sumus: consepulti enim sumus per Baptismum in mortem:

» tem: vt quomodo ſurrexit à mortuis per
gloriam Patris, ita in nouitate vitæ ambu-
» lemus: ſi enim complantati ſumus ſimilitu
» dini mortis eius, ſimul reſurrectionis eri-
» mus: hoc ſcientes, quia vetus noſter homo
» crucifixus eſt, vt deſtruatur corpus pecca-
» ti, vt vltrà nõ ſeruiamus peccato. Huc com-
plures huius generis locos, ſummo ſtudio
vndiq; conquiſitos deuoluebant, quibus
minori negotio nos opprimerẽt: vt epiſt.
» ad Galat: Quicunque in Chriſto Baptiza-
» ti eſtis, Chriſtũ induiſtis. Item ad Coloſſen
» ſes: Conſepulti in Baptiſmo, in quo & ſur-
rexiſtis per fidem operationis Dei, qui ſu-
» ſcitauit eum à mortuis. *Quid (inquiunt) pluri*
» *bus opus eſt? fide conſepulti ſumus, conſurreximus*
» *cum Chriſto, in eum inſiti ſumus, in eo uiuimus, iſq;*
in nobis uiuit: nam uita noſtra in eo eſt abſcondita.
Quid, inquiũt, amplius à Cœna deſiderari poſſe pu
tas? niſi ut ſublcuandæ infirmitatis noſtræ gratia,
hæc nobis ſit earũ rerum, quas in Baptiſmo adepti
fuerimus confirmatio, teſtimonium ac ſigillum, quo
omnẽ mortis metũ propellamus? tamq; certò ſtatua
mus, uerè inſitos eſſe nos in diuinũ corpus, eoq; ali
animas noſtras ſpiritualiter, quàm ſit perſpicuum,
corpora nutriri panis materialis alimento. His la
queis omnes ferè meos commilitones, ac
mer-

mercede conductos ceperunt, atq; animis à nobis auerterunt. Huic auté cùm non de- essem negotio, ac sigillatim appellarem, in quibus spei quicquam adhuc reliquũ esse cognoscebam, & ostenderẽ ex veterũ sententia, quã sis ab Apostoli sentẽtia alienus, hos sanaui, ac in officio continui. Primũ adhortatus sum clientes tuos, vt sese diligentes verborũ scrutatores adhiberent, ne semper decipiantur ac decipiant, sententiã Pauli apertã ac planã esse his, qui bona fide ad eam animũ applicent: Si enim (inquit) complantati sumus similitudini mortis eius, simul & resurrectionis erimus. Hoc non significat nos de Christi corpore communicare, vt fiamus os ex eius ossibus, caro ex eius carne, vt simus omnes in vnũ consummati, sicut is & Pater vnum sunt, vt vbi erit ille, & nos simus, vt hæreditatem æternam habeamus: sed ostenditur, nos peccato per lauacrum mortuos, complantatos esse similitudini mortis eius, vt ampliùs peccato non seruiamus. At in Cœna, similitudinis nulla fit à Paulo mentio. Quoniam (inquit) vnus panis vnum corpus multi sumus, omnes quidem de vno pane, & de vno calice participamus: magna inter hos effectus, in-

tercedit differentia: hic ſimus vnũ ipſum corpus Domini, re vera corpus manducantes. In Baptiſmo autem ſumus facti ſimilitudini mortis complantati, & per Baptiſmum lauamur in mortem: in Cœna verò corpus vitæ manducamus, nec ſolùm in vitam manducamus, ſed vitam. Item cõſepelimur Spiritu & habitudine cum Chriſto per Baptiſmum in mortem, vt in nouitate vitæ ambulemus, vt peccato mortui vltrà non ſeruiamus peccato. Per Cœnam autẽ non ſolùm Spiritu ac animo vnum cum Chriſto ſumus, ſed naturaliter ac corporaliter, id eſt corpore, non tamen modo corporali, corporis ſacrificati ſumus participes: vt naturam carnis eius adepti, Spiritu & corpore in eo viuamus, in eo maneamus & is in nobis maneat, atque æternitatis ſemen caro noſtra ſubſtantialiter contineat: deniq; hoc amplius in Cœna quàm Baptiſmo aſſequimur, quòd præter eam Spiritus gratiam, quam Baptiſmo conſequimur, carnis diuinæ manducatio hoc nobis tribuat, vt re vera & naturaliter & corporaliter, in corpus, à quo gratiæ nobis affluunt, vniamur ac conuertamur, vt non ſolùm à peccato mundati, vltrà non ſeruiamus pec-

cato, atq; idonei efficiamur ad seruiendū Deo viuenti, sed cohæredes, & cōcorporales, comparticipes simus æternę promissionis, in Christo Iesu. Hanc ob causam ab antiquis accepimus, Ecclesiæ morē aliquando fuisse, vt è vestigio à lauacro ad Cœnā tincti perducerentur; vt credentes per benedictionis mysticæ ac Eucharistiæ manducationem, cum Christo naturaliter carne & Spiritu vnirentur, sicut solo Spiritu in Baptismo vniti fuerant: Hoc non magis obuenire nobis posse (vti existimas) sola fide credidi, quàm fide sola, Baptismi spiritualis gratiam consequi posis: sed id fieri lauacri corporalis opera, ad fidem accedente. Dionysius causis à nobis demonstratis, benedictionis Sacramentū, Baptismi consumatiuum appellauit: quod in eo, de carne ac Spiritu cum Christo naturaliter ac corporaliter participemus spiritualis carnis manducatione. De cœlesti Hierarchia.

EX BAPTISMO CHRISTI
nostrum Baptismum metiri oportere.
Cap. 45.

HVc accessit hæc quoque ratio, quę me à tua doctrina depulerit, quòd Baptismus Iesu Christi documento nobis esse vi-

deatur, quid è nostro, spe amplecti debeamus. Si à Spiritu Sancto, qui quasi columba in Dominum descendit, de corpore suo cum Ecclesia Dominus cõmunicauit, carnemq; suam manducauit, non resistam tibi affirmanti, corporis Christi communionẽ, ita lauacro fieri, ac in Cœna fieri iudicemus: sed si ad carnis cum suis discipulis communicationem, lauacrum Domino nihil contulerit: sed ad Spiritus gratiam solã respexerit, cur expectabimus vt aliam, diuersamq; nobis nauet operam, quam Christo præstiterit? Itaq; credo, spirituali ex Baptismo communionẽ, interiorem hominem elui, Spirituq; Christum indui, exteriorẽ verò aqua mundari, vt homo à peccato mundetur totus: nõ autẽ re vera, ac naturaliter hunc fieri corpus Domini, os ex eius ossibus, corporis eius manducatione, sed ad hanc rem præparari, vti lauacro Apostolos ad corporis diuini manducationem à Domino præparatos fuisse scriptum est. In Cœna autem reali, externa, internaque diuinæ carnis manducatione, nos lauacro ac pœnitentia præparatos, in eum transire, coalescere, vitamque comprehendere: si modò Spiritum quem Ba-

ptiſmo ſuſceperimus, conſeruemus, nobiſque conſcientiæ non deſit integritas: facit enim noſtra impuritas, vt à Chriſto ſeparemur, ac vt vita à nobis re vera manducata, in vitam æternam non maneat.

COENAM BAPTISMI CONfirmationem non eſſe.
Cap. 46.

HAnc Cœnæ vtilitatem, tuis clientibus de tuo confirmationis commento impugnantibus, reſpondi: præcipitati iudicij te non poſſe reprehenſionem vitare, qui cogitatione Baptiſmum tam imperfectum nobis excuderis: vt is non ſolùm egeat confirmatione, ſed infinitis confirmationibus, ſigillis ac ratificationibus. Hoc eſſe argumento, nullum vobis ad Baptiſmi, Cœnarumq́ vestrarum perfectionem, exitum patere: quum nullum confirmationibus, aut ſigillis finem præſcribatis. In rebus humanis hanc ſeruari legem, vt actus qui eget confirmatione, infirmus habeatur, & à confirmatione eius pendens valetudo, vna conſumatur confirmatione, non eo numero quem in veſtri Baptiſmi confirmationem inſumitis.

CVR REPETITIS ACTIONIbus Sacramentum corporis à nobis iteretur. Cap. 47.

NOs repetitis actionibus Missam, summa animorũ deuotione celebramus: non quidem confirmationis gratia, sed quia preces ac gratiarum actiones, grata esse Deo sacrificia cognoscimus, eaq; sola conficienda (vt ait Iustinus Martyr) in aridi humidiq; nostri cibi commemoratione mandauit Deus Dei Filius, huic rei per legatum eius operam damus, Passionis quam pro nobis perpessus est Dominus, memoriam recolentem: & quoniam gratiarum actioni nullum finem statui debere cognitum sit, huius beneficij memoriam nos perpetuò tenere attestamur: vt Deum, omnipotentis & clementissimi honore afficiamus, vt salutem illi nostram prorsus acceptam referamus, vt redemptoris nostri meritum continenti recordatione celebremus, vt vanitatem, ineptitudinẽ, perditionemq; nostram vltrò illi confiteamur, nostra omnia illi deuoueamus, demum de oblatione sacrificij nostri salutaris (quo apud Patrem gratius esse nihil cognouimus) gratias agentes protestamur, omni adempta

Aduersus Tripho.

nostri

nostri fiducia, in redemptoris nostri (qui offertur) merito, spem omnem ac salutis nostræ certitudinẽ à nobis constitui. Præterea preces fundimus in eo viro, qui vt dona & sacrificia pro nobis offerat, vocatus est, ne repellat supplices Deus, ad diuinæ maiestatis suæ pedes prouolutos, sed vt nostrum sit oblationis meritũ: Insuper quia nulla propter infirmitatem nostram, à nobis peccandi fiat intermisſio, & per peccata ex diuini corporis compagine reuellimur, & amputamur, vt nec fructum ferre posſimus, nec vitæ beneficio potiri, quum tacti pœnitudine, odioq; peccati perculsi, à peccato resipiscimus, ad diuinę carnis medicinam profugimus, vt illius manducatione caro nostra, naturæ vitæ restituatur, restituta confirmetur, atq; in Christi corpore coalescat. Ad Hebr.

DOCTRINAM VIVIFICANTIS *spiritus, carni uiuificationis facultatem non eripere. Cap. 48.*

AD euertendam nostram de corporea communione religionem, tui induxerunt aliquot Pauli sententias, à te præpostera interpretatione contortas, quarum hæc est potisſima: Spiritus qui suscitauit

„ Iesum à mortuis viuificabit mortalia ve„ stra corpora, propter Spiritum inhabitantem in vobis.

Non dixit (inquiunt) propter carnem sed Spiritum. Hoc illis fuit argumento, manducatione carnis,ad vitam nihil profici: sed Spiritu,quo Christum induti per Baptismum renouamur. Quasi his verbis Apostolus carnis ministerium abnegauerit:atq; affirmatiuę propositione, negationem necessariam ingesserit, negaueritq; carnem Christi ad vitam valere.Miror vnde tanta vobis cum carne Dei Christi inimicitia intercesserit,vt illi tam contumaciter vitæ facultatem eripiatis: Non inuitus sanè consentio, carnem quæ Spiritu vitæ vacauerit, ad vitá minimè prodesse, sed Spiritum esse qui viuificet: Hunc autem esse intelligo,non personam solam quæ Baptismo in Christúm descenderit,vt non ante Baptismum ille esset vitæ facultate præditus:in ipso enim vita erat,etiam ante omnia tempora:sed affirmo eam diuinitatis plenitudinem, quæ in Christo corporaliter inhabitat, verbum quod caro factum est, Spiritum esse eum, qui Iesum suscitauit à mortuis: qui mortuum Christum nec in sepulchro quidem de-

deseruit: qui indiuidua & incóprehensibili vnitate carni vnitus est, ex quo simul & carne, vitę in Christo cósistit essentia. Hanc autem viuam carnis essentiam, nec infusione, nec influxione suscipere possumus, vt hæc in anima sola, per fidem inhabitans, à morte corpus nostrum excitet. Nolo tamen putes me hæc dicentem, negare Spiritum paracletum esse viuificatorem, atque seorsum à carne ad resurrectionem infundi posse, scio enim cum verbo, hunc vnum esse substantia, sed persona differre, alioqui Christus in Christum dum à Ioanne lauatur descendisset. Quum ergo Paulus docet nos à mortuis excitatum iri, propter Spiritum, qui Christum à mortuis excitauit inhabitantem in nobis, in animum meum non induco, eũ voluisse Christum soluere, vt docere voluerit, seorsum à carne verbum Dei, in nobis ad viuificationis facultatem inhabitare, sed de toto Christo, quem Spiritum vocauerit, propter Spiritus participationem intellexisse: Legimus enim in scripturis, Christum non solùm spiritualem vocari, id est, carne & Spiritu constantem, sed etiam Spiritum. Cyrillus locum hunc Ioannis expla-

Cyrillus. nans, verba quæ locutus sum Spiritus & vi
,, ta sunt,hoc apertè nos docet: Hæc Cyrilli
,, sunt verba. Totum corpus suum, viuifica
,, Spiritus virtute plenum esse ostendit:Spi-
,, ritum enim hîc ipsam carnem nuncupauit:
,, non quia naturam carnis amiserit,& in Spi
,, ritum mutata sit, sed quia cum summè eo
,, coniuncta, totam viuificandi vim hausit,
,, nec turbari propter hoc decet: nam qui
,, Domino conglutinatur, vnus cum eo Spi-
,, ritus est: quomodo caro sua vna cum eo
,, appellabitur.Huiusmodi ergo est quod di
,, citur,putatis (inquit)me dixisse viuificum
,, natura sui terrestre hoc corpus esse, Ego
,, verò de Spiritu & de vita æterna locutus
,, sum: non enim natura carnis viuificũ red-
,, dit Spiritum,sed Spiritus virtus,viuificam
,, carnẽ efficit: verba ergo quæ locutus sum,
,, Spiritus,id est,spiritualia sunt, & de Spiri-
,, tu & vita, id est de viuifica & naturali vita
,, sunt. Sed quod modò diximus, id iterum
,, repetere non erit inutile. Natura carnis ip-
,, sa per se viuificare non potest, nec sola in
,, Christo esse intelligitur, sed habet Filium
,, Dei in se iunctum, qui consubstantialiter
,, vita est.Quando ergo Christus carnem vi-
uificam ipsam appellat,non ita illi, vt sibi,
siue

ſiue proprio Spiritui vim viuificandi attribuit: Nam propter ſe ipſum Spiritus viuificat, ad cuius virtutem; per coniunctioné caro conſcendit. Quomodo autem id fiat, nec mente intelligere, nec lingua dicere poſſumus, ſed ſilentio atq; firma fide ſuſcepimus: Spiritum autem Filium quoque à ſcripturis nominari manifeſtum eſt, ſcribit enim Ioannes de Chriſto: Hic eſt qui venit per aquam & Spiritum Ieſus Chriſtus, non in aqua ſolùm, ſed in aqua & Spiritu: Spiritus enim eſt, qui teſtimoniũ perhibet, quia Spiritus eſt veritas. Ecce Spiritus veritas nuncupatur, quũ Chriſtus apertè dicat, ego ſum veritas. Paulus, quoque inquit, vos non eſtis in carne, ſed in Spiritu Dei, ſiquidem Spiritus Dei habitat in vobis: ſi quis autem Spiritum Dei nõ habet, hic non eſt eius; ſi verò Chriſtus in vobis, corpus quidem mortuum eſt propter peccatum, Spiritus autem vita propter iuſtitiam: Ecce rurſus cùm Spiritum Dei habitare in nobis dixerit, ipſum Chriſtum in nobis eſſe affirmauit: non enim ſeparatur à Filio Dei, Spiritus eius, cuius ſubſtantialis eſt: quamuis propria hypoſtaſi ſubſiſtere credatur: idcirco indifferenter modò ſe

„ ipſum corpus; modò Spiritum nominat:
„ hactenus Cyrillus.

NOS ESSE COMPLANTATOS *ſimilitudini mortis Domini, non inſitos in mortis ſimilitudinem.* Cap. 49.

VT Cyrilli noſtramq́; religionem tui clientes refellerent, me ad Pauli doctrinam de noſtra in Chriſto inſitione, per Baptiſmum in mortem reduxerunt: & vulgarem verſionem improbantes, de tua con

Commentario in Paul. ad Ro.

fligebant: *Inſiti (inquis) ſumus in Chriſto in ſimilitudinem mortis, conſepulti & cum ipſo in ſimilitudinem reſurgimus, ut uitæ ſuccum ab eo trahamus, & ex noſtra natura in eius naturam emigremus* Hac re, nihil nobis potius à Cœna præſtari poſſe cõtendebant: Sed ex tua in mortis ſimilitudinem inſitione, oſtendi falſum eſſe, vos è veſtra natura in Chriſti naturam emigrare, niſi alia tibi ſit opinio, ac ex verbis tuis colligi liceat: Et docui te, verba Apoſtoli corrupiſſe, eumq́;, inſitionis in ſimilitudinem, nullam mentionem feciſſe, ſed pro eo, ac dicere voluerit, nos complantatos ſimilitudini mortis factos eſſe: auſus es dicere inſitos corpori, in mortis ſimilitudinem, contra Pauli ſententiá, contraq́; tuam emigrationem. Nam ſi inſiti ſumus

Christo in mortis similitudinem, videris tradere, sic te corpori diuino insitum esse, vti mors illi fuerat insita, ex ea autem similitudine, omnem mihi conficta emigrationis tuæ opinionem eriperes: vitam enim insitam carni eius docet scriptura, nó mortem, vti loco suo ostendemus: Adiungis explanationis gratia, *Insitionem non tantùm designare conformitatem, sed arcanam connexionem, ut Christus Spiritu suo carnem tuam uegetet: suámque uirtutem in te transfundat.* Vide qui fieri id posſit. Si illi insitus esses in mortis similitudinem, vel vt nonnullis placuit, per similitudinem, hoc ſanè similitudinis rationem excederet. Chrysostomus cui non inuitus in propria lingua concedere debeas, hanc dictionem σύμφυτοι, qua vtitur Apostolus, nó enuntiauit, aut interpretatus est ab insitionis significatione, sed complantatos esse nos similitudini ostendit, datiuumque casum intelligit: quasi Apostolus dixerit, similitudinem mortis Christi, subiectum esse, cui sumus cóplantati, vt fructú feramus. Hęc sunt verba Chrysostomi: Plantæ nomine, & fructum ex ea naſcenté clàm nobis indicat Apostolus. Nam quemadmodú Domini corpus sepultum in terra, Chryso. ad Ro. ca. 6.

fructum salutem vniuersi orbis tulit, ita & corpus nostrum in Baptismo sepultum, iusticiam profert, & bona infinita. Non est ergo quòd te vexes tam diligenti naturæ insitionis examine, quo te fatigasti docendo.

Hanc insitionis uocem esse testimonio, à uobis nihil requiri, quod studio uestraq; industria præstandum sit: sed insitionem manu Dei factam prædicari, neque ab hac consideratione, fideq; uos arceri, quòd inter arborum, uestramq; insitionem hæc occurrat diuersitas, quòd surculus alimentum ducat à radice, fructus autem surculi propriam naturam retineat. In hac autem, non solùm uigorem, & succũ uitæ à Christo trahimus, sed in eius naturam è nostra emigramus.

NON VERVM ESSE, NIHIL *à nobis requiri ut Christo inseramur.* Cap. 50.

HVc concurrunt multa, quæ me ab hac tua cõtemplatione summoueant, sed quia insitionem quæ non sit, supposueris, de ea confutanda non magnoperè laborandum esse mihi duxi. Dicam solùm mihi mirum videri, quod doceas. *Te inseri in corpus Domini, sed à te requiri nihil, quod studio aut industria tua præstari debeat,* Paulus iubet vt se fideliș

delis quisq; probet, antequã Domini mensam adeat: studium ergo adhibendum esse præcipit. Si putas te per Sacramentũ Christi corporis inseri, perinde ac Baptismi Sacramento insereris, fides exigitur, fidem enim à te exigit Baptismus, quæ fides, tuũ studium postulat. Cæterùm non intelligo quum prædicas insitionem fieri manu Domini, sine tuo studio: quomodo manũ eius admoueri tibi suspiceris: sic vt à te nihil præstetur, idq; contra insitionis naturam sine motu contingat, ex eo tamen succum trahas, ceu surculus è stipite, in quo sit insitus. Hæc doctrina me diuersum trahit, nec me sinit explicare: A surculi (qui corpore consistit) comparatione, suspicor te docere corporis tui insitionem fieri, non animæ: corpusq; tuum, succum è Christi corpore trahere in Baptismo: nam surculi corporei, ad animam inepta esset ratio: attamẽ vbi fit à te manducationis mentio, doces. *Animam tuam solam manducare spiritualiter, ac nutriri in spem uitæ æternæ:* Nescio quæ huius possit esse tibi discriminis ratio, vt anima fide tantùm manducando & spiritualiter in Cœna nutriatur, in Baptismo autẽ corpus nulla fide, nulloq; adhibito studio insitum

tum non manducando ſuccum trahat è diuino corpore, ceu ſurculus è ſtipite? an id eò fit, quòd inſitio manu Domini perficiatur, manducatio autem fide accidat, abſq; manus admotione?

AN FIDES EFFICIAT VT Chriſti caro ſit uiuifica. Cap. 51.

HOc etiam à tua ſententia me remoratur ac hæſitare facit: quod adiungis. *Carnem Domini ita demum eſſe uiuificam, ſi in ea fides tua recubuerit.* Hac in re oſtendere mihi viſus es, ad nutriendum, carni Domini fide vim præberi. Nam niſi eius carni, tua fides adfuerit, tuo iudicio non erit viuifica: Rurſus quum dicis, *Poſt inſitionem non ſolùm t-ſuccum ab oliua trahere, ſed ex tua natura in eius naturam demigrare*: Si nulla tibi inter hanc inſitionem & Cœnæ manducationē interceſſerit differentia, animaque tua ſola, in Cœna nutriatur, hanc in Chriſti carnis naturam, ſolam demigrare docebimur, atq; corpus noſtrum à vite reuulſum, alimentoq; deſtitutum, areſcere neceſſariò: vt in ignem, ſecundum verbum Domini mittatur: Ex his rebus coniecturam cœpi, te non ex animo hanc inſitionis prędicationem feciſſe, quanuis tanta elegantium verborum

borum congerie, hanc adornaueris. Quod si dixeris inter eam quæ in Cœna, & Baptismo fit cõmunionem, hoc interesse, quòd in Cœna animæ pascantur, in Baptismo corpora inserantur, derogas catechismi tui doctrinæ, vbi doces.

Eam esse in Baptismo corporis Christi communionem, quæ in Cœna fit: hoc excepto quòd in Baptismo in parte fiat, in Cœna, plenissimè.

Sed dicendum esset potiùs, in Cœna in parte eam fieri: in Baptismo plenissimè.

SI NATVRAE CARNIS NOstræ in Christi naturam transitione, nequitia extinguatur, fieri non posse, quin libertatis deprauatio extincta sit.

Cap. 52.

IN tua Doctrina offendi hoc quoq; nomine, quòd intellexerim opinionem esse tibi, *Vbi noua creatura efficeris, uitium naturæ carnis tuæ, & nequitiam extingui ac melioris uitæ nouitatem tibi suscitari*: Ad hanc sententiam adhæsi, velut insperato ac improuiso oppressus casu. Qui ex Ecclesiæ scriptoribus naturam nostram in Christo renouari ac reformari enuntiauerunt, hac ex re, in spem emolumenti noui, nos quoque erexerunt;

runt;fidem fecerunt, voluntatis libertati nos restitui,cuius libertatis in Adami peccato iacturam fecimus: Tu verò sempiternas ac implacabiles inimicitias eis indixisti gerisq́;,qui in eam sententiã descenderint. Legi quibus verborum contumelijs Pigium exceperis,eumq́; qui prædestinationis tuæ necessitate expulsus à te est: Eo in opere patefacis, quàm felici, locupleti,ac artificioso te ad conuicia ac maledicta ingenio natura effinxerit: te tamen vrgere non desinã,causamq́; exquirere, si in Christo, naturæ tuæ nequitia ac prauitas extincta & profligata sit,cur non desinis tam iniquus esse ac prauus, vt seditionibus ac factionibus rempublicam agitare non etiam desinas: an te dicemus natum ad summam extremamq́; generis humani perniciem,vt propter prædestinationis necessitatem, ad sanitatẽ redire nequeas,sed tibi bene agendi libertatem à naturæ tuæ prauitate ac nequitia ereptam esse? Mirum est, si in Christo demutatus sis,si eius naturam indueris, ex eo viuas ac subsistas, quonam malo non sis tuæ libertati restitutus, vt possis resipiscere,ac bene agere: mirum est quomodo carnis tuæ naturæq́; vitium ac libertatis deprauatio,

Dionysius de Ecclesiast. Hierarch. de Eucha.

prauatio,cùm naturæ tuæ nequitia protrita ac peſſundata non fuerit. Altè ſanè effodit animum meum hæc cogitatio, ſed ingenij acie eò penetrare non potui, vt comprehenderem cur libertatis ſeruitutẽ,peccandiq; neceſsitatem, à naturæ tuæ nequitia diſcludas, vt in naturæ nequitia profligata, hæc libertatis deprauatio non contineatur.

CARNEM CHRISTI NATVRA *ac decreti neceßitate mortalem non fuiſſe,quæ peccato contaminata non fuerit.*

Cap. 53.

QVum affirmarem, à carne Domini ſecundum Irenæi ſententiã, nobis cauſam,ſemenq; æternæ gloriæ promitti,non ſolùm quòd in Chriſtum incarnatum crederemus,ſed quòd eius carne nutriti fuerimus corporaliter,viſus ſum blaſpemias locutus eſſe. *Quo modo(inquiunt)te in hoc blaſphemiæ uolutas cœno, ut terreſtri elemento, ac materiæ creatæ,uim uitæ attribuas? non (inquiunt)carnis ſubſtantiæ,ſed ei cuius caro templum eſt, uitam ac gloriam acceptam referamus* . Produxerunt tuos in Ioannem commentarios: vbi auctor es, *Hoc minimè in Chriſti carnem competere ut uiuificet, quæ per ſe non eſt immortalis?*

Non obstare tamen quamuis hæc uirtus aliunde proueniat, quin aptè competat in eam hic titulus, quòd caro eius ueluti canalis uitam, quæ in Deo Patre residet: ad nos diffundat: atq; hoc sensu dicatur uiuifica, quòd uitam, quam aliunde mutuatur, nobis communicet: Communicare uerò intelligis, non motu aut corporea manducatione, aut substantiarum mixtura, sed quòd fide carnem morti datã amplexeris, ac in ea fides uestra recumbat, hancq; esse manducationem uestram, cuius os ac uentriculum fidem esse doceas: His dictis fidem meam de tua impietate exauges, ac efficis, vt credam, non alia tibi diuinitate Christi carnẽ esse præditam, quàm qua tuam Eucharistiam metiris, vt vsu ac distinctione, non diuinitatis infusione diuina sit: eaq; ratione viuificationis titulum ei competere, quasi titulo tenus Christi caro sit viuifica. Vt singula quæq; membra tuæ doctrinæ excuteremus: primũ considerauimus an diuina Christi caro fuerit mortalis. Ego adductus Euãgelij auctoritate professus sum Christũ Dei Filium immortalem fuisse, in huius religionis probationẽ, tuis hoc obie-
1.Cor.5. ci testimonium: Sicut per vnum hominem
» peccatũ, & per peccatũ mors in hunc mun-
» dũ intrauit &c. Hinc pronuntiaui, carnẽ hu-

manam

manã morti non antè obnoxiã fuisse, quàm admissum fuerit peccatũ, sed gratia immortalẽ extitisse: Quũ ergo homo, suo peccato immortalitatis gratia exciderit, Christus qui peccatũ non fecit, nec est inuentus dolus in ore eius, qui de Spiritu Sancto conceptus est; ex virgine peccati cõtagione nõ polluta, quam natura vitã habuit, hanc dici non debet esse aliunde mutuatus. Hoc probat Ioannes, si hunc de hoc docentẽ audiamus: In verbo, inquit, vita erat; & verbum caro factũ est, id miraculi, cùm virgo concepit, certũ est euenisse. Verbum enim successit loco seminis viri, vt virginis coagulũ in Christũ formaretur: ita tamen, vt vtraq; substantia integra remanserit, vt quod ex Spiritu est, sit Spiritus, quod ex carne, caro. Quũ ita habeat, necesse est & carne immortalem fuisse. alioqui vnde putas mortis necessitatem in verbũ incarnatum, à peccato integrum irrepsisse, vt aliunde vitam mutuari debuerit? si dixisses Christum hominem immortalem quidem genere fuisse, quia peccatũ non fecit, verbumq; caro factum est, sed carnem eius viuificationis virtute præditam non fuisse, nisi verbum caro fieret, ferri potuisses: scio enim carnem à se

non viuificare, ſed propter viuificantem Spiritum id poſſe, quamuis ſubſtantia ac genere immortalis fuerit, propter verbi vnionem, & ob peccati (vt ita loquar) carentiam: ſed vtrumque negas, & immortalem genere ac à ſe fuiſſe viuificationis facultate præditam. Tui hoc me telo pupugerunt: *Si caro eſt uiuifica, mori non potuit: At Chriſtus ſub Pontio mortuus eſt, ergo mortalis.* Scio mortuum fuiſſe, ſed nego neceſsitate naturæ id accidiſſe: non mori enim poterat ſi voluiſſet, quemadmodũ & Adamus non mori poterat, ſi voluiſſet non abuti libertatis arbitrio: ſic quamuis Chriſtus mortalis non erat vi decreti, ac mortis ſententiæ in Adamum latæ, potuit tamen vt homo mori aſſumptis ſibi noſtris infirmitatibus, ac peccatis, vt quod ſibi mortis malum peccato plaſma pepererat, propriæ vitæ damno, plaſmatis opifex detergeret, ac præſtaret: ſed vt Deus non ſolùm mortem non guſtauit, ſed à ſe corpus Sanctum ac diuinitate plenum viuificauit.

AB ADAMI CREATIONIS *exemplo Chriſti natiuitatem à mortis neceſsitate immunem fuiſſe.*

Cap. 54.

VT

VT carnis Christi immortalitatem clarius ostenderemus, quum Paulus dicat Adamum exemplar Iesu Christi fuisse, ab Adami generatione, casuq́; hanc approbaui: Adamus absque viri semine, manu Domini formatus est, ex terra virgine, integra & incorrupta, nondum enim pluerat Dominus super terram, nec eam erat operatus homo. Nullá ergo vitij necessitatem contraxit à Parentibus, vnde in mortis malum incideret: sed nec adhuc mors erat, quum insufflauit in Adami faciem spiraculum vitæ, & factus est in animam viuentem: vitalis ergo effectus est gratia, ac homo quia gratia viuebat antequã vlla mors esset, vitam à Deo habens, poterat non mori ad imaginem Dei creatus, præditusq́; voluntatis arbitrio, ne qui ad Imperium factus erat, seruili necessitate contra voluntatem obstringeretur. Ne tamen naturæ suæ elatus præstantia, exemplo diaboli, in Dei contemptum illaberetur, sed vt haberet in quo virium suarum faceret periculum, arborem illi Deus ostendit, à qua abstinendum esset, mortis in eum lata sententia, si dicto audiens non fuisset. Si ergo in eo, quod sibi à Domino præscriptum fue- *Gene. 2.*

rat, mansisset, nec à Domini mandato decli nasset, liber à mortis periculo, vitā in æternum producere poterat: sed neglecto Domini mandato, in mortis necessitatem incurrit, quæ posteritati, mortis natura effecta est, vt quod patri propria voluntate acciderat, filijs fieret naturale ac necessariū. Habemus imaginis creationem, superest vt expressam imagine veritatem, cum ea cōferamus. Christus Dominus noster, verbum Dei absq; virili semine ex Maria, id est, terra virgine non solùm verbo, sed verbum caro factum est: vt nullum à parentibus peccatum attraxerit, vnde in necessarium mortis iniret interitum: Quum igitur exemplar Iesu Christi, immortalitatis beneficio fuisse præditum docuerimus, vt si non peccasset, in suam posteritatem eam traijcere potuisset, æquum est, vt quē imago futurum enuntiauerat, vitalem quoq; eum fuisse asseramus, vt si non abusus sit libertate, non mori potuerit.

CHRISTVM NON MORTVVM *fuisse, quòd naturæ necessitate mortalis fuerit, sed quòd mori uoluerit.* Cap. 55.

QVidam tuorum in auctoritate tua nixus obiecit. *Me grauiter peccare in ea similitu-*

militudine, quæ est ad Mariam Virginem, cum terra, è qua sumptus est Adamus, quòd Maria ex uoluntate uiri q; concubitu concepta, ab originis peccato non fuerit integra, terra uero ex origine non corrupta extiterit: addiecit sibi uideri opus omnino fuisse ut ita eueneret, si sordes nostras, ac peccati naturam à Christo elutam esse statuamus: non enim potuisse sordes nostras, in sua substantia detergere, si ab eis ac à natura nostra, peccati liber, ac immunis fuisset: Quamobrem sententiam nostram, nulla ratione subsistere, quum profiteamur Christum, substantiam nostram apprehendisse, quod dici nostra non debeat si nostra non sit, id est, à peccati natura immunis: hanc ergo quum à peccati natura uindicamus, ostendimus nostram non fuisse. Addebat se tamen fateri, quamuis natura peccati affectus fuisset Christus: nullum unquam in se peccatũ admisisse, sed diuinitatis uiribus adiutum, naturam superasse, neque suam sententiam huc spectare, ut Christum peccati reum faciat, sed carnis solius naturam accusare, quam moriens integritati primitiuæ restituit, ut in eum credentes, puritatis à se partæ, faciat participes: Hanc religionem non esse nouam, fuisse aliquando in Sorboniana schola disputatam passimq; per Italiam à fratribus Dominicanis defendi. Hac specie nonnullos in tuam sententiã conuertit, vt

 putauerint

putauerint carnem Christi, immortalem non fuisse, aut esse viuificam; Ego porrò ad huius dicti confutationem, ea ipsa quã obiecerat, vsus sum sententia. Si (inquam) mortalis à natura fuerit Christus, & mortis necessitate decubuit, is non à se ipso animã suam posuit: nõ pro nobis, sed pro se mortuus est; non potuit enim vna morte, suæ naturæ eluendæ, ac nostris sordibus satisfacere: Ioannes Baptista id etiam præstare potuisset. *At (inquit) dici non debet carnem nostram induisse, si peccati natura immunẽ induerit*; Hæc obiectio ex malè perspecta ratione, profecta esse mihi visa est; potuit. n. & nostram induisse, & non peccatricem tamen: nostra enim esse potuit substantia, nõ culpa, aut peccati natura: nam nostrã induens suam illam fecit, suamq; faciens non pecca-
„ tricem. Is enim (vt inquit Apostolus) eua-
Rom. 8. cuauit peccatum in carne, & alibi & simili-
„ tudine peccati eum fuisse prædicat, confirmans eam fuisse in Christo naturam sine peccato, cuius natura est in homine peccatrix & mortalis: Quantum ad Mariæ integritatem attinet, error ille Hueticus, iam tam multos annos ab Ecclesia damnatus est, vt mihi mirum sit, vos audere nunc, obductam

ductam tanto tempore cicatricem refricare, nisi sit vobis animus, omnes quæ post Christum fuerint hæreses, in vnum manipulum colligendi, vt huius auctores effecti, nomen præ cæteris omnibus insigne vobis faciatis. Nó magni miraculi fuit res, Virginem à Filio Dei in matrem electam, à communi conceptionum lege exemisse, eamq; in vtero præseruasse, vt ipsa dignum Deo fieret habitaculum: Nulla sanè dicendi copia mihi persuadebitur, vt credam terram, è qua plasmatus ast Adamus, quæ matris Adami iusti figura fuit, ei fuisse puritate disimilem, quam figuraret.

CHRISTVM PECCATA NO-*stra ad crucem tulisse, non quòd is natura esset pollutus, sed eo modo quo Hircus Pontificis imprecatione pollutus, peccata populi deferret in solitudinem.*

Cap. 56.

HAEc dicens à nonnullis alijs exceptus sum, qui ijsdem de rebus, diuersis tamen armis instructi, in contentionem me reuocarunt: *Quum (inquiunt) arbitraris, peccatum (dum carnem induit Christus) euacuatum fuisse, qui fieri potest ut peccatum euacuatum cruci*

 suffixerit

suffixerit? quod non est tolli non potest.

Hoc telum scuto hostiæ pro peccato declinaui, docui hostiam in sacrificium offerri non debuisse, quæ non fuisset diligentissima Pontificis inspectione immaculata, integraq; cognita, ac probata: qua re legitimè confecta, atque deinde oblata sine maculis hostia, lege præscribi, vt Pontificis
Leuit.16. imprecatione, ipsa peccatis populi inquinaretur, ac in peccatorum expiationem mactaretur: demum extra castra igni consumenda exportaretur: Ea figura Christũ pro peccatis nostris sacrificandum propositum fuisse: Proinde vt hæc impleretur figura, necessariò, absque vlla qualicunque peccati macula, Deo Patri se Dominum pro nobis obtulisse: alioqui non legitimũ sacrificium futurum. Quum ergo scriptura hunc peccatis nostris obnoxiũ fuisse prædicat, vt Psalmo 29. Circundederũt me mala quorum non est numerus, comprehenderunt me iniquitates meæ, alijsq; pluribus locis, planum fieri, non à carnis substantia ac natura, sed eo modo ab iniquitatibus nostris fuisse comprehensum, quo Hostia immaculata, peccatis alienis, post ob-

oblationem, Pontificis imprecatione ac execratione obstricta erat. Hoc & manifestius in Hirco emissario perspici: non enim fuisse inane spectaculum, distinendi aut decipiendi populi causa, celebratum. Post- "
quam (inquit scriptura) Pontifex emun- "
dauerit sanctuarium, & tabernaculum, *Leui.16.*
tunc offerat Hircum viuentem, & posita "
vtraque manu super caput eius, confitea- "
tur omnes iniquitates Filiorum Israel, & "
vniuersa delicta ac peccata eorum, quæ im- "
precans capiti eius, emittet illum per homi "
nem paratum in desertum, quumque por- "
tauerit Hircus omnes iniquitates &c. Pla- "
num est, Hircum affectum execratione, à "
populo conuulsum, ac in perditionem *Tertul. ad-*
emissum, significasse Iesum Dominum, fla- *uersus Iu-*
gris, colaphis, omniq; ignominiæ genere *dæos.*
affectum, Sacerdotum ac magistratus sententia damnatum, populi ferentem iniquitates, extra castra, id est, extra portam ac Ecclesiam immitti oportuisse: Igitur quum ad emisionem ac ignominiam similitudo conueniat, necesse est eam quoque in oblationis, execrationis, ac peccati ratione conuenire, vt antè emissus extra portam non fuerit Christus, quàm sese

immaculatum post tabernaculi sanctificationem obtulerit: péccataq; nostra ac populi, sua ipsius imprecatione susceperit. Hoc enim Hircus non immundus (vngulã enim findit ac ruminat) significabat: Et quum Pontifex precibus suis populum sanctificaturus, in Hirci viuentis caput, populi deuoluebat iniquitates, indicabat, quod se fecisse Dominus ostendit, dicens. Et pro eis sanctifico me ipsum; non enim suo nomine egebat sanctificatione, sed eorũ quorum laturus erat iniquitates: Præterea Hircus coccino circundatus, extra castra vi emissus, ostendebat Christum indutum purpura, extra castra ad supplicium raptũ iri: Illis in rebus, quum tanta conformatio intercedat, vt ea solennitas, compositio passionis, non eius figura videatur, errare docui qui credant, Christum naturam carnis peccatricis, carni suæ inhærentẽ cruci suffixisse, sed sibi assumptam eo modo, quo Hircus emissarius à Pontifice peccatis affectus erat, in id oblatus: Qua in re probari etiam Christum, se pro nobis obtulisse, antequam fieret holocaustum, aut à nostris iniquitatibus comprehensus esset, ne tum se obtulisse videatur, quum peccatis ac sordibus

dibus esset inquinatus: Hæc videbantur sufficere ad euertendam tuam de Christi mortalitate opinionem, atq; eorum furorem compescendum, qui putent Christum non potuisse peccata nostra expiare, si caro eius peccato fuisset immunis: sed tanto nostræ religionis odio tenebantur, vt ne oblationem sui corporis in Cœna Dominum fecisse confiterentur (quum tamen inficiari vererentur eum in crucem peccata nostra tulisse) naturam carnis eius accusare potiùs quàm nobis assentiri voluerunt.

CARNEM CHRISTI ESSE *uitæ facultate præditam & uiuificam.*

Cap. 57.

HIs rebus expeditis superfuêre, qui hoc Ioannis loco, Sicut Pater habet vitam in semetipso, sic & dedit Filio habere vitam in semetipso, defenderent: *Filium uitam non à se, sed dono, eam habere: quùmque dono habeat, dici oportere, eam essentiam quæ corpori uitam dederit, esse uiuificam, non eam materiam, quæ uiuificata sit:* Hanc obiectionem hac consideratione explicandam esse duxi, primùm vt quærerem, quæ sit differentia inter corpus Christi, & Filium Dei: vt intelligamus, an in corpore Filius Dei continea-

tur?

Ioan. 5.

tur: an verò Filium Dei esse solùm Verbum simplex considerarent, antequam incarnatum fuerit: vt seorsum à carne verbũ sit viuificum, atque vitam habeat in semet ipso sicut Pater: an verò compositum carnis & Spiritus, Filium Dei Christũ Iesum esse patiantur, vitamq; habere, sicut habet Pater: Si hoc faterentur, negari non posse, carnem ea pollere viuificationis virtute, qua polleat ac prædita sit diuinitas, quanuis in se & non à semetipsa carne polleat, sed in carnem transfusa sit vita, quum verbum caro factum est. Qui hoc inficientur, Christum soluere. Hoc cognito, considerandum esse, quid docuerit Ioannes pronuntians, Patrem dedisse Filio habere vitã in semetipso, sicut habet Pater: an ante incarnationem, an in ipsa incarnatione id euenerit, vt tunc quum incarnatus est, cœperit habere vitam in semetipso, an antè habuerit? Si antea habuerit, an intelligerent, ei vitam obuenisse per accidens, vt humano more genitus fuisset, antequam dono vitam haberet: an dedisse vitam & ab æterno genitum fuisse, vnam eandemq; rem esse, vt natura non dono vitam habuerit? Si naturâ vitam habeat Filius sicut Pater: aut

ipse

ipſe Pater non habet à ſe vitam, aut Filius hanc à ſe etiam ſicut Pater habere dicendus eſt. Quòd ſi à ſe vitam habeat, & Filij appellatione caro contineatur, errare qui à Spiritu carnem diſtinguant, vt ſeorſum à carne, filium Dei viuificationis honore afficiant, quòd à ſe caro vitam non habeat: non enim intereſſe quomodo caro ſit viuifica, modò eſſe viuificam fateamur ac credamus: cùm ſolui nō poſsit Chriſtus. Hanc autem eſſe viuificam planum fecit Chriſtus dicens. Qui manducat meam carnem, habet vitam: hanc verò non haberet, ſi extra carnem eſſet vita.

VITAE ESSENTIAM NOSTRAE *carni uerè & re ipſa ſeorſum à carne Chriſti dari nobis non poſſe quin ſoluatur Chriſtus.* Cap. 58.

HAnc ſententiam interpretatione tua adumbrarunt, quum autor es, *Carni Chriſti uiuificationis titulū aptè competere (quamuis per ſe non ſit immortalis) quòd ſit uelut canalis, per quē uita quæ in Deo Patre reſidet, in uos diffundatur.* Tu multus es in canalib⁹, ſed malè tibi coheres, in tua Inſtitutione, Spiritus Sanctus

In Ioan. c. 6.

De Cœna ar. 20.

Sanctus canalis tibi est, quo Christi carnis communio in te deriuatur: nunc tradis mu
Cō. 1. Ioan. tata sententia, *Carnem Christi esse tibi canalem, per quem uita quæ in Deo Patre residet, in te diffundatur.* Valentinus ille priuilegio hæreticus, virginem Mariam canalẽ fuisse somniauerat, quo cœlestis caro Christi ad nos descendit: Quoniam præter hunc, neminẽ legerim extitisse, quem hic canalismus delectarit, ab eius schola te putaui canales tuos deprompsisse, sed videamus quàm infeliciter. Iesus Christus se resurrectionem ac vitã esse pronuntiauit: Hunc ita loquentem non dubium est affirmasse, vitæ essentia, corpus suum esse præditum, nam ipse constabat terra, anima, spiritu, & filio Dei verbo æterno, quibus verus Christus perficitur: hocq; compositum, propter ineffabilem diuinitatis coniunctionem, esse vitã & resurrectionem, nõ autem verbum seorsum à carne, vt re ipsa eam vim habeat ad nostram carnem, quam habet compositũ. Si autem diuersum censeas, ac iudices dicentem, Ego sum vita, loquutum esse de verbo seorsum à corpore, vt interiorem & exteriorem filium Dei demonstres, sicuti Paulus hominem diffinit, quum tu huic
opi-

opinioni me ſcripturæ teſtimonio confir-
maueris, fieri poteſt vt fidem facias: Quòd
ſi te ab hac inſania declinaueris, atq; Chri-
ſtum vnum eſſe, duplici natura fatearis, ob
ſiſtere nihil video, quò minùs Chriſti car-
nem, vitam, non huius canalem eſſe certò
conſtituamus. Miror ſi alia res à vita, caro
Chriſti eſt, cur Iudæis exprobrauerit Mo-
ſes, eos die ac nocte vitã ſuam pendentem
vidiſſe, ſed non agnouiſſe, ſecundum te ca-
nalem ſolùm vitæ viderant pendentem.
Paulus inſuper non debuit dicere, Filium
ſe exinaniuiſſe, formam ſerui accipientem,
Dominum gloriæ crucifixum fuiſſe, paſ-
ſum in ſepulchro poſitũ, canalis enim glo-
riæ tibi in ſepulchro iacuit. Petrus itẽ poſt
Eſaiam lapſus eſt dicens, vitam è terra ob-
latam: canalis enim ſolus oblatus fuiſſet.
Tu igitur malè ſubducta ratione, videris
vitæ facultatem à carnis ſubſtantia eripuiſ-
ſe, quòd ſit ceu canalis vitæ, eiq; ideo titu- *In Ioan.*
lus vitæ inſcriptus ſit, quòd in eam creden
tes vitæ ſint participes.

CHRISTVM IN CARNE ADO-
randum eſſe. Cap. 59.

NEſcis quas nobis diſcordias tua hæc
traditio concitauerit, contra me tuis

obstinatè contendentibus, *Carnem Christi nulla esse diuinitate præditam, sed templum esse diuinitatis, ceu canalem: quamobrem omni diligentia cauendum esse, ne creatura, creatoris loco, templumq; pro diuinitate in ipso inhabitante adoretur*: Adeoq; res rediit vt Richerus scripto tradere non dubitauerit, *Non solùm nobis à corporis adoratione supersedendum, sed eos hæresis crimē minimè uitaturos, qui sibi necessariò Christum adorandum proponant: ueruntamen non peccare, qui Filium in Patre adoret, aut per Filium Patrem precibus adeat.*

PANIS SIMILITVDINE PRObari, *seorsum à corpore Christi carnem considerari non posse.* Cap. 60.

AD hos refellendos tuam ipsius doctrinam vsurpaui, tu doces: *Vi panis materialis augeri ac nutriri corpora, eoq; modo animas ali corpore domini in spem æternæ uitæ*: Secundum eam fidem, ex eis quæsiui, qua ratione vim panis, ab huius substantia reuellerēt, vt seorsum à substantia, vi & vigore panis illi vescerentur. Præterea si intellectu, vim alimenti à materia subtraxerint, an materia virtute sua spoliata, panis nomen seruatura sit? an verò à nutriēdi facultate, panis nuncupationem obtinuerit, vt ea euacuata ac ex-

exhausta, panis appellationem amittat? Sic quo modo fieri intelligerent, si à carne separetur vita quam statuis, vt ipsa caro nuda, corpus Christi dici posit? nam vt ex tua similitudine diximus, seorsum à panis materia, vis panis nec nutrit, nec panis ipse hoc nomen habet. Quemadmodum ergo seorsum à pane, vim nutriendi, corpus tuũ non percipit, sic nisi fallit tua similitudo, necesse est, vt in sacramento, anima tua vim vitæ corporis, ex ipso quocunq; modo percepto, suscipiat, non seorsum ab eo, quasi infusam aliunde: certũ est enim non minorem partem in corpore Domini, vitam occupare, quã vis alimenti in pane posideat: atq; vti, citra vim altricem, ac virtutem, panis integer considerari non potest, sic citra Dei Christi diuinam vitam, nec dignosci corpus posse, nec subsistere. Hinc sequi quod est à nobis suprà disputatum: Quum vis ac vigor nutrimenti, à natura pani sit insitus, vt in se nutriendi vim habeat, sic post incarnationem, carnem Christi viuificationis habere facultatẽ, vt eo modo (si re vera manducetur & spiritualiter non spiritu solo) det vitam æternam, quo panis communis temporalẽ, ex quibus ostendi, carnem

 Christi

Christi simul cum diuinitate, adorandum esse.

EO MODO CARNEM CHRIsti in se uitam habere, quo Adami caro in se mortem habuerit. Cap. 61.

HAEc mihi videbantur tuos posse comprimere, ne eorũ obstinatio longiùs progrederetur, sed sen entię tuæ reuerentia permoti, in nostra sententia non acquieuerunt, sed disputationem in hunc locum extraxerunt, vt de morte corporis nostri sermo esset ineundus. Huc vbi peruenissemus quæsiuerunt quę mihi esset de Adami generatione sententia: an per se mortalis fuerit eius caro, an aliunde mortem mutuata sit? Quumq; ostendissent à peccato non à carnis natura mortis infelicitatem in carnem erupisse: eos vicissim interrogare cœpi, vnde peccatum in hominem permanasset: Diabolũ huius auctorem accusarunt: tum quæsiui an Diabolus in Adami voluntatem imperium habuerit, vt ille à Diabolo ad peccandum inuitus subactùs fuerit, an propria voluntate à Domini præcepto se auerterit. Hoc postremum affirmantes, addiderunt. *Voluntatis libertatem, in anima, nõ in carne sitam esse. Quare carni non magis imputan-*

tandum fuisse peccatum, quàm instrumento laudi aut uitio uerti debeat opus artificis. Inde probari, ab anima peccatum, mortemq; in carnem profluxisse: Ideoq; aliunde non à se, mortis detrimentum, uitæq; iacturam carni accidisse: Huc afferendum esse, quod auctore Paulo doceatur, mortale à uita absorptum fuisse, atq; per contentionem, uitam in salutem deuorasse, quod per contentionem, mors in interitum deuorauerat: ex quo credi oportere, eū in carne Christi, locum uitā obtinere, quem in Adami carne mors occupauerit: atq; uti aliunde in carnem Adami mors iuuaserat, aliunde quoq; in Christi carnem uitam peruenisse. His & similibus summo studio conquisitis argutijs, doctrinam tuam propugnabant. Adhæc responsi, propter peccatum, auctore eodem Paulo, mori corpora: non propter animæ voluntatem. Item vnumquemque sisti ad tribunal Christi oportere, vt referat propria corporis: non animæ solius: siue bonum siue malum, prout gesit. Item in Adamo morti nos esse obnoxios: Gestamus autem carnem Adami non animam. Item peccatum in mortali corpore regnare, non in anima: facta carnis mortificari oportere, non animæ. Sed vt paucioribus rem absoluerem, Negaui à vobis probari posse, ani- Ro. 8.

mæ fuiſſe tranſgreſsionem, è qua mors in mundum introiuerit. Sed hominis facti in animam viuentem: animamq́; carni ſic inſitam eſſe, vt penè ſit incertum, animâ'ne corpus, an corpus animam circunferat: tamq́ue carnem dici hominem poſſe, quàm animã: vnde peccatum (quod fuit cauſa mortis) tam ob deguſtationem corpori, quàm animæ ob concupiſcentiam attribui oportere. Denique Dominum auctorem eſſe, è corde cogitationes & voluntates (quibus homo coinquinatur) exire. Cor verò non animæ ſed corporis partem eſſe. Cæterùm expedirent, ſi caro à culpa remota ſit, ſed animæ ſoli imputari debeat peccatum, cur in ſimulacro carnis peccati (vt ait Apoſtolus) damnauit Dominus peccatum? Certè ſi animæ ſit peccatum, non etiam carnis, fruſtra carnem Dominus apprehendit, vt in carne damnaret peccatũ: ſatis enim erat in anima, animæ peccatum damnare. Item ſi animæ peccatum ſit, vnde vobis eſt peccatum originis, quum animam ab Adamo non habeatis? Tandem ſi à ſe caro mortalis non ſit: ſed ab animæ peccato, in eam miſeriam incideris, quare non eodem malo tua defungitur anima? vt ſit & ipſa mortalis?

Tertul. in lib. de Carnis reſurrect.

lis? mirum est hanc non mori, quæ carni, mortis ac perditionis causa sit & origo.

SI ADAMI CARO NON FVErit canalis, nec Christi carnem uitæ canalem esse posse. Cap. 62.

DIsputationis æstus in canalis examen nos retulit: Vt mihi probaretur caro Christi, canalis ac vasculi vice fungi: *Carnē à se insipidam, orbatamq; sensibus ostendebant, perq; se nihil uelle, nihil cupere, præstareúe nihil posse. Hanc ob rem non immeritò canalem, aut instrumentum dici debere, non autèm uitam aut uitæ partem, nisi continens pro contento accipiatur: unde intellectu facile fit, præceptum* Domini *de carne sua manducanda, non huc spectasse, ut proponeret carnis materiam ore uorandam, ceu uitæ essentiam, animæq; nostræ cibum, sed ad fidei manducationem nos uocari, uti ipse ea de re sermone à se instituto declarauit, his uerbis. Verba quæ loquutus sum uobis, spiritus & uita sunt, caro non prodest: neque ab hac fide deterreri debere, qui apud uetustos* Ecclesiæ *scriptores legant, carnem Christi esse uiuificam. Hanc enim ita esse uiuificam, si in ea fides nostra recubuerit, siq; fide resurrectionis testimonium complexi fuerimus: id est, si crediderimus Christum pro peccatis mortuum, resurrexisse, ut nos mortis ac resurrectionis suæ faceret*

participes, siq; crediderimus perinde carnem nostram à mortuis excitari posse, atq; eius caro resurrexit. Hæc fuit prædicationis eorum summa. Sed si hoc verū est (vt suprà diximus)
Io. ca. 20. Apostoli carnem in Cœna non gustarunt, nondum enim sciebant scripturam, quia oporteret eum à mortuis resurgere. Hos minori negotio refelli posse ipsis existimaui, si ijs armis vterer, quibus mecum decertauerant, vt me de sententia deijcerent. Primùm me recepi ad mortis similitudinem, de qua paulò superiùs est à nobis disputatum. Quum vestra confessione vita mortis æmula sit, eamq; in Christi carne partem sortita sit, quam mors in Adami corpore possedit: si vita in Christi carne residet, velut in canale, quo hæc in vos non contactu quidem, sed fide diffundatur, necesse est vt eo quoque modo mors, in Adamo resederit, caroq; eius fuerit ceu canalis, per quem mors in eius progeniem peruaserit, non contactu quidem, sed infidelitate, caroq; mortis non fuerit particeps, sed vasculum.
De Resurrect. car. Si ita habeat vnde accidit vobis carnis interitus? Canalis (vt à Tertulliano hac de re disserente didicimus) aliunde in vsum venit, extranea omnino, ac aliena materia est

ab

ab ea ſubſtantia, cuius eſt canalis, nec eius rei penuria cuius eſt canalis afficitur, nec eius plenitudine fouetur aut reficitur. Prę-tereà cùm canalem exhauſeris, ei non infers exitium; ita nihil ſentit canalis: nec ſi vera ſit tua ſententia, Chriſti caro ampliùs ſentire dicenda eſt, paſſa non eſt: Nec noſtra caro morte deberet affici, vbi ex ea effluxerit vita. At videmus morte carnē noſtram deſtrui ac corrumpi, qua è re docemur, illam canalis aut vaſculi nomen malè ſuſtinere, ſed mortis eſſe participem.

QVEMADMODVM MORS ADAmi *citra carnem eius, ad nos peruenire non potuit, ſic ſeorſum à carne, uitam Chriſti in nos infundi non poſſe.*

Cap. 63.

QVoniam intellectu non poſſum aſſequi, quomodo ſeorſum à carne tua, mors ex te, in tuam ſobolem infundi poſſit, gratum mihi facies, ſi hoc nobis ſecretū retexeris, vt intelligam, ad eam rem, carnis contactum nihil valere. Sed ſi huius dubitationis nullum exitum inuenias, nec poſſis oſtendere, mortem frui carne tua canalis vice, ſed inhærere carni, carnemq; mortis participem fieri: vt ſimilitudini tuæ re-

linquatur locus, ediſſere, cur caro Chriſti non ſit vitæ ea quoque connexione particeps, vt nec à vita, caro deſtitui, nec ſeorſum à carne re vera, vita infundi in vos poſſit, ſed vti ſine corporeo miniſterio, mors è carne tua, in filios tuos non poteſt erumpere, ſic ſine ſacramento, actioneq; corporea, vita Ieſu Chriſti in vos re ipſa diffundi nõ poſsit, vt ſi carnis materiam, ad mortificationẽ eſſe neceſſariam dixeris, carnis quoque Chriſti ſubſtantiam (vt re ipſa viuificet, ſicut Adami mors occidit) non minùs eſſe ad viuificationem neceſſariam profiteàr. Præterea vti caro noſtra, ex eo quòd peccatrix exiſtat, morti obnoxia fuerit, ſic carnem Dei Chriſti, quæ à peccato integra ſit, interitum videre non potuiſſe, ſed à ſe immortalem fuiſſe, reſurrectioniſq; facultatem à Spiritus cõmunione ſuſcepiſſe.

CARNEM CHRISTI AD VIuificandum non minorem habere facultatem, quàm ad iudicium habeat. Cap. 64.

APoſtolus propter ſubſtantiam diuinæ carnis, indignè manducatam, iudiciũ à nobis manducari docet, his verbis, Qui manducat Euchariſtiam indignè, iudiciũ

ſibi manducat & bibit. Si ſubſtantia indi-gnè manducata, edenti mortem pariat, atq; à ſe, abſq; alio adminiculo, hanc habeat inſi tam naturam, cur non erit hæc eadem à ſe vitæ facultate prædita, vt vitam conferre poſsit, ſpiritualiter manducanti? non quia bene credit qui manducat, ſed quia tali vir tute à ſe polleat caro. Reſponſum tuli. *Pauli teſtimonio ſententiam tuam confirmari, atque oſtendi, uitam effectum eſſe fidei, non carnis man ducatæ, carnemq; non ea uirtute præditam, ut à ſe uiuificet: ſi enim in carne ineſſet ea facultas, non poſſet edentis infidelitate retardari, aut impediri, ſed in quancunq; perſonã indifferenter uim ſuã exe reret, ac emitteret:* In huius rei illuſtratioñe ſanguinem crucis propoſuerunt, *Quo carni fices aſperſi, non autem purgati fuerint: Iudam hoc etiam teſtari, qui oſculo ac contactu carnis Chriſti, in deteriorem hominem euaſerit. Proinde fidei uitam, infidelitati mortem, non autem ſubſtantiæ tribui debere: uti manifeſtißimè confirmauit Dominus dicens, Spiritus uiuificat, caro non prodeſt quicquam:* Ne rem apertam non neceſſario ſermone tereremus, rogaui vt exponerent, quid docere voluerit Apoſtolus dicens, Chriſtum huic eſſe odorem mortis in mortem, odorem vitæ in vitam eundem ſemper

Inſt. ca. 20.

2. Cor. 2.

„ ſemper Chriſtum. Item lapidem offenſio-
1.Petr.2. nis, & petram ſcandali poſitum in ſignum
„ cui contradicetur, in ruinam & ſalutem
„ multorum. Prætereà vt quæſtionem hanc,
„ auctoritate tua decideremus, ad tuam ſanguinis cum vino ſimilitudinem, diſputationem noſtram retulimus: Tu doces: *Hac in re uinum cum ſanguine conuenire, eiuſq; figuram eſſe, quòd uti uinum confirmat ac lætificat bibentem, ſic ſanguinem hauſtum fide, animam lætitia perfundere.* Valeat hæc tua imaginatio: tantùm vt vini naturam conſideremus. Qui febre correptus, vinum biberit, mortem certiſsimam verum eſt hunc bibiſſe, quamuis aſſeras, vini ſubſtantiæ, naturam hanc ineſſe, vt refocillet ac exhilaret: Item Sol cui vegetandi facultatem attribuis, corrumpit ac enecat alieno tempore corpora irradians: vnde hanc naſci pútas differentiam? An iudicabis quas retulimus viuificandi, ac confirmandi facultates, ſoli, ac vino, à rebus quas afficiunt, obuenire? an in ſè has habere inſitas ac concluſas? Corpus mortuum odore tetro inficitur ac corrumpitur: an eam corrumpendi facultatem, à re mortua ſol tibi nanciſcitur? An verò hinc generari corruptionem concedes, quòd alieno

tem-

tempore solis calor cadauer attigerit? Certum est rei mortuæ in solem nullas esse vires: neque vinum lætificandi facultatem à potatore suscipere: sed à se, ac in se eã continere naturam, ac virtutem: sed virtutis naturæ differentiam, ab alieno vitio, aut valetudine deprehendi, ac dignosci: Sic sanguis quem tu vino figuras, vim ac robur viuificandi aliunde, hoc est, à vestra fide sibi non asciscit: nec amittit, quod ab indignis in interitum insumatur: Non enim cibus vim altricem attrahit à manducante, sed in eum agit, ac vim suam instillat. Si ergo vini substantiæ, sua inest natura, ac proprietas: non autem à potatoris fide proueniat: cur à sanguine Christi, cuius proprietatem cum vini proprietate comparas, vim detrahis: vt in se, atq; à se viuificandi facultatem minimè contineat: nisi credentis fides accesserit, tanquam ei vim sit allatura fides? Hoc si ita est, à fide vestra effectus vitæ, ac efficacitas diuinæ carni enascitur: ac contrà quàm fieri debeat, vos Christo fide vestra, eam vitæ facultatem datis, quam ab ipso accipere putetis.

IESVM

IESVM CHRISTVM NON ESSE nobis secundam uitæ causam, eumq; causam non habere, quum ante omnes causas genitus sit, Patri coæqualis & consubstantialis.

Cap. 65.

In Ioannem cap. 6.

TAndem ira magna de hac doctrinæ tuæ parte confliximus, qua doces *notandum tres uitæ gradus à te recenseri: Primum (inquis) locum obtinet uiuens Pater, qui est scaturigo, sed remota: sequitur Filius quem habemus ueluti fontem nobis expositum, & per quem uita ad nos diffunditur. Tertia est uita quam ab ipso haurimus. Nunc tenemus summam, qua Pater penes quē uita residet, procul à nobis distat, Christus quasi medius statuitur, qui est secunda uitæ causa, ut inde ad nos perueniat, quod alioqui in Deo lateret.* Vnicę vitæ in tres gradus distributionem ægrè admisimus, sed vbi id factum est, mirari cœpi, cur primum locum, non primum gradū obtineat scaturigo illa tua remota: & cui vsui hunc gradum destinaueris, quo per eum conscendi aut descendi oportere putes: an ad propatora aut bytum illum Valentini? Deinde quo interuallo Filius scaturiginem insequatur taces, an Patri secundus

dus vitæ gradus futurus eſt, per quem vita diffundatur? Si diffundatur ad nos, quis diffuſionem faciet, primus ne gradus in ſecundum? an Pater à primo in ſecundum gradũ vitam quæ in ſe ipſo reſidet, per Filium ſecundum gradum ad nos diffundet? An verò Filius idem ſecundus vitæ gradus, vitã quæ in Deo reſidet, quã à Patre accipit, in nos per ſe ipſum diffundet? Hoc ænigma tãta mihi obſcuritate propoſuiſti, vt cõtra hoc intellectum meum obtundam: deinde quum tertia eſt vita quã à Chriſto hauriamus, an tres vitas nobis obtendis, vt tertia ad nos vita hauſtu perueniat? ſed & verbũ hoc (haurimus) ingeniũ meũ torquet: ſi vitam diffundat Pater, aut Filius, quomodo hanc etiam hauriamus? agit qui haurit, patitur qui infuſionẽ ſuſcipit, quomodo in diſiunctis agemus ſimul & patiemur? Sequẽs oratio non minori mihi eſt difficultati.

Nunc tenemus ſummam, qua Pater penes quem uita reſidet procul à nobis diſtat, ſequitur Filius qui eſt ſecunda uitæ cauſa, Reſidere vitam penes Patrem, aut in Patre (vt ſuperiùs docebam) animo non poſſum comprehendere: ſi reſidet, id fit per accidens, vt vnum ſit Pater, alterum in eo vita reſidens: durus

certè

certè is mihi videtur ſermo: Quum Pater vitæ ſit eſſentia, dici non debuit in ſe reſidere, aut penes ſe: noua enim eſt hæc loquendi ratio: ſed etiam non aſſequor, quomodo diffundi ad nos poſsit per Filium, vita in Patre reſidens: præſertim quum ſe vitam Filius nuncupet: ſi is vita eſt & Patris eſſentia, quomodo ſe ipſum per ſeipſum veluti canalē in nos diffundet, vt propterea ſecunda vitæ cauſa dici poſsit? Omnia (inquit Ioannes) per ipſum facta ſunt,

Cap.1.

ſecunda vitæ cauſa, quæ in omnibus continetur, per ipſum facta eſt: Ergo is per ſe ipſum factus eſt. Sed ſi ipſe ſecunda vitæ cauſa eſt, tanto interuallo à prima diſtat, quantum inter primum & ſecundum intermitti poteſt ſpatij: eaq; proportione à Patre inæqualis erit, quæ eſt primi ad ſecundum, factus, non ab æterno genitus. Si dixeris de carne te intelligere, vt hæc ſecunda ſit cauſa, falſum eſt, ſi caro eſt veluti canalis, per quem vita in nos perueniat: non enim ſine verbo, vitæ cauſa eſſet caro. Et qui verbum à carne non excludet, fatebitur verbi incarnati, eam eſſe virtutem ac dignitatem quæ ante incarnationem fuerit. Clarifica me (inquit) ô Pater gloria quam habui

Ioan.17.

apud

apud te antequam mundus fieret : si ergo idem est qui ab æterno fuerit, & nunc nobis secunda vitæ causa sit ; quotam fuisse causam patri Adamo quum plasmatus est, iudicabis?

SI ADAMVS SECVNDA MORtis causa nobis non fuerit, Christum secundam uitæ causam non esse.

Cap. 66.

IN hoc argumentum, Apostoli sententiæ de Adami ad Christum similitudine, animum meum subijt recordatio : is docet eo modo mortem in nos ab Adamo permanasse, quo iustitia ac vita à Iesu Christo emanarit. Si ergo Adamus, è prima quadam causa, mortem in sobolem traduxerit, ipse nobis secunda existens mortis causa : aliqua in parte ferendus es, docens, è Iesu Christo, secunda caussa, vitam tuam effluxisse: sed si tibi hæc stat sententia, absolue nobis hanc dubitationem : vnde ad Adamum prima mortis causa progressa sit. Si à Deo irrepsisse contenderis, mali ac peccati causam constitues Deum : Si à diabolo ; voluntatis libertatem abnegabis : Si autem is sibi mortis causa peccato effectus est : prima non secunda causa dicendus erit : vt ergo simili-

bus similia conueniant, non tibi molestum esse debet fateri Iesum Christum, vitæ nostræ vnicam primamq; essa causam, carnemque non minùs vitæ esse participem quàm ferrum ignitum caloris sit particeps. Prætereà quum mors in Adami carne infixa radices egerit, inq; solam carnem, vires suas emiserit, non habes rationem, dum à carnis substantia, vitam Iesu Christi reuellis, ne hanc necessariò manducandam ad remissionem peccati, carnisq; nostræ medicinam proponamus. Iustinus martyr qui ob antiquitatem minimè tibi suspectus esse debet, quæstione. 44. Christianis proposita, dicit, carbonem quem propheta vidit immundis labris inhærentem, Dominicæ carnis significationem habuisse, quę conscientiam eorum qui ipsam edunt, ab omni scelere expiaret.

LIBRI SECVNDI
FINIS.

N. VILLAGAGNONIS ADVERSVS CALVINVM

Liber tertius.

SI VETVS TESTAMENTVM SANguine confectum exemplar noui fuerit, falsum esse Apostolos in nouo testamento sanguinem non bibisse.

Cap. I.

DEuenimus in verborum Apostolicorum de consecratione interpretationem, tunc nobis magnas turbas tua testamenti traditio excitauit. Tradis *Cœnam in uino, id est, in figura sanguinis institutam fuisse, non in ipso sanguine.* Atque vt propositum assequaris quum videas sine sanguine, nouum testamentum (exemplo veteris) confici non debuisse, testamento propriam eripis significationem, huic fœderis imponens nomen, in fundendo sanguine: Huius rei vini potum, qui in calice à Domino est in cœna distributus, signum fuisse doces, in eamq; rem, leictonem Euangelicam, exquisito verborum artificio detorques,

ques, vt ſtultitiæ ſuſpectos habeas, qui à te diſsideant. Ego ex eo numero eſſe non recuſo, ſed meæ ſententiæ rationem afferam, vt qui hanc lecturi ſint, quàm iniquus ſis
Cap.26. æſtimator dijudicent: Matth. Hic eſt ſan-
„ guis meus (inquit) noui teſtamẽti, qui pro multis effunditur. Tu verò. Hoc vinum eſt
„ figura ſanguinis mei, noui teſtamenti: cũ animo tuo non reputans, oſtendi à te neceſſariò, vinum in remiſsionem peccatorũ effuſum fuiſſe, niſi te à propria linguæ, dicendiq; lege eximas: atq; nos cum tua noua doctrina, ad nouam loquendi rationem reſcribas: vt ſubſtantiæ demonſtratæ, relatiuum proximè conſequens, ſeruire deſinat. Sed quæro ex te, credáſne vetus teſtamentum, noui teſtamenti exemplar ac figuram fuiſſe? Hoc ſi non negaueris, cuius rei figuram eſſe credis effuſum è cratere brutorum ſanguinem, quum à Moſe teſtamentum inſtitueretur, dicente, Hic eſt ſanguis teſtamenti, quod mandauit ad vos Deus? Ego me tam obfirmato, conſtantiq; animo fuiſſe, iam ab inita noſtra familiaritate, vitæq; conſuetudine, teſtificor, vt à me paſſus non ſim extorqueri, vt crederẽ, illum ſanguinem, exemplar huius non fuiſ-
ſe, qui

ſe,qui à Chriſto Ieſu diſcipulis eſſet in Cœna (nouo teſtamento) diſtribuendus, ſed verbo Domini, in hanc adductum me eſſe ſententiam,vt crediderim,Apoſtolos bibiſſe ſanguinem, non vinum, ſanguinis figuram: verbumq́; ſubſtantiuum, eſt, actiuũ, ac ſignificatiuum eſſe nō poſſe,vt rem non demonſtratam,id eſt ſanguinem ſignificauerit. Aut dicendum eſſe,Moſem, vinum non ſanguinem effudiſſe dicentem. Hic eſt ſanguis teſtamenti quod mandauit ad vos Deus: verbumq́; ſubſtantiuum apud eum, amiſſa natura ſua, in actiuum tranſiuiſſe: proinde ſi ſanguis erat,qui in veteri teſtamento dedicando è cratere effunderetur, probari ſanguinem quoque fuiſſe, qui in cratere à Domino, fuerit nouo conficiendo diſtributus,aut exemplar falſum fuiſſe: Non enim debuit ſanguis,ex quo vetus teſtamentum factum ac firmatum eſt,rem diuerſam, id eſt vinum figurare, vt in vino, contra exemplar,nouum teſtamentũ conſiſteret.

SI VINVM FVERIT QVOD IN *cœna biberunt Apoſtoli, nulla in re nouum teſtamentum ueteri reſpondere.*

Cap. 2.

QVamuis tamen hæc tã manifeſta ſint, vt citra inſaniæ ſuſpicionem impugnari non poſsint, tui hæc oppoſuère pugnantia. *Vetus teſtamentum exemplar quidem fuiſſe noui, ſed brutorum ſanguinem, huius ſignum fuiſſe, qui in cruce fuerit effuſus: quaſi poculũ (quod idem à Luca, Pauloq; nouum teſtamentum eſt in ſanguine) figuratum non ſit: quaſiq; teſtamentum ſeorſum à calice, figurari potuerit: aut quaſi craterem teſtamenti noui, nullum ſignum anteceſſerit:* Cæterùm ad eorum opinionem animum adijciens, ſi poſſem intellectu cõſequi, quo modo negato ſanguinis exemplo, nouum teſtamentum veteri reſpondere poſſet: fruſtra ingenium meum, eo labore exercuiſſe me reperi; ſed inueni vos, non ſolùm de teſtamenti celebratione, cum Eccleſia non conuenire, ſed nec de teſtamenti nomine. Præterea etſi vetus teſtamentum, ſine oblatione, ac ſacrificio, confici non potuit, video tamen vos, contumaciter teſtamento nouo oblationem eripere, ac negare. Item quamuis legis interdicto nunquam aditus in ſancta pontifici, niſi poſt oblationem ac ſolennes preces patuerit, tamen pontifici Chriſto, ſine oblatione fores aperitis, ac expanditis; denique tabernaculi ſanctificatio

nem,

nem, aspersionemq; sanguinis (quæ testamenti veteris erat ratio parsq; potissima) reijcitis, nihilq; in nouo testamento reliquum facitis, quod veteris testamenti memoriam nobis renouet.

SI IN CRVCE TANTVM, NON *etiam nouo testamento celebrando se obtulit Dominus, oblationem contra legem factam esse, cùm tunc esset peccatis nostris maculatus.*

Cap. 3.

SEd ne oblationem corporis repudiare qui viderentur, *Eam in sola cruce factam confitebantur, non prius incepisse affirmantes.*

Hoc recipere nolui, quoniam si hoc verum sit, contra legẽ id euenisse oporteat, nã extra portã passus est Dominus, id est, extra Ecclesiã: nec tabernaculũ sanctificauit, nec populũ, nec vasa testimonij aspersit, si in cruce tantũ oblationem factã fuisse credamus: eoq; tempore quo esset nostris peccatis maculatus essetq; in aliena potestate, damnatus sententia iudicis, quam necessariò supplicium sequebatur, eo loco vbi Hostias cremari, non offerri lege oporteret: êde nobis huius oblationis exemplum aliquod: Hircus exẽplar Christi, postquã fuit

populi peccatis contaminatus, offerri amplius non potuit. At teste Paulo, Christus Pontifex secundum ordinem Melchisedech sese obtulit immaculatum Deo: Id verò exemplo Hostiæ pro peccato factum oportuit, antequàm Hostia populi peccatis onusta, extra castra in ignem inferretur: deniq; antequam is esset in aliena potestate, exteriori pontificio munere fungi debuit. Nam pontificibus qui sui iuris non fuerint, sacrificandi ministerio, lege interdicitur. Hæc res Melchisedeci exemplo cognosci potest, qui sui iuris erat, quum Abrahæ obuiàm properauit, vt panem ac vinum oblatum à se, illi benedicens, impertiret. Hæc res testimonij loco à me sumitur, Iesum Christum, pontificio munere tunc functum esse, quum fratribus suis panem vitæ, vinumq́; vitis Sorech, bene precatus, porrexit: non autem eo tempore quo esset capite minutus, omnium nouissimus, vermis, & non homo, opprobrium plebis, execratio, atq; maledictum, cuius rei typus Melchisedech, qui decimas accepit, esse nō potuit: qui neque legitur aliàs vnquam pontificia vsus potestate, quam in panis & vini oblatione, dum Abræ benedictione

bene

bene precatus est, vt secundum eam functionem, de Christi oblatione ac officio iu dicetur.

SI CALIX TESTAMENTVM *quem biberunt Apostoli, figura fuit sanguinis, non solùm legem uiolauit Dominus, sed nouis figuris testamentum cumulauit.* Cap. 4.

ANimaduerti prætereà hoc à vobis peccatum admitti, quòd negantes testamenti sanguinem, non solum affirmetis Iesum Christum legem testamenti violasse, sed nouis figuris, testamentum nouum cumulasse: Si enim poculùm, quod idem nouum est testamentum in vino fuit, id est in sanguinis figura, Dominus testamento suo finem figuris non imposuit: sed in vino, figura sanguinis, testamentũ instituit. Nam teste Luca, Poculum est testamentum in sanguine. Rursus si sanguis veteris testamenti figura fuerit: eius, qui in cruce effusus est: mortis fuit figura, quæ non testamentum, sed ipsius fuit confirmatio, contra Pauli doctrinam. E qua hanc quoq; rationem excepi traditionis tuæ reprobandæ, quòd sanguis in cruce sit effusus in redemptionem nostram, vt qui vocati sunt, " *Hebr.9.*

T 5 pro-

promissionem accipiant hæreditatis: Sanguis verò testamenti, in remissionem peccatorum effusus fuerit, vt emundet conscientiam, ab operibus mortuis ad seruiendum Deo viuenti, vti superiori libro à nobis est demonstratum. Has res confundis, quamuis purgationem atq; reconciliationem oportuerit redemptioni anteuertisse, nam expiatio in vetere testamento facta erat, antequàm Hostia foras in holocaustũ, ac incendium importaretur. Vt traditioné tuam confirmes tui oblitus, sanguinis testamenti mentionem faciens, sanguinem vocas qui esset effundendus, tametsi in versione tua præsentem effusionem non inficiaris. Hic (*inquis*) *est meus sanguis, qui effunditur, non qui est effundendus*: Præsens enim tempus atque effusio, futuram non annuntiat ac proponit effusionem: nisi apud Paulum gratiarum actionis, ac benedictionis fractio, corporis in cruce fractionem prædicet. Hoc est, inquit, corpus meum quod pro vobis frangitur: mirũ mihi est, si non erat præsens sanguinis effusio, nullum ex Euangelistis extitisse, qui futuræ meminerit.

NIHIL ESSE DIFFERENTIAE *inter testamentum calicem, & testamentum in sanguine.* Cap. 5.

REplicas Lucam ac Paulum Matthæi ac Marci fuisse interpretes, quũ dixerint Hic est calix nouũ testamentũ in meo sanguine, id est fœdus in fundendo sanguine: Matthæumq́; ac Marcum affirmas noluisse sanguinẽ demonstrare, quamuis dixerint, Hic est sanguis qui effunditur, sed calicẽ, quẽ Lucas pro sanguine subiecerit: atq; vt lectoribus risum moueas, ac facetijs religionem nostrã eludas, ostendis calicẽ transubstantiari debuisse, si quæ trãsitio verbis Domini pronunciatis intercesserit: tua verba subiecimus. *Non dixit Christus, hoc est meus sanguis, sed hic est calix meus, ergo secundum eos, non modò uinum, sed materiam ex qua conflatus est calix, transubstantiari necesse erit in sanguinem.* Tu irrides Tertulliani argutias, at sanè affirmare non vereor has tuas, ad eas nihil attinere. Hæc legens, non potui tuum ingenium non admirari, qui tanta constantia confirmes, ad verba Domini addendũ esse nihil, ac detrahendum: tu tamen non solùm addere, ac corrigere audeas, sed non verearis mendacij Euangelistas infamare. Quid vanius, ac turpius Matthæo ac Marco ostendi poterit? si Dominus non dixerit, Hic est meus sanguis, sed hic est meus calix. Nullus

om-

omnium qui scripserint, Dominum affirmat calicem suum dixisse, sed Lucas ac Paulus, Hic calix nouum testamentũ, non meus calix. Alij duo quos arguis mendacij, Hic est meus sanguis, dixerunt. Præterea intelligere non possum, qua lege tibi liceat, secundum Lucæ Pauliq́; lectionem, Matthęũ ac Marcum interpretari potiùs, quàm secundum hos Lucam ac Paulum. Eodem enim iure credere mihi puto licere, Dominum nõ dixisse, Hic est calix, sed hic est sanguis, quo tu dixisse confirmas, Hic est calix meus, non, Hic est sanguis meus. Sed vtrunque à Domino dictum, eundem habere sensum credo, cùm nihil interesse videam, inter testamenti sanguinem effusum in remißionem peccatorum, cuius meminit Matthæus, ac Marcus: & sanguinem, in quo est testamentum, quem etiam Lucas ac Paulus, effusum attestantur, vt omnes præsentem effusionem indicarint, atq; ex eo bibisse Apostolos. Non minùs ergo à Luca ac Paulo sanguis testamenti, quàm à Matthæo ac Marco designatus est, licet alijs verbis. Hac autem ratione non eisdem verbis Paulum ac Lucam vsos fuisse iudico, vt ostenderent testamentum confectum fuisse in san-

ſanguine, quem in Cœna potando perfundebat Dominus, quemq́ue eundem potum dabat Apoſtolis, in vicem eius, quem Moſes in teſtamento vetere conficiendo effudiſſet, ac ſparſiſſet: hoc tibi eſſe nouum non debet, quum in Epiſt. ad Hebræos, pro *Hebr.6.* eo ac teſtamentum in ſanguine, ad Corin. dixit, hunc vocet teſtamenti ſanguinem, dicens, qui teſtamenti ſanguinem pollutum *Hebr.13.* eſſe dixerit: Item paſtorem magnum ouiũ in ſanguine teſtamenti: In quo teſtamento, " oues ſuas paſtor pauit ſanguine. Vt minùs perſpicua ſit Apoſtolorum ſententia, ne poculum pro potu accipiatur, ſed pro vaſe: calicẽ expoſuiſti ποτηρίῳ ſignificari, qđ non improbarem, ſi in cæteris rebus vulgaris êditio hac te afficeret reuerentia, vt ab ea te nunquam auerteres, ſed in omnibus ferè locis hanc faſtidis: ex quo coniecturam feci, te calicem poculi loco ſuppoſuiſſe, vt oſtenderes, non potuiſſe poculum in diuinam tranſire ſubſtantiam; quin vaſis materia etiam tranſiret. Appello viros in lingua græca peritos, vt inter me, teq́; diiudicent, num rectiùs ποτήριον poculi, quã calicis voce exprimetur, omneſq́; linguæ Latinæ præceptores, vt decernant nunquid

poculum,

poculum,tam potum,quam vas ſignificare poſsit: vt apud Virgilium, Aulai in medio libabant pocula Bacchi : vaſa libata non fuiſſe ſed pocula certum eſt: Item, Pocula ſi quando ſæuę infecêre nouercæ. Item Cicero, quum apud Verrem indultum potationi, ac conuiuas ad bibendum maioribus poculis inuitatos prædicaret: Poſcunt (inquit) maioribus poculis : quum ergo Theologi, poculum affirmant tranſubſtantiatum, non, vt iocaris, neceſſe fuit materiam, ex qua calix conflatus eſt, tranſubſtantiari, ſed ſolam potionem, vt ſit teſtamentum in ſanguine, non in vino: eiuſq; teneat locum, quem ſanguinis aſperſio, in vetere teſtamento tenuerit. De cætero in ſententiam tuam animum intendens, admiratione ſum affectus maxima, quòd te viderim, tã grauiter de viris Eccleſiaſticis queri, qui ſanguinem Chriſti optimam Cœnæ partem, magno noſtro malo eripuiſſent. Nam hæc ad vos iniuria nihil pertinet, qui de ſanguinis præſentia, fidem Eccleſiæ derogatis: nihil enim vobis denegarunt quibus vinum in Cœna porrigatur. Huc te credo charitas, noſtriq; miſericordia cõpulit, vt tam vehementer te noſter cruciaret dolor: aut cũ homo ſis, humani à te nihil alie-

nũ esse existimans, aliena curare negotia, eaq́; quæ ad te nihil attinent, in animum tuum induxisti.

CREATVRAS INSENSIBILES *à Christo citra suam iniuriam fuisse benedictas.* Cap. 6.

OBstupui quum tui discipuli Dominũ negarent ad creaturarũ sanctificationem, vsum fuisse benedictione, aut gratiarum actione: sed hanc actionem ab eo factã fuisse, antequam panem discipulis distribuendũ sumeret. Cuius rei gratia te à vulgari versione disidere ostendebant, ac vertere participiũ λαβὼν 2. Aoristi, quasi finiti præteriti significationem habeat. Primùm verò εὐχαριστήσας præteriti plus quã perfecti: Hæc tua sunt verba: *Sumpto Iesus pane quũ benedixisset, fregit.* Vt huius rei rationẽ intelligerẽ ad tuam Harmoniã à tuis reiectus sum vbi doces, *Quum finis priori conuiuio à Domino fuisset impositus: actas esse de more gratias. ut his quandã præparationẽ & transitũ faceret, ad repurtandũ mysteriũ: Sic finita Cœna sacrum panem & uinum gustauerunt Apostoli, quia prius experge facta eorũ fuit securitas, ut toti ad tam sublime Mysterium attenti essent.* Huic doctrinæ nouæ & inauditæ, nouo item, & inaudito artificio

lectionem Euangelicã accommodas. Marci præcipuè quem dixisse manifestum est, λαβὼν ὁ ἰησοῦς ἄρτον εὐλογήσας ἔκλασε. Hunc locum, contra omnem rationẽ ita vertis: accepto Iesus pane quũ benedixisset, fregit: vt Dominum panem prehendisse, postquam benedixisset, ostendas: id est postquam gratias (vt tibi videtur) egisset. Sed quum vnũ Aoristum per ablatiuum absolutum efferas: nihil esse causæ video, cur verbo plus quam perfecto, sequentem enunties. Si id tibi licere contenderis, non tamen video, cur contrà atque scripserit Apostolus, contextum orationis interscindas, vt ab eius sententia recedas. Si dicere potuisti, accepto Iesus pane, quum benedixisset, fregit: non tamẽ per veritatem dicere tibi licuit: accepto Iesus pane quum benedixisset: sed ex Apostoli sententia, potiùs tibi dicendũ fuit: acceptum Iesus panem fregit, quum benedixisset: vt ostenderes panem à Domino benedictum fuisse: Aut ne in fuci suspicionẽ incurreres, vulgarem versionem sequutus, dicere debuisti, accepit Iesus panem, & benedicens fregit: vt creaturam benedictio respiciat. εὐλογέω verbum actiuum est, accusatiuum casum regens, tamen vt pro-

propoſitum obtineas,illi ſuam actionem demis,& ad neutrum abſolutum hoc redigis, dicens ſumpto pane quum benedixiſſet, quid ergo (bone vir) benedixiſſet. Tecum in animo tuo reputa, an hoc loco id ferat linguæ Græcæ ratio ac proprietas. *Ais Matthæum, & Marcum uſos quidem fuiſſe benedictionis uoce. Sed in calicis mentione deinde eos ſui dicti fuiſſe interpretes, cùm gratiarum actionem ſubijciunt.* Sic quamuis verbis conceptis benedictionem expreſſerint, non tamen rei alius, quàm gratiarum actionis in mentem ſibi veniſſe doces: Sed falsò affirmas, eos in calice gratiarum actionem ſubdidiſſe, quum calicis nullam mentionem habuerint, ſed ſanguinis: Sententiam tuam Lucæ teſtimonio confirmas, qui in panis Sanctificatione gratiarum vtitur actione: Hic tandem eſt tuæ commentationis exitus, vt ſuadeas benedictionem, non aliud quàm gratiarum actionem ſignificare: & vbi ſcriptura benedicendi vocabulum vſurpet, in gratiarũ actionem veſtrum animum intendi oportere. Ego verò in alia ſum prorſus ſententia: nego εὐλογεῖν vllo vnquam loco cùm accuſatiuum caſum regat, εὐχαριστεῖν ſignificare, niſi vtriuſq; rei vnum eſſe ſenſum, & ſi-

gnificationem intellexeris. Sed contrà vbi εὐχαριστέω accusatiuo casu iungitur, pro εὐλογεῖν capi debere: vti apud Lucam & Paulum ἄρτον εὐχαριστήσας. Vt tamen ab hac sententia tuos discipulos abducas, ostendis hunc Aoristum neutri absoluti tenere locum: neq; casum vllũ respicere: sed qui linguæ Græcæ vsum aliquem habuerint, cõprobabunt hanc dictionem λαβὼν, Matthæo non magis panem respicere, quàm εὐλογήσας, nisi hũc in alia quàm fuerit Lucas, fuisse sententia docueris. vt tamen hoc tibi testatius esse possit, lege qua voce sit vsus Lucas apud

Cap. 24. Cleopam, panem fregisse Dominum enarrans: λαβὼν, inquit, τὸν ἄρτον εὐλόγησε: pro eo ac ἄρτον εὐχαριστήσας, in Cœna ante mortem expresserat: lege qua Marcus vsus etiam sit voce, vbi pisces paucos à Domino benedictos fuisse in turbarum alimoniam demonstrat, dicens καὶ εἶχον ἰχθύδια ὀλίγα εὐλόγησε αὐτά. E quo probari potest benedictionem, ad panem pertinere, atque gratiarum actione, benedictionem significari, ostendiq; contrà ac doceas, creaturas insensibiles, citra Christi indignitatem fuisse benedictas. Paulus in poculi mentione, manifestissimè hanc absoluit dubitationem, Poculum vocat bene-

ctionis quod benedicimus: sic vbi gratiarum actione, sacratum vinum Matthæus & Marcus prædicant, benedictionem Paulus memorat: quo auctore contrà atq; tibi videatur, gratiarum actione, benedictionem enuntiari, propugnare poterimus.

AB IPSIUS DOCTRINA CALuini probari necessariò, Christum in Cœna corpus suum obtulisse, atq; sacrificium, id est, missam priuatam approbari.

Cap. 7.

QVum tu creaturarum benedictione nobis interdixeris, mysterium Cœnę tandem, panis porrecti manducatione concludis, vt nihil Dominus Apostolis faciendum aliud quàm panem, vinumq́; capere, manducare ac bibere præceperit, omissa corporis oblatione, & consecratione: quãobrem religionis nostræ cultores, magni ac nefarij criminis reos facis, *quòd ex ijs unus se à reliquo cœtu separans, priuatim Cœnam peragat: Quid enim (inquis) minus consentaneum est, quàm distribui inter omnes panem, & seorsum ab uno uorari?* Sed si Cœnæ institutio non aliò pertineat, quàm vt manducetur manu prehensus panis, non vt fiat corpus,

ac offeratur, fateor ſtultiùs dici nihil poſſe, quàm corpus ab vno ſeorſum edi, de quo inter ſe omnes participaturi ſint: Id enim non eſt cibum communiter diſtribuere, ſed furari. Veruntamen ab orthodoxis edoctus ſum, Cœnæ longè alium eſſe vſum, atque tu nobis ſuadeas: non huius enim ſolius participationis effectus eſt, ſed & ſacrificij pro populo; id etiam è tuo ſermone ſuperiori colligi & iudicari poteſt. Affirmaſti *tibi probabile eſſe Chriſtum, more uetuſto, in ſacro Cœnæ conuiuio libaſſe: quod ſolennem ſcias in ſacrificijs libandi ritum, à ſanctis patribus obſeruatum fuiſſe: unde illud Pſalmi* 116. *Calicem ſalutis accipiam, & nomen Domini inuocabo: atq; aliter à Domino conuiuium quàm libando celebrari ritè non potuiſſe.* Quum ita habeat, oſtendis in libationis antiquæ locum, dominicam libationem ſucceſsiſſe: quunq; ritè peragi non potuerit conuiuium, niſi more veterum libauerit Chriſtus, Cœnæ conuiuium, ſacrificij conuiuium fuiſſe neceſſariò confiteris. Quum ita ſit, videamus quando antiqui libauerint. Hoc non niſi poſt Hoſtiæ pro populo oblationem, & ſolennes preces, factum fuiſſe palàm eſt. Quòd ſi Diuini conuiuij, ad ſacrificorum conuiuia ſimilitudo

tua

tua falſa non ſit,ac libatio oblationi ſucceſ ſerit,Hoſtiam quoque,ante Cœnæ,ſacrificijq́; conuiuium, oblatam eſſe à Domino demonſtras,ac comprobas. Itaq; dici non debet Dominus, ſacrum Cœnæ conuiuiū inſtituiſſe, niſi poſtquam more veteri, ſecundum legem, rei in conuiuium inſumptæ, præceſſerit oblatio, de qua re omnes inter ſe participarent,vt vnus panis, vnum corpus efficerentur omnes. His rebus cognitis conſideremus à quo Hoſtiæ frangendæ,inter antiquos fieret oblatio, Ego à te me ſpero conſequuturum, vt fatearis, ſolius pontificis id fuiſſe munus,non diſcumbentiū omnium cuiuſq; generis, quamuis ab eſu ſacrificij nulli repellerentur. Quum ergo offerendi munus ſit ſolius ſacerdotis, atque rei oblatæ conuiuium,ritè peragi ne queat, niſi prior libauerit ſacerdos: quum ſecundum legem id pro viuis & mortuis fecerit Pontifex Chriſtus, qui id faciunt qđ ipſe in ſacro conuiuio fecerit,errare dicendi non ſunt.Hoc ergo exemplo,vnus in Eccleſia omnium nomine offert Deo: libat ſuo nomine, præſentibus qui ſe probauerint,participandam Hoſtiam diſtribuit: vt quiſque ſibi ſumat,edatq́,, non ille pro om

 nibus.

nibus. Quod si mandatum Domini, vniuersumq́; Cœnæ mysterium, ad manducationem solam, non etiã ad sacrificium restrinxeris, mysterij dignitatem labefacis, & conturbas: Non enim manducatione possunt communicantes, sacrificij ritè fieri participes, nisi (vt sacrorum adimpleantur solennia) oblatio cum precibus antecesserit: Quum ergo quod fecerat Dominus, idipsum in sui memoriam faciendum esse iusserit, eius rei nihil putauit esse à suis prætereundum, ac omittendum Quambrem qui inter nos vice fungitur Pontificis, Simulac benedictione sacrum facit corpus, solus offert, manducatq́; oblatum, nisi ad mensam accubuerint alij, qui velint Hostiæ fieri participes.

CORPVS IESV CHRISTI HOminibus non offerri, sed nec distribui, nisi sub speciebus. Cap. 8.

QVum à te fit oblationis mentio, nonnulli ex tuis discipulis existimarunt, tibi de oblatione cum Ecclesia conuenire, sed orationis tuæ progressus docet, te longè aliam habere sententiam. *Hisdem (inquis) verbis docemur qualis in Cœna oblatio tradita sit: Christus iubet suos accipere, ipse est igitur solus qui*

qui offert: quod ergo Papistæ offerre se fingunt, à contrario auctore profectum est, & certè mira est anastrophe, ut mortalis homo dum Christi corpus accipere iubetur, sibi eius offerendi partes arripiat. Huc vsque nunquam sanè in animum induxi meũ, vt putarim esse hominem in literis versatum, qui in hanc quam capis partem, offerendi significationem verterit. Si Deo soli oblationem in sacrificiũ fieri debere non inficieris: quî putas Deũ Christum, suum corpus mortalibus Apostolis obtulisse. Sed si putas panis fuisse substantiam, quam Dominus manu illis porrexit: quomodo tibi excidit, vt dicas, Dominum iussisse suos, corpus accipere? Tuo iudicio solum panem acceperunt. Sacerdotibus, vitio vertis, quod offerre id se fingant quod accipere iubeantur: qua in re, hos idem offerre, quod manu capere enuntias. Quum secundum te, is erat panis quẽ accipere iussi sunt Apostoli ac manducare: non ideo hunc offerentes, corpus offerre se sed panẽ fingebant, aut tu corpus eos manu accepisse, non figuram vel inuitus confiteris. Ego equidẽ fateor Iesum Christũ Dominum meũ, Apostolis distribuisse manducandũ corpus, pro eis Deo Patri in

Sacrificium à se datum: atque ad huius exemplum ac præscriptum, eiusdem corporis oblationem à sacerdote fieri, distributionemq́;, si qui velint sacrificij esse participes: hoc tamen vocas in controuersiam, quamuis dicas corpus eos accepisse, ac reprehendis quasi Diabolicum inuentum: Vt ergo inter nos de hoc constare posit, consideremus quid Lucas docuerit dicẽs: Hoc est corpus meum quod pro vobis datur: Hoc facite in mei memoriam: A Christo pontifice donum offerri nobis debuisse non negas: nam auctore Paulo, pontifex
Hebr. 5. assumitur vt offerat dona & sacrificia pro populo: sed ad quem donum dirigatur, videris in quæstionem vocare.

Iesus (inquis) docuit quibus offerret quum dixit accipite: Ego verò hac in re à te longissimè dissensi: institi Dominum docuisse, ei rei, quam proponis, porrectionis nomen rectiùs conuenire: porrigebat enim, ac manducari iubebat corpus, quod pro sumentibus dabatur; adeò vt cum porrectione oblatio concurrerit: Ergo tibi dicendus fuit Dominus docuisse, à quo, & quibus distribui debeat corpus Deo in sacrificium oblatum, ab eoq́; porrectum, qui pontificio munere

munere fungitur: postquam prior secundum legem libauerit. Quam rem in eo impleri viro, eaq́; in re video, quæ à te, tanta animi offensione damnatur. Præterea fieri non potest, vt sacrificij in Cœna effecti sint Apostoli reuera participes, nisi post oblationem Hostiæ, hæc illis manducanda distributa sit, vti Paulus docet. Videte Israel secundum carnem, nunquid qui Hostias edunt, participes sunt altaris? Erratis ergo quum fide sola, non adhibita manducatione, eius rei vos putetis fieri participes, quã adhibita fide, manducari necésse est, vt communicantes ea de re participent. 1. Cor. 10.

EX PRONOMINVM NATVRA *demonstrari, corpus Domini Apostolis porrectum fuisse manducandum, non eius figuram.*

Cap. 9.

SI animum ad actionem, verbaq́; Christi appulerimus, facilè fiet vt erudiamur, an à sacerdote fieri debeat corporis oblatio, de quo sint participaturi communicantes: Accepit Iesus panem, benedixit ac fregit, deditq́ue eis dicens, Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur. Attende, pro vobis datur, inquit Lucas: Cui ergo? Deóne Pa-

tri in oblationem ſacrificij? igitur dedit eis, pro eis quod tum dabatur Deo Patri in ſacrificium munus. Præterea ſubijciens: Hoc facite in mei memoriam, quid faciendum tuo iudicio mandabat? Quocunque te verteris, huc tandem tibi conſiſtendum ac conquieſcendum eſt, vt ſinas pronomen (hoc) propriam ſignificationem retinere: Huc vbi te demiſeris, non fiet, quin à Domino dicente, Hoc eſt corpus meum, fatearis aliquam ſubſtantiam demonſtratam eſſe: eamq; ipſam, quæ pro ſumentibus dabatur: Hoc cognito conſidera quid præceperit Dominus adiciens, Hoc facite: Contendo, hunc non aliam rem faciendam demonſtraſſe, ac imperaſſe, quàm eam quæ à ſe pro nobis dari teſtaretur: exigit enim pronominis demonſtratiui ac relatiui proprietas, vt hoc ſtatuamus ac credamus. Si ergo velis ſubſtantiam quæ demonſtrata ſit, fuiſſe panis: inane fuit panis faciendi mandatum: Fruſtra enim faciendum panē pręcipiebat Dominus, qui iampridem factus eſſet: Quum ita habeat, rem nouam faciendam curabat: quam ergo? mea eſt ſententia vt è pane corpus quod pro nobis datur, in eius incarnationis memoriam faciendum im-

imperauerit. Hoc tamen in animum tuum non potes admittere, vt è pane faciendum corpus præſcripſerit: ideoq́; ſuades mandatum, ad hanc vnam myſterij partem pertinere, accipite & edite panem ſignum figuramq́; corporis mei, omiſſa ac reiecta à te benedictionis, ac oblationis actione. Sed à tua ſententia hæc me ratio demoratur: quòd ſi ſolam capiendi, ac manducandi, actionem remotiſsimam reſpexerit mandatum, non propinquiſsimam dandi pro nobis: Illud facite, non hoc facite, dicere debuit Dominus, ex pronominis natura. Illud enim antecedens reſpicit longius. Integram deinde Lucæ orationem animo nobis expendentibus, emerſit & noua difficultas, cum ſuperiore coniunctiſsima. Accepit Ieſus panem, gratias egit, deditque eis dicens, Hoc eſt corpus meum: inter vos conuenit, quam Dominus manu porrigeret ac demonſtraret ſubſtantiam, hanc panis non corporis diuini fuiſſe: hoc tamen approbans, nòn inuenio qui cum iungamus conſequentem orationis partem, Quod pro vobis datur: quin affirmemus quoque, panem pro nobis in mortem fuiſſe datum: nam relatiui natura

eſt,

eſt, vt proximum affectet, petatq; antecedens corpus. Quod ergo pro vobis datur, non poteſt non referri ad demonſtratam proximè ſubſtantiam, vt quidquid demonſtrauerit pronomē (hoc) ſimul datum pro nobis fuiſſe confirmetis,

APOSTOLOS FACIENDI *corporis & ſanguinis, atq; offerendi à Domino mandatum habuiſſe.*

Cap. 10.

HIs oſtenſis rebus in huius præcepti cōſiderationem, Hoc facite, nos reuocat oratio. In hac vt expoſuimus ſententia es, vt actionem non ſubſtantiam ſpectet mandatum, præterea hoc, non ſolùm in actionem intendi debere tuum iudicium eſt, ſed vt prætermiſſo antecedente, ac relatiuo proximo, ad remotiſsimā capiendi ac manducandi actionem dirigatur. Verùm cum reliquis cauſis, me quoque à tua ſententia vis, & natura pronominis repellit, quæ (vti ſuprà demonſtrauimus) poſcit, vt cum ſubſtantia propinquiſsima coniungatur: At quia tibi placet ad actionem referri, tantū apud me valet tua dignitas, vt hoc tibi donemus, modò ne pronomen (hoc) natura ac ſignificatione ſua exuas; ſi me ab hac

æqui-

æquitate non expuleris, non minùs libenter debes mihi concedere, vt Dominus, dicens Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis datur, hoc facite, de oblatione facienda mandatum dederit Apoſtolis: dari enim pro nobis, inſtans erat actio, ac propinquiſſima: At eodem quod à nobis ſuprà diſputatum eſt, noſtra recidet (ſi hoc admiſeris) contentio, nam pariter ſubſtantiam corporis fieri demonſtrabis: dari enim non poteſt corpus Chriſti pro nobis, niſi fiat priùs à natura enim non habet panis, vt ſit corpus Domini: ſed prece myſtica fit nobis: vti docet Auguſtinus aduerſus Manichęũ, quum eam coleret, quam tu propugnas, opinionem. Tam arcta ergo copula, inter ſe corporis effectio ac oblatio cohærent, vt à ſe diuelli non poſsint. Cyprianus ſolenni benedictione, verborumque pronunciatione, creari quotidie corpus, ſanctificari, ac benedici diuidiq; docuit in Cœna: Hoc probato, ſacerdos verbo omnipotenti facit corpus, atque offert, vt mandato Domini pareat: Verùm quoniam ex hominum te iudicio ác auctoritate exemeris: tecum de Apoſtoli ſententia congrediar, vt oſtendã, mandatum Apoſtolos habuiſſe corporis faciendi:

Lib. 20. ca. 13. aduerſus Manichæos

In Cœna.

faciendi: Calix (inquit)benedictionis quē benedicimus nónne communicatio sanguinis est? Benedici poculum sine actione non potest: agit enim qui benedicit, fitq́; benedictum quod benedictionem recipit: Vnde sequitur, è vino sanguinem fieri alioqui calicis benedictio esse non potest sanguinis communicatio, sed vini. Quum ergo vini poculum, adhibita benedictione fiat sanguinis Christi poculum: quid mirum est, si faciendi mandatum, ad demonstratam proximè substantiam applicuerimus: vt præscriptum esse à Domino iudicemus, corporis & sanguinis faciendi, ante quam manducetur ac bibatur.

TOTIVS DISPENSATIONIS *salutis nostræ memoriam in Cœna celebrari.* Cap. II.

De memoriæ celebratione fuit deinde nobis negotium: Fratres tui ad pasionis tantùm memoriam, dictum Domini cogebant ac coarctabant: vt nihil extra pasionem, memoria celebrandum edixerit Dominus: ego contrà contendebam, vim inferri verbis Dei, neque sic ea capi oportere, quasi præter pasionem nihil esse memoria repetendum prȩscripserit, sed secun dum

dum veterum ſententiam, memoria corporis, incarnationé, omnemq́; ſalutis diſpenſationem contineri, reſurrectionem, atque aduentum. Adhuius rei confirmationem vſus ſum Gelaſij tui teſtimonio, quo tu Franciſci Regis aſſenſionem tibi concilias: Certè (inquit) imago & ſimilitudo corporis & ſanguinis Chriſti in actione myſteriorum celebratur: Sed ſi paſsionis ſolius memoria eſt, non corporis faciendi: non poteſt Gelaſij ſententia ſubſiſtere. Audi ergo quomodo corporis ſimilitudinem, cũ myſterio Cœnæ conferri poſſe intellexerim. Angeli nũtio, virgo Maria ſalutata, & benedicta, Spiritu Sancto in ipſam ſuperueniente, eamq́; virtute altiſsimi obumbrante, de Spiritu Sancto concepit, & verbum caro factum eſt: Sic verbis Chriſti Dei, ab ipſomet pronunciatis, panis & vini creatura benedicta, fit corpus ac ſanguis Domini. Item caro Chriſti, infuſione diuinæ eſſentiæ diuina effecta, vt in ea inhabitet plenitudo diuinitatis corporaliter, deſiuit eſſe communis. Ita tamen vt nihil eorum quæ homini accidere ſoleant, immutatum ſit, ſed peccato excepto, remanſerit caro in ſuæ naturæ proprietate; id eſt, acciden-

tibus:

tibus: Sic panis, infusione diuinæ essentiæ, impletur Spiritu Sancto, atq; transitione in diuinam substantiam, desinit esse panis, sed fit corpus diuinum, tantùm vt nihil earum rerum quæ pani accidunt, immutetur, sed remaneat in naturæ suæ proprietate, id est, proprijs accidentibus. Hæc memoria est corporis, quæ panis consecratione nobis obducitur: Insuper oblatione corporis & sanguinis consecrati, ac mutati, Christi agni mors annuntiatur (auctore Paulo) donec veniat. Lege enim, oblationem in sacrificium, necessariò mors insequitur. Hostiæ sacratæ fractio, ac manducatio, mortem etiam approbat. Prætereà spes reditus, quam nobis excitat Paulus, donec veniat Dominus, resurrectionis fidem facit: Hostiam enim cæsam, nisi reuixerit, redire nō posse cōpertum est. His auditis rebus, Apostolis tuis in mentem nihil venit, quo me ab hac fide deturbarent.

DE SANGVINIS EFFECTIONE *mortisq; nunciatione.*

Cap. 12.

SVccessimus in huius verbi biberitis considerationem: similiter (inquit Paulus) & poculum postquam cœnauit dicens, Hoc pocu-

poculum nouum testamentum est in sanguine meo, hoc facite quoties biberitis in mei memoriam. Quid (inquit) facietis in Christi memoriam? An putas Paulum docuisse, vt quoties sitis extinguendæ gratia, biberent Christiani, mortem Domini annuncient? Huius hæc sanè non potuit esse sententia, aliud ergo faciendum edixit: Præterea vis actiua huius verbi biberitis, aliquid bibendum poscit: non potest absolutè capi: quid ergo bibetis? nunquid poculum sanguinis, virtute Spiritus sancti, in Christi corporis memoriam effectum? Hoc sanè rationem habet. Nam paulò pòst subijcit. Qui calicem Domini bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit: sanguinẽ ergo in sui memoriam, Apostolis faciendum Dominus imperauit, antequã hunc biberent. Huius rei rationẽ exponit Apostolus dicens: Quoties enim biberitis hoc Domini poculum, mortem Domini annunciatis: nisi ergo adhibita benedictione poculum, vi Spiritus Sancti (vti verbum caro factum est) in Christi memoriam efficiatur, huius potu, mors Domini non annunciatur: Sed quare potu facti sanguinis, factiq; corporis manducatione, mors an-

nunciatur, non potiùs vita quæ manducando fouetur ac producitur?

Id ei non erit intellectu difficile, qui ex superiori capite didicerit, quis sit calix Domini, & qua ratione id nominis habeat: quęue mensa sit Domini. Vt Paulus ostenderet quomodo de corpore Domini secundum carnem participetur, Israelitarum obduxit
„ exemplum: Videte (inquit) Israel secundũ
„ carnem, nunquid qui Hostias edunt, parti-
„ cipes sunt altaris? Ergo non secus corpo-
„ ris erimus secundum carnem participes (nam de Spiritu fide participatur induitúrque non manducatur Christus) ac Israelitę secundum carnem essent altaris participes. Deinde vt sententiam suam dilucidiùs aperiret, addidit, Quæ gentes immolant, dæ-
„ monijs immolant, non Deo, nolo vos com-
„ municantes esse dæmoniorum: Hoc dixit
„ vt intelligatur sine immolatione, secundũ carnẽ, corporis communicationem perfici non posse: Confirmationis loco subijcit. Non potestis calicẽ Domini bibere & calicem dæmoniorum, non potestis esse mensę Domini participes & mensæ dæmoniorũ: Vtrumq; calicem vocat: si ergo calix dæmoniorum est, quia dæmonijs immolatus: calix

calix & Domini dici debet, quia Deo immolatus: Si mensa & altare dæmoniorum dicantur quia immolationi dicata: mensa item Domini, non alia ratione dici debet, quàm quia sacrificio dedicata: Non hæc ergo fuit Apostoli sententia, vt Calix Domini dictus sit, quia in alium vsum insumatur quàm communis: sed quia Deo immolatus. Nam auctore Hilario: Omnis cōparatio ad intelligentiæ formã præsumitur, vt id de quo agitur, secundũ exemplũ propositum assequamur. Ergo secundum propositum exemplum assequimur, Paulũ calicem Domini vocasse, quia Deo, sanguine litet Ecclesia, alioqui nihil esse potest ab exemplo proposito alienius: nulla enim sacrificij & immolationis, ad rem non immolatam ratio, ac proportio est. *De Trini. lib.8.*

Ab his dictis docebimur, manducatione corporis immolati, eiusq; potu sanguinis, eo ipso, mortem Domini annunciari: non quòd adhibenda verba sint, aut elaboratæ vestræ in eam rẽ conciones, sed quia impossibile sit Hostiam manducari, bibique sanguinem immolatum, quin oblatio, morsq; huius annuncietur: Verbũ καταγγέλλετε, quo vsus est Apostolus, huic sententiæ nos con-

firmare poteſt: eſt enim modi indicatiui & temporis præſentis, quo nobis indicauit Apoſtolus, eo ipſo (vti ſuprà demonſtratum eſt) ſanguinis immolati potu, mortem vel ab inuitis ac tacentibus quibuſcunque annuntiari: non ergo à Miniſtri concione, verbiſque pendet mortis annuntiatio, ſed ab ipſius immolationis potu ac manducatione.

Hinc contra tuam traditionem concludo, affirmoq; præcepto Domini, poculum ſanguinis, quo teſtamentum ſuum obſignauit Chriſtus, & cuius in Cœna eſt communicatio, inuocatione verbi fieri oportere antequam bibatur. Item huius non ſolùm ſecundum Spiritum, ſed & ſecundum carnem fieri à nobis communicationem oportere, nec aliter quàm corporis manducatione ac ſanguinis potu hanc fieri poſſe. Præterea eo ipſo vel à mutis mortem Domini annuntiari, quòd immolatus bibatur ſanguis: Quare nullo modo à vobis annuntiari certum eſt.

SI PANIS QVEM FRANGI*mus corporis Dnmini figura ſit, hunc non poſſe corporis eſſe participationem, ſed figuræ.*

Cap.13.

AN ſub ſpecie panis Chriſti lateat caro, ac ſub vini ſpecie, ipſius lateat ſanguis ex his Pauli verbis oſtendi poſſe iudico. Calix benedictionis quem nos benedicimus nonne communicatio ſanguinis eſt? panis quem frangimus nónne participatio corporis Domini eſt? Nulla ſanè poteſt ſecundum hoc, inter ſanguinis communicationem, poculumque benedictione ſacratum, intermitti differentia: nulláue inter corporis participationem, & quem frangimus panem intereſſe debet, ſed corporis participatio, eſt panis ipſiſsimus, vnaque cum poculo res, ſanguinis eſt communicatio: non figuratur: Ergo à panis, quem frangitis, ac calicis veſtri diffinitione, intelligemus, cuius rei ſit vobis communicatio, cuiúſue corporis participatio: Certum eſt vini veſtrum eſſe poculum: panemq; triticeum eſſe, eum quem frangitis. Quum ita habeat non etiã dubium eſt, non poſſe veſtram participationem alterius eſſe rei quàm quæ à vobis frangitur, contra Paulum à cuius ſententia diſsidetis, quia veſtra opinio in Eccleſiæ religione non acquieſcit, cibum poculumq; veſtrum, à corporis & ſanguinis Domini diſparatum diuerſumque eſſe ſtatuentes,

vmbram pro veritate amplexati.

PANEM NON MAGIS PARTI-
cipationis corporis figuram esse posse, quàm simus unius panis figura, de uno edentes pane. Cap. 14.

QVum ergo panem corporis participationem, ac poculum vestrum, sanguinis esse communicationem doces, quia harum rerum figuram ac symbolum, hasque duxeris res disparatas esse, id si in tuam gratiam admiserimus, euadere nō poteris, quin pro eo nobis dones, nos qui de vno pane participamus non posse vnum esse panem, sed huius signum ac figuram: ita enim nostra in corpus vnum reductio, figurari à te debet vti à panis fractione corporis diuini participatio figuretur. Nam Paulo de vno edentes pane, vnus sunt panis, vti qui frangitur panis, diuini est corporis participatio: verbum enim substantiuū, vtrobiq; suam seruat significationem: Sed Paulus à dæmoniorum calicis exemplo, Hostiarumq; manducatione comprobat: Calicem Domini non esse figuram sanguinis: Videte (inquit) Israel secundum carnem, nunquid qui Hostias edunt participes sunt altaris?

Hæc

Hæc autem ineptiſsima eſſet comparatio, niſi ſecundum carnem & ſpiritum ita corporis Dómini nó huius figuræ eſſemus participes, atque Iſrael, ſecundum carnem, & Spiritum, altaris fuit particeps: niſique ita ſecundum carnem & ſpiritum, Hoſtias noſtras non earum vmbras manducaremus, ac Iſraelitæ manducabant. Hoſtia ergo vel ſecundum carnem vtraque eſſe debet, non huius figura, aut ſolum ſymbolum, alioqui ab equis (vt aiunt) ad aſinos, ſimilitudo procederet: Igitur ſi figura eſt panis quem edimus, non veritatis corpus, hic panis, corporis non poteſt eſſe participatio ſed figuræ: nam huius rei eſt participatio cuius fractionem eſſe fatearis. Huic ſententiæ ſubiecta verba, omnem adimunt dubitationem. Non poteſtis (inquit) calicem Domini bibere & calicem dæmoniorum: Si ſecundum carnem ſymbolicus eſt Dominicus calix, ac ſymbolicè bibitur: ſubſtantialiter autem Iſraeliticus calix, altaris eſt participatio & bibitur: nulla (vel à ſtultiſſimo) ineptior duci potuit comparatio: Item non poteſtis menſæ Domini eſſe participes, & menſæ dæmoniorum: ſi nullam ſecundũ carnem habeat menſam Dominus,

dæmones autem menſam habeant & altare; quorſum hæc participationis menſæ à Paulo facta memoria eſt? Sed ſi hac in re mẽſæ ad menſam nulla ſit diſsimilitudo, nec calicis ad calicem differentia eſſe poteſt: Si ergo (vt ad propoſitum redeat oratio) calix Domini, figura ſit, non veritatis corpus, menſaq; altare non ſit: dæmoniorum calix figura erit etiam non poculum: menſaq; non altare, ſed altaris figura dici debebit. Atque Hoſtiæ manducatio, non altaris erit participatio, ſed huius rei figura cõtra Paulum dicenda erit.

CORPORIS PARTICIPATIONEM *per metonymiam pro ipſo corpore uocari.*

Cap. 15.

Hæc dicenti mihi noua emergit difficultas, participatio ac communicatio non conſiſtunt ſubſtantia, ſed in motu conſiderantur: nam participationis opus, motus eſt participantis; panis autem ſubſtantia eſt; nec propriè motus dici poteſt; non enim motus, ſed corporea res frangitur, vnde Paulus erraſſe dicendus ſit docens, participationem eſſe panem quem frangimus; Contra hanc difficultatem, tuæ metonymiæ

miæ præſidio rationem, noſtramque ſententiam præmuniui: iudicaui participationem à Paulo nó pro motu, ſed pro re cuius eſt participatio, acceptam eſſe, vt perinde dictum eſſe intelligatur, quum dixit Panis eſt participatio corporis, ac ſi dictum fuiſſet, panis eſt corpus cuius eſt participatio: & ſanguinis communicatio, perinde ac ſi dictum fuiſſet, Calix ſanguinis Domini res cuius eſt communicatio: vt pariter nobis neceſſariò tranſubſtantiationem prædicauerit Apoſtolus, ac deſitionem ſubſtantiæ panis, in carnem.

CIBVM ET POCVLVM GRAtiarum actionis & benedictionis nomen ſortiri per metonymiam, quòd ui benedictionis immutentur.

Cap. 16.

HOc exemplo panis & vinum aqua mixtum, Dei verbum percipiens (vt ait Irenæus) gratiarum actio corporis & ſanguinis Domini: non quòd euaneſcant ſubſtantiæ, in motumq; deſinant: ſed quia vi verbi grariarum actionis, ſubſtantiæ in carnem & ſanguinem tranſeant, per metonymiam gratiarum actionis nomen obtinuerunt: Quemadmodum exemplo à te propo- *Irenæus.*

ſito, circuncißio fœderis nomen habet, quia circuncißione fœdus initũ ſit. Iuſtinus Martyr εὐχαριστηθεῖσαν τροφὴν, id eſt cibum (vt ita loquar) Euchariſtiaſatum nominauit, & Irenæus creaturam in qua gratiæ actæ ſunt, alij cibum gratiarum actione conſecratum Eo modo, poculum eſt in ſanguine teſtamentum, non quòd in poculum dicatur teſtamentum tranſubſtantiatũ eſſe, ſed quia ſanguine ſuo Ieſus Chriſtus teſtamentum (vt docet Tertullianus lib. 4. aduerſus Marcionem) obſignauerit: Item Petra Chriſtus dictus eſt, non quòd in petram tranſmutatus, ſed quia eius virtute aqua ex petra efflu xerit.

Iuſt. Mar. in Apo. 2.

CORPORIS PARTICIPATIOnem *pro effectu capi non poſſe.* Cap. 17.

SI vt te hinc expedias, ad effectum ſuffugeris, veliſq; participationem corporis, pro participationis effectu capi; ad eas è quibus es elapſus anguſtias, effectus diffinitio te reuocat: is enim non eſt ſubſtantia: neç panis ſubſtantia eſt panis effectus, quamuis is effectus à pane procedat: nec ſanè de panis effectu inter nos participamus, vt vnus panis vnum corpus ſimus, ſed de ipſo pane participamus: Nam quia ſecundum carnem &

& ſpiritum vnus panis vnum corpus ſumus de vno pane, non de effectu itidem participamus. Præterea quoniam neceſſariò qui de vno corpore communicant,id ipſum efficiuntur,ſi de effectu eſt participatio,in effectum,non in corpus euaderemus, inque effectu maneremus, quum is in nobis maneret: nam qui manducat carnem meam, non dicit, effectum carnis,in me manet, non in effectu, & ego in eo. Ex his rebus concludo, participationem corporis per metonymiam, pro re cuius eſt participatio capi oportere: vti Euchariſtia, ac eulogia dicitur corpus & ſanguis Domini: vnamque & eandem cum pane qui frangitur rem eſſe:vt corpus Domini, deſinat, id ipſumque efficiatur. Præterea hoc miraculum, non ſola fide, ſed vera panis ſanctificatione benedictioneque fieri: vt ſine his rebus, corporis Domini participatio,ſanguinisque communicatio exiſtere non poſsit: Præterea hoc noſtrum myſterium, non ſolùm participationis ac communicationis finibus concludi ac contineri: ſed etiam ſacrificij,ſic vt panis quem frangimus,tam ſacrificium ac immolatio dici debeat, quàm, quæ à Gentibus dæmonijs immolatur,Hoſtia

ſtia dici poſsit: denique menſa dæmoniorum altare eorum eſt, ſic menſa Domini, huius altare dici debeat: Conſequenter errare qui panem noſtrum, id eſt corporis participationem, ſanguiniſq́; communionem, figuram, non veritatis eſſentiam nuncupant: ac profitentur ſacramentaliter, id eſt figuratè ſolùm, non ſecundum ſubſtantiam, aliena ſpecie, in Cœna obtectum corpus eſſe Domini. Nam qui figuratè ſolùm, non naturaliter ac ſubſtantialiter in ſacramento, ac ex Sacramento corpus ſe ſumere exiſtimant, re vera corpus ſe manducare dicere non poſſunt, ſed phantaſticè ac imaginariè: quod enim in figura eſt, verè realiterq́; eſſe non poteſt: Paulus etiam ſacrificium noſtrum his verbis oſtendit ἢ παραζηλοῦμεν τὸν κύριον: nam zelo affici non deberet Dominus ab honore diſsimili, ſi noſtra menſa non eſſet ſacrificio deſtinata, nec quereretur Paulus, quòd honorem Deo dignum, dæmonijs impertiremus: de menſa autem, non effectu animoq́; ſolo loquitur Paulus.

PER FIDEM HOMINIS SO-
lam abſq; corporeo miniſterio, nos in Chriſti carnem conuerti non poſſe.

Cap. 18.

TVi clientes nos ferre non potuerunt intelligentes, ſecundum carnē in Cœna, de Chriſti corpore participari oportere, mihiq́; illudebant quum exemplo Euæ ac Adami ex Pauli ad Epheſios ſententia noſtram copulationem intelligi debere cō tenderem ; Catechiſmiq́; tui ſacroſanctis verbis me ſummouebant, vbi doces: *Communionis noſtræ myſterium, Euangelij prædicatione, fide ueſtra interpoſita confici, reiecta corporali ſubſtantiarum coniunctione.* Hæc audiens ex illis quæſiui, hoc Sacramentum, tanto ſtudio à Paulo commendatum, eſſétne imaginarium: Eſſe negantes deinde interrogaui, quomodo id accidere arbitrarentur: Rurſus, vbi opera Spiritus Sancti, id fieri reſpōdiſſent: quæſiui, ſi ad hoc miraculum reuera nihil niſi Spiritū ac fidei manducationē attuleritis, quomodo Apoſtoli, ad quos nondum Dominus Spiritum miſerat, caro Domini effecti fuerint, aut quomodo vos caro ex eius carne, os ex eius oſsibus efficiamini, nunquid eo modo id credatis effici, quo verbum caro factum ſit? An verò ſine verbo, Spiritus in carnem veſtram effuſio, abſq; diuinæ carnis interuentu efficiat, vt caro veſtra in carnem Chriſti, locorum (vt

ais) interuallo à vobis distantem, inseratur, aut mutetur? Huius rei Apostolis tuis nullam rationem aut modum ineuntibus, ostendi neutrum horum accidere. Nam si eo modo, quo verbum caro factum sit, id est Spiritu, verboque intercedente, intellexeritis vos, carnem Domini fieri, erratis, Spiritus enim caro vestra potiùs fieret, vti verbum caro factum est, aut vos in Spiritum euaderetis, quo stultiùs ad corporis immortalitatem excogitari nihil posset: præterea ad verbum Domini, angelum quoq; eius, intercedere ad hoc miraculum oporteret, vti accessit ad incarnationem verbi: nam vix mihi persuadebo, hanc vim fidei vestræ à Deo tributam esse, vt posſit vitam Domini, re vera exiitentem in eius corpore, ad dexteram Patris sedente, educere vt simul absens à Cœna vestra sit substantialiter, & præsens spiritualiter, id est, non essentialiter & verè: nam Spiritus vitæ non est nobis à Christo sine carne sua promissus. Quum ergo à Cœna, diuinæ carnis præsentiam ablegetis, & proscribatis, effici non posse affirmaui, vt caro vestra cum ea coniungeretur, quam minimè contingat: nec obstare quòd per fidem ope-

rationis

rationis Dei, corpus Domini effici te posse putes absque corporea manducatione, sicuti per Baptismum in mortem, similitudini mortis complantamur & sepelimur: non enim magis operatur fides in sacramento corporis, quàm Baptismatis: & vti sine corporeo lauacro fides operationis Dei, non tibi præstat quod Baptismo consequeris: sic nec ipsa tibi dabit, quod manducatione consequi debeas. Prætereà adductus tuæ traditionis auctoritate, id accidere negaui posse: quum ad carnis diuinæ manducationem solas animas admittas, hinc corpora submoueas, ac expellas: quamobrem si Spiritus illa vestra manducatio, hanc vim conuersionis, aut vnionis secum habet coniunctam aut insitam: carnem Christi in animam inseri potiùs, aut animam in carnem eius existimarem: Item si huic opinioni tuæ diffisus, à manducatione animam cœperis excludere, atque in eius rei vicem, Spiritus infusionem introduxeris, spiritum vos fieri decet: nam auctore Domino ex Spiritu caro non nascitur, sed Spiritus. Hinc persuasum habeo vestram insitionem, aut corpoream coniunctionem, osiumque cum osibus

bus compositionem, esse imaginariam ac phantasticam, depromptam ab ideis Richerianis aut Platonicis.

His rebus examinatis, superest, vt quorundam Patrũ sententias excutiamus, quibus tui discipuli grauissimè nos ad eleuandam transsubstantiationis fidem, &ad tuam significationem asserendam, oppugnarunt.

Imprimis Irenæi (quòd eo auctore me plurimùm delectari intelligerent) auxiliũ accersiuerunt: sed suppressa ea doctrinæ parte, quam contra vos pugnare perspexerant, *Panis* (inquiunt) *communis percipiens uocationem* Dei, *fit* Eucharistia, *duabus rebus constans, terrena & cœlesti*. Ex his verbis Irenæũ docuisse coniectura prosequuti sunt, Eucharistiam verbo non mutatam esse, sed terrenam panis substantiam, integram manere, eamq; vobis indicare animæ vestræ, cœlestem cibum esse Iesum Christum. Sed vt huius coniecturæ vanitas appareat: integram viri sancti sententiam appingemus: hac lege, vt si velitis eius assentiri religioni, & doctrinæ, atque ex ea me expugnaueritis, sententiam obtineatis: Is Valentini refellebat Hæresim, carnis salutem abnegan-

tis,

tis, & animam carne Christi cœlesti in spem vitæ æternæ educari affirmantis.

IRENAEVS DOCET CORpora non animas ali carne & sanguine Domini. Cap. 19.

ILle verò ali non animas solas, carnē Christi & sanguine materiali, sed homines ostendit: vnde fieri non posse colligit, vt corpora videant interitum: Huius verba sunt hæc. Offerimus autē Christo, quæ sunt eius congruenter communicationem & vnitatem prædicantes, carnis & spiritus. Si Eucharistia diuinitate vacua sit, sed sola cōstet terrestri substantia, quomodo corpus Christi, re terrena, cœlestiq; consistere, prædicare poterit? earumque rerum vnitatem comprobare? Prosequitur. Quemadmodū enim qui à terra est panis, percipiens inuocationem Dei, iam non communis est panis, sed Eucharistia duabus rebus constans, terrena & cœlesti; sic corpora nostra percipientia Eucharistiam, iam non sunt corruptibilia spem resurrectionis habentia.

QVOMODO INTELLIGI debeat Irenæi de Eucharistia sententia. Cap. 20.

Y Vbi

VBi (inquit) panis perceperit verbum Dei, desinit esse panis communis. Ergo essentiæ diuinæ, infusione, ac perceptione, panis quod erat, esse desijt, resq́; noua factus est: Mutatur ergo panis, in id quod esse cœpit, atque hoc modo à priore substantia, in diuinam transit: vt vbi priùs sola terrena substantia constaret, post mutationem duabus substantijs, terrena & cœlesti consistat. Hæc autem terrena materia, qua post verbi perceptionem panis consistit, eáne est qua præditus erat ante ipsam verbi perceptionem? vt additione, verbique perceptione, nunc constet illa propria vetere natura, ei addita cœlesti? Si ita est, panis non desijt esse communis. Nihil enim accesione verbi, ab eo detractum, aut immutatum est. Sed communis existens ea creuit accesione. Quòd si hac tantùm ratione quòd creuerit, hunc esse communem desiuisse putetis, expedite mihi quomodo fieri posit, vt res prophana, id est panis materia, diuinitatem ferre posit, vt communione ipsius diuinitatis, diuina non efficiatur, sicuti caro, quæ ex Maria Virgine, diuina facta est. Hoc si probare non positis, Ecclesiæ aduersari desinite, docenti Eucharistiæ substantiam,

non

non esse panem, sed fieri diuinam verbi carnem.

VERBVM DOMINI CITRA *carnem uerbi, manducari non posse.*

Cap. 21.

SI Irenæum docuisse non intellexeritis, diuinam essentiam, in Sacramentum infundi, sed seorsum ab ipso, ab anima verbum comedi, vnà quum panem corpus manducat: delete, hoc vocabulum, duabus rebus constans. Nam si seorsum à pane, verbum Dei manducetur ab anima, Eucharistia eo ipso vacua, hoc non poterit cõstare. Si enim verbo constiterit, ipsum verbum, tam pars erit Eucharistiæ, quàm res terrestris: Addam quoque vos in blasphemiam maximam incurrere, si putetis ab anima vestra verbum vitamque, seorsum à corpore Domini manducari: Christum enim soluitis, atque animam vestram beneficio pasionis excluditis, quę non edat corpus passum. Caro enim non autem diuinitatis essentia, quæ in carne est, passa est.

SI EVCHARISTIAE SVBSTANtia non transeat in Diuinam, eam tribus rebus constare.

Cap. 22.

QVòd si verbi essentiam à carne non excludatis: sed corpus integrum in pane edi contendatis, eaq; ratione Eucharistiam corpore Domini constare dixeritis, quòd corpus Domini cum pane integro cohæreat, tribus rebus cõstabit Eucharistia contra Irenæum, propria terrena substantia, & corpore Domini duabus rebus constante, terrena Maria virgine, & cœlesti verbo Dei.

PANEM IN QVO GRATIAE *actæ sunt esse corpus Domini.*

Cap. 23.

VNa mihi res, documento est, Irenæum credidisse, panis materiam in carnem, vinumq; in sanguinem Domini mutari: quòd omnibus locis, corpora nostra ali, augeri, carneque & sanguine Domini subsistere affirmarit: vt loco paulò suprà à nobis enarrato videri potest. Quomodo autem „ constabit eis, cum panẽ, in quo gratiæ actæ „ sunt, esse corpus Domini, & calicem sangui„ nis eius, si non ipsum fabricatoris mundi fi„ lium dicant, id est verbum eius; per quod „ lignum fructificat, defluunt fontes, & dat „ primùm quidem fœnum, pòst spicam, dein„ pe plenum triticum in spica? Quomodo autem

autem rursus dicunt carnem iu corruptio- "
nem deuenire,& non percipere vitam,quæ "
à corpore Domini & sanguine alitur? Vir "
Sanctus panem corpus Domini non magis
significare , vinumque sanguinem asserit,
quàm in remedium immortalitatis, vero
corpore & sanguine Domini, nostra corpo
ra consistere aliq; doceat.Paulò pòst, ergo, "
aut sententiam mutent, aut abstineant offe- "
rendo quæ prædicta sunt.Nostra autem est "
consonans sententia Eucharistiæ:& Eucha- "
ristia rursus confirmat nostram sententiã. "
Offerimus enim quæ sunt eius, congruen- "
ter communicationem prædicantes carnis "
ac Spiritus. Quum Ecclesia offerri Domino quæ sunt eius demonstrat, panem & vinum aut eorum speciem non intelligit, sed corpus & sanguinem. Item si seorsum à pane Christi diuinitas percipitur, hæcq; non insit in Sacraměto corporaliter, eueniet vt aut Sacramento , non prædicetur carnis & spiritus cõmunitas,aut falsum sit in Christi carne diuinitatem corporaliter inhabitare.

Vides ergo eo ipso gladio in Ecclesiam à te destricto,tuam suffodi cõficique doctrinam.Nam gratiarum actione,panis, corpus Domini fieri ostenditur,ipsumq; ab Eccle-

sia sub speciebus offerri, humanamq; carnē ali oblato corpore & sanguine. Et non secus in Christo incarnato, carni diuinitatem vnitam esse, quàm in Sacramento res terrena cum cœlesti cohæreat. Tandem consideremus quid Eucharistiæ vox significet: Panis (inquit) communis esse desinens, fit Eucharistia corporis & sanguinis: quid ergo fit? Vt Latinè loquamur fit actio gratiæ Dei omnipotentis: Paulus hanc eandem εὐλογίαν, id est, benedictionem vocat: Panis ergo tua cōfessione fit actio opusq; Dei: quomodo autem intelligemus panem exinaniri, vt in actionis motum desinat? actio enim motus est, non substantia. Hunc in errorem te credo non incitabis, vt id putes. Sed quòd panis communis, naturæ opus esse desinens diuinæ gratiæ opus esse inceperit: verbi (vt ait Cyprianus) ōmnipotentia superueniente. Secundum hæc Eucharistia, id est, actio gratiæ, nomen est substantiuū, non est verbale, & pro re cuius est opus & actio, ab Irenæo sumitur. Vti apud Paulum panis quem frangimus, corporis Domini participatio, & Calix benedictionis, communicatio est sanguinis, & salus, iudicium, vita, resurrectio, redemptio, pro re ac corpore

pore cuius ij sunt effectus accipiuntur: sic & testamentum calix dicitur, quia potu sanguinis obsignatum est: oblatio ac sacrificiũ pro re in sacrificium æternum data, ac oblata: & apud vetustos Ecclesiæ scriptores Sacramentum corporis, pro re (cuius est sacratio) aliena sub specie latente, in incarnati Dei sub cõmunis carnis specie latentis memoriam (vt ait Cyprianus) accipitur: Iustinus martyr & gratiarum actionem, & cibũ (si ita loqui liceat) Eucharistizatum, id est, actione gratiarum affectum, vocauit. Apolo. 2.

OFFERRI DEO CORPVS IEsu Christi ab Ecclesia iussu Domini. Cap. 24.

SVam sententiam Irenæus 32. cap. 4. lib. ‹‹ multò manifestiùs ostendit. Sed suis dis- ‹‹ cipulis dans consiliũ, primitias offerre Deo ‹‹ ex suis creaturis, non quasi indigenti, sed ‹‹ vt ipsi nec infructuosi nec ingrati sint: eum ‹‹ qúi ex creatura panis est, accepit, & gratias ‹‹ egit dicens, Hoc est corpus meum, & calicẽ ‹‹ similiter, qui est ex ea creatura, quę est secũ ‹‹ dum nos, suum sanguinem confessus est, & ‹‹ noui testamenti nouam docuit oblationẽ, ‹‹ quam Ecclesia ab Apostolis accipiens in v- ‹‹ niuerso mundo offert Deo. Non potest hęc

ſententia in corporis ſignificationem detorqueri: Hac enim planum fit, Dominum, creaturam vini poſt verbi perceptionem, ſuum ſanguinem confeſſum eſſe, nouiq́ue teſtamenti nouā oblationem docuiſſe. Ex quo mihi mirumeſt, te pudore non affici, quum huius viri ſanctiſsimi, & orthodoxi auctoritate, Eccleſiam oppugnas. Is ſimiliter mixturam calicis, quam tanto odio pro-
Lib.5.ca.1. ſequeris, tuetur vehementiſsimè, Ebioneos
„ hac re confutans: Vani autem (inquit) &
„ Ebionei, vnitionem Dei & hominis, per fi-
„ dem non recipientes in ſuam animam, ſed
„ in veteri generationis perſeuerantes fer-
„ mento, reprobant itaque hi mixturam vini
„ cœleſtis, & aqua ſola ſecularis volunt eſſe:
„ non recipientes Deum ad commixtionem
„ ſuam: Vide carnem diuinitati Chriſti non
„ minùs vnitam eſſe, quàm aqua vino permix
„ ta ſit. Paulò pòſt: Et quoniam membra eius
„ ſumus, & per creaturam nutrimur, creaturā
„ autem nobis præſtat ſolem ſuum oriri fa-
„ ciens, & pluens quemadmodum vult, eum
„ calicem qui eſt creatura, ſuum eſſe ſangui-
„ nem confirmàuit, ex quo noſtra auget cor-
„ pora. Vide ſecundum carnem, corpore Do-
„ mini, noſtra ali augeriq́ue corpora. Quan-

do

do ergo & mixtus calix, & factus panis, percipit verbum Dei, fit Eucharistia sanguinis & corporis Domini Iesu Christi; ex quo augetur & consistit carnis nostræ substantia. Lege Eucharistiam fieri: Non autem fit panis: Aliud ergo quàm panem fieri necesse est, vt Eucharistia facta esse dicatur: Sequitur, Quomodo carnem negant capacem esse donationis Dei, qui est vita æterna, quæ sanguine & corpore Christi nutritur. Considera vtrumq; à te negari, quod hic acerrimè propugnat, creaturam qua viuunt corpora, fieri corpus, & sanguinem Christi: ex quibus nostra corpora augentur & consistunt. Prætereà vide mixturam calicis approbari, carnemq; nostram æterna vita, quę est corpus pro nobis passum, in spem resurrectionis, ali.

AB APOSTOLICARVM ECclesiarum obseruatione sacrificium Ecclesiæ probari.

Cap. 25.

HAnc porrò esse Ecclesiæ incorruptæ fidem multis locis attestatur, vt lib. 4. cap. 64. Agnitio vera est, Apostolorum doctrina & antiquus Ecclesiæ status, in vniuerso mundo, & charactere corporis Domini,

„ ſecundum ſucceſsiones Epiſcoporum,qui„ bus illi eam,quę in vnoquoq; loco eſt, Ec„ cleſiã tradiderunt,quę peruenit vſq; ad nos „ cuſtodita ſine fictione,ſcripturarũ tractatio„ ne pleniſsima. Nota ab Euchariſtia characte„ re corporis Domini, religionis integritatẽ „ approbari, & quid ſit character conſidera. „ Item lib. 3. cap. 2. Quum autem ad eam ite„ rum traditionem,quæ eſt ab Apoſtolis,quæ „ per ſucceſsiones presbyterorũ in Eccleſijs „ cuſtoditur,prouocamus eos, qui aduerſan„ tur traditioni. Item cap. 3. Traditionem ita„ que Apoſtolorum in toto mundo manife„ ſtatam, in Eccleſia adeſt perſpicere omni„ bus,qui vera velint audire, & habemus an„ numerare eos qui ab Apoſtolis inſtituti ſũt „ Epiſcopos in Eccleſijs,& ſucceſſores eorum „ vſque ad nos: Sed quoniam valde longum „ eſt,in hoc tali volumine, omnium Eccleſia„ rum enumerare ſucceſsiones,maximę & an„ tiquiſsimæ,& omnibus cognitæ, & glorio„ ſiſsimis duobus, Petro & Paulo Romæ fun„ datæ & conſtitutæ Eccleſiæ, eam quam ha„ bet ab Apoſtolis traditionem,per ſucceſsio„ nes Epiſcoporum peruenientem vſque ad „ nos indicantes, confundimus eos omnes, „ qui quoquomodo, vel per ſui placentiam malam,

malam, vel vanam gloriam, vel per cæcita- "
tem, & malam ſententiam, præterquam "
oportet, colligunt: Ad hanc etiam Eccle- "
ſiam propter potentiorem principalita- "
tem, neceſſe eſt omnem conuenire Eccle- "
ſiam, hoc eſt eos qui ſunt vndique fideles: "
in qua ſemper ab his qui ſunt vndique "
conſecrata eſt, quæ eſt Apoſtolis tradi- "
tio. Fundantes igitur & inſtituentes bea- "
ti Apoſtoli Eccleſiam Lino Epiſcopatum "
adminiſtrandum Eccleſiæ tradiderunt. "
Huius Lini Paulus in his quæ ſunt ad Ti- "
motheum epiſtolis meminit. Succeſsit ei "
Anacletus, poſt eum tertio loco ab Apoſto- "
lis Epiſcopatum ſortitur Clemens. Clemen "
ti ſuccedit Euariſtus. Euariſto Alexander: "
Ac deinceps ſextus ab Apoſtolis conſtitu- "
tus eſt Sixtus, ab hoc Thelesphorus, qui "
etiam glorioſiſsimè martyrio finiuit vitam "
Deinceps Iginus. Pòſt Pius, poſt quem Ani- "
cetus. Quum autem Aniceto ſucceſsiſſet "
Soter, nunc duodecimus ab Apoſtolis loco "
Epiſcopatum habet Eleutherus. Hac ordi- "
natione & ſucceſsione, ea quæ eſt ab Apo- "
ſtolis Eccleſiæ traditio, & veritas, & præco- "
natio, vſque ad nos, & eſt hæc pleniſsima "
oſtenſio vnam & eandem viuificatricem "
fi-

fidem esse, quæ in Ecclesia ab Apostolis vsque nunc sit consecrata & tradita in veritate. Quum hunc ex Apostolorum traditione, panem fieri corpus Domini docere videas: hoc etiam corpora nostra pasci: præceptum Apostolis à Domino datum corporis offerendi, ne infructuosi, & ingrati sint, viniq; miscendi. Noli hanc à natura tributam tibi dicendi facultatem, huc conferre, ac insumere, vt orationis artificio & viribus, aut exquisitis verborum illecebris, incautos irretias: vt ab Apostolica doctrina deducas: noli aliorsum synceram viri sanctissimi fidem, & religionem interpretari, atque ab eo enunciata sit. AEquum est te huius auctoritatem approbare, quem in testem accersis.

QVOD TERTVLLIANI TEstimonio non bene utantur Caluiniani ad suam doctrinam. Cap. 26.

Lib.4. aduersus. Marcion. Tertullianum in Ecclesiam etiam ad tui commenti confirmationem promoues: Huic vtinam fidem adhibeas. Quantú ad me attinet, tibi spondeo, si huius iudicio stare consenseris, me ab eius sententia minime prouocaturum. Vnum huius dictum in vestram rationem inflectitis, concisum, &

di-

distortum, vt à lectoribus agnosci non possit. Hoc est (inquitis) *corpus meum, id est, figura corporis mei.* Hoc qui legit solum, nihil habet quod aduersus possit obducere. Sed qui plenam auctoris sententiam legerit, & perspexerit, laqueos vestræ traditionis facilè declinabit.

DE VETERIS TESTAMENTI *figura Tertullianum loquutum esse, non de Eucharistia.* Cap. 27.

FAlsas Marcionis antitheses, Tertullianus hoc loco refutat, is in nouo testamento inesse nihil, quod vetere non fuerit adumbratum ostendit, & panem, vnam ex figuris fuisse, quam in Cœna Dominus impleuerit vt superiori eius oratione verbis expressissimis declaratur. Huius verba subiecimus.
"Nam ex tot festis Iudæorum, Paschæ diem elegit. In hoc enim Sacramentum pronunciarat Moses: Pascha est Domini. Ideo & affectum suum ostendit, concupiscentia concupiui manducare hoc Pascha vobiscum, antequam patiar. O legis destructorem, qui concupierat etiam Pascha obseruare, nimirum veruecina illum Iudaica delectaret? An ipse erat qui tanquam ouis ad victimam adduci habens; & tanquam ouis coram ton-

dente,

dente, sic os non aperturus, figurã sanguinis sui salutaris implere concupiscebat? Quum Tertulianus Dominum affirmet, in Cœna sanguinis sui salutaris figuram impleuisse, quomodo vinum sanguinis esse figuram dicere potuit? nam figuræ complementum simul, & figura esse non potuit. Paulò post, Professus itaque se concupiscen
» tia concupiuisse edere Pascha, vt suum in-
» quit (Indignum enim erat vt quid alienum
» concupisceret Deus) acceptum panem &
» distributum discipulis, corpus suum illum
» fecit. Poterísne ex his verbis concludere, & assequi iudicio, hunc panem distributum, non nisi esse panem credidisse, quum dicat, effectum esse à Domino corpus suum, vt Pascha, non autem veruecinam manducaret? Sed verba hæc sequentia, te in figuræ opinionem inducunt, dicendo, Hoc est corpus meum, id est, figura corporis mei.

CASVM NOMINATIVVM PRO *ablatiuo absoluto à Caluinianis usurpari in sententia Tertulliani. Cap. 28.*

EXponis hoc vocabulum (figura) nominatiuum casum occupare, cum sit ablatiuus absolutus, quasi dixisset, è figura corporis mei est corpus. Hæc sunt Tertulliani ver-

verba: Figura (inquit) non fuisset, nisi veritatis esset corpus. Vide cuius temporis hæc verba sunt: nisi priùs panis figura fuisset, nunc non esset veritatis corpus. Si nunc sit veritatis corpus, desinit esse quod fuerat. Paulò pòst: Cur autem panem corpus suum appellauerit, & non magis peponem, quem cordis loco Marcion habet, non intelligens veterem istam figuram corporis Christi, dicentis per Hieremiam. Aduersus me cogitauerunt cogitationes, dicentes: Venite conijciamus lignum in panem eius scilicet crucem in corpus eius. Itaque illuminator antiquitatum, quid tunc voluerit panem significasse, satis declarauit, corpus suum vocans panem. Christum antiquitatum illustratorem vocat, non figurarum nouatorẽ, eumq; ostendisse docet, cuius rei antiquitus panis figura fuerit.

NOVVM TESTAMENTVM *sanguine Christi obsignatum docet Tertullianus, atq; sanguinem in uino consecrari. Cap. 29.*

VT Tertullianus testatiorem nobis suã sententiã relinqueret, subiecit. Sic & in calicis mentione testamentũ constituens sanguine suo obsignatum: Testamentum (in-

(inquit) ſanguine obſignatum: Quid tibi videtur Caluine doctiſsime? nunquid orationis artificio poteris nobis illudere: vt credamus teſtamentum figura, & ſigno ſanguinis obſignatum eſſe, non ſanguine: Sed inſequens auctoris oratio, tibi ad eam rem impedimento eſſe poterit, niſi doctiſsimis rationibus inſtructus acceſſeris. Huic enim ſententiæ ſubiungit, ſubſtantiam corporis ſui confirmauit. Vinum autem corporis diuini ſubſtantiam confirmare nó potuiſſet. Quid enim eſt vino ad corpus? Addit Paulò pòſt. Vt autem & veterem ſanguinis figuram recognoſcas, aderit Eſaias, Quis (inquit) aduenit ex Edom, rubor veſtimentorum eius ex Boſor: ſed decorus in ſtola violenta, cum fortitudine. Quare rubra veſtimenta tua & indumenta ſicut de foro torcularis pleno conculcato? Multò manifeſtiùs Geneſis in benedictione Iudæ: ex cuius tribu carnis cenſus Chriſti proceſſurus, iam tunc Chriſtum in Iuda delineabat: Lauabit (inquit) in vino ſtolam ſuam, & in ſanguine vuæ amictum ſuum, ſtolam & amictum carnem oſtendens; & vinum ſanguinem: ita & nunc in vino ſanguinem conſecrauit, quem tunc in vino figurauerat. In verba

verba hæc animum intende: Sanguinem consecrauit quem tunc in vino figurauit, non dixit vinum consecrauit, sed sanguinem. At quomodo factum id fuisse putas, nisi sub vini specie, sanguis benedictione factus sit? Cæterùm qui dicit, quem tunc in vino figurauit, vúltne ostendere præsentem etiam figuram? quî potuit apertiùs suã sententiam & religionem ostendere cum Ecclesiæ religione conuenire?

CARNEM NVTRIRI CORpore Domini docere Tertullianum.

Cap. 30.

Videamus ex eo, quod alibi dixerit, an sibi semper constiterit: orationem dominicam explanans: Panem nostrum quotidianum (inquit) sermonem Dei viui, qui de cœlo descendit, tum quod & corpus eius in pane censetur, Hoc est corpus meũ. Pòst, De stationibus verba faciens: Non putant plerique sacrificiorum orationibus interuenire, quod statio soluenda sit, accepto corpore Domini. Vide an sacrificium Domini, vocet signum corporis: vt non ambiguum sit, se de Eucharistia loquutum esse, sacrificij & corporis mentionem habentem, subdidit. Ergo deuotum Deo obsequium re-

" soluit Eucharistia, an magis obligat? nónne
" solénior erit statio tua, si ad aram Dei stete
" ris? accepto corpore Domini, & reseruato,
" vtrumque saluum est, & participatio sacri-
" ficij, & executio officij. Sacrificij participa-
" tionem esse cum corporis participatione
eandē asserit: Alibi Caro (inquit) corpore &
sanguine Christi alitur, vt & anima de Deo
saginetur. Pluribus alijs locis ostendi potest, hunc à te diuersam omnino habere de Eucharistia sententiam, quos breuitatis causa prætereo.

De Resur rect. car.

SI SPIRITVALITER ET NON *corporaliter Christus editur, eum passum esse spiritualiter.*

Cap. 31.

SI nos spirituali tua corporis mãducatione vrgere perseueres, nobis suspicionem mouebis, te quoque credere, Iesum Christum, passum esse spiritualiter, non re vera: vt veritas figuræ respondeat. Nam figuræ reuera & corporaliter manducatæ, spiritualem veritatis manducationem non figurabant: sed realem, alioqui non re vera manna comedi debuit, sed spiritualiter: non re vera agnus transitus, & panes azymi comedi, sed spiritualiter. Eo enim modo edi debet veri-

veritas, quo figura: vt veritas cum figura conueniret, secundum Tertulliani sententiam in sua carnis resurrectione. Non magis necessarium fuit re vera Hostiam pro peccato interfici, quàm offerri ac manducari, vt sacrificij fiat participatio. Si ergo intellectu, non re vera manducata sit, non re vera mactationem factam esse concludes.

FRVSTRA CALVINVM CYPRIANI *testimonium citasse.* Cap. 32.

NE ab Ecclesia dissidere iudiceris, tuam significationem statuens tibi Cypriani sententiam epist. ad Magnum accommodas: Hic si tibi æquè acceptus esset, atque mihi est, eo iudice litem nostram dirimi non detrectares. Hęc verba sunt quæ tu ꝑducis: „ Quando Dominus corpus suum panem vo „ cat, de multorum granorũ adunatione con „ gestum, populum nostrum, quem portat, in „ dicat adunatum, & sanguinem suum vinum „ appellat, de botris, atque acinis expressum, „ gregem item nostrum significat commix- „ tione adunatæ multitudinis adunatum. „ Ex his verbis Cyprianum in ea fuisse sententia concludis, vt Eucharistia nihil esset, nisi signum, & figura corporis Domini.

Quoniam libro superiore huic loco satisfecimus, non multis verbis lectorem detinebo.

GRANORVM CONTVSORVM *reali commixtione, non spirituali, realem substantiæ nostræ cum Christo mixturam realiter significari.*

Cap. 33.

HOc solum opponam, si hæc granorum commixtio, sit membrorum Christi corporalium, in vnum corpus compactorum exemplar, Cur eam nostram vnitatem nexu Spirituali constare tradis? Reali potiùs substantiarum commixtione constare deberet, vti realis est granorum contusorũ mixtura. Quum ita sit, quumq́ue Sacramentum, non solùm nostram communionem significet, sed hæc, Eucharistiæ manducationis opera, perficiatur: esse corpus Domini dicenda est. Cæterùm si granorum mixtura, nostræ cum Christo in vnum corpus copulationis figura sit, ad hanc figurandam, mutatione vestra Sacramentali nihil est opus: hoc enim tam extra Cœnam, quàm in Cœna significat panis.

OSTENDITVR DE SACRIFI-
*cio corporis Domini Cypriani sen-
tentia. Cap. 34.*

NE quid ambiguitatis ad Cypriani religionem adhæreat, eius doctrinam hîc subscribam, quo auctore te erroris conuictum iri spero, Tu epist. ad Magnum nos oppugnas; ego tecum epistola ad Cœcilium congrediar, qua suam fidẽ docet apertiùs. Hîc videbis, Cœnæ sacrificium, esse & corpus & sanguinem Domini: Vinum offerri non debere, nec posse, nisi aqua misceatur. Hoc homines, non animas solas ali corpore Domini: Scripsit aduersus Aquarios, id est eos qui sobrietatis specie, aquam solam offerebant: huius hæc verba sunt; Calix qui in commemorationem eius offertur, mixtus vino offeratur. Nam quum dicat Christus; Ergo sum vitis vera, sanguis Christi non aqua est vtique, sed vinum; Attende sanguinem ex percusso latere vitis verè esse vinũ; Item nec̃ potest videri sanguis eius quo redempti & viuificati sumus in calice, quando vinum desit calici, quo Christi sanguis ostenditur. Hîc ostendi & videri sanguinem dicit in calice, quo redempti & viuificati sumus, non significari. Paulò pòst.

" In sacerdote Melchisedech sacrificij Domi
" ni Sacramentum præfiguratum videmus:
" secundum quod scriptura diuina testatur
" & dicit, Melchisedech, Rex Salem protulit
" panem & vinum. Fuit autem sacerdos Dei
" altissimi, & benedixit Abrahæ: Paulò pòst.
" Nam qui magis sacerdos Dei sumus, quàm
" Dominus Deus noster Iesus Christus, qui
" sacrificiũ Deo patri obtulit: & obtulit hoc
" idem, quod Melchisedech obtulerat, panẽ
" & vinum, videlicet corpus & sanguinem:
" Vtrunque vir pius contra tuam doctrinam
asserit sacrificiũ corporis in Cœna Patri ob
latum, & à Melchisedech, panis & vini obla-
" tione præfiguratum. Paulò pòst: Vt ergo in
" genesi per Melchisedech sacerdotem, bene
" dictio Abraham possit ritè celebrari, præ-
" cedit antè imago sacrificij, in pane & vino,
" scilicet constituta; Quam rem perficiens, &
" adimplens Dominus, panem & calicẽ mix-
" tum vino obtulit, & qui est plenitudo, veri-
" tatem præfiguratæ imaginis adimpleuit. Si
" Dominus imaginis veritatem præfiguratã
" à Melchisedech adimpleuerit, non putandũ
" est complementum figuratum fuisse. Sequi
" tur: Sed per Solomonem, Spiritus sanctus,
" typum Dominici sacrificij præmonstrat
im-

immolatæ Hostiæ panis & vini, sed & alta= „
ris,& Apostolorum faciens mentionem:Sa= „
pientia (inquit)ædificauit sibi domum,sub „
didit columnas septé,mactauit suas Hostias, „
miscuit in cratere vinum suum, & parauit „
mensam & misit seruos suos, conuocans cũ „
excelsa prædicatione,Venite,edite de meis „
panibus, bibite vinum quod miscui vobis: „
Vinum mixtum declarat,id est,calicem Do „
mini aqua & vino mixtum, prophetica vo- „
ce denuntiat.Postea,Lauabit in vino stolam „
suam:Quando autem sanguis vuæ dicitur, „
quid aliud quàm vinum calicis sanguinis „
Dominici ostenditur? Paulò pòst, vinum „
vtique mixtum est,& ideo ponitur, vt Do „
mini sanguis vino intelligatur. Paulò pòst: „
Torcularis quoque calcatio & pressura ta- „
xatur,qua, quoquomodo ad potandum vi „
num veniri non potest,nisi botrus calcetur: „
Sic nec nos sanguinem Christi bibere, nisi „
Christus antè calcatus fuisset, & pressus, & „
prior antè biberet, quàm credentibus pro- „
pinaret: Vide sanguinem à Domino po= „
tatum,antequàm ipsum discipulis propina
ret, nó ergo vinum propinauit.Paulò pòst.
Vnde apparet sanguinem Christi non offer „
ri, si desit vinum calici: ergo calice obla- „

„ tus sanguis. Adiungit, Nec sacrificium Do-
„ minicum legitima sanctificatione celebra-
ri, nisi oblatio & sacrificium nostrum re-
„ spondeat passioni. Aduerte quid de nostro
„ sacrificio dixerit: Paulò pòst: Sed ebrietas
„ Dominici calicis, & sanguinis non est talis,
„ qualis ebrietas vini secularis: Quum diceret
„ Spiritus sanctus in Psal. Calix tuus inebriās,
„ perquàm optimus; calix & secundum spi-
„ ritum inebrians esse dicitur, alioqui cate-
„ chumenorum vinum inebrians; Paulò pòst,
„ Potato sanguine Domini, & poculo saluta-
„ ri, exponatur memoria veteris hominis: Po-
„ tato (inquit) sanguine, vt sanguinis substan
„ tiam verè potari ostendat: Paulò pòst; Sic ve
„ rò nec calix Domini non potest esse aqua
„ sola, aut vinum solum, nisi vtrumq; sibi mi-
„ sceatur, quomodo nec corpus Domini po-
„ test esse farina sola, aut aqua sola, nisi vtrum
„ que adunatum fuerit, & copulatum, & pa-
„ nis viuus compage solidatum: Hic è pane
„ farinaceo fieri corpus Domini, non signifi-
„ cari apertissimè testatur. Cæterùm de sacri-
„ ficio non potest illustrior fieri probatio,
„ quam ab hoc sancto viro facta sit: Nam nisi
„ (ait) in sacrificio quod Christus est, non nisi
„ Christus sequendus est: Paulò pòst; Nam si
Ies-

Iesus Christus Dominus & Deus noster, ip- "
se est summus sacerdos Dei Patris: & ip- "
se sacrificium Deo Patri obtulit, & hoc fie- "
ri in suam commemorationem præcepit, "
vtique ille sacerdos, vice Christi verè fungi "
tur, qui id quod Christus fecit verè imita- "
tur. Hoc de Cœnæ sacrificio intelligi, nemo "
est qui nesciat: Non enim præcepit vt cru- "
cis patibulum in mortis memoriam subea- "
mus: sed vt quod in Cœna fecit, faciamus. "
Paulò post: Sic ergo incipit à passione Chri "
sti in persecutionibus fraternitas retardari, "
dum in oblationibus discit de sanguine & "
cruore eius confundi. De intellectuali ac "
inuisibili potu non loquitur, cuius confu- "
sio nulla esse potest. Quomodo autem pos- "
sumus, propter Christum sanguinem fun- "
dere, qui sanguinem Christi erubescimus "
bibere? Videri & cognosci potest, hunc de "
spirituali tuo potu non loquutum esse, sed "
de calicis sanguine. Paulò post: Circa vespe "
ram offerre Christum oportebat, vt osten- "
deret occasum mundi, vt scriptum est, Ele- "
uatio manuum mearum sacrificium vesper "
tinum: Tempus Cœnæ annotat non mor- "
tis. Non enim circa diei vesperam expirauit "
Dominus, oblatioque corporis in Cœna "

ostenditur. Paulò pòst: Et quia passionis eius mentionem in sacrificijs eius facimus: passio est enim Domini sacrificium quod offerimus, nihil aliud quàm quod ille fecit, facere debemus: Quæ verò sunt Christanorum sacrificia, quibus fit passionis memoria nisi Missa? Vide quàm malè tua traditio cum huius viri religione cohæreat. Negas sacrificium, hic approbat, & tuetur: Negas mixturam calicis, hic offerri non posse nisi misceatur, affirmat: Negas panem fieri corpus Domini, & vinum sanguinem, hic in contrariam opinionem totus incumbit. Non tamen veritus es hoc auctore errorem & commentum tuum prætexere.

PANIS TRANSVBSTANTIATIO, *ex Cypriano probatur. Cap. 35.*

VT omnem posthac occasionem, huius auctoris appellandi tibi præcidamus: transsubstantiationis religionem ab hoc approbari, acerrimeque defendi ostendemus, sermone de Cœna Domini. Cœna (inquit) disposita inter Sacramentales epulas, obuiauerunt sibi instituta antiqua, & noua: & consumpto agno, quem antiqua traditio proponebat, inconsumptibilem cibum magi-

giſter apponit diſcipulis, nec iam ad elaborata impenſis,& arte,conuiuia populi inuitantur, ſed immortalitatis alimonia datur, à communibus cibis differens : corporalis ſubſtantiæ ſpeciem retinens : ſed virtutis diuinæ , inuiſibili efficientia, probans adeſſe præſentiam . Hic virtutis diuinæ , adeſſe præſentiam, ſub panis ſpecie profitetur. Tu tamen apertè Euchariſtiam , in Sacramentorum reſolutione,diuinitatis præſentia expolias . Paulò poſt. Significata olim à tempore Melchiſedech prodeunt Sacramenta, & filijs Abrahæ facientibus opera eius,ſummus ſacerdos panem profert & vinum : Hoc eſt (inquit) corpus meum : Cum hoc & reliquis vetuſtis ſcriptoribus hac in ſententia diſcordas, eos inſcitiæ, & frigiditatis, in tuo in Geneſim commentario notans . Ex quo magis tuum ingenium admiror, qui non verearis eos in commenti tui confirmationem teſtes producere, quorum auctoritate & doctrina conuinceris.Paulo poſt. Manducauerant & biberant de eodem pane ſecundum formam viſibilem : ſed ante verba illa, cibus ille communis tantùm nutriendo corpori commodus erat & vitæ corporalis ſubſidium mini-

ſtra.

„ſtrabat, ſed ex quo à Domino dictum eſt;
„Hoc facite in meam commemorationem,
» hæc eſt caro mea, hic eſt ſanguis meus, quo-
» tieſcunque his verbis & hac fide actum eſt,
» panis ille ſubſtantialis, & calix benedictio-
» ne ſolenni ſacratus ad totius hominis vitam
» ſalutemque proficit, ſimul medicamentum,
» & holocauſtum, ad ſanandas infirmitates,
» & purgandas iniquitates exiſtens. Huic, in
» hac ſententia, duabus potiſsimùm rebus es contrarius: Affirmas Euchariſtiam eſſe panem, nulla virtute præditum, ſignum corporis Chriſti: hic aſſerit holocauſtum eſſe ad ſanandas infirmitates, & medicamentum ad purgandas iniquitates. Tu abrogas conſecrationem, & preces anaphoræ: ad amicum quendam reſcribens, eam non vacare incantationis illuſionibus: Hic poſt verborum pronunciationem, & ſolennem benedictionem, panem mutari, & è communi, holocauſtum fieri docet. Progreditur vir
« ſanctus. Quandiu inquiens cibi illi, qui ad
« diem feſtum erant parati, à conueſcentibus
« Apoſtolis ſumebantur, veteris Paſchæ age-
« batur memoria. Necdum Iudas ad veterem
« vitam pertinens, diabolo inuadente & oc-
« cupante animam eius, egredi cogebatur;
Sed

Sed vbi ſacrum cibum mens perfida tetigit "
& ſceleratũ os, panis ſanctificatus intrauit, "
parricidalis animus, vim tanti Sacramenti "
non ſuſtinens, quaſi palea de area exuffla- "
tus eſt. Huic repugnas etiam, docens ab infi-
delibus non carnem Domini, ſed ſignum
tantùm manducari. Sequitur Paulò pòſt:
Hoc Sacramentum aliquando corpus, "
aliquando carnem & ſanguinem, aliquan- "
do panem, Chriſtus appellat, portio- "
nem vitæ æternæ cuius ſecundum hæc vi- "
ſibilia, corporali communicauit natræ. "
Vide æternæ vitæ portionem corporali
naturæ communicatam. Sed in Euchariſtia "
ſi ineſt portio vitæ æternæ, huius rei ſignũ
ea ipſa vacuum eſſe non poteſt: Paulò pòſt:
Panis iſte communis, in carnem & ſanguinẽ
mutatus, procurat vitam, & incrementum
corporibus. Huic apertè aduerſaris: panem
in carnem mutari negas, corporaque com-
municantium, ali carne Domini; ſed ſecun
dum huius ſanctiſsími viri fidem, culpa nó
vacabis, illum tuum amicum quendam ido
lolatriæ crimine condemnans, quòd in Miſ
ſa panem adoret: Carnem enim diuinam
potiùs, ſecundum hunc teſtem tuum ado-
rat: Subijcit vir ſanctus: Ideoque ex con- "
ſueto

" sueto rerum effectu, fidei nostræ adiuta in-
" firmitas, sensibili argumento edocta est, visi-
" bilibus Sacramentis, inesse vitæ æternæ ef-
fectū: Adoratur ergo vitæ æternæ effectus
" in Eucharistia, non panis: Paulò pòst, Panis
" iste quem Dominus discipulis porrigebat,
" non effigie, sed natura mutatus, omnipoten
" tia verbi factus est caro: & sicut in persona
" Christi humanitas videbatur, latebat diui-
" nitas, ita Sacramento visibili, ineffabiliter
" diuina se infundit essentia, vt esset circa Sa-
" cramenta religio, & ad veritatem, cuius cor
" pus Sacramenta sunt, sincerior pateret acces
sus: Vide panem omnipotentia verbi in car
nem mutari.

NON POSSE NATVRAM PA-
nis inuisibilem, & simplicem, in corporis Domini
Sacramentum transire, cùm Sacramentum compositum sit & uisibile.

Cap. 36.

HOc loco tuos Euangelistas tam graui-
ter concussimus, vt quicquid occlu-
sum animo continerent, euomere coacti
sint: Mutari panem quum nullo modo in-
ficiari possent, ad Sacramentalis mutationis
euasionem confugerunt: Quod (*inquiunt*)
Cyprianus dicit de mutatione, illam nos concedi-
mus,

mus, ſed Sacramentalem: & tunc fatemur non effigiem ſiue formam & accidentia panis, ſubire hoc munus, ut ſint Sacramenta corporis & ſanguinis Domini: *ſed naturam & ſubſtantiam ipſam panis & uini, mutari in Sacramenta corporis & ſanguinis, & quòd ſubſtātia ipſa nō effigies nutrit, ita corpus Chriſti & animam noſtram alit.* Ingenioſam illi, prima ſpecie mutationem comminiſci mihi videbantur: ſed quum ad penitiorem indagationem penetrauimus, hęc in fumū euanuit: interrogaui quo auctore Sacramentalem mutationem nobis traderent, aut traditam defenderent: quis omnium ita eſſet vnquam elocutus? & exponere rogaui, quæ eſſet Sacramentalis naturæ mutatio: quóue hanc vocem (Sacramentalem) reſpicere exiſtimarent? An ad naturam? vt hæc poſt mutationem, Sacramentum aut Sacramentalis natura dici poſſet? An potiùs intelligerent naturam immutatam manere? nec poſſe rei ſacræ, viſibile ſignum eſſe, quia eſt inuiſibilis? ſed ipſam mutationem, id eſt, actum illum mutationis, vocari poſſe Sacramentum, aut Sacramentalem, quod mutationis cuiuſdam alterius Sacramentū, aut Sacramētalis eſſet, vti lauatio corporis, ſpiritus lauationis Sa-

cra-

cramentum, & signum est? Nam mutatio hæc, sui ipsius signum, id est, Sacramentum, sibi esse non potest: nec sibi ipsi Sacramentalis: neque meo iudicio res vlla sibi est sui ipsius Sacramentum: De hoc quantum discendo consequi potui, iudicaui, rem Sacramentalem, esse Sacramenti participem aut Sacramenti effectricem, non sacramentum: aliud enim mihi videtur esse Sacramentalem, aliud Sacramentum: Hoc intellecto, Sacramentalis tua hæc mutatio, Sacramenti cuiusdam est particeps, non Sacramentum: si particeps fuerit, rem aliquam qua cum participet, sibi coniunctam habeat necesse est: quam ergo habebit Sacramenti participem, aut quod erit Sacramentum ad quod hæc ipsa pertineat? Si offendisse me dixeris in Sacramentalis vocis intelligentia, tibi au ctoritatem Pauli obijciam dicentis, hos esse spirituales, qui sunt Spiritus participes, id est, qui Spiritu Dei ducuntur, quique facta carnis Spiritu mortificauerint. Nam qui à Spiritu carnem mente subduxerit, desinet esse spiritualis, sed Spiritus remanebit: Sic Christus Deus, spiritualis est, propter sancti Spiritus ineffabilē communionem, non spiritus: sic & animalis homo factus
in

in animam viuentem, aut caro equina in equum viuentem facta, dicetur animalis: Erraret igitur qui animam animalem, aut Spiritum ſpiritualẽ vocaret: Sic qui mutationẽ ſacramentalem, quæ cuiuſdam Sacramenti particeps non fuerit appellabit, reprehenſioni locum relinquet: His intellectis videamus an panis natura, Sacramentalis aut Sacramentum corporis eſſe poſsit: de Sacramentali meum iudicium è ſuperioribus ſatis liquere poteſt: eſſe (mea ſententia) non poterit mutatio Sacramentalis: niſi vera fuerit naturæ panis mutatio.

Videndum eſt ergo an natura in Sacramentum corporis Domini tranſire poſsit: Ad huius rei intelligentiam: tam naturæ quàm Sacramenti conſideratio pertinet: natura omnino eſt inuiſibilis & ſimplex: ea enim quæ oculis obducuntur, quæúe ſub ſenſum aliquem cadunt, natura non ſunt; ſed ſpecies & accidentia: Sacramentum autem ſacræ rei inuiſibilis, ſignum eſſe, à vobis diffinitum eſt; Signum verò omne, viſui aut ſenſibus ſubiectum eſſe, planum eſt; nihilominus tamen Sacramentum aliquando ſignum; remque ſacram complectitur; Vt noſtra benedictio ac gratiarum actio:

Aa tum

tumq; Sacramentum & visibile & compositum esse necesse est: natura ergo panis simplex, & inuisibilis, in Sacramentũ corporis visibile, ac compositum transire nõ potuit: sed in carnem & sanguinem Christi inuisibilẽ, ineffabiliter (vt ait Cyprianus) immutari ac transire potest, ac latere, tuncq; Sacramentaliter, id est, sub specie panis, secundũ Ecclesiæ religionem manducari, aut Sacramentaliter in Sacramento, sub panis specie inesse potest. Sed tuo modo nec esse, nec manducari Sacramentaliter, simul poterit, id est figuratè & re ipsa: quòd enim figuratè alicubi est, id re vera ibi esse non potest:

" Nunc ad Cyprianum redibimus. Panis iste " quem Dominus discipulis porrigebat, nõ " effigie, sed natura mutatus omnipotentia " Dei factus est caro: & sicut in persona Chri" sti humanitas videbatur, diuinitas latebat, " ita Sacramento visibili diuina se infundit " essentia, vt esset religioni circa Sacramenta " deuotio, & ad veritatem cuius corpus Sacra" menta sunt, sincerior pateret accessus.

SI NATVRA PANIS PRO VIRtute accipiatur, non pro substantia, non debuisse dici in carnem, sed in carnis uirtutem ac naturam mutari.

Cap. 37.

Vide

VIde in quos te, Cypriani vincula reuel ,,
lentem, erroris ſtimulos induis: muta- ,,
tur (inquit) natura panis in carnem Chri-
ſti: Tu verò, *Natura non ſubſtantia panis, in ſigni
ficationem carnis Chriſti mutatur:* ſi naturam pa-
nis tuo modo intellectam, in carnis natu-
ram mutari dixiſſes, vt natura in naturam
mutaretur, id eſt, virtus in virtutẽ, aut con-
ditio in conditionem, vtcunq; ferendus eſ-
ſes: ſed mutari naturam in ſignificationem,
aut conditionem, quis ferre poterit? Præ-
terea ſi naturam panis, id eſt vim pani inſi-
tam, tranſire dixiſſes, ſic vt Euchariſtiæ ſub
ſtantia, in carnis ſubſtantiam non tranſiret,
ſed huius ſola vis, in vim carnis mutaretur,
indiligentibus fortè ſatisfeciſſes, quamuis
à Cypriani ſententia maximè declinaſſes:
dicit enim naturam panis, in carnem, non
in carnis naturam mutari, ex quo proba-
bile eſt, hunc naturæ nomine, ſubſtantiam
intellexiſſe, vt ſubſtantiæ, in ſubſtantiam
eſſet tranſitio, nam ſi vis panis quæ incorpo
rea eſt, in carnis corpus, ac materiam tran-
ſiret, mirabilior eſſet, quàm ſubſtantiæ in
ſubſtantiam tranſitio. Si ergo ex Cypria-
ni ſententia, carnem Chriſti Sacramenta-
lem eſſe, id eſt aliena tegi ſpecie dixiſſes,

"eamque mutatam manducari Sacramenta-
" liter, id est sub Sacramenti ratione aut (vt
" ait Cyprianus) sub Sacramento, aut sub pa-
" nis effigie, bene haberet: Nam inuocatio-
" ne verbi, Spirituali transitione, id est, inter-
" ueniente Spiritu Sancto, panis absumitur
" substantia, & in carnem Christi sub panis specie, desinit, vti sub carnis specie, in perso na Christi latebat diuinitas; hocque miraculum verbi effectum sacratione, ac omnipotentia, Sacramentum benedictionis, & virtutis diuinæ signum vocatum est: fidem enim habenti signum, est, virtutem Dei omnipotentis superuenisse, & secundum testimonium Ecclesiæ, è pane carnem factam esse, præter creatæ vires naturæ: Quum ergo à Sacramento tuo, id est, à panis natura, ac substantia, effigiem panis excludis, illudere nobis visus es.

SI SVBSTANTIA PANIS NON *mutetur, sed solùm significet, uerbi omnipotentiam esse superfluam.*

Cap. 38.

SEd fingamus naturam simplicem & incompositam, compositum effici Sacramentum: Hæc quoque esse tuo iudicio natura desinat, & figura signumque Spiritualis

lis tuæ alimoniæ inde incipiat; ex hocque coniectura prosequere; eo modo virtute carnis Christi (non ipsa carne) animam tuam nutriri, quo corpus, panis virtute nutriatur. Quum panis virtus sua sponte id significet, quorsum verbi omnipotentiam à Cypriano adscitam esse judicabis, ad naturæ panis in carnem mutationem? hoc sanè loco superfluum est verbum Domini: tibi quidem vt te opinioni tuæ confirmet, vtile esse potest: sed vt panis quod natura significat, id ipsum significet, Dei omnipotentia frustra insumitur.

QVOMODO PANIS FIGVRA *diuini corporis esse intelligatur.*

Cap. 39.

DE pane vt corporis Christi figura sit hoc accipe; Quotquot Ecclesiastici fuêre scriptores, panem membrorum Christi corporalium antitypon, id est, exemplar similis formæ vsque ad consecrationem, ac diuinæ præces anaphoræ, esse dixerunt, idqûe ideo exemplar dici, quòd è multis personis de Christi corpore communicantibus, vnus panis, vnum efficitur corpus, vti ex pluribus granis, vnus efficitur panis; sed post consecrationem panem esse antitypon

 desi

desinere, & id ipsum effici corpus,cuius est participatio: Quod ergo à se ipso habet panis, cur vt id habeat, Dei omnipotentiam inuocabis.

DIVINAM ESSENTIAM SAcramentaliter infundi non posse, quamuis sacramentaliter latere poßit. Cap. 40.

MVltò magis offendi in tua diuinæ essentiæ sacramentali infusione. Cyprianus sacramento visibili diuinam se essentiã infundere attestatur, eaq; infusione panis naturam immutari. Tu hunc corrigis: sacramentum inuisibile quum dixeris, nobis auctor es, diuinam essentiam se sacramentaliter, id est, figuratè infundere: vnde autem hæc tibi iudicij deprauatio, vt confinxeris diuinam veritatis essentiam, figuratè aut sacramentaliter se infundere? omnium simplicissima est diuinitatis essentia: hæc quidem sacramento atque aliena specie tegi potest, sed infundi sacramentaliter non potest: nam quæ sua natura à sacramento aliena est, non potest sacramentaliter infundi, quamuis infusa sacramento latere poßit, vt in nostra Eucharistia & benedictione.

Insuper naturæ panis confictam sacramentalem tuam mutationem, penitùs euertis: quum enim te interpretaris, profiteris: *Naturam non mutari, sed augeri sublimiori naturæ, proprietate, ac conditione*: Quum autem noua natura crescit, panis si fallax non sit additum incrementum, hoc verum esse debebit, non sacramentale: Res item quæ vera accessione cumulata est, immutata esse perperam dicetur, sed locupletata, vnde hæc dicens, illudere nobis videris. Augustinus quo tam lubenter aduersum nos vtimini, docet sacramentum hoc compositum esse, duobusque constare, & confici, specie visibili, & re inuisibili, carne & sanguine domini nostri Iesu Christi: rem autem sacramenti inuisibilem, eiusdem esse substantiam planum est: quum ergo re constet & effigie sacramentum, si effigie sua rem exuas, sacramentum destruis: nam duobus constare desinet, & ad rem vnicam citra speciem redigis: quo autem præceptore didicisti, vt vnica res inuisibilis simul sacramentum visibile esse posit & compositum? Hæc tam indigna Caluini nomine esse censeo, vt sine rubore ea non posim refutare.

SI CALVINIANA SIMILITUDO locum habeat, necessariò Sacramentaliter diuinitatem in Christo non corporaliter inhabitare.

Cap. 41.

VT ex his te retibus explices, in blasphemiarum omnium maximam, te præcipitem incitas: Hæc tua sunt verba, *Nam diuinitas sacramentaliter infunditur, pane & uino etiã remanentibus, sicut diuinitas in unitate personæ, in humanitate Christi erat, ipsa humanitate etiam remanente cum diuinitate: & tamen panis mutatur nõ in effigie, nec in substantia, sed in natura: ut Cyprianus uerè ait, non intelligens naturalem substantiam panis, abijsse, sed per uerbum Dei additam esse pani aliam sublimiorem proprietatem, naturam & conditionem, supra naturam communis panis, hoc est, quod significet nos esse participes Spiritus Dei.* Caluinoricheros tam malè de Christi diuinitate sentientes, à te imbutos fuisse nunquam mihi persuasissem, nisi ex tua hac similitudine, quid de Christi carne iudices, ac credas comperissem: Alio loco quum tu Francisci regis, Gelasij auctoritate assensionem tibi concilias, hac ipsa vteris similitudine, vti suo loco pleniùs dicemus. Quum Gelasius dixisset panis substantiam, in diuinam

nam transire, Spiritu Sancto perficiente, „
substantiam, secundum Cyprianum: vt à re „
ligione Regem deduceres, dicis, *Panis non de*
sinit, sed ita permanet, ut in Christo Domino *sub-* .
stantia carnis, remanet iuncta diuinæ: Quocun-
que tuam hanc similitudinem acclinaueris,
hanc esse (vt inquit Tertullianus) in parili-
tate non dissimilitudine oportebit: & vt
ait Hilarius necesse est, vt secundum propo
situm exemplum, rem de qua agitur, asse-
quamur: Vt ergo intelligamus, quomodo
diuina essentia ineffabiliter Sacramento vi
sibili se infundit Sacramentaliter exponis
hoc fieri, pane & vino remanentibus, sicut
in humanitate Christi est diuinitas, in vni-
tate personę cum humanitate, manens. Hęc
tibi elegantissima est similitudo: mihi verò
ineptissima, ac irreligiosissima. Hæc si te
non fefellerit, cum humanitate manebit Sa-
cramentaliter in Christo diuinitas, sicut Sa
cramento visibili, Sacramentaliter se diui-
na infundit essentia, carne eadem manente,
sed per verbũ addita ei sublimiori alia pro-
prietate, natura, ac conditione, supra com-
munis carnis naturam. Quis tibi hoc credet
Sed si & ipse huc nolis te præcipitem dare,
vt carnis diuinitatem inficieris, sed verè ac

naturaliter carni hanc vnitam esse consenseris, vt tuæ similitudini relinquatur locus, necessariò re vera, non Sacramentaliter aut figuratè (mutata sententia) diuinam essentiam Sacramento visibili se infundere, profiteri debes, vt panis natura fiat caro sub specie, id est, sub Sacramento visibili: aut tibi nō habitat plenitudo diuinitatis in Christi Carne corporaliter: sed Sacramentaliter quod credere Caluinoricheri mihi visi sunt, vt suprà est à nobis demonstratum: Quia tamen propter insignem eorum blasphemiæ magnitudinem, illorum religio à me reiecta est, te continere non potuisti, quin tuus repulsæ dolor, in existimationem nostram eruperit, vt me atheismi nomine affeceris. Quo verò animo id facere ausus es, antè quàm de causæ nostræ æquitate planè cognoueris? Non sanè tantum apud me poterit acceptæ iniuriæ acerbitas, vt atheismi iniuriam tibi refundam, aut te talem esse suspicer: sed affirmabo, doctrinam tuam hanc mihi videri, vt via sit, mors & mendacium, ad Arrianismum, Nestorianismum, Atheismum inducens.

VI-

VINI PROBATVR TRANSVBſtantiatio ex D. Cypriano.

Cap. 42.

NVnc ad ſanguinis potum tranſit vir ſanctus, Noua eſt (inquit) huius Sacramenti doctrina, & ſcholæ Euangelicæ hoc primum magiſterium protulerunt, & doctrinæ Chriſti, primùm hæc mundo innotuit diſciplina, vt biberent ſanguinem Chriſti, cuius eſum legis antiquæ auctoritas diſtrictiſsimè interdicit, lex quippe potum ſanguinis prohibet, Euangelium præcipit vt bibatur. Vides hunc tuum teſtem, de ſpirituali tuo potu non loqui, id eſt, animæ ſolius, & non corporis: Huc enim non legis edictum, ſed ad realem ſanguinis potum pertinebat: Secundum hoc ergo, corpori veri ſanguinis potum attribuit, vt progreſſu orationis apertè deſcribit dicens. In quibus mandatis hoc diſcernere debet Chriſtiana religio, quod ſanguis animalium à ſanguine Chriſti per omnia differens, temporalis tantùm habet viuificationis effectum, ideoq́ue ad obtinendam æternitatem non poteſt perficere, quod ſemel obrutum non ſurgit vlteriùs: bibimus autem de ſanguine Chriſti ipſo iubente, vitæ æter-

næ

næ cum ipso, & per ipsum participes: Inepta esset spiritualis ad materialem similitudo. Locorum multitudine supersedeo, vt ad alios auctores, quorum auctoritate doctrinam tuam protegis, transeat oratio.

AVGVSTINI SENTENTIA *à Caluino corrupta de Sacramentorum similitudine.*

Cap. 43.

INnixus Augustino (quē auctoritate quadam præcipua, cæteris excellere præ te fers) transubstantiationis fidem proteris, in Ecclesiasticos hoc eius dictum incutiens

Epist. 23. *ad Bonifacium.* Si Sacramenta quandam similitudinem earum rerum quarum sunt Sacramenta, non haberent, vtique Sacramenta esse non possent. Ex hoc concludis Sacramenti naturā expetere, vt panis materialis integra substantia, in corporis Christi signū relinquatur. Sed salua pace tua: hæc assertio Ebionios, carnem Christi diuinitate spoliantes, potiùs quàm te decuit. Quid enim habet panis substantia diuinitate vacua cum diuina dispensatione commune?

De cõsecr. distin. 2. *ca. hoc est.* Hæc vera fuit Augustini de Eucharistia sententia cùm eam esse figuram affirmarit, sicuti Deus & homo hæc duo Christum efficiunt;

ficiunt: ſic formam effigiemque panis, cum diuina carne ſub forma panis latente Eucharistiam efficere, & vti Deus ab homine diuidi non poteſt quin ſoluatur Chriſtus: ſic diuinam ſubſtantiam à panis effigie diuidi non poſſe, quin corrumpatur Euchariſtia. Qua ex re inuiſibile Chriſti corpus forma panis opertum, viſibilis corporis figuram eſſe. Vide ergo quàm malè Auguſtinum intellexeris.

EX CYPRIANO SACRAMENTI *Euchariſtiæ ad incarnationem uerbi ſimilitudo, & Auguſtini ſententiæ explicatio.*

DOctiſsimè Cyprianus hanc ſimilitudinem exponit his verbis, Sicut in perſona Chriſti, humanitas videbatur, latebat diuinitas, ita Sacramento viſibili diuina ſe infundit eſſentia: vt eſſet circa Sacramenta religio, & ad veritatem, cuius corpus Sacramenta ſunt, ſincerior pateret acceſſus. Apparet, & oculis hominum, ſubiecta eſt panis vini ſpecies, quum interim diuina eorũ ſit ſubſtantia, vti in terra apparebat forma & figura ſerui hominiſque cõmunis, quum eſſet Deus, per quem omnia facta ſunt; hæc eſt ſimilitudo Sacramenti, ad eam rem cuius *De Cœna.*

eſt

est sacramentum, quem nobis prædicauit Augustinus. Sed ne agnosceretur eius sententia, verba suppresisti, quæ si expressa fuissent, doctrinã tuã euertebant. Nempe ipso die dominico dicimus hodie Dominus resurrexit, quum ex quo resurrexit, tot anni transierint. Cùm nemo tã ineptus est, vt nos ita loquentes arguat, esse mentitos, nisi quia istos dies, secundum illorum consuetudinẽ de quibus hæc gesta sunt nuncupamus: vt dicatur ipse dies, quæ non est ipse, sed reuolutione temporis, similis eius, & dicatur illo die fieri, propter sacramenti celebrationẽ, quod non illo die, sed iam olim factum est. Nonne semel immolatus est Christus in semetipso, & tamen in sacramento, non solùm per omnes paschæ solennitates, sed omni die populis immolatur? Nec vtique mentitur qui interrogatus eum responderit immolari: Si enim sacramenta earum rerum quarum sunt sacramenta, similitudinem non haberent, sacramenta non essent. Immolatio Ecclesiæ quotidiana, sacramentum est ac memoria eius, quæ ab ipso Christo facta est eiusq; nomen retinet, quum inter rem immolatam differentia nulla sit. Ex eaque similitudine (vt adiungit Augustinus) im-

immolatio nostra nomen accipit, Deinde "
addit, Sicut ergo secundum quendam mo- "
dum sacramentum corporis Christi, cor- "
pus Christi est, sacramentum sanguinis, san- "
guis est: ita sacramentum fidei, fides est: "
sed immulari Christum quotidie, & tacui- "
sti, & aliò sacramenti similitudinem transtu
listi, Immolari enim debere aut posse negas, eosq; idololatrarum loco habes, qui hac in re Augustino assentiant. Item non tibi placet sacramentum corporis, secundum modum ab Ecclesia nobis traditum, corpus esse Christi, vt puta certa consecratione fieri. Nullo enim modo, re vera, Christi corpus in Eucharistia esse posse auctor es: sed ipsum significari. Quantùm ad immolationem attinet, scimus actionem præsentę immolationis, non magis eam esse quæ à Christo facta est, quàm diem Dominicum nouissimum, diem esse resurrectionis. Sed quia eiusdem corporis ab Ecclesia fit oblatio, in memoriam & similitudinem, tanto interuallo factæ à domino oblationis, offerri & immolari dicitur, esseq; ipsa oblatio.

SI AVGVSTINVS EVCHARI-*stiæ negasset diuinitatem, hunc non dixisse eos peccare qui Eucharistiam non adorant.* Cap. 44.

Si

SI Auguſtinus in ea fuit quam fingis,ſententia,affirmare non debuit,eos peccare qui ſub panis ſpecie , corpus Domini non
" adorant:vt Pſal.98. Fluctuans coniecto me
" ad Chriſtum,quia ipſum quæro hîc:& inue
" nio quomodo ſine impietate adoretur ſca-
" bellum pedum eius : ſuſcepit enim de terrà
" terram,quia caro de terra eſt & de carne Ma
" riæ carnem accepit ; & qui in ipſa carne hîc
" ambulauit & ipſam carnem nobis mandu-
" candam ad ſalutem dedit : Nemo aùtem car
" nem illam manducat,niſi priùs adorauerit,
" inuentum eſt quomodo adoretur ſcabel-
lum pedum eius ; & non ſolùm non pecca-
mus adorando ; ſed peccamus non adoran-
do. Si Euchariſtia carnis ſignum eſſet ſolùm,hanc non præcepiſſet adorari. Alio loco, Nec linguam quippe eius,nec membranas,nec atramentum ; nec ſignificantes ſonos lingua êditos,nec ſigna literarum conſcripta pelliculis,corpus Chriſti & ſanguinem dicimus : ſed illud tantùm ; quod ex fructibus terræ acceptum,& prece myſtica conſecratum ritè ſumimus ad ſalutem ſpiritualem , in memoriam pro nobis diuinæ paſsionis: Quod cùm per manus hominum ad viſibilem ſpeciem perducitur ; non ſancti-

De Trinitate li.4. Cap.4.

ctificatur vt sit tam magnum sacramentum, nisi operante inuisibiliter Spiritu Dei. Quo modo hunc tibi locum accommodabis, vt signo tuo respondeat? Quod de fructibus terræ acceptum est, prece mystica consecratum & sanctificatum, operante Spiritu Sancto, corpus Domini esse dicit vir sanctus: Tu vtrunque negas consecrationem fieri prece mystica, & creaturam panis & vini fieri corpus Domini. Audi insuper, corpus pasci carne & sanguine Domini: Sicut mediatorem Dei & hominum hominem Iesum Christum, carnem suam nobis dantem manducandam, sanguinemq́; bibendum, fideli corde atque ore suscepimus, quanuis horribiliùs videatur humanam carnem manducare, quàm perimere hominem, & sanguinē humanum potare, quàm fundere: Non potuit expresiiùs sententiam suam vir pius indicare, quàm his verbis, Ore carnem Domini suscipi, bibique affirmat sanguinem: Tu verò ab anima fide credendo manducari & bibi, id est, in eam à Spiritu Sancto traduci. Item in forma serui sacrificium maluit esse quàm sumere, ne hac occasione quisquam existimaret cuilibet sacrificandum creaturæ, per hoc sacerdos ipse est, & sacrificium

Contra aduersarũ legis lib. 2. Cap. 9.

cuius rei Sacramentum quotidianum voluit esse sacrificium Ecclesiæ.

LOCI DIVI CHRYSOSTOMI *in Matthæum contra orthodoxos à Caluinianis citati explicatio.*

Cap. 45.

AD Chrysostomũ progrediar, quo etiã tui instructi ad nos opprimendos se accinxerunt: Matthæi cap. 26. scriptum op-
" ponunt: Quando dicunt vnde patet immo-
" latum Christum fuisse, præter alia multa,
" hæc etiam mysteria afferentes, ora ipsorum
" consuimus. Si enim mortuus Iesus Christus
" non est, cuius symbolum aut signum hoc sa-
" crificium est? Mirum est, nullum alium è tantis huius auctoris scriptis locum inueniri à vobis potuisse, qui sacrificij (à quo tanta animi offensione abhorretis) cultum non cõfirmaret, signum est vos maxima locorũ penuria laborare: Vtinã hoc auctore hanc absolui quęstionem non dissentiatis, hac lege vt nisi victoria & veritas mecũ steterit, æternum mihi silentium imponatis. Is in Epi. ad Hebræos cap. 9. vocat quotidianam Ecclesiæ oblationem, exemplar oblationis Christi, vti hoc loco sacrificium signum appellauit. Quod exponens loco memorato, dis-

differentiam esse ostendit, inter actionem sacrificij, & oblationis, & rem sacrificatam & oblatam. Sic quanuis eadem res sit, quæ hodie offertur ab Ecclesia non tamen eadé est oblationis actio: sed quæ hodie fit, eius quę à Domino facta est, memoria recolitur: Cùm ergo Ecclesia, mandato Domini nostri ipsum offerat sacrificium, in illius memoriam: signum est Dominum se obtulisse. Nam si se non obtulisset, frustrà & fallaciter eius rei fieret memoria, neque meritò frenarentur ora hæreticorum, oblationem & pasionem negantium.

LOCI QVIBVS MANIFESTE *Chrysostomus corpus & sanguinem Domini fieri in Cœna non significari approbat. Cap. 46.*

QVi Missam Chrysostomi citare voluisset, aut sermonem hac de re, ante verba in nos à vestris producta institutum, omnem à nostra controuersia dubitationem expulisset: eius aliquot locos subscribemus. Vt vndique (inquit) ipsum discamus veterem legem sanxisse, & omnia quæ in illa sunt, propter nouam hanc adumbrata fuisse, hac de causa figuræ veritatem adiunxit. Quum Eucharistia sit earum re-

 rum

rum veritas, quæ in vetere testamento adũbratæ sunt, à vobis signum & figura nuncupari non debet. Sequitur, & noui testamenti sanguinem vocat, hoc est, pollicitationem & promissionem legis nouæ. Hoc enim pollicitus est, & testamentum nouum hoc ipso confirmatur: quemadmodum vetus pecudes habebat, eodem modo nouum dominicum possidet sanguinem; Si nouũ testamentum eo modo dominicum possidet sanguinem, quo vetus vitulos & pecudes habebat, iudica an vinum dici debeat, ac in calice sanguinem significare. His verbis vir sanctus se explicat. Quemadmodũ in veteri lege hoc erit vobis memoriale, etc. Christus, in meam facite commemoratione dixit, hac de causa desiderio desideraui (inquit) hoc pascha vobiscum comedere, hoc est, tradere res nouas, & pascha dare, quo vos spirituales faciam. Quum res nouas & pascha spirituale tradiderit, figurã aut eius signum non tradidit: Sequitur: Ipse quoq; bibit ex eo, ne auditis verbis illis dicerent. Quid igitur sanguinem bibemus, & carnẽ comedemus? Si panis & vinum à Domino porrigebatur, quid erat causæ, cur Dominus sanguinem biberet, vt suos confirmaret.

ret. Si potus & cibus ſpiritualiter ſumeban-
tur non re vera: cur Dominus tanta cura
ſuis proſpexit, ne ab eſu potuq́ue humanæ
carnis & ſanguinis abhorrerent? Subiun-
git Chryſoſtomus, Prior ſumebat Chriſtus,
ne diſcipuli perturbarentur carne veſcen-
tes, & ſanguine. Nam quando de hoc verba
fecit multi ſolummodo propter verba, ſcan
dalum paſsi ſunt. Ne igitur id tunc quoque
accideret, primus ipſe hoc fecit, vt tranquil-
lo animo, eos ad myſteriorum communio-
nem adduceret. Vide quomodo rem à ver-
bis diſcernat Chryſoſt. Quum in ſola man-
ducationis mentione diſcipuli deſertores
offendiſſent, ne qui remanſerant, in verita-
te & actu, ſcandalum paterentur. Ipſe Domi
nus primus bibit. Si ſanguinem non bibe-
bat, non timendum fuit, ne ſcandalum pate
rentur. Sequitur; Quid porrò, priùs quoq;
illud (inquies) facere oportuit? minimè.
Ideo enim hoc facite (inquit) vt ab illo ab-
duceret: Præterea ſi remiſsionem peccato-
rum hîc facit (ſicut certè facit) ſuperuacuũ
illud omnino eſt. Sed ſicut in veteri, eodem
hîc modo in beneficio reliquit, & memoriã
myſteriorum colligauit: etiam hinc ora hę-
reticorum frenando: nam dicunt, vnde pa-

tet immolatum fuisse Iesum præter alia mul ta,&c.His tam multis verbis,viri Sancti sententiam aperui, vt qui lecturi sunt, quàm iniqui in scriptores Ecclesiasticos sitis, intelligant,qui aliorsum eorum scripta intorqueatis, atque scripta sint,vt vestram traditionem statuatis, & confirmetis. Addam alios huius auctoris locos, in eius doctrinæ intelligentiam & declarationem: In Epist.
" ad Corinth.Hic calix nouum testamentum
" est,in sanguine meo.Erat autem veteris te-
" stamenti calix,sacrificia & sanguis bruto-
" rum: Etenim post sacrificium, in calice, &
" phiara, sanguine accepto ita sacrificabant.
" Quum igitur pro sanguine brutorum, san-
" guinem suum induxisset, ne quis his audi-
" tis perturbaretur,illius sacrificij veteris me
" minit.Dubitari non potest,de huius viri religione,qui hæc edisserit, calicis ad calicem comparatione, & sanguinis ad sanguinem.
" In veteris testamenti calice, erat brutorum
" sanguis, pro eo in calice noui testamenti,
" suum Christus induxit sanguinem, atque
" prior ex eo bibit, ne sui perturbarentur.
" Paulò pòst homil.24. Quod in calice,id est,
" quod à latere fluxit,& illius suos fecit parti-
" cipes.Signum sanguinis non fluxit è latere.
Paulò

Paulò pòst, Si ſanguinem cupis (inquit) noli idolorum aram brutorum cæde, ſed meū altare meo ſanguine aſpergere. Item in epi. ad Corinth. cap. 1. Cùm ad Chriſti menſam accubueris, in die illa qua carnem eius lingua attigeris. Sed quare addit panem quem frangimus: hoc in Euchariſtia videre licet: in cruce autem minimè: ſed omnino contrà Os enim eius (inquit) non comminuetis: ſed quod in cruce paſſus non eſt, id in oblatione patitur, & propter te frangi permittit: Ibidem: Quid enim (inquit) appello communicationem, idem ipſum corpus ſumus: quidnam eſt panis? corpus Chriſti: quid autē ſiunt qui accipiunt corpus Chriſti? non multi, ſed vnum corpus. Qui vellet omnes locos conferre & cogere, quibus Euchariſtiam ipſiſsimum corpus Domini eſſe docet, opus in volumen excreſceret. *In Epiſt. prio. ad Corin.*

DIVI HIERONYMI DE CORpore & ſanguine Domini in Euchariſtia ſententia.

Cap. 47.

TRanſibo ad Hieronymum, cuius etiam auctoritate vrgemur & impellimur ca. 26. Matthæi ita ſcribit: Poſtquam typicum

" cum Pascha fuerat impletum, & agni carnes
" cum Apostolis comederat, assumit panem
" qui confortat cor hominis, & ad verum Pa-
" schæ transgreditur Sacramentum: vt quo-
" modo in eius præfiguratione Melchisedech
" summi Dei sacerdos panem & vinum offe-
" rens, fecerat; ipse quoq; veritatem sui cor-
" poris & sanguinis repræsentaret. Miror
" quid hîc offenderitis quod Ecclesiæ senten
tiam de veritate corporis in Sacramento im-
probare posit. Vbi typicum Pascha mandu
casset Dominus, trasijt ad verum Paschæ Sa
cramentum, id est, vt vultis, ad veram figu-
ram Paschæ. Quid ergo? Falsus erat typus,
quem priùs impleuerat Dominus vt verita
tis repræsentatione, quod priori deesset,
suppleret, & restitueret? Sed impletum à
Domino typum fuisse docet Hieronymus:
Quum ergo impletus fuisset, nulla ampliùs
figura opus fuit. Hæc sententia satis ex ver-
" bis subsequentibus patefit, Vt quomodo in
" eius præfiguratione Melchisedech panem
" & vinum proferens fecerat, veritatem sui
" corporis repræsentaret. Si eius rei quę à Mel
" chisedech præfigurata fuerat, veritatem re-
præsentauit Dominus: quomodo hanc ve-
ritatis repræsentationem figuram esse con-
ten-

tenditis? Miror vos tantæ eruditionis & do ctrinę viros, repræſentandi ſignificationem hucadſciuiſſe: vt figuram non rem præſentem exhibitam eſſe demonſtretis: Cùm Cicero rei emptæ precium repræſentatum eſſe dixit, pręſenti pecunia ſolutionem oſtendebat, non eius rei figuram. Qui ſe tibi ad concionem repræſentat, non figuram producit: ſed ſe ipſum ſiſtit: Hinc Grammatici repræſentare interpretati ſunt præſentem ſiſtere. Ergo quum veritatem ſui corporis Dominum repræſentaſſe dixit Hieronymus, non figuram ſtitiſſe, ſed ipſiſsimum corpus exhibuiſſe intellexit. Ex alijs locis, quibus de Euchariſtiæ myſterio verba fecit vir Sanctus, eius fides & animus intelligi poteſt: Si Emiſſeni ſermonem de corpore Domini reciperetis, acta res eſſet: ibi enim apertiſsimè tranſſubſtantiationem profitetur: vt quum dixit: Quantą itaque & quàm ››
celebranda vis diuinæ benedictionis operetur: Quomodo tibi nouum & impoſsibile ››
videri non debeat, quòd in Chriſti ſubſtan ››
tiam, terrena & mortalia commutantur, te ››
ipſum qui iam in Chriſto es regeneratus in ››
terroga. Item quando benedicendæ verbis ››
cœleſtibus creaturæ ſacris altaribus impo- ››

" nuntur, antequam inuocatione ſui nominis
" conſecretur ſubſtantia, illic eſt panis & vi-
" num: Poſt verba autem corpus & ſanguis:
Sed quum hunc ſermonem reſpuatis, vobiſcum alijs Hieronymi locis agam, de quibus nulla ſit dubitatio: in cap. 5. Epiſt. ad Ga
" latas: Opus quippe ibi magis vini quã Dei à
" nobis creatura damnata eſt, & licentiam tu-
" limus virgini, proprio ætatis calore feruen-
" ti, ne ſub occaſione parum bibendi plus bi-
" beret, alioquin ſciebamus & in Chriſti ſan-
" guinem vinum conſecrari: & Timotheo vi-
" num vt biberet imperatum. In cap. 1. epiſt.
" ad Titum. Sic eſt caſtitas propria, & vt ita di
" xerim pudicitia ſacerdotalis, vt non ſolùm
" ab opere immundo ſe abſtineat, ſed etiam à
" iactu oculi, & cogitationis errore, mẽs Chri
" ſti corpus confectura, ſit libera: Si ab homine corpus Chriſti conficitur, non ſignifica-
" tur: Item Abdiæ quæſt. 2. Nos autem audia-
" mus panem quem fregit Dominus deditq́;
" diſcipulis, eſſe corpus Domini ſaluatoris, ip
" ſo dicente ad eos, Accipite & comedite, hoc
" eſt corpus meum. Alibi in 11. cap. Oſeæ. Et
" arbitrati ſunt iugum meũ leue, eſſe grauiſ-
" ſimum, & declinaui ad eos, deferens regna
" cœlorum, vt cum eis veſcerer aſſumpta for-
ma

ma hominis, siue dedi eis esum corporis „ mei, ipse & cibus & conuiua. In Heliodo- „ rum epist. 1. An de his aliquid audeam dice- „ re qui certè in suis vrbibus commorantur, „ absit vt de his quicquam sinistrum loquar, „ qui Apostolico gradui succedentes Christi „ corpus sacrum, ore conficiunt, per quos & „ nos Christiani sumus.

EPISCOPORVM SCRIPTA NOS *interpretari oportere non ex nostro iudicio, sed religionis obseruatione secundum quam populi instituerentur.*

Cap. 48.

PLuribus alijs auctoribus tui mecum de- certarunt, quibus per librorum penu- riam in eremo, non respondi: sed ne tuorũ victoriæ hunc prætextum obtendere vide- rer, eos rogaui vt mihi expedirent, an vestri testes à Romana Ecclesia dissideant: si cum ea conueniant, huius Religio mihi visa est antè spectanda, quàm de testium fide dispu tandum esset. Hac trutina eorum quos producis, examinaui testimonia: Iustini, Ire næi, Tertulliani, Cypriani, Hieronymi, Chrysostomi, Augustini, Ambrosij, Euse- bij, Gelasij, eorumq́ue quorum auctorita- te Ecclesiam nostram oppugnas. Horum au- tem

tem eandem cum ſui temporis pontificibus inueni fuiſſe ſententiam,atque Pontifices non diuerſam ab hac,quam hodie obſeruet Eccleſia,Religionem coluiſſe;quę mihi res fuit teſtimonio,eorum ſcripta non à te fuiſſe intellecta,aut ſi intellecta ſint, hæc cum Romana Religione nō conuenire, ſed cum tuis ſcriptis damnanda eſſe: At illi omnes fuerunt Epiſcopi,& credi debent,ſuam non aliter, ſuorumque Religionem inſtituiſſe, atque ſcripto teſtatam reliquerint: Quam obrem ab Religionis vſu,de ſcriptis eorum iudicandum eſſe duxi.Iræneus Lugdunenſis fuit Epiſcopus,Hilarius Pictauiēſis,Martinus Turonēſis, ex annalibus illorum Collegiorum intelliges, quomodo miſſam fecerint, quamque de Euchariſtia ſententiam habuerint.Hoc verò ſi tibi non ſatisfecerit, omnem tibi poteſt adimere dubitationem, quòd nullo tempore illæ Eccleſiæ à Romana (cui parebant) aut verbis aut interdicto caſtigatæ fuerint, ſed nec Irenæi nec aliorū libri cenſuræ iudicium ſubiuerunt. Tu de Romanis pontificibus diſſerens, Ioannem Papam 23. memoras, qui à ſchola Pariſienſi damnatus errorē abiurare coactus ſit. Quæ ergo Pontifici ſummo non pepercit, inferiores

riores Episcopos non ferret, si à sua doctrina discreparent.

DE GELASII SENTENTIA *à Caluino aduersus Ecclesiam usurpata.* Cap. 49.

IN Epistola tua ad Franciscum Regem ostendere videris, *Gelasium* Romanum *Episcopum, ad hanc tuam traditionem praeceptorem tibi fuisse: hunc enim affirmas docuisse, panis ac uini substantias, non desinere, sed ita permanere uti manet in Christo Domino substantia & natura hominis iuncta diuinae.* Sed probare possum Gelasium, in hac fuisse sententia, vt si viueret, nullis quaestionibus ab eo exprimeres, quod illi tu imponis. Bullingerus hoc ipso tormento tecum Ecclesiam oppugnat, sed alijs verbis vt eum locum corrupisse videare. *Gelasius (inquit) Romanus Episcopus de duabus naturis scribens contra Eutichen & Nestorium. Certè Sacramenta (inquit) corporis & sanguinis Domini diuina res sunt, propter quod & per haec diuinae efficimur consortes naturae.* Quum ita habeat, quid nobis ostendes inter rem & substantiam huius Sacramenti interesse discriminis? Si res eius, substantia sit, hanc diuinam esse fateare necesse est. Si verò diuinam esse negare non potueris, qua diuinitate hanc esse di

uinam

uinam declarabis? num verbi diuinitate? At verbum carp factum est, vt caro diuinitatis essentia expers esse, nō posit, aut vacua: Quum ergo verbi incarnati diuinitate, substantia Sacramenti diuina effecta sit, ipsiusmet verbi carnem esse ac substantiam fateare necesse est: Nulla enim (præter carnem verbi) alia diuina est terrestris substantia: ea igitur re ipsum Sacramenti corpus constare, qua constat verbum, palàm est: id est, carne & Spiritu, quanuis huius substantia externa specie obuoluta sit, aut alia diuinitate quàm Dei verbi, Sacramenti res & substantia diuina est, atque verbum Domini, hoc est corpus meum frustrà emissum est. Sequitur propter quod, & per hæc diuinæ
« efficimur consortes naturæ. Quoniam (in-
« quit) Sacramenta res diuina sunt: per hæc
« diuinæ efficimur consortes naturæ. quomo
« do autem diuinæ consors naturæ Sacramento effici poteris, si à diuina Christi natura vacuum sit Sacramentum? An per Sacramentũ seorsum tamẽ ab eo, diuinæ, sed ab hoc alienæ materiæ, te fieri putas consortem? erras si hæc tibi stat sententia: Nam per Sacramenti manducationem, diuinæ effici non poteris, naturæ consors, si Sacramentum diuinæ

naturæ exors fuerit. *Imputatione inquis per ſidem*: At eo modo ſecundum ſcripturas effi- cimur diuinę Chriſti conſortes naturę, quo vxor & maritus vnum ſunt, quoque mortis in Adamo conſortes efficiamur: Non ergo ſola fide accidit conſortium, nec imputatio ne, ſed re ipſa, ſecundum carnem & Spiritum. Præterea ſi propter Sacramenti manducationem fiat noſtrum conſortium, non ſola fide fit, ſed propter manducationem ſimul & fidem: Non enim fide ſola manducatur Sacramentum, ſed ore corporis. Sequitur, Sed tamen non deſinit panis & vini ſubſtantia, ſed tranſit in diuinam Spiritu Sancto perficiente ſubſtantiam. Hanc fateor non deſinere, id eſt, in nihilum redigi, ſed in diuinam vi Spiritus tranſire ac deſinere ſubſtantiam. Nam ſi deſineret, id eſt, euaneſceret non tranſiret. Quod enim nihil eſt, tranſire aut mutari non poteſt: Cùm verò tranſit, quanuis non deſinat eſſe vera ſubſtantia, tamen deſinit eſſe panis: & quæ erat terra panis, fit carnis Dei Chriſti terra, Spiritu, naturaque diuina prædita, fitque Sacramentum diuinæ verbi incarnati eſſentiæ, id eſt, verum corpus ſub aliena ſpecie: Hanc fuiſſe Gelaſij ſen- ten-

"tentia, ex verbis ſequentibus animo com-
" prehendi: Et certè (inquit) imago & ſimili
" tudo corporis in actione myſteriorum ce-
" lebratur. Cauendum eſt ne in his verbis of-
fendamus: Conſidera non dixiſſe Sacramen
tum imaginem corporis, aut figuram fieri:
fit enim, vt ait Cyprianus, veritatis corpus,
In Cœna. " vera tranſitione: ſed dixit imaginem corpo-
" ris, actione myſteriorum celebrari: Vt hoc
intelligamus, primùm quę ſit myſteriorum
actio, intueri animo neceſſe eſt: Conſecra-
tionis opus, benedictione gratiarum actio-
ne, verborumq; pronunciatione, cõſiſtens,
vera Sacramenti actio & effectio eſt: hac er-
go actione corporis imago celebratur. Huc
etiam pertinet Domini mandatum: poſt-
quam enim, Hoc eſt corpus meum dixiſſet,
adiecit, Hoc facite in meam commemoratio
nem: & pro eo ac Dominus corpus ſuum in
ſui memoriam faciendum conſecratione
iuſsit: Gelaſius imaginẽ corporis in actio-
ne myſteriorum, celebrari oſtendit: Qui ad
Iuſtini martyris lectionem, diligenter ani-
" mum conferet, facilè hunc locum intelli-
" get: Quemadmodum (inquit) per Dei ver-
" bum homo factus Ieſus Chriſtus conſerua-
" tor noſter, & carnem & ſanguinem pro ſalu
tẽ

te nostra habuit, sic etiam cibum, qui per ››
preces sermonis, quem ab eo accepimus, ››
consecratus est, & quo sanguis carnesq́; no- ››
stræ, per transmutationẽ aluntur, Iesu Chri- ››
sti, eius qui homo factus est, carnem & san- ››
guinem esse edocti sumus: Hîc docet eo mo ››
do fieri Eucharistiam corporis & sanguinis, per verbum Domini, quo facta est incarnatio. Celebratur ergo imago corporis in actione mysteriorum: Quicquid enim in verbi incarnationem intercesserit, in consecrationem insumitur: Verbum Domini, Angelus & fides. Virgine ab Angelo salutata, verboq́; ab Angelo in opus incarnationis emisso, Concipies & paries Filium, &c. Verbum, fide Virgo percipiens, de Spiritu Sancto Deum & hominem concepit, Spiritu Sancto in eam superueniente, & altissimi virtute hanc obumbrante. Huius rei corporis diuini in Missa effectio imago est. Iesus Christus magni concilij Angelus, verbo à se emisso in puram panis materiam, ex hac corpus suum in fide vniuersalis Ecclesiæ creauit. Vide an hæc maioris miraculi atq; operæ res fuerit, quàm incarnatio credenti, non esse impossibile apud Deum omne verbum? Certè qui huic miraculo fidem

derogabit, incarnationis Sacramento ægrè fidem adhibebit: Si vos panis ſpecies, ab hac fide remoretur, vobiſcũ reputate, hac re memoriam corporis fieri, aut, vt ait Gelaſius, imaginem corporis celebrari. Omnia enim quæ homini (excepta mortis, ac peccati natura accidant) ſeruauit deificata caro: ſic & omnia retineri Sacramento neceſſe eſt, quæ pani propriè accidant, natura tamen in carnem immutata: Vetuſti Eccleſiæ ſcriptores, hoc corporis Chriſti Sacramento, totius diſpenſationis ſalutis noſtræ memoriam renouari dixerunt, vt veſter Neocæſarienſis, & noſter Euſebius: Hoc etiam Paulus docet, dicens: Hoc facite in mei memoriam, quotiens enim biberitis poculum conſecratione factum, mortem Domini annunciatis, donec veniat: Nota, non fuiſſe dictum ſignificabitis. Quum ſit vi verbi corporis Sacramentum, incarnationis (vt inquit Eccleſia) memoria recolitur. Quum manducatur oblatus ac immolatus Agnus, noſtra participatio, in noſtram redemptionem mors huius annunciatur. Quum bibitur ſanguis, annunciatur in ſordium noſtrarum emundationem aſperſio, ac peccatorum remiſſio: hæc adiecta verba, donec veniat, reſur-

rectionem atque secundum aduentum, annunciant: non enim venturus est nisi resurrexerit, vt alibi demõstrauimus. De hac quã exposuimus sententia, te fortè Gelasius deducit, dicens: Sacramenta in diuinam transeunt Spiritu Sancto perficiente substantiã: permanent tamen in naturæ proprietate. Sed nota de proprietate hunc loquutum esse, non de natura: hæc enim sua proprietate prædita est, aliæq; sunt naturę proprietates, alia res est natura: Sic naturam ac substantiam diuinæ carnis, accidentia panis propria retinentem, in Sacramento corporis, Gelasius esse docet. Hoc si non admiseris, explica nobis quo modo fieri posit, vt panis substantia, in diuinam verbi incarnati substantiam transeat, in panis substantia permanens: Hoc sanè si docuerit (vti illi imponis) Gelasius, non longè abfuit ab infamiæ suspicione: non potest enim transire simul & manere.

NON ITA CONIVNGI CORpus *Sacramento, uti natura humana diuinæ iuncta est in Christi persona, nisi substantialiter sub panis specie sit corpus.* Cap. 50.

CAEterùm in nefarij criminis reprehensionem incurris, quum dicis, *Ita panis substantiam in Sacramento permanere, uti manet in Christo Domino natura & substantia hominis iuncta diuinæ*: Vt hunc errorem detegamus, repetam quæ tibi sit de Sacramento sententia: Animi seueritate maxima, tuis edicis, *Ne ullam inesse in Sacramenti corpore diuinitatē, aut uirtutem aliam suspicentur, quàm Sacramentalē id est, significatiuam, ne animum suum, in huius adorationem inclinent: tradis tamen corpus Christi à Sacramento separari non posse, si accedat fides: sed unà cum Sacramento, quamuis seorsum ab eo, corpus ab anima manducari, & ita corpus Sacramento coniunctum esse: uti cum humana natura in Christi corpore diuina coniuncta est.* Hac de re magna ira tui mecum discipuli conflixerunt, quum ex te ostendebam hac similitudinis iniquitate, carni Christi diuinitatem, Sacramento tenus vnitam esse, eamq; diuinitate spoliari, atq; ad carnis communis rationem redigi, cui iungatur diuinitas, si modò diuina esse credita sit. Fide enim non re vera, cum pane tuo, Christi corpus tibi cohæret: Hoc si non intellexeris, tua similitudo falsa est, nec ita remanet panis, vti natura carnis, in Christo iuncta est diuinæ: Præterea ex Pau-

li sententia docebam plenitudinem diuinitatis habitare in carne Christi corporaliter, & carnem diuinitatis esse participem: vt caro Christi seorsum à diuinitate considerari non posit(quin soluatur Christus) Deniq; docui Gabrielis Angeli testimonio, Christum non solùm Dei Filium respectu diuinæ essentiæ, vocatũ esse, sed etiam eius substantiæ, respectu quæ de virgine nata sit:Hæc verba sunt Angeli,Spiritus Sanctus Luc.1.
superueniet in te, & virtus altisimi obumbrabit tibi: Ideoque & quod ex te nascetur sanctum, vocabitur Filius Dei:Et,copulatiua dictio,causalem subsequuta, ostendit, non solùm Spiritum Sanctum, id est, verbum,Filium Dei vocatum iri, sed & carnẽ, quæ ex Maria nascetur, propter naturarum vnionem:Quæ naturæ vnum Christum,Filium Dei efficiunt,ex qua re, Maria, Mater Dei meritò vocata fuerit.Qui non secus diuinam verbi essentiam inesse Sacramento intelligerent,docebam non tuo modo coniunctum Sacramento corpus Dei dicere debuisse,sed rem,corpus esse Sacramenti:neq; Sacramenti perfectionem, ac veritatem à fide æstimari oportere: vt qui fide Sacramentum manducet,corpus Spiritu mandu-

cet, qui nulla fide manducarit, panem & nō corpus se manducasse credat: Affirmabam enim veritatis corpus semper esse Sacramen
In Cœna. tum, neq; vnquam se, vt Cypriani verbis vtar, à Sacramentis eam absentare: Hoc tui discipuli ferre non potuerunt: Eis, hæc dicens insanire aut delirare videbar: meiq; affecti misericordia, bonam mihi mentem precabantur. Ostendebant *id solùm quod à Deo esset, Filium Dei dici posse: non autem quod ex Virgine est, ne ex creatura, creatorem faceremus: non negare Filium Dei in carne Christi habitare, ut Spiritus noster in nobis inhabitat, sed modo quodam eximio, ac ineffabili: atq; naturarum inter se differentium, distinctionem fieri oportere (si adoretur Christus) ne simul cum Deo, caro creata adoretur:* Angeli testimonium à me citatum tua noui testamenti in Gallicam linguam versione declinabant, qua, copulatiuam causali aduerbio præposuisti, vt doceres, id solùm quod è cœlo descendit, Filium Dei sanctum que dici oportere, ne templum diuinitatis, pro re, templum inhabitante, adoremus.

IN QVO DIFFERAT INCARnationis *à consecratione mysterium.* Cap. 51.

Pau-

PAucis pòſt diebus, de conſecrationis ad incarnationem Iuſtini ſimilitudine, hoc argumento illi nos impugnarunt: *In incarnatione, inquiunt, caro in Spiritum minimè mutata eſt, ſed manſit non ſolùm in naturæ proprietate, ſed in propria natura: Tibi uerò in conſecratione, panis tui natura in carnis naturam penitus tranſit, accidentibus immutatis, ac ſine ſubiecto manentibus:* Scuti loco, tui Gelaſij ſententiam illis obduximus: quæ ſi falſa non ſit, ſecundum hanc fidei noſtræ myſterium euenire neceſſe eſt: Tranſit (inquit) panis ſubſtantia in diuinam corporis Chriſti ſubſtantiã: quamuis in proprijs accidẽtibus panis remaneat: Gelaſij ſententiam Cypriani auctoritate ſuffulſiuimus atteſtantis, Sacramento viſibili ſic diuinam ſe infundere eſſentiam, vti ſub carne latebat diuinitas, vt panis effigie non mutata, fiat caro Domini: Proinde ſi panis caro non fieret, horum alterum neceſſariò eueniret, vt aut verbum Domini, dicentis, Hoc eſt corpus meum, præteriret, aut vt verbum panem induens, fieret panis, non ſecùs ac verbum caro factum eſt, carnem induens, ſicque duo eſſent veritatis corpora, vnum paneum, alterum carneum, quod nullam haberet rationem: Itaque vt

verbum,hoc eſt corpus meum maneat, neceſſe eſt ſecundum hoc,ex pane corpus effici:Hoc verò fieri non poteſt,quin panis natura in diuinam ſubſtantiam conuertatur, aut duo veritatis corpora inducamus. Præterea huc incarnationis myſterium nō ſpectabat, vt in Spiritum caro mutaretur, ſed vt diuina fieret, eadem permanens, atq; vt homo in Deum tranſiret, cœlumque conſcenderet: At conſecrationis huc pertinet finis,vt homo diuinæ fiat naturæ conſors, non ſolùm Spiritu,ſed carne, quòd ſine diuinæ carnis manducatione conſequi non poteſt.Quamobrem panem & vinum in carnem & ſanguinem tranſire, & conuerti neceſſe eſt,vt per hæc,qui ſe ad manducationẽ conferunt, fiant vt diximus diuinæ naturæ conſortes. Quantum ad ſimilitudinis rationem attinet,etſi hac in re non habet locum, vt ita permaneat panis ſubſtantia iuncta diuinæ,vti caro in ſua natura permanſit: hæc tamen hac in re locum habet, quòd vti verbum incarnationẽ operatum eſt, ſic & conſecrationem inuocatum operetur,& vti Spiritu ſuperueniente caro deificata eſt, ſic eodem ſuperueniente, panis natura in carnem mutata ſit. Nulla ergo inter actiones

dif-

differentia,ſed maxima ſimilitudo eſt, nec inter corpus pro nobis paſſum, idq́; quo in Cœna in remiſsionem peccatorum paſcimur,diſcrimen vllum interponemus.

Vt ad accidentia ſine ſubiecto reſpondeā. Fateor humano ingenio me tantum miraculum non poſſe conſequi,ſed vbi tu expoſueris,quæ cœli aut ſolis ſubſtantia ſit, me in ſpem conijcies fore, vt hæc tibi explicemus, ac demonſtremus: Primùm velim vt ediſſeras,quomodo lux,ſolis corpori inhæreat,per accidens,an per eſſentiam:ſi per accidens eſſe dixeris,quum ante ſolis creationem lux effecta ſit,per ſe ſubſiſtebat:oſtende ergo qua re conſtet corporis ſolis ſubſtantia,vt intelligamus,an ei lux adſit per accidens,ſine ſubiecto? ſed ægrè à me obtinebis vt lucem per accidens ſoli coniunctam eſſe fatear,quum ante diem quartum, vt diximus,per ſe lux ſubſiſteret. Quòd ſi eſſentiam ſolis lucem eſſe dixeris,ſoli corpus contra ſcripturas eſſe negabimus:Lux enim nō eſt corpus:Præterea exprime,quæ natura eſſet ignis in fornace ſeptuplum incenſi, in quem apud Danielem tres pueri coniecti ſunt,ignis natura non erat quę minimè hos læderet,aut vreret, ſed tanquam ros matu-

tinus eorum corpora refrigeraret. Roris ergo erat natura ſub ignis accidentibus: quòd ſi naturam non mutatam eſſe dixeris, ſine accidentibus ignis ſubſtantiam fuiſſe demonſtrabis, quod non minùs à natura alienum eſt.

ACCIDENTIA SINE SVBIECto in Euchariſtia à manna Euchariſtiæ figura probari.

Cap. 52.

DE accidentibus ſine ſubiecto, deq́; aliena ſubſtantia, ſub non ſuis accidentibus tam illuſtris eſt à manna (quod Euchariſtiæ figura erat) probatio, vt mirari non deſinam, quo modo in Euchariſtia offendatis. Hæc ſunt verba Moſis: Veſpere comede-
Exodi. 16. tis carnes, manè ſaturabimini panibus, ſcie-
" tiſq́; quia ego ſum Dominus Deus veſter:
" factum eſt ergo veſpere, & aſcendens coturnix cooperuit caſtra, manè quoq; ros iacuit per circuitum caſtrorum. Ecce panis, ros, propter roris ſimilitudinem vocatur, vti Euchariſtia panis, propter ſimilitudinem: Sequitur, Quumq́ue operuiſſet ſuperficiem terræ, apparuit in ſimilitudine minutum, quaſi pilo tuſum, in ſimilitudinẽ prui-

næ ſuper terram, quod quũ vidiſſent filij Iſrael,dixerunt ad inuicẽ,quid eſt hoc? Quibus ait Moſes,iſte eſt panis,quem Dominus dedit vobis ad veſcendum. Nó ergo panem ſignificabat,ſed ſubſtantialis erat panis,ſub roris & pruinæ ſimilitudine: Hunc locum nobis non aliter interpretari licet, quàm liber Sapientiæ fuerit interpretatus: Hęc ſunt eius verba: Pro quibus Angelorum eſca,nutriuiſti populum tuum, & panem de cœlo præſtitiſti,omne delectamentum, & omnis ſaporis ſuauitatem: ſubſtantiã enim tuam, & dulcedinem illis oſtendebas, & deſeruiens vniuſcuiuſque uoluntati,ad quod quiſque volebat,conuertebatur. Audi ſub roris ac pruinæ ſimilitudine, omnis ſaporis mutationem,& in quod quiſque cuperet, ſubſtantiæ mutationem: Erant ergo ſine ſubiecto accidentia: Hunc tamen locum ſi reieceris,quid aduerſus Moſem obduces? Is atteſtatur tam verum panem, ſub roris ſpecie, pruinæq́ue ſimilitudine,manducatum, quá carnes ſub coturnicum accidentibus ac effigie, manducarentur: Manducabitis (inquit) carnes veſpere, & manè panes ad ſaturitatem: Si non erat panis ſubſtantia, pruina erat, quæ quidem ab hominis nutrimento

mento alienifsima eft: Si verò panes erant, aliena fpecie, ac accidentibus fine fubiecto occultabantur: vt hoc tibi miraculum mirabilius videatur, audi incalefcente fole, manna quafi pruinæ effet fubftantia, liquefieri, aut vermibus fcatere, quum tamen panis natura non liquefiat: fola ergo accidentia liquefiebant, vt fola Euchariftiæ accidentia vermibus eroduntur: crede ergo quanuis nihil omnium quæ pani propria funt, in Euchariftia immutetur, fubftantiā eius ineffabiliter, in carnem conuerti: vti in panem ros, fub pruinæ fpecie, fubftantialiter conuertebatur: aut veritatem cum figura non refpondere.

NON MIRVM VIDERI DEBERE *finitam corporis diuini fubftantiam, plurima uno tempore occupare loca.*

Cap. 53.

TVi difcipuli, ab hac euolutum me quæftione, cœperunt alijs ftimulis vrgere, *Si (inquiunt) carnem Chrifti fub facramento manduces, falfum eft ad Dei dexteram Chriftum federe, donec ueniat iudicare uiuos & mortuos: aut falfum eft, eius corpus finitum effe: Non enim in cœlis fimul & in cœna uerè effe poteft, fed alia tibi caro porrigitur alia in cœlis eft.* Ne rem maieftate ac mira-

miraculo plenam,vano ſermone tereremus, ex illis quæſiui, vt viciſsim mihi exponerent, quomodo quinque exigui panes hordeacei,vno temporis momento,in quinque eſſent millibus locis,atque hominum quinque millia explerent,vt miniſtri,reliquiarũ duodecim cophinos exportarent. Infinita ne erat quinque panum ſubſtantia, an ne phãtaſtica illa fuerit, vnde tot millia ſaturarentur?Finitus quinque numerus, finitam materiam oſtendit, eiuſque ipſius in ſeipſam multiplicationem, vt vno tempore tot loca occupauerit quot eſſent perſonæ.*Creauit (inquiunt) Deus panes ex aëre,aut ex propinqua materia,quibus turbæ ueſcerentur.* Ergo inquam falſum eſt,ex quinq; ordeaceis panibus, quinque hominum millia ſaturata fuiſſe,ſed ex quinq; millibus aëreis panibus aut ex nihilo creatis:Vbi huius rei exitum inueneris,ex eis,quos mihi tetẽdiſti,laqueis euademus. A*t non uidetur (inquiunt) fieri poſſe ut Dominicum corpus tantillo in ſpacio contineatur.* Fieri nec etiã poſſe videtur, vt ianuis clauſis tantæ magnitudinis corpus ad diſcipulos penetrarit: Hoc tamen & ſi humani ingenij aciem obtundit, fide comprehendimus,ac veneramur; rebus (quas nobis oc-

cul

cultas esse voluit Deus) animum nostrum frustra vexantes, ne qui scrutator est maiestatis, opprimatur à gloria.

SI GELASIVS IN EA SENTENtia fuerit, quam fingit Caluinus, errasse omnes Episcopos, qui ante illum fuerint.

Cap. 54.

HIs demonstratis rebus, facilè iudicari potest, quàm malè cum Gelasio cohæreas, quamq́ue falsa, & iniqua sit tuæ coniunctionis diuini corporis, ad tuum panem similitudo. Cæterum malè subducta ratione esse ad persuadendum videris, qui ex omnium tempestatum, omnibus Episcopis Romanis, vnum elegeris, cui assentias, reliquos omnes improbans. Tertullianus aduersus hæreticos dicit, Quod ab omnibus inuenitur obseruatum, non erratum, sed traditum: Si verò omnes ante & post Gelasium errauerint: qui proximè Apostolos sequuti sunt errauerunt: Huc igirur, vt verbis vtar Tertulliani, disputationem nostram dirigamus: Dominus noster Iesus Christus: Apostolos misit ad prædicandum, alios ergo non esse recipiendos prædicatores fateberis, quàm quos Dominus Iesus instituit, quia nec alius sciuit veritatem, nisi cui Filius reuelauit

nec alijs videtur Filius reuelaſſe, quàm ijs, quos miſit: Quod autem prędicatum ſit, nõ aliter ſciri poteſt, quàm per Eccleſias, quas Apoſtoli prædicando condiderunt, tam viua quod aiunt voce, quàm per ſcripturas. Si hæc ita ſint, conſtat omnem doctrinam, quæ cum illis Eccleſijs Apoſtolicis matricibus, originalibus fidei conſpiret, veritati deputandum, reliquam omnem doctrinam à mendacio profectam. hæc Tertullianus.

Si hæc quam nos propugnamus religio, è mendacio enata ſit, oſtende quando & quibus matribus enata fuerit, quibus artibus tantas vires ſumpſerit, vt veſtram veritatem profligauerit, & expulerit, hoc non magis latere vos poteſt, quàm quæ, quibuſque temporibus viguerit diſciplina, hoc ſi præſtare non poſsis, teſtatum relinquis, noſtram religionem ab illis Apoſtolicis & originalibus eſſe ſuſceptam, & traditam. Vide ergo quid Gelaſio tribuas, dum eum tibi præceptorem, & magiſtrum fuiſſe fingis, ad eam quam eius auſpicijs, & nomine, euulgas opinionem: tu certè hunc alligas, & infamem facis hæreſis, dum à patribus orthodoxis diſcrepare doces: ſed eius

con-

conſtitutiones hanc ei maculã facilè eluunt & abſtergunt: In canone librorum, quos ipſe ab Eccleſia ſuſcipiendos eſſe cenſet, patrum decretales epiſtolas approbat, his, vti ſuperiùs demonſtrauimus, tranſſubſtantiatio, & Miſſæ ſacrificium approbatur. Cypriani opuſcula recipit, his panem & vinum in carnem & ſanguinem mutari liquet: Baſilij & Gregorij Nazianzeni, hi poſt conſecrationem, antitypa, fieri corpus Domini aſſeuerant: Cyrilli & Hilarij, hi eam quoq; ſententiam tuentur, Ioannis Chryſoſto. in ea etiam eſt ſententia: Ambroſij, Hieronymi, Auguſtini horum auctoritate nititur Eccleſia ad te impugnandum: Gelaſ. præterea, Bullingero tuo & Hieronymo Mario teſtibus: collectis, gradualibus & canonis initiò, Miſſam cumulauit: Non ergo negauit quod canone celebratur, prædicatur, & affirmatur, à quo inſana quadam vos animi offenſione obhorretis: Hic, digamos arcet ab Eccleſiæ miniſterio, eo tu illos intrudis, ſacris virginibus velandis, tempus definiuit, has tu voto abſoluis, & matrimonio copulas, eos qui ſe eis coniunxerint, à ſanctorum detrudit cõmunione, tu pręmijs ac pollicitationibus, in id inuitas, & pellicis, Miſ-
ſam

ſam in virginum conſecratione eo modo ce lebrari, quo hodie celebratur, eos idololatriæ reos facis, qui Miſſæ interfuerint: Vide ergo cuius vir ſis iudicij, qui talem teſtem in tuæ ſententiæ confirmationem adhibueris.

SI PANIS COENAE, A CORPORE *Domini ſit natura diſparatus, an poßit per ſignificationem de hac qualitate neceſſaria, quod pro uobis datur, prædicare.* Cap. 55.

CONficiam, concludamq́; hanc noſtram dimicationem, tormenti huius diſsipatione, quo tui diſcipuli poſt meum reditum ſententiam noſtram totis viribus incuſſerunt: *Senſus, inquiunt, huius propoſitionis, hoc eſt corpus meum, quod pro uobis datur & frangitur, uel eſt literalis, uel tropicus. Senſus literalis, quem unuſquiſque ſenſu communi præditus, ex forma uerborum colligit, eſt hic quòd panis quem Chriſtus accepit in manus, ſit corpus Chriſti, quod falſum eſt: Nam unum diſparatum, non prædicatur de altero, niſi per ſignificationem, ut Petra eſt Chriſtus.* Ergo *uerus ſenſus iſtius eſt tropicus, quod panis quem accepit in manus, eſt figura corporis, uel corpus ſignificat.*

Hæc opinio, præcoce ab ingenio profe-
cta esse, mihi visa est: Si dixisses panem quẽ frangimus esse corpus Domini, falsa non esset (vel secundum literam) propositio. Aut si dixisses, quem accepit Iesus panem, post mysticam benedictionem, & solennes preces, esse verum corpus, verissima esset propositio. Tum enim quum in manus panem Dominus accepit, erat antitypõ, id est, exemplar similis formæ: sed quum frangeretur, postquam (si Græcè loqui liceat) fuit εὐχαριστηθὺς id est, Euchariſtizatus, corpus erat Domini: Nam Spiritu Sancto in memoriam incarnationis superueniente, panis in carnem mutatus est.

DISPARATVM, PER SIGNIFI-
cationem de altero non prædicare, quin huius necessarias qualitates & naturam prædicet.
Cap. 56.

CAEterum te ipso præceptore, opinionis tuæ vanitas detegitur affirmando, *Vnum disparatum de altero non prædicari, nisi per significationem: ut Petra erat Christus:* Christum à petra, quæ Israelem consequebatur, dispa-

disparatum fuisse nego: sed Petram illam cœlestem ac spiritualem, affirmo Christum fuisse, non significasse: Si tamen hæc dispa-rata fuisse donemus, de seque mutuò per significationem prædicasse, huc corrues, vt Christus tibi dicendus sit, ante incarnationem, Petram immobilem ac insensibilem prædicasse, quis tibi hæc credet?

Præterea tui prædicati natura & qualitas, quam necessariò hoc relatiuum, quod pro vobis datur, subsequens exprimit, manifestæ ignorantiæ te arguit, Aduerte, non solùm corpus prædicari oportere, sed adiecta ea qualitate, quod pro vobis datur: vt seorsum ab ea, corpus considerari, aut prædicari non debeat: An autem tibi videtur natura panis, & vt ais analogia, necessariam hanc corporis qualitatem prædicare, vel figurare, vt corpus pro nobis datum, oblatum, & occisum, significet? Hoc si non habet à natura panis, sed vt putatis ab institutione, quomodo ab analogia tuam duces similitudinem? Hanc deberes ab institutione potiùs abripere; quo modo ergo hanc necessariam oblationis in sacrificium pro nobis qualitatem, panis proprietas referet, ac prædica-

bit? Errabis tamen si hac omissa ac neglecta qualitate, quam expresit verbo Dominus, ad aliam nos adegeris, qua sola tenus, Dominicum corpus prædicari doceas: Itaque, panis, Christum cum suis qualitatibus, expressè (si te audiamus) significare deberet: non solùm autem nutrimento tenus, sed quatenus pro nobis mortuus est: hoc tamen nec panis natura, nec institutio Sacramenti patitur: Nam diuersos effectus sacrificij, id est, Missæ, totidem figuræ speciatim adumbrarunt, quas singulas, ab vno Christo adimpleri oportuit: Qui ergo harum significationem confuderit, culpa non vacabit: Azymi panes in nutrimenti significationem à Mose accepti sunt, nec frustra, sed vt vtraq; Christi natura nutrimenti & pasionis duabus figuris panis & agni exprimeretur. Azymos ergo panes cùm propositionis panibus illi tuæ analogicæ significationi, rectisimè destinare potuisti: egoq; agnum transitus, (quo aduersus vastantem Spiritum, Hebræi ante maris traiectionem seruati sunt) ei, quã Christus expresit qualitati, quæ nobis carnis oblationem, & manducationem, prædicabat, applicare possum: Et hircum emissarium, post pontificis execrationem, cocci-

no circundatum, per hominem paratum in perditionem emiſſum, cum Chriſti purpura induti execratione, & per hominem paratum, ad ſupplicium expulſione cōferens, non errabo, Holocauſtumque & animalia quorum ſanguis in Sancta fuit poſt ſolēnem oblationem per Pontificem illatus, extra caſtra, ad incendium exportata, paſsioni Chriſti reſpondere poterunt: vt vnicuique figuræ, ſua veritas relinquatur: Si hunc ordinem ac rationem tecum reputes, non vni pani, quod omnium figurarum eſt, aſsignābis, niſi in offenſionis lapidem impingas.

DIVINI EVCHARISTIAE OPERIS *à manna probatio.*

Cap. 57.

PRætereà analogiæ tuæ ſolicitus, manna dignitate ſua exuiſti: Hoc, panem cœleſtem non ſola inſtitutione tenus verum, ſed effectu, ac ſupernaturali prærogatiua figurabat: vitamque æternam, ſpiritualem, cœleſtemque noſtrum myſticæ benedictionis cibum, elementi ſub ſpecie adumbrabat. Et quanquam hunc noſtrum vitæ cibum, manna figuraret, Chriſti tamen ſacrificium fi-

gurare non potuit: hoc ergo multò minùs, panis tuus figurabit. Denique mannæ significatio, non solis alimenti terminis claudebatur, sed panis nostri spiritualis (quoad eius fieri potuit) naturam, ac diuinitatem ostendebat, ac per significationem tuam prædicabat: Manna enim præter naturam, virtute diuini Spiritus, pruinæ sub specie, conuersa eius secundum edentium voluntatem substantia, ac sapor, populum plenissimè nutriebat: sicut scriptum est.
"Substantiam enim tuam & dulcediné tuam
"illis ostendebas, & deseruiens vniuscuius-
"que voluntati ad quod quisque volebat
"conuertebatur. Sapien. cap. 16. Sic aqua ex petra præter naturæ vires & ordinem, diuina virtute scaturiens, populi sitim explebat, quæ res nostram æternæ sitis extinctionem (diuini opus poculi, aliena sub specie, gustuque adumbrabat: ac significatione prædicabat: Verbi enim ac sancti Spiritus vtrumque opus quum fuerit, hac ipsa in re, id est, quòd supernaturale esset opus, de se mutuò, & si substantia disparata sunt) prædicant: Sed quoniam institutione sola ac sacramento, & conditiòne tenus, panis tui naturæ honorem diui-

num

num defers, efficis vt nullo modo, de pane vinoq́ue tuo, illæ vmbræ per ſignificationem prædicent. Vmbræ enim illæ, non ſignificatione, conditione, aut inſtitutione tenus, ſed re vera, & effectu, ſupernaturale vt diximus, diuinumq́ue erant opus: qua in re, de naturali tuo pane, conditione, vt tuis verbis vtar, ac ſignificatione tenus mutato, per ſignificationem prædicare non poſſunt: nec tui naturales cibi, vmbras illas repræſentare, niſi vmbris cœleſtibus, ſuam præſtantiam deneges, ac ad naturæ regulas adigas, vt per ſignificationem de tuo pane verè prædicent, quod ſtultitia non carebit.

NISI EVCHARISTIA SVPERſubſtantiale ſit opus, de ea non poſſe manna, per ſignificationem prædicare. Cap. 58.

SI autem Eccleſiæ ex religione non exceſſeris, ſed fatearis ſuperſubſtantialem eſſe noſtram Euchariſtiam, non Sacramento, ac conditione fideq́ue tenus, ſed re vera, efficies vt opinioni tuæ ſubſcribam, diſparata de altero per ſignificationem prædicare,

atque opus mannæ, aquæue, è Petra præter naturam redundantis, (per metonymiam) Eucharistiam nostram dici posse, ac per significationem natura & specie disparata de altero prædicare: Agnumque transitus typicum, & animalia quorum corpora extra castra cremarentur, Christum passum dici posse. Sed si in sententia manseris, naturamque panis, non re vera diuinam esse dixeris, sed sacramento solo, ac institutione tenus, de corpore quod pro nobis datur disparato, prædicare contenderis, huc te præcipitem deturbabis, vt tibi necessariò patibilis Christi qualitas dicenda sit, per significationem, de impatibili panis tui natura, sic prædicare, vt à pane vicissim prędicetur: corpus enim non potest, citra expressam verbo Dei qualitatem hanc, (quod pro vobis datur) de disparato prædicare, similiter corpus ipsum seorsum à sua qualitate, à pane prædicari non potest, panis ergo secundum tuam logices regulam, de corpore holocausti prædicare non potest, quin simul de corporis expressis, ac proinde indiuiduis qualitatibus, prædicet: nec rursus holocaustum prædicatum, citra suam necessariò connexam (propter verbum Dei) qualitatem, de altero

ro poterit prædicare: nam similium eadem est ratio. Quum igitur hanc prædicationẽ, nec panis tui natura, nec institutio ferat, falsum est corpus, & panem esse disparata, sed eandem esse naturam ac substantiam, de seq́ue mutuò verè prædicare.

Hoc quoque in considerationem afferendum esse puto, si tua sententia vera sit, non solùm Sacramento tenus panem esse corpus & corpus panem, sed Christum Sacramentaliter, passum esse, non substantialiter, quoniam non verè ac substantialiter hæc qualitas à pane prædicata est: manifestum enim & liquidum est, eo modo expressam, ac necessariò connexam subiecti qualitatem prędicari, quo subiectum prædicetur.

A PRONOMINVM NATVRA *ac proprietate probari panem quem frangimus, & corpus non esse disparata.* Cap. 59.

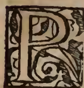
SEd frustrà verba hæc terimus. Nam ne panem quem frangimus, à corpore disparatum esse credamus (Hoc & Quod) pronomina, vel nos inuitos, trahunt: (quod) enim relatiuum subsequens, vnam eandemq́ue

naturam ac ſubſtantiam, ad eam refert, quæ eiuſdem caſus, generis, ac numeri, demonſtrata ſit: Hoc eſt corpus meum quod pro vobis datur: vt neceſſariò peccent, qui inter rem demonſtratam, ac relatam, diſcrimen intermittant: Multa nobis ſuperſunt in hoc argumentum excutienda, quæ coràm tecum agitare cupiens, in noſtri congreſſus occaſionem, reſeruauimus ac reiecimus.

FINIS.

THEMATA, QVAE VILLAGAGNO IN SVIS ADVERSVS CALVINVM libris propugnanda suscepit.

ECCLESIAE DE SACRIFICIO & Eucharistia sententia.

ANIS *in corpus sacrificatum à Christo in Cœna pro nobis Deo patri datum, ui Diuini uerbi, Spiritu sancto superueniente, demutatur.*

Non ergo transubstantiari panē dicimus, vt postquàm is Eucharistia corporis effectus sit, corpus à nobis sacrificetur: Nam & accedere oporteret, qui oblatum crucifigerent: sed panis, vi Diuini verbi, à sacerdote iussu Dei pronunciati, mutatur in corpus, ab ipsomet Dei filio sacrificatum, in Cœna pro nobis Deo patri datum. Huius rei testis est Lucas dicens: Hoc est meum corpus (à me supple) pro vobis patri meo datum, hoc facite in mĕi memoriam. Secundum, hoc mandatum, semperque præsens verbū, quoties verba benedictionis formalia, in id opus à sacerdote ritè pronunciantur, fit corpus quod pro nobis dat offertque Dominus. Ex quo dici potest non aliud esse aut

nouum

nouum noſtrum ſacrificium: ſed vnicum il lud iuge ac continuum, Deiq; opus eſſe nõ miniſtri. Hoc docet Paulus dicens: Hic autem vnam pro peccatis offerens hoſtiam, in ęternum ſedet ad dextram patris, expectans donec ponantur inimici eius, ſcabellum pedum eius, vna enim oblatione cõſummauit in æternum eos qui ſe ſanctificant: ij enim, qui hoſtiæ ſemel oblatæ manducatione ſe ſanctificant, huius virtute ac præſtantia per fecti fiunt, nec eſt neceſſe vt à dextra Dei ve niat Dominus, vt ſe iterum ſacrificet, quoniam, vi æterni verbi, fit tranſubſtantiationis, ſecundum verbum prolatum, miraculum.

Hoc corpus in mei memoriam facite.

Quo modo Eucharistia inuiſibile corpus Domini, ſimul & uiſibilis corporis figura ſit, ut ipſius memoriam nobis renouare poßit.

Iuſtini Martyris hæc ſententia eſt: Vt ſub panis ſpecie caro Chriſti vi verbi pronuntiati ita fiat, quemadmodum verbo ab Angelo pronuntiato, Deus ex ſanguine Mariæ factus eſt homo, vnde Gelaſius conſecrationem incarnationis imaginem eſſe affirmauit.

Hęc

Hęc quoque Auguſtini eſt ſententia, vt quemadmodum homo & Deus, hæc duo, Chriſtum efficiunt, ſic panis effigies vna cũ inuiſibili Chriſti corpore, verè ſub effigie latente, Euchariſtiam efficiat: qua ex re, Euchariſtia viſibilis corporis figura eſſe dicenda eſt, vt ſicut homo ſolus, aut Deus ſolus, Chriſtum non efficiunt, ita ex ſola panis effigie, aut ſola diuina ſubſtantia ſacramẽtum non efficiatur.

De conſecratione diſtinct. 2. ca. hoc eſt.

Cyprianus in eam ſententiam docuerat Euchariſtiam, quæ inuiſibile eſt corpus Domini, viſibilis corporis figuram & ſacramentum eſſe, quatenus in perſona Chriſti humanitas videbatur quum lateret diuinitas, vti in Euchariſtia ſub panis effigie formaq́;, diuina caro lateat.

Prætereà in ſacramento viſibili re vera diuinam ineſſe ſubſtantiam, vti re vera & corporaliter in Chriſti carne diuinitas inhabitat.

Vnde colligi poteſt contra Caluini iudicium.

Si panis ſubſtantia Diuini corporis figura ſit, tantùm vt non re vera, ſed fide tenus, Diuinum corpus cum pane coniunctũ ſit, falſam eſſe figuram, niſi & fide tenus, non re

vera, cum Christi carne dicatur esse coniuncta diuinitas.

Guimundus in Berengariũ. Insuper quemadmodum Eucharistia quæ corpus Christi verum indiuiduum ac integrum est, postq; huius fractionem, singulæ queque partes id ipsum sunt, quod erat ante fractionem Eucharistia. Sic vniuersitas Ecclesiæ, integrum est corpus Domini, cuius Christus est caput, & ipsius vnumquodque membrum, corpus item est Domini, cuius caput est Christus.

Huic autè figurę, locus non relinquitur, si pane cõsistit Eucharistia, quia panis partes toti æquales esse nõ possunt, quemadmodũ vna Eucharistiæ particula toti est æqualis.

Quoties manducaueritis panem hunc & biberitis sanguinem, mortẽ Domini annunciatis donec ueniat.

Non enim potest hostia cæsa manducari, non potest huius sanguis potari, id est, effundi in viscera, quin mors eius annuncietur.

Donec ueniat.

His verbis resurrectio & aduentus Domini nuntiatur, non potest enim mortuus redire nisi resurrexerit, fit ergo corpus ad incarnationis memoriam, manducatur in mortis resurrectionis, ascensionis, & aduentus nuntiationem.

Tran-

Non bibam de hoc genimine vitis, vſque in diem illum, cùm illud bibam vobiſcum nouũ, in regno patris mei: Hæretici fingunt de fructu vitis dominũ loquutum eſſe, ſed iniquè: nã fructus eſt generationis ſubſtantia, quæ propter verbum neceſſariò in ſanguinem mutata eſt, non mutatis accidentibus: quæ quidem accidentia, genimen dici poſſunt ſubſtantia etiam commutata: Si vini fuiſſet ſubſtantia quam cum Apoſtolis in Cœna bibit Dominus, iſq́ue poſt reſurrectionem vinum bibiſſet, non idem re & numero eſſe vinum potuiſſet, tametſi ex eodem dolio depromptum: vnaq́ue & eadem foret relicta accidentium generatio. Præterea licet idem re vera fuiſſet, vinum tamen nouum non fuiſſet, quia idem: Hanc ob rem neceſſariò Chriſti fuiſſe ſanguis, de quo Chriſtus loquutus eſt, dicendus eſt, quẽ hodie ſub accidentibus vini, in regno patris, id eſt, in Eccleſia, bibimus, quemq́ue cum Apoſtolis in Cœna bibit ille, ſed nouus eſt quia glorificatus, nouæq́ue id, eſt, glorioſæ vitæ ſanguis eſt, eum enim reſumpſit reſurgens, ne exanguis in cœlum aſcenderet, né-

néue ex eo quod dedit illi pater quicquam deperiret., bibere verò nobiſcum dicitur, quia idem ipſum eſt noſtrum hoc conuiuiũ cum ſuo & Apoſtolorũ conuiuio: ęternum enim ſemperq́; præſens ac continuum eſt, tametſi non eadem eſt temporis præſentia.

Pauli propoſitio.

Hoc poculum nouum eſt teſtamentum in ſanguine meo effuſo in remiſsionem peccatorum.

Caluinus.

Hoc poculum ſignificat teſtamentum in meo ſanguine, eſt enim figurata locutio, & (eſt) impropriè ſumi debet.

Matthæus.

Hic eſt ſanguis meus noui teſtamenti qui effunditur in remiſsionem peccatorum.

Caluinus.

Hoc ſignificat meum ſanguinem teſtamenti.

Reprehenſio.

Sed

Sed ſi teſtamenti ſanguis à Matthæo ſignificatus eſt,quomodo à Luca Pauloque teſtamentum & ſignificatum fuiſſe intelligemus,quum ſit aliud teſtamentum quàm ſanguis teſtamenti? Hoc quum eſſe non poſsit (eſt) impropriè capi non debet,vt apud Matthæum ſignificet,quod apud Lucam non poſſit ſignificare: Quum hæc ergo Caluini opinio nõ poſsit ſubſiſtere,tenenda eſt Eccleſię ſententia, credique debet Chriſtus propriè, ac uerè locutus eſſe,vt intelligatur ſanguinẽ ſuum noui teſtamenti,in remiſsionem peccatorum potandum,id eſt, Apoſtolis in viſcera ſua effundendum porrexiſſe. Apud Lucã autem & Paulum,effuſio,id eſt, potus, intelligatur fuiſſe teſtamenti dedicatio in effuſo,id eſt, potato ſanguine, vt eo ſe interiùs aſpergerent Apoſtoli, ad obtinendam ſuam ſanctificationem.

Hoc exemplo præputij circumciſio, erat fœdus in præputio circumciſio, & aſperſio ſanguinis Hoſtiarum pro peccato in Lege, erat teſtamentum in aſperſo ac effuſo ſanguine,Moſe exemplaria aſpergente ac dicente: Hic eſt ſanguis teſtamenti quod mandauit ad uos Deus,cuius aſperſionis, ac per ipſam exemplarium ſanctificationis, Hoſtiarũ extra caſtra incendium,erat conſumatio. Vti Heb.cap.13

extra portam Christi supplicium, testamenti ac sanctificationis Ecclesiæ, quæ potu facta fuerat, complementum fuit ac consumatio.

Panis transubstantiatio.

Accepit Iesus panem & cùm hunc eucharistizasset, id est, quum hunc fecisset Eucharistiæ substantiam, fregit.

Hæc est Irenæi de hac re sententia & interpretatio sic dicentis: Quando ergo & mixtus calix & factus panis, percipit verbum Dei, iá non cõmunis est panis, id est, cõmunis panis substantia, sed fit Euchar istia corporis & san guinis Domini, id est, Eucharistiæ substantia ex qua augetur & consistit carnis nostræ substantia,

Declaratio.

Si ex panis communis substantia, fit Eucharistię substantia, certum est quod nõ erat effici, id est, corpus Domini, verbum Dei verè incarnatum, in quo & per quod Deo gratias agit Ecclesia. Verbum enim gratiarum actionis Dei, quæ Eucharistia dicitur, substantia est, non ventus. Quum ergo accedit verbum ad elementum, formatur corpus superueniente Spiritu, vi verbi. Hoc est corpus meum, pronunciati,

Ευχαριστῶ significat benedico, & apud Paulum 1. Corinth. 14. cap. Cæterum si benedixeris Spiritu, qui supplet idiotæ locum, quo modo dicet, Amen, super tuam benedictionẽ? εὐλογήσῃς, inquit, deinde ἐπὶ τῇ σῇ εὐχαριστίᾳ, id est, super tuam benedictionem.

Calix benedictionis quem benedicimus communicatio sanguinis est.

Ostenditur eius rei esse benedictionis seu Eucharistiæ substantia, cuius est communicatio: nam (est) propriè hic accipi consentit Caluinus. Si ergo (vt auctor est Caluinus) figuræ sit benedictio, huius ipsius est communio, non sanguinis, quòd si sanguinis sit cõmunicatio, nostra quoque benedictio sanguinis substantia esse debet, aut vnum contra Paulũ benedicitur, vt de altero fiat communicatio:

Quia multi unus panis, unum corpus sumus, omnes quidem de uno pane participamus.

Si tamen panis substantiam manducamus, impossibile est nos ex eo, vnũ effici panem, nam in nostram substantiam mutatur panis, vt multæ panis partes, quæ totidem panes efficiunt, in multa mutantur corpora: quum ergo vnus efficimur panis, necesse est vnum esse quod manducemus multi, nosque in idipsum demutari: panis verò substan-

tia,vnum eſſe non poteſt,quia(vnum)ſectio-
nem non recipit. Corpus eſt ergo Domini
quod in cœna manducamus,corpus inquam
quod diuidi non poteſt,& quum ſit in-
conuertibile,in noſtram carnem
non poteſt mutari,ſed in ſe
manducantem mutat,
vt vnũ cũ Chriſto
manducans
efficia-
tur.

DE

DE DOCTRINA CALVINIANA VILLAGAGNONIS IUDICIUM EST.

1. *Negare salutem carnis nostræ, qui propria carnis diuinæ manducatione, cibum in spem salutis æternæ nobis denegant, propter uerbum* Domini: *Nisi manducaueritis carnem meam, & biberitis sanguinem meum, non habebitis uitam in uobis: Qui manducat carnem meam, habet uitam, & ego suscitabo eum in nouißimo die. Is ergo qui manducat, ad gloriam est suscitandus.*

2. *Negare cum Marcione Christum esse filium Dei, qui hunc pascha, id est, corpus suum re uera non manducasse, ac sanguinem testamenti non potasse dicant, figurasq́; ueteris testamenti eatenus non impleuisse, doceant.*

3. *Eos in Sabellinam hæresim incurrere, qui tradãt Deum patrem, in persona filij in iudiciũ appariturũ.*

4. *Non abesse ab Arrianæ insaniæ suspicione, qui docuerunt Filiũ Dei, secundã esse nostræ uitæ causam.*

5. *Negare Christi diuinitatẽ, qui Cypriano respondentes, affirmarint, diuinam essentiam sacramento uisibili infundi, non substantialiter, req́; uera, sed sacramentaliter, quum tradat Cyprianus sic infundi diuinam essentiam sacramento, uti in persona Christi latebat diuinitas.*

6. Hæresim Nestorianam uitare non posse affirmantes, his distinguendam esse diuinitatem ab humanitate, qui Christum adorare uelint, ne humanitatem honore diuino afficiant.

7. Negare Christum Deum esse, & ad puram carnem eum redigere, qui dicant corpus eius, etsi finitum est, uno temporis articulo, pluribus in locis esse, etiam ante resurrectionem non potuisse.

8. Qui credunt à nobis non nisi Spiritu, Christum in Cœna manducari, uti eum patres cum Manna comederint, è Christo Mosen facere.

9. Affirmantes sacramenti sanctificationem hanc negare, qui usu solo non Spiritus sancti infusione, hoc sanctũ sacrumq; esse tradunt, quum absq; Spiritu sancto nulla sit sanctificatio.

10. Panẽ nõ esse sacramentũ corporis Domini, si panis substãtia remãserit, quoniã sub specie panis, res sacramẽti, ex Ecclesiæ doctrina necessariò latere debeat

11. Non intelligere rationem sacramenti, qui seorsum ab ipsius corpore, ueritatem manducari posse contenderint.

12. Imaginariam his esse carnis humanæ, cùm Christi diuina carne coniunctionem ac unitatem, qui Spiritu solo & habitudine, quæ per charitatem operatur, non etiam participatione naturali coniungi tradant, quæ participatio per mysticæ benedictionis mãducationem effici debet.

13. Qui uitæ substantiam quæ in Deo patre residet,

Chri-

Christiq; carnem in eos diffundi ac diffluere non comedi putant, Christum nec intelligere, nec hunc uitã ac resurrectionem esse credere: Vel qui uitæ essentiam sine carne diffundi posse putant, Christum cum Antichristo soluere.

14. Qui ore manducari Christi carnem inficiantur, manducationis doctrinam penitus ignorare ac destruere, & ex manducatione fidem facere, Christo dicente: Qui manducat carnem meam habet uitam: uel contra quàm faciant docentes manducationem opus effectumq; esse fidei, fidem ipsam manducationis opus esse docere debent.

15. Qui seorsum à sacramento ueritatem imaginantur, hoc & duobus constare credant, huic uerè coniunctam esse ueritatem pernegare, sed signum esse nudũ affirmare, non enim salua cõstantia ueritas sacramenti seorsum ab ipso esse potest.

16. Qui credũt ab impio Christi corporis sacramẽtum, absq; ipsius carnis substantia dentibus teri posse, errare & Augustinum non intelligere, quàmuis non spiritualiter, nec ad uitam, sed iudicium manducetur.

17. Qui docent nos esse ad tempus manducationis Eucharistiæ, restringendam Cœnæ utilitatem, docere etiam iudicij manducationem nullam esse, panemq; tũ nihil significare quum manducatur.

18. Qui docent fide Christum manducari, Paulo contradicere ac resistere iubenti, ut se unusquisq; probet antè q̃ manducet. Nã quia fides probationẽ antecedit.

&

& quia Caluino fidei opus est manducatio, iam ante probationem manducatus fuit Christus.

19. *Qui realiter & non corporaliter Christũ manducari putant, paßionis fructum ac meritum negare, quia res corporis sine corpore nec passa est, nec esse potest, nec res corporis sine corpore manducari, aut adesse Cœnæ Caluinianæ dicenda est, ideoq́; nec realiter nec corporaliter manducari.*

Hæc sunt quæ à Caluiniana traditione nos abduxerint.

FINIS.

DE COENAE CONTROVERSIAE PHILIPPI MELANCHTHONIS *iudicio.*

AD

SERENISSIMVM FERdinandum Cæsarem semper Augustum, & ad illustrissimos sacri imperij Electores.

PER NICOLAVM VILLAgagnonem equitem Rhodium Francum.

COLONIÆ,
Apud Maternum Cholinum.
Anno 1563.

SERENISSIMO FERDINANDO CÆSARI AVGVSTO, ET ILLV*strißimis ſacri Imperij Electoribus, N. Villagagno.*

E VOS, ô Principes maximi, ſubeat admiratio, quòd inſperatò negocium à me accipiatis, paucis exponam vnde ad eam rem ſim occaſionem nactus. Henrici Regis mei iuſſu, Eccleſię Coloniam ad capricorni tropici regiones annis ſuperioribus deducendam ſuſcepi: eò delato mihi huc imprimis incumbendum eſſe viſum eſt, vt de religione inter nos conueniret, ne diſcordia inſtituti noſtri progreſsionem impediret. Hoc conatus, noſtrorum ſtudia ita habere comperi, vt diſputatione priùs quàm certæ religionis cõſtitutione nobis opus eſſet. Eò ergo

redacti à Caluino sui Euangelij ministros accepimus, quibus cū Augustanæ confessionis nonnulli professores aduenerunt: Hos vtriusque sectæ sua turba sequuta est. Dum propriæ quisque religioni studet, odijs inter se mutuis exarserunt, vt eorū discordia com poni non potuerit: summa me difficultate ea res afficiebat, nam instituti nostri felicitatem morabatur. Huic vt mederer incōmodo, à ministris suæ fidei rationem expetiui, illi hanc in capita collectam scripto mihi tradiderunt: Contrà, ego Romanæ Ecclesiæ defensionem suscepi. Multis vltro citroq; tritis sermonibus, quum ex antiquorum scriptis defensionē mihi com parauissem, & resistere non valerent, victi Caluiniani me ad magistrum reiecerunt. Interim tamen hanc sui fiduciam pleriq; eorum imbiberant, vt pro ingenij sui captu scripturas interpretari sibi licere ac secundum suam opinionem, religionem confingere iudica-

rent:

rent: adeoq; res redijt, vt nulla certa apud nos religio coleretur, vtq; pauci in ea quam probassent permanerent, sed quoties sententiam, simul toties religionem demutabant. Hinc euenit vt septem sacramentariorum sectæ nobis enatæ sint, quarum auctores pro sua quisq; tuenda religione, mortẽ oppetere se paratũ esse ostentaret. Ea discordia cum religionis interitu rebus nostris tandẽ excidium intulit. Decẽ in eam disputationem insumptis mensibus, contentiones nostras in tres libros digesi, quos in Franciã reuectus ad Caluinum dedi, hunc magnis precibus obtestatus, vt locum mihi constitueret, quo inter nos de his rebus agi posset, sed ab eo responsum nullũ tulimus. Post euulgatam nostram illam controuersiam, vbi iam ab ea cura & cogitatione animus meus resideret, qui ob moram respondendi Caluinũ accusabant, eiusq; doctrinam suspectã habuerant, dicatum Friderico Comi-

ti Palatino de Cœnę cõtrouerſia Phi-
lippi Melanchthonis iudiciũ ad me mi
ſerunt, vt cognoſcerẽt, an ego quẽ Cal
uini doctrina offendiſſet, potiùs in ma
gni illius Philippi ſentẽtia quieſcerẽ.
Hoc accepto iudicio equidẽ incredibi
li deſiderio in eius lectionẽ inceſsi, pro
pter auctoritatem nomenque viri, ſed
ſtatim in ipſa lectione à Philippo mihi
Philippus eſſe viſus eſt alienus: hunc
enim de inueterata ſententia ſenio iã
penè confectũ deceſsiſſe cõperi, vt in
Caluinianã diſciplinam, quã antea vi
aperta oppugnauerat, ſe præcipitẽ da-
ret. Hinc effectũ eſt, vt iudicarem iudi
cium illud falſum, ac pro Philippo ſup
poſitum, ad me miſſum eſſe. Tamẽ ne
meum ſilentium peccandi occaſionẽ
pręberet, faciendum mihi eſſe duxi, vt
meã de eo iudicio ſententiam ad vos,
Principes maximi, reſcriberẽ, hoc prę
cipuè adductus conſilio, vt ſi fœtus il-
le iudicij a Philippi ſtudioſis agnoſca-
tur, hunc ipſi veſtro iuſſu tueantur, vt
tan-

tandẽ causæ nostræ veritas exprimi ac omnibus lucere posſit, ad eamq; viam pateat aditus, quam nobis Deus Christus εἰς τὰ ἅγια per carnem suam dedit, ac præmuniuit. Solebã in mea cũ Caluinistis cõtentione Philippi scriptis in figurã Caluinianã irrumpere: Nã in locis cõmunibus Hilarij ac Cyrilli religionẽ de Eucharistia defendit acerrimè, & inde ad figmẽti Caluiniani euersionẽ enititur, nunc autem (si suũ hoc est iudiciũ) deprauata sententia primã fidẽ pedibus atterit, & contrà quã facere debuerit supremã agens vitã, vbi ad sanitatẽ hunc redire oportuerit, sui oblitus aliena se insania cõtaminauit, sed ne leoni mortuo insultare videamur, quũ Caluinus pcipuè eã doctrinã prædicet, isq; in colloquiũ venire rogatus recusauerit, nõ alienũ à meo pposito fore existimaui, si omnib. precibus à vobis contenderẽ vt Caluino locum diemq; diceretis, quo sine periculo nos in vestro cõcilio sistere posſimus, ille

cogniturus quibus rationibus adductus, tanto odio ſuam doctrinam improbarim, ego autem cur tanta vehementia hanc inculcet ac defendat, vt tandem cauſa cognita de controuerſia noſtra ſtatuatis: interim videamus quale ſit ſupremum Philippi iudicium.

DE COENÆ PHILIPPI Melanchthonis iudicio.

EMOTIS (inquit) contentiosis, prodest reliquos de vna forma verborum conuenire, & in hac contentione optimum est retinere verba Pauli: Panis, quem frangimus participatio corporis Domini est: & copiosè de fructu Cœnæ dicendum est, vt inuitentur homines ad amorem huius pignoris & crebrum vsum: & vocabulum communicatio declarandum est. Non dicit Paulus mutari naturam panis, vt Papistæ dicunt, sed esse participationē, id est, id è quo fit consociatio cum corpore Christi, quæ fit in vsu, & quidem non sine cogitatione, vt quum mures panē rodunt, acerrimè pugnant Papistæ & eorum similes, vt dicatur corpus Christi extra sumptionē inclusum esse speciebus panis, & postulant adorationē. Hæc Philippus.

2. Ei ergo hanc operam nauabimus, vt verba Pauli retineamus, Panis, quem frangimus, participatio est corporis Domini. Debuit Philippus cum animo suo cogitare, quo tempore panis à Dei filio fractus sit, de hoc è Pauli verbis certior fieri potuit: Dominus Iesus, in qua nocte tradebatur, accepit panem, & hunc ἐυχαριστήσας, id est, cùm Eucharistiam fecisset, fregit. Is ergo panis actione gratiarum affectus, quem frangimus, participatio est corporis Domini: hoc qui neget, in Ecclesia esse scio neminem. Si autem Philippus nobis assentiatur, in pane à Domino actas fuisse gratias, enuntiet quid verborum in eam rem insumpserit Dominus? & quorsum gratias egerit? quæue fuerit forma gratiarum actionis? Vt de me loquar, non aliò gratiarum actionem pertinuisse cõtendo, quàm (vt Irenei verbis vtar) Panis Eucharistia fieret corporis, id est, vt panis è communi substantia, diuina Christi caro fieret in incarnationis totiusq; salutis nostræ dispensationis memoriam: vt sub panis specie diuina lateret substantia, sicut sub carnis peccati specie formaque, latuit filij Dei diuinitas. Quòd si Philippus neget gratiarum actionem ac bene-

Cypr. in Cœna.

benedictionem ad panis immutationẽ spectasse, ad græcam dictionem, εὐχαριστήσας, animum suum applicet. Hæc accusatiuum casum regit, vt perinde à Luca gratiarum actione affecit panem, ac à Marco & Mathæo benedixit panem, dictum esse videatur. Qui hac in re nobis aduersantur, exponere debuerunt, cur sibi sit probabilius, benedictionem ad poculũ respexisse, quàm ad panem spectare gratiarum actionem: Poculum (inquit Paulus) quod benedicimus, communicatio sanguinis Domini est. A Philippo negari non potest, poculum adhibito verbo benedictionis, fieri benedictum: Quorsum ergo benedictum fuisse iudicabit? An vt vini integra maneret natura? Sed frustrà in eam rem admotum fuisset verbum, nam quod à natura vinum habet, id vt habeat, frustrà omnipotentis Dei verbum inuocatur. De hoc audi Cyprianum in Cœna, Panis iste non effigie, sed natura mutatus omnipotentia verbi factus est caro.

3. Qui contenderit benedictionem ad panis & vini mutationem non spectare, sed ad gratiarnm actionem, siq; intelligetur Eucharistia ad panem non pertinere, sed nomen esse

esse verbale, vt doceamur dominũ pro parta nobis salute Deo patri gratias egisse, quique nos existimat ei rei quã dominus tunc fecerit satisfecisse, si pro tanto beneficio gratias egerimus, consideret dictũ oportuisse, εὐχαριστήσας τῷ θεῷ non ἄρτον εὐχαριστήσας, id est, quum Deo gratias egisset, non postquã panem gratiarum actionem fecisset: vel si ita loqui liceat Eucharistizasset. Quoties enim Paulus laudem pro beneficijs acceptis Deo tribuendam esse docet, si hoc vtatur verbo, datiuo casui iunxisse reperietur: sed si benedictione, vel gratiarum actione, creaturam affectam esse ostendit, vt hæc secundum benedicentis orationem sanctificata sit, accusatiuum vsurpat casum, vt in Calicis mentione, & ad Timotheum, vbi de ciborum sanctificatione differit. Hæc eius sunt verba: Omnis creatura Dei bona est, nihilque est reijciendum quod cum gratiarum actione percipitur, sanctificatur enim per verbum & orationem. Hinc apparet creatura vi verbi augeri, vel mutari postulata sanctificatione, insuper gratiarum actionem non aliò respicere, quàm vt creatura, quæ priùs reijci debuisset, accessione sanctificationis facta, insumi tutò posit,

4. Si

4. Si Caluinus in gratiarum actionis mentione, à latina phrasi, ad græcam animum traduxisset, non fortè ita grauiter offendisset: nã latinis gratias agere nihil suggerit aliud, quàm de re aliqua laudare beneficum, animique grati testimonium dare: nec potest ad eam rem conuerti laus, cuius rei causa ipsa laus impenditur: Sed græcis εὐχαριστεῖν non solùm ad laudem tribuendam habendamq; gratiam contendit, sed actiuè sumptum, rem cui inseruit ita afficit, vt pro ea capi posit substantia, cuius causa laus & gratia rependitur: vt hoc loco ἄρτον εὐχαριστήσας significat panem, Eucharistiæ substantiam factum esse, id est, corpus pro nobis oblatum, cuius causa gratias agere debeamus: nomenque substantiuum esse non verbale: nam sicut si diceretur domum ædificauit, id est, ędificium vel ædificationem fecit, non indicatur motus ędificationis, sed ędificium ipsum: Ireneus hoc apertisime docuit, dicens, vbi pa- *Lib. 4.*
nis communis verbum Dei perceperit, pa- *cap. 32.*
nem communem esse desinere, sed Eucharis- *& lib. 5.*
stiam fieri corporis Domini, id est, gratiam corporis eius: vt Eucharistia esse dicatur corporis substantia, cuius corporis causa, laus Deo tribuenda sit, cuius substantiæ forma

sit

ſit gratiarum actio & verbum Domini: Hoc & ſubiecta verba gratiarum actionis forma-lia, apertè comprobant. Hoc eſt corpus meũ quod pro vobis datur: corpus enim datum, Euchariſtiæ ſubſtantia eſt, id eſt, materia gratiarum actionis, ſic & Iuſtinus τροφὴν ευχαριστηθεῖσαν vocauit corpus Domini.

5. Huic rei Caluinus proſpiciens, 10. ad Corin. cap. interpretatus, vbi Paulus dixit, Calicem benedictionis quem benedicimus eſſe κοινωνίαν ſanguinis Domini, id eſt, eſſe ſubſtantiam, cuius fit inter fideles communicatio, ne inſignis ignorantiæ ſuſpicione laboraret, Calicem benedici confeſſus eſt: ſed tanta verborum obſcuritate id explicuit, vt mentem mihi penitus obtundat, ne eius opinionem perſpectam habere poſsim: huius verba ſubiecimus.

Benedicere Calicem, ſignificat ad hunc uſum conſecrare, ut nobis ſit ſymbolum ſanguinis Domini, id fit uerbo promißionis, dum iuxta Chriſti inſtitutionem conueniunt fideles, ad celebrandam in hoc ſacramento paßionis memoriam. Conſecratio autem Papiſtis quædam eſt magia, aſcita à gentibus, quæ nihil habet commune cum puro Chriſtianorum ritu. Sanctificantur quidem uerbo Dei etiam omnia: quibus uesci-

nescimur, ut alibi testatur idem Paulus, sed illa benedictio diuersum finem habet, nempe ut usus donorum sit nobis purus, cedatq; in auctoris gloriam & bonum nostrum, finis autem mysticæ benedictionis in Cœna est, ne uinum amplius uulgaris sit cibus, sed dicatus ad spirituale alimentum animæ, dum tessera sit sanguinis Christi: Calicem hoc modo benedictum dicit Paulus κοινωνίαν esse sanguinis Domini.

6. Mira verborum fallacia hic homo lectorem ludificat, benedictionem non à verbo, sed ab actione diffinit. Simul tametsi diffinitionis exitus huc illi spectare videatur, vt benedictionis forma sit vsus, tamẽ in vsus finem hanc effici prædicauit, vt finis pariter sit, & res quæ fiat in finẽ. Benedicere, inquit, calicem significat consecrare in vsum, vt sit symbolum: si benedicere ad vsum cõsecrare significat, quare primùm quid sit consecrare non diffiniuit, vt postea, quam ob rem fiat benedictio intelligeremus? Si ad vsum fiat benedictio, nonnè vsus finis est benedictionis? Hæc ergo ante finem debet effici, finis enim est propter quem fit aliquid, vnde se finis ostendit benedictioni succedere: At non quæritur quem ad finẽ fiat benedictio, sed huius explicatio quæritur, prius ergo cognitũ oportuit, quid sit consecrare & be-

benedicere, quam cur & in quem finem benedictio perficiatur. Quæro ergo quæ sit consecrationis forma, quę effectrix causa benedictionis; cuius generis existat Caluiniana benedictio, cui ve similis, num & benedictionis forma verba esse debeant?

7. Præterea si hic finis est benedictionis, vt vinum sanguinis sit figura, sanè ita res habet, vt nisi ad eam rem benedictio adhibeatur, vinum sanguinis symbolum esse nō possit. Vino ergo hoc præter naturam benedictio tribuit, vt sanguinem figuret, quam ob rem à Caluino dici vinum debuit, ad hanc naturam vel facultatem consecrari; vt fiat paßionis symbolum, nō ad hunc vsum, abusus enim est is, qui præter, vel contra naturā impenditur,

8. Sacerdotes ad altaris ministerium benedicuntur, & sacrantur, non vsu, sed secundum Ecclesiæ traditionem manuum impositione: atq; ita demum ad eam functionem fiunt idonei, quod si neglecta manuum impositione, & benedictione, ij in eum vsum sciscantur, abusus esse à Paulo demonstratur dicente, nemini citò manum imponas; vsus enim manuum impositionem non præstat; sed sequitur: sic vti pane, non est panem sancti-

ctificare, aut benedicere, vt aliud quã quod is habeat à natura, significet.

9. Ab hoc enigmate in arctiora vincula se conijcit imprudens, Fit (inquit) *consecratio uerbo promißionis, dum iuxta institutionẽ Christi conueniunt fideles, ad celebrandam paßionis memoriam:* Primùm negabo verbum promissionis eò pertinere, deinde dicã promissionem ad spem futuri boni nos excitare, non sistere rem pręsentem: an ergo sit benedictus panis ante manducationem, ab eo iam tempore, quo facta est promissio ? cur ergo Paulus docet nos Calicem benedicere? an id eò eueniat quòd benedictio verbo cœperit, sed in tempus promissioni constitutum reiecta sit ipsius perfectio, vt à manducatione vim acci piat, quia Dominus promiserit quoties ad celebrandam passionis memoriam conueniant fideles, eo ipso quòd coëant, nullis benedictioni verbis adhibitis, vinum sit perfectè benedictum, vt tum quoq; sanguinis figura esse incipiat? sed nemo omnium post Christum, quod legerim, in ea fuit sententia: noua est hæresis, videamus ergo quibus rationibus hæc possit subsistere. Promissio ad conuentum reiecta sit, nonne actio illa conueniendi faciet benedictionem? nonne

hæc erit forma causaq; effectrix benedictionis? hoc tamen si affirmemus, benedictio verbis cōsistere dici non debet, sed conuentu, & actione, stulteq; dictum esset poculum benedictionis quod nos benedicimus, nam siue benedicamus, siue taceamus, dum conuenimus, vel in vsum figuræ vtimur pane, benedicimus.

10. Vt nobis liquere posit quò promissio spectauerit, verbis Domini Caluinianā commentationem excutiamus. Hic est panis de cœlo descendens, vt quis ex eo manducet & non moriatur. Primùm quis sit panis de cœlo descendens Dominus diffiniuit, deinde quem in finem descenderit, nempe vt mortalis homo si hunc mādducet nō moriatur, finis ergo nō efficit vt è cœlo descendens sit panis vitæ: descendit enim eratq; panis antequam manducaretur, sic nec finis propter quem fideles conueniunt potest efficere, vt panis diuinæ Eucharistiæ fiat symbolum & figura, nam illo exemplo panis debuit talis esse antequam ad figurandum fideles conuenirent.

11. Postquam Christus se panem è cœlo descendentem esse ostenderit, ad promisionē animum nostrum arrigit, Ego sum, inquit, panis

panis viuus qui de cœlo descendi. Hic se vitæ essentiam esse prædicat: exinde si quis, inquit, manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum. Hoc vnicum fuit verbum promissionis quo spei vitæ confirmamur, tantùm si panem vitæ non huius signum comederimus. Videamus ergo an hoc promissum efficiat vt vini substantia in signum cibi vitæ consecretur, dum conueniunt fideles ad celebrandam paßionis memoriam. Si oculos haberet Caluinus, prospexisset celebrationem memoriæ finem esse conueniendi potiùs, quàm vt figura efficiatur, aut vt vini substantia fiat in eam rem benedicta. Suis imponit ergo Caluinus, dicens verbo promissionis benedictionem effici: sed eis vita verbo præstat, à quibus is qui verbo fit benedictionis cibus manducatur.

12. Hoc expreßiùs verbis sequentibus inculcatur, & panis quem ego dabo caro mea est, quam ego dabo pro mundi vita, Panis, inquit, quem ego pro mundi vita manducandum dedero, caro mea est, non huius figura, sed tam verè caro, quàm verè est panis è cœlo descendens: nam si panis nostri conuiuij, figura est carnis, panis de cœlo descendens, quin figura quoq; sit nullæ res impediunt:

nullam enim differentiam inter panem de cœlo deſcendentem, qui dat vitam mundo, & carnem quæ pro mundi vita data eſt, Dominus intermittit, ſed verbũ ſubſtantiuum vtrobiq; ſuam ſeruat ſignificationem, ego ſum panis vitæ, hoc eſt, corpus meum.

13. Item niſi manducaueritis carnẽ meam, & biberitis meum ſanguinem, non habebitis vitam in vobis: Carnem quæ pro mundi vita data ſit, manducari docebat oportere, finis ergo manducationis eſt, vt vitam habeamus, ſicut abſtinentiæ à manducatione finis eſt, vitæ priuatio.

14. Præterea ſi ſit, *Vini benedictio dum fideles conueniunt, ut eis ſit participationis figura, propter uerbum promiſsionis cò reſpiciens*: Infidelibus nõ erit figura, tametſi cõuenient ad celebrandã paſsionis memoriã, panis enim non erit eis ſymbolũ participationis qui nõ participant, nec ad eos promiſsionis verbũ ſpectare poteſt, quũ ad ſolã fideliũ concionẽ pertineat.

15. Simul ſicut fideles ſoli, conuentu ſuo benedicunt, infidelium conuentu vel fidelium culpa non conueniendi committetur, vt nulla fiat figura. Rurſus ſi ſolis fidelibus exhibetur Diuini corporis ſubſtantia, iiſq; panis, figura eſt corporis, quod ad eos ſolos ſpe-

ſpectarit promiſsio, quoniam in fide conueniunt, hi ſoli manducare dicendi ſunt, infideles autem quibus nihil exhibetur, nec carnem indignè manducant, nec vel figuram ſolam poterunt manducare, quia ob infidelitatem ſuam non potuerint in ſymbolum conſecrare: & ſicut vitam habere eſt frui cibo benedictionis, & qui carnem manducat auctore Chriſto vitã habet, & niſi quis manducauerit carnem, vitam habere nõ poteſt; qui cibo fruitur benedictionis, carne fruitur, caroq́ue & ſanguis, cibus & potus benedictionis eſt dicendus, non horum ſymbolum. Quia verò, Paulo teſte, benedictionis potus nullus eſſe poteſt, niſi hunc benedicendo fecerimus: quiaq́; ſola res benedicta vitam exhibet, niſi ante manducationem caro, quæ verè cibus eſt vitæ effecta ſit benedictione, nec dici vitæ cibus debet, nec homini poterit vitam exhibere, quia nec manducari: vt ergo vita potiri poſsimus, caro & facienda & manducanda eſt: Dum ergo benedictionis meminit Paulus, eò non reſpiciebat vt cibi ſymbolum fieret, ſed vt è ſymbolo, fieret benedictionis vitæq́; ſubſtantia, vt effecta, ad ſalutem manducetur.

16. Hinc expugnatur fidei manducatio:

Quum effici benedictione cibus vitæ debeat, vt is manducetur, si fide, non re vera, seorsum à symboli manducatione, vitæ caro comeditur, hæc quoque fide, non re vera fiet necessariò: siq́ue ad salutem fide manducari debeat, infidelitate seorsum à symbolo, & conficietur & ad iudicium manducabitur, hoc enim valet ad iudicij manducationem infidelitas seorsum à symbolo, quod fides ad salutis manducationem: sed qui se abstinet à manducatione, incurrit in cibi priuationem, is ergo cui est priuatio, cibum priuationis nec facit nec manducat.

17. Præterea auctore Caluino infideles carnem Christi nullo modo manducant, quia hæc illis non exhibetur licêt offeratur, qui ergo penitus non manducat, ad iudicium manducare non potest, quod si ex eo ostendetur iudicium manducari, quòd edatur sine fide symbolum? Quoniam fide fit in symbolum consecratio, vana demonstratio est, nam à symboli consecratione infideles excludi docuimus, & consequenter ne symbolum quidem ab eis comedi: Caluinus tamen pro re comperta credendum ingerit, symbolum & figuram benedictionis ab infidelibus comedi, non verò rem corpo

ris,

ris,non expendens animo quo ignorantiæ sepulchro se pręcipitem agat hæc prædicans, *Fit*, inquit, *Symbolum benedictionis quod benedicimus, dum fide conuenimus, dumq; uinum à communi separamus ut fiat symbolum*. Hoc quidem dictum ridiculè videri potest, sed illi seriò dictum indulgeamus, nam suis dictis conuinci decet hæreticos, poculum substantiæ benedictionis, quod ipse benedixerit, symbolum sit. Quæram quæ erit illa benedictionis substantia? *Eadem* (inquit) *quæ symboli?* Ergo quando benedictione vinum fit symboli substantia, in nouam formatur substantiam, cuius forma verbum benedictionis esse debet, non enim absque forma potest esse benedictio. Quum ita habeat, vini substantia formam nouam induens, fit quod non erat, vt puta symboli substantia. Ergo non fit nouum testamentũ, sed huius figura, quamuis dicat Christus, hoc poculum nouum est testamentum, & contra suam formam informatur: si tamen quod nõ erat efficitur, quomodo quod erat esse perseuerabit? aut quo modo non corrũpitur symboli substantia, formam inditam exuens? nam à forma res in esse conseruatur. Vinum verò finita Cœna ad pristinam redi-

re naturam & conditionẽ vestra opinio est,
18. Animalia edicto legis in sacrificium oblata, nõ benedicebantur vt figura fierent, nec communis eorum natura benedictione mutabatur, sed effusio sanguinis animalium figura erat effusionis sanguinis Domini, & quæ per legem fiebat carnis purificatio, vmbra erat conscientiarum purificationis per gratiam: vt autem effusio effusionem figuraret, non opus erat benedictione. Deniq; hircus per hominem paratum in desertum exportatus, pristinæ conditioni ac naturæ restitui non potuisset, nam oblatus, sordes populi suscipiebat, & immundus efficiebatur, huius ergo vicem, panis tuus subire debuisset, si Apostolis distributus, Christũ per hominem paratum extra Ecclesiam expellendum figurasset. Item hircus accepta maledictione, quod non erat effectus, quod fuerat esse desiuerat, ex mundo immundus redditus, nonne idem de tuo pane iudicium statui deberet? Sic & animalia pro peccato oblata, quod erant esse desinebãt. Præterea hoc mihi magno miraculo est poculum, benedictionis substantiæ figuram esse ac symbolũ, simul eodem temporis articulo, symboli quod benedicitur esse substantiam; si verò
habe-

haberet ita:nonne verba formamq; benedictionis eò impendi oporteret, vel sine verbo vsu vel abusu,in vtrumq; casum formari benedictionem? At vsus est accidens, qui si forma sit substantiæ benedictionis, vel huius figuræ, ex accidente contra naturam fit forma.Insuper,poculum non benedictionis quod benedicimus,sed symboli à Paulo dici debuit, benedicimus enim dicendo hoc est corpus meum, non hoc est symbolũ corporis mei,ne aduersus & contra formã suam sit benedictio.

19. Symbolum Paulo curæ non fuisse, his quoq; verbis comprobabimus:Potus quem benedicimus sanguinis communicatio est, si potus,est communicatio, vbi intellexerimus quæ sit communicationis substantia, quę quoq; potus erit substantia,non magno labore comperiemus, nam si sanguine consistit communicationis substantia, & potus substantia sit eadem cum communicationis substantia:Potus,symbolum aut figura non erit,sed ipso constabit sanguine, atqui eius rei est Paulo communicatio, cuius benedictio,sed si Caluini potus est symbolũ,vnum benedicit,vt de altero communicet.

20. In hac Pauli propositione in conside-

rationem nostram tria se insinuant, substantia potus diffinita, huius diffinitio, & causa effectrix huius substantiæ. Harum mutua est connexio & ratio, vt pote diffiniti ad diffinitionem, formæque ad substantiam: Substantia diffinita est potus benedictionis, huius explicatio est sanguinis communicatio, verbum, cuius vi benedicimus, forma est benedictionis, id est, benedictæ substantiæ.

21. Quum ergo rei de qua bibitur explicatio, sit sanguinis communicatio: à potus substantia, sanguinis communicatio, nulla ratione differre potest, sed huius rei est communicatio, cuius benedictio.

22. Hoc cognito ad Caluinianam opinionem descendamus, substantia poculi benedictionis est illi symbolum sanguinis, quia vinum in vsum symboli benedicitur, potus, id est, vini diffinitio, est huius communicatio, quid obstabit ergo ne symboli sit illi communicatio, non sanguinis? Nam si symboli sit benedictio, & sanguinis communicatio, quum bibetur symbolum, poculi ad communicationem nulla erit ratio, propter substantiarum differentiam: symboli enim ad veritatis substantiam nulla est proportio.

23. Nunc de benedictionis forma dicendum

dum eſt, quando potum benedicimus non nihil facimus, quid ergo? nunquid benedictionem, id eſt, benedictam potus ſubſtantiam? quã ergo huius operis dicemus eſſe formã? Verbum ne? verbis enim non poteſt nõ conſtare benedictio, ſi verò verbo formatur potus ſubſtantia: vt fiat communicatio, hæc incipit ſecundum, non contra verbũ in eam rem eſſe formata, quod non erat ergo eſſe cœpit: Valeat tantùm apud nos Caluini dignitas, vt illi donemus è vini ſubſtantia, benedictionis acceſsione, fieri ſymboli ſubſtãtiam: nonne oportebit eò verbum applicari, vt ſecundum formam informetur ſymboli ſubſtantia? vt quæ erat vini ſubſtantia, fiat ac mutetur in figuræ teſtamenti vel ſanguinis ſubſtantiã? Quòd ſi ipſa vini ſubſtantia nullam nouam formam induat, ſed quod erat eſſe perſeueret, ſitq́; figura tantùm, ſi ita habere animo conceperimus, vt opinione & memoria tenus figura ſit, certum eſt tamen eam ſubſtantiam benedictionis dici non debere, ſed benedictam: nam ſine forma eſſet benedictio.

24. Si ea de re, inquit, fit à te communicatio quam benedixeris, de pane vinoq́;, non de carne & ſanguine participas, panis enim

&

& vinum benedicuntur: Benedicuntur, inquam, non vt fiant panis & vinum benedictum, sed vt secundum verbum, hic est sanguis meus, substantia sanguinis informetur. Quod si prior maneret substantia, verbum præterijsse dicendum esset, aut contra formam benedictionis, effici benedictionem. In hanc rationem Paulus potum benedictionis quem benedicimus nominauit, non vinum. Quum ergo poculum benedicimus, intelligi debet poculi substantia, secundum verbum à nobis in eam rem pronuntiatum, effici benedicta, vti quum è terra Deus hominẽ formauit, dicens, faciamus hominem ad imaginem nostram, plasma benedictionis quod benedixit Dominus effectum est, non terra benedicta, & quum dixit, Crescite & multiplicamini, non mutata fuit substantia, sed aucta generandi facultate, quia huc diuina benedictio respiciebat.

25. Hac adhuc demonstratione Caluinianam vanitatem elidemus: Potus benedictionis quem benedicimus sanguinis est communicatio: Necesse est vt hi quatuor termini, nisi imperfecta sit Pauli sententia, hac se proportionis ratione contingant, vt absque propositionis euersione, eorum non posit

de-

deſtrui proportio:Hoc oſtendamus. Quæ ratio eſt poculi ad benedictionem,ea communicationis ad ſanguinem eſſe debet: Nam ſicuti Diuini verbi ſubſtantia, in benedictionis opus inſumpta, poculi creat ſubſtantiā, ſic à ſanguinis ſubſtantia, creari communicationis ſubſtantia dicenda eſt:nam hoc valet potatus ſanguis ad communicationem, quod verbū benedictionis ad poculū: Item quæ eſt ratio poculi ad communicationem, eadem eſt benedictionis ad ſanguinem: ſicut enim potu fit communicatio, ſic benedictione ſanguis efficitur, aliàs nulla inter hos terminos proportio conſiſteret,quod ſi non conſiſtere dixeritis, falſam eſſe propoſitionem oſtendetis.

26. Ad Caluini propoſitionem declinemus, *Vinum uel ſignum benedictionis, eſt communicatio ſanguinis*: Si benedictione non mutetur vini ſubſtantia, ſed eadem quę prius fuerat eſſe perſeueret,creſcat tamē benedictionis qualitate,quum ad eam rem admouetur benedictio, eiq; benedictio ſit accidens nō forma ſubſtantiæ, vinum hoc potatum non poteſt eſſe ſanguinis communicatio: Nam inter vinum & benedictionem alia ratio eſſe oſtenditur,quam inter ſanguinem & com-

mu-

municationem esse demonstrauimus: sanguis enim ad cõmunicationem insumptus, communicationis creat formatque substantiam, sicut verbum in benedictionem adhibitũ, poculi format substantiam, vt fiat substantia benedictionis. At quum dicitur vinum benedictionis, non intelligitur à benedictione creari vini substantia, sed huic addi benedictionis qualitas, vt fiat vinum benedictum, non autem substantia, seu poculum benedictionis: quam ob rem non potest ea esse ratio vini ad communicationem, quę est poculi ad communicationem, nam actu potationis formatur communicationis actio: vinum autem materia est, non actio: quã ob rem vinum nisi potetur, communionem, formare non potest, nam actione fit communicatio, quod si etiam potetur, sanguinis communicationem facere non poterit, sed vini: vini enim ad sanguinem rationem non constare ex hoc manifestum est, quòd diuersæ sint substantiæ. Insuper hæc inter vinum & poculũ differentia intercedere ostenditur, quæ inter communicationis motum & substantiam: Nam poculum, vt diximus, per se non est substantia, sed qualitas, ideoque substantia quælibet potioni obnoxia, poculi

no-

nomen obtinet,quia eſt potabilis:ſicut communicatio per ſe ſubſtantia dici nõ poteſt, ſed ipſa ſubſtantia communicationis nomẽ habet,quia communicabilis.

27. Præterea ſi hi termini proportiõe inter ſe reſpondeant, eiuſdem ſpeciei eſſe debent:Quę ergo benedictionis ſubſtantię ad ſanguinis ſubſtantiam natura eſt & conditio, eadem & poculi ad communicationem eſſe debet : quod ſi põtationis actione fiat communicationis actio, Caluinus dicendo, *Vinum eſt communicatio*,ignorantiæ reprehenſionem non effugiet, nam vini ad actionem nulla vt diximus eſt ratio: In eandem incurrit reprehenſionem dicens, *Potum uini corporeum, eſſe ſanguinis ſpiritualem communicationem*: Debet enim potatio communicationi reſpondere, veluti ſi quis ita ratiocinetur: Dolor capitis ægra eſt corporis affectio, ſi ob capitis vitium & morbũ contrahitur dolor,errabit qui ſpiritualem mentis,non corporis,ęgrotationem interpretabitur:ſic qui ſpiritualem ſanguinis potum eſſe contenderit,& benedictionis corpoream eſſe ſubſtantiam,nõ eſt rationem apud ſanos habiturus: Quam obrem Caluinianã propoſitionem, ceu commentationem, ſomniaq; ridicula &

la & inepta, reijci debere planum eſt: Eadem quoque diſſolui vanitate quod de pane benedictionis ſubiecerit affirmabimus: E ſubiecta autem figura de ſententia noſtra liquere ac iudicari poterit.

Pauli propoſitio
Potus X benedictionis.
eſt
Communicatio ſanguinis.
Cibus X benedictionis.
eſt
Participatio corporis.

Caluini propoſitio
Vinum X benedictionis.
eſſe non poteſt
Communicatio ſanguinis.
Panis X benedictionis.
eſſe non poteſt
Participatio corporis.

Eius

Eius enim eſt communicatio, cuius benedictio.

28. His oſtenſis ad ſymboli Caluiniani rationem reuertamur. Hic quum de ſigno ſuo differit: verborum nubibus ſuam ſententiã ita obtegit, vt pleriq; eorum qui eius imbuti tinctiq́; fuerint eruditione, me calumniæ inſimularint, quòd paſsim efferam, à Caluino ſignum nudum proponi manducandũ, quum tamen ſecundum Auguſtini ſententiam, ſignum veritatis eſſe exhibitiuum non inficietur, ſed veritatem ſigno coniunctam palàm, eamq́; ſub ſigno exhiberi pronuntiet: Quibus verborum præſtigijs, miſeros & incautos ſuos diſcipulos incantat ac ludificat: Vt ergo has nubes diſcutiamus, quærã ex eis qui ſe in eam perſuaſionẽ induerint, an cum ſymboli ſubſtantia, ſub huius ſpecie veritatis ſubſtantia coniuncta ſit, vt duarum contrariarum ſubſtantiarum, ſymboli ſub effigie, fiat communio, atq; ita ſigni ſubſtantia manducata veritatem exhibeat? Si ita habet, cuius ſpeciei ſubſtantiæ, corpus ſacramenti eſſe demonſtrabimus? Aes cum plumbo cõmixtum, tertiam ſpeciem efficit, quam ergo ſpeciem ſubſtantiæ ex carne paneque exprimetis? non eam ſanè quæ ſub Pontio

passa sit, nec quæ ex Maria nata est, sed quandam quæ adhuc cognita non fuerit.

29. Præterea si hæc inaudita species ex se veritatem fidelibus exhibeat, cur non etiam infidelibus exhibebit? an eos aufugiet veritas, vt dimidiatum ipsi sacramentum, fideles integrum comedant? Si non hæc est Caluini opinio, vt symboli substantia, sacramenti sub specie cũ veritate coniuncta sit, & vnita, imaginaria esse coniunctio mihi videbitur, vt à symbolo veritas nõ possit exhiberi, quæ quidẽ sola cogitatione coniuncta, re vera diuisa sit. Quum ergo auctore Caluino veritas sub sacramento exhibetur, id nõ fit virtute sacramenti, nõ enim dat quod nõ habet, sed fide veritas & seorsum à sacramento accipitur, & à fide sua (nullo distribuẽtẽ) carnis veritatem sibi largitur Caluinus, si ita habeat, hunc cupidè velim percunctatum: Vtri rei suam sanctificationem acceptam ferat, carni ne quam imaginatione tenus contingat, an fidei? si fidei: hæc sanctum sanctorum est, ipsa enim sanctitate fidelẽ afficit, si carni eam vim attribuat, benè ac rectè facit: sed ita sanctificabitur, vti carnem attigerit, opinione tenus non re vera: Eos qui de symboli virtute nonnullam imbiberint opinionẽ, hac adhuc

huc vrgebo quæstione:Si in se vllam sancti- ficationis particulam inclusam habet symbolum,cur à fidelibus non adoretur?item si seorsum à veritate sumentē sanctificet, qua sanctitate sanctum eum faciet? propria ne, an veritatis,an communi? At vnica est sanctitas, si ergo vnica illa sanctitate per symbolum fidelis sanctificatur, vnū sanctitatis bonum duas habet causas, atq; constabit ex distantibus, ex carne diuina & huius symbolo,vna verò sanctitas vno spiritu sancto regi debet:quòd si duæ sunt sanctitates, vel duæ sanctitatis causæ, has duobus sanctis spiritibus regi debere planum est.

30. Ne huc deturbaretur Caluinus, omni penitus virtute ac sanctitudine, suum symbolum expoliauit: Quā ob rem eius doctrinam non bene cognitam habent, qui intellexerint,ab ipso doceri symbolum,ex carnis substantia, & figuræ substantia esse compositum:aut vllam sanctificationis copiam sub signo contineri,sed simplex,& nudum quicquid ipse verborum obduxerit, vt lectores suis scriptis circumueniat.

31. Huic argumento hanc eius opinionem adijciemus,is auctor est panem vitæ,Christi corpus,fide seorsum à symboli manducatio

ne comedi, confirmari autem symboli manducatione. Hoc ita habeat, nonne symbolũ erit substantia confirmationis? At videamus cuius sit confirmare, dignioris sanè vel ęqualis has esse partes manifestum est: Symboli ergo confirmatrix substantia, à Iesu Christo distabit, quem tamen dignitate ac viribus vel præcedet vel æquabit. Rursus si symbolũ nihil est, falsò potus benedictionis quem benedicimus à Caluino nuncupatur, imponitq; nobis docens, vinum à fidelibus benedici, vt sit substantia confirmationis.

32. Tandem si benedictione non fit sanguinis potus, vt hunc deinde ad communicationem potemus, sed mente fideq; sanguinem quem ex Christi iam mortui percusso latere fudit miles, bibimus, eoq; sanctificamur & communicamus: quare à Paulo potus ille imaginarius, potus benedictionis quem benedicimus non est vocatus? Falsò certè si ita habet, potus noster nomen sustinet benedictionis, & communicationis. Hoc adiungemus illi quem effudit miles, viuificandi facultatem à nobis non tribui, neq; hunc verè potari posse nisi fecerimus, non enim quidẽ alium ab eo diuersumq;, hunc nostrum quẽ per spiritum sanctum benedictionis verbo

creamus,

creamus, esse credimus; sed effusus ille post mortem visibili specie, huius erat (vt Caluini verbis vtar) creationis, id est, ex Abrahæ semine creatus. Hic verò quem mysticè in nostra viscera bibendo fundimus, per spiritum sanctum vini sub specie cōficimus, hoc verbo pronuntiato: Hic est sanguis meus: Quapropter ab effectu verbi, benedictionis nomen accepit, & quia benedictionis quem benedicimus vocatur potus, quicquid fide valeamus, absque benedictione hunc fieri non posse tradit Ecclesia.

33. His enucleatis referam me ad spiritualem Caluini manducationem. Dicat imprimis an bibi spiritu, idē quod substantia vel substantialiter bibi esse existimet? quidue discriminis inter ea ponendum esse censeat? Præterea nunquid hæ voces tam actiuè, quā passiuè intelligi debeant, id est, num tam respectu manducantis, quàm substantiæ manducatę sumi debeant? Si spiritualem Christi cibum Caluinus nuncupans, à carne spiritū, mente & cogitatione reuulserit & diuiserit, passionem Christi abnegat, non enim spiritu passus est Christus. Si integrum hominē qui sit passus, manducandum arbitretur, cur ad animam solam, manducantem substan-

tiam redigit? nonne feclufam ab efu carnem noftram, à vita fructuq; pafsionis etiam excludit? fi non excludat, cur hanc non facit manducationis participem? cur Chriftum, animæ alimentum effe non corporis, tanta animi contentione perfuadet? Fiet (inquit) *caro abſq; eſu, per animam uitæ particeps, ſicuti quum ipſa ſpiritum ſanctum accipit, hominem totum ſpiritualem reddit, ſic etiam quum ipſa Chriſti carnem fide comedit, totum hominem nutrimenti carnis facit participem.*

34. At negabo animam folam diuino fpiritu perfundi, fed hominem: nam Dei charitas diffunditur in cordibus noftris, cor verò non eft anima: præterea nos qui templum

2. Cor. 6. Dei fumus, homines fumus, non animæ. Sed hanc euafionem omittamus, concedamus folam animam infpirari Diuino fpiritu, & exinde totum hominem fieri fpiritualem. An fubftantialiter affectum fancto fpiritu oportebit? Si fubftantiali veraq; fpiritus communione agitetur anima & moueatur, vt fiat fpiritualis, cur vt homo fiat os ex ofsibus Iefu Chrifti, cum eo non copulabitur fubftantialiter? Nifi vnus re vera fit nofter cum Chrifti fpiritu fpiritus, perfecti effe non pof fumus, nec falutẽ videre, fic nifi re vera vna

cum

cum eo caro fuerimus, eius vita viuere potirique gloria non poterimus. Eo ergo modo coniungi carnes oportere statuendum est, quo fit spiritus cõiunctio: alioqui si spiritu solo carnes copulẽtur, spiritu solo resurgẽt, non re vera, ita enim sunt ad gloriam resurrecturæ substantialiter, vti resurrectionem comederint. Nam auctore Christo, qui manducat carnem vitæ, habet vitam, & per eam in nouissimo die suscitabitur, nõ secùs ergo, & non minùs substantialiter, manducare vitam debet caro mortalis, quàm resurgere.
35. Vnum adhuc in hanc sententiam è Caluino sciscitabor: an credat plures esse corporeas diuinas & immortales substantias, an verò vnicã Iesu Christi substantiam ea pollere diuinitate ac præstantia? si plures esse putet, totidem spiritus diuinos immortales & diuersos, quot substantias numerauerit, esse fatebitur: si vnicam esse nobis concesserit, nostram, vt eius vita viuamus, in eam mutari necesse est: vnus enim panis in id efficimur, quia de vno pane mãducamus: Mutari verò nisi substantialiter non possumus, vt substantialiter viuamus, & in Christo resurgamus, substantiali ergo contactu id effici oportere Paulus docet, dicens, Calicem be

nedictionis quem benedicimus nostram esse Christi corporis cõmunicationem, falsò verò eam esse nostræ communionis rationẽ doceret, si extra eius benedictionis sumptionem, id nobis præstari existimasset.

36. Vnam rem in Caluini sententia deprehendi, quæ hunc ab Ecclesia diuersum egerit, quæ tamen apertè erroris ipsum arguat: Quum Paulus poculum dixit benedictionis, necessariò aliam à vino substantiã indicauit: Caluinus tamen hunc interpretatus est dixisse vinũ benedictionis, vel benedictũ, quamuis hæ locutiones inter se non minus differant, quã ab accidente substantia: Certum est enim, quoties duo nomina substantiua conueniant, vnum nominatiui, alterum genitiui casus, nominatiuum accidens esse genitiuæ substantiæ à quo ipsa denominationem recipit, vt quum dicimus poculum benedictionis, indicatur substãtia cuius benedictio forma sit, ad quam accedat poculi qualitas, eius denominatiua. Quum ergo poculum, sit eius accidens substantiæ cuius forma est benedictio, à vino hoc tantum distare necesse est, quantũ res formata ab ea quæ nouè formetur.

37. Poculum probatur esse qualitas potiùs

quàm

quàm substantia, quoniam non est, nec ideo dicitur substantia, quòd sit poculum, id est, eò quòd potetur: Nam tametsi non potaretur nõ desineret esse substantia, sed ideo dicitur poculum, quia est substantia potioni obnoxia; vox enim est appellatiua substantiæ: Hoc cognito, videamus si vinum dixerimus benedictionis, vti Caluinus putat intelligi dictum oportere, an ea locutio rationem vllam habitura sit: Vinum per se substantia est non qualitas, si ergo benedictionis vinum diceretur, necessariò benedictionis nomẽ pro adiectiuo sumi oporteret, eóque sermonem recidere, quasi vinum benedictum dictum foret: non enim vini formatur substantia benedictione, sed huius qualitas: Errasset ergo Paulus, dicens, vinum benedictionis, vel benedictum, esse sanguinis Domini communicationem, non enim sanguinis foret communicatio, sed vini benedicti, aut vinum benedicitur vt de altero fiat communio: Potus enim communionis forma esse ostenditur, quum sine potu non possit existere sanguinis potati cõmunio, vt autem potari posit sanguis, hunc fieri necesse est.

38. In eundem errorem incurrit Caluinus

affirmans pani competere, quod de Calice dixerit Paulus, non enim dici posse videtur panis benedictionis, sed cibus, nam cibi ad poculum ratio esse potest, non substantię ad accidens. Ex his demonstrationibus colligi potest, benedictionis substantiam (cuius nostrum poculum est) opus esse benedicentis: veluti si quis doceat lucem, firmamentum, cæterasque creaturas verbo benedictionis creatas, opus esse benedictionis quod Dominus benedixerit, sic & à nobis opus Domini vi verbi, iussu eius pronuntiati, benedictionis opus verè dicetur: Quare malè subductis rationibus ad persuadendum ingrediuntur, qui benedictionem & eucharistiam, quæ sunt verbi verũ opus, figuram esse doceant:
Psal. 110. nam Dei sermo est veritas, & opera Domini veritas & iudicium. Quum ergo ita habeat, vt quem Dominus accepit panem, adhibito formali verbo benedictionis seu gratiarum actionis, hunc opus gratiæ fecerit, non mirum est si quod erat panis id esse desiuerit: vt in operis naturæ creatæ locũ, non creatæ naturæ opus succederet, fieretq; transubstantiatio, adeo vt quum Paulus frangi panẽ enuntiauit, id solum quod è Pane supersit frangi intelligatur, non opus illud indiuiduum,

duum,cuius mãducatione ex mortali corpo
re, immortale æternumq́; corpus efficimur.
39. Si hæc ad delẽdam figurationis opinio-
nem non ſufficiant,ſubſidio aliud argumen
tum ſuggeremus,quo citra omnem dubita-
tionem , religionem noſtram perimi Calui-
nus arbitratur,quæ tamen ſuam opinionem
funditus euertet ac extinguet,Paulus ſequẽ
ti cap.Hic calix,inquit,nouũ teſtamentũ eſt
in ſanguine meo. Si (inquit Caluinus) *Hæc
non eſt figurata locutio ,poculum in teſtamentum eſ-
ſe tranſubſtantiatum tibi fatendum eſt* : Vt hanc
difficultatem præciderem , ex Caluinia-
nis quærenti mihi quid teſtamenti appella -
tione comprehendi putent,*Fœdus eſſe reſpon-
dent non materiam corpoream, quam ob rem non
poſſe uini ſubſtantiam in fœdus deſinere uel tran-
ſubſtantiari , ſed dici oportere uinum fœderis eſ-
ſe ſignum in fundendo ſanguine*; Aliquando ta-
men non ſignum fœderis eſſe cenſet;*Sed ideo
eſſe ſanguinem ut ſit teſtamentum in ſanguine, id* *Cal.in*
eſt , fœdus quod ſemel immolatione corporis ſan *epiſt.*1. *a*
citum ſuit. Hæc legens equidem mirari non *Cor.* 10
deſino hominem Theologiæ ſtudioſiſsi-
mum in ſophiſticam ita natura propendere,
vt ſumma animi contentione veritatem ap-
petens , aliò inuitus arripiatur , de hoc vt
nobis

nobis liquere posſit,ad illius commentatio-
nem animũ adijciamus.*Teſtamentum*(inquit)
*non eſt ſubſtantia, ſed fœdus: quamobrem calix ma-
teria conſiſtens, fœdus eſſe non poteſt, & uox, eſt,
improprie ſumi debet.*Huc verò Moſaicum Te-
ſtamentum conferamus, Hic ſanguis, in-
quit Moſes, teſtamenti quod mandauit ad
vos Deus: Quam Caluine ſignificationem
(eſt) hîc obtinere dicemus? propriam in-
quies,ſanguis enim brutorum erat is, qui à
Moſe fundebatur, & huius aſperſione ini-
tũ fuerat fœdus cum patribus: At Caluine
mihi mirum eſt, in figuris vocabula propriã
ſignificationem retinere,quæ à veritate im-
propriè ac figuratè emiſſa eſſe fateamur.Hæc
verò prætereamus, vt ad rem animum refle-
ctamus:Vetus teſtamentum Caluine,confeſ
ſione tua in ſanguine confectum & dedica-
tum eſt, hoc æquo animo tibi donabimus;
ſed interrogabo cuius rei gratia factum hoc
fuiſſe arbitreris?num vt figuraretur noui te-
ſtamenti confectio? hoc ſanè nullam habet
dubitationem:omnia enim patribus in figu
ra contingebant. Quum ita habeat, neceſſa-
riò nouum teſtamentum in ſanguine fuit in
ſtitutum,vt figuræ veritas reſpondeat:Qua-
re ergo poculum Apoſtolis à veritate diſtri-
bu-

butum,non erit ſanguinis, Chriſto dicente, hic eſt ſanguis meus noui teſtamenti? *Figura,inquis,eſt effundendi ſanguinis,non ueritas.* Audi verò quid hac in re peccare mihi videare. Vetus teſtamentũ à te noui teſtamenti figura eſſe affirmatur, quod ſanè maxima ratione fieri comprobo: At tuo iudicio ſanguinis eſſentia,teſtamentum vetus eſſe non potuit, quia ſanguis materia cõſiſtit:aliud ergo fuit teſtamentum aliud ſanguis: Sic nec Chriſti ſanguis,tuo iudicio teſtamẽtum eſt, ſed ſanguis teſtamenti: At quoniam brutorum ſanguine teſtamentum vetus dedicatum fuiſſe Paulus atteſtatur, is quoq; nouum, vt lex & ſcriptura impleretur,ſanguine Chriſti dedicari oportuiſſe contendit.

40. Hoc intellecto, ad tuam opinionem redeamus: *Vinum à Christo ſumptum, figura fuit ſanguinis,& fœdus in fundendo ſanguine*: Sed ſi figura fuerit ſanguinis,fœderis, quomodo,& fœdus in fundendo ſanguine fuiſſe comprobabis? nam fœdus & ſanguis duæ res ſunt diſcretæ & diuerſę,quarum altera materia ſubſiſtit, altera expers eſt materiæ? Si ſanguis, quia eſt materialis,tua ſententia, teſtamentum eſſe non poſsit,vinum quia eſt materia, fœdus eſſe non poterit: quod ſi fœdus eſſe non

non poſsit, quia materiæ ad non materiam nulla tibi ratio conſtare videatur, quando non materiam figurabit, fallax erit figura, quia materia non materiam perperam & fallaciter figuraret: Vinum ergo nec fœdus, nec fœderis eſſe poteſt figura, in fundendo ſanguine: item nec ſanguis teſtamenti, poterit eſſe teſtamentum.

41. Huc aliquantum conſiſtat oratio, vt hæc verba conſideremus. Duo nomina coniunguntur, vnum genitiui caſus, vt puta teſtamenti, actioné teſtamenti ſignificans, alterum nominatiui, ſubſtantia teſtamenti denominatricè conſiſtens. Horum ea eſt coniunctionis neceſſitudo, vt diſſolui aut reuelli nequeant, nam teſtamentum à ſanguine denominatum, oſtendit non poſſe abſq; ſanguinis ſubſtantia, teſtamẽtum conſtare, nec ſanguinem abſque teſtamento eſſe poſſe, vt ſanguis teſtamenti dici poſsit. Itẽ teſtamenti actio, quum formæ paſsiua ſit, indicat ſanguini ſubijci teſtamentum, à quo formetur, fit enim teſtamentum. At ſanguinis ſubſtantia, ſine motu formare aut efficere nihil poteſt, quo ergo motu teſtamentũ formabit? nunquid effuſione? Hoc intelligi non poſſe iudico, niſi in veteris teſtamenti confe-

ctio-

ctionem, noui figuram, mentis aciem impellamus.

42. Moses Hostiarum sanguinem è sanctuario quum retulisset, librum legis, populum, vasaque ministerij eo sanguine aspergebat, & aspersione testamentũ dedicabat dicens. Hic sanguis testamenti quod mandauit ad vos deus: Duobus ergo constabat Testamenti celebratio, sanguine, ac huius effusione: Horum effusio erat testamentum, substantia huius formatrix, sanguis erat effusus. Si veritas in noui testamenti dedicatione figuræ respõdere debeat, sanguis Christi ac effusio concurrere debuerunt, vt in effuso sanguine testamentum, & effusio, huius forma esse potuerit. Hoc exemplo potũ benedictionis, formam communicationis sanguinis esse demonstrauimus, nam bibendo communicamus, vti fundẽdo sanguinem, testamentum fecit Dominus, & huius iussu facimus. Heb. c. 9.

43. Hoc vt Lucas & Paulus edocerẽt, alijs verbis quã Matthęus & Marcus mysterium euulgarunt, hi enim materiam testamẽti formatricem, illi verò testamentum & huius confectionẽ celebrarunt. Hæc eorum verba sunt. Hic, inquit Matthæus, est sanguis meus noui testamenti: Lucas & Paulus hoc poculum

lum nouum teſtamentum eſt in meo ſangui
ne. Quo vterq; reſpexerit vt intelligamus, è
Moſis verbis ac huius teſtamenti forma per-
ſpiciemus: Is docuit Hoſtię pro peccato ephi
ala ſanguinis effuſionem, veteris teſtamenti
eſſe confectionem, & exemplarium aſperſio
nem quæ ſanguine fiebat, horum fuiſſe ſan-
1. ad Cor. 11. ctificationem. Hoc vt à Chriſto Paulus im-
pletum edoceret, potum benedictionis ca-
lice contentum effuſioni reſpondere docet,
nam qui potat infundit in viſcera, ſeque in-
trorſus aſpergit. Hæc ergo effuſio, id eſt,
hauſtus poculi benedictionis, eſt in Chriſti
ſanguine teſtamentū, ſicut effuſio Moſai-
ca teſtamentum erat in brutorum ſangui-
ne: Nam ſi ſanguis effuſus, teſtamenti ſan-
guis eſt, huius effuſio teſtamentum eſt in ſan
guine, & ſicut exterior exemplarium aſper-
ſio, horum exterior erat ſanctificatio, cœle-
ſtium id eſt Eccleſiæ interior aſperſio, huius
eſt interior ſanctificatio. Præterea ſimul ac
Moſes eodemq; tēporis momento, quo ſan-
guinem fundebat, vaſaque miniſterij aſper-
gebat, intercedebat teſtamenti confectio, vt
ab illis actionibus ac effectibus; teſtamen-
tum diſtare non potuerit; Sic ab ipſomet
Chriſto & effundi ſanguinem teſtamenti;

feq; ac ſuos aſpergi oportuit, vt inter teſtamenti confectionem, ac cœleſtium aſperſionem & expiationem, intermitti mora nulla potuerit. At ſi ex Caluini ſententia: Calix benedictionis, ſanguinis figura ſit, vel potus infundēdo ſanguine, qui ſanguis poſt Christi mortē ex eius aperto latere diffluxerit, nec Chriſtus ſuum effudit ſanguinem, ſed miles: neque ſuos, id eſt, cœléſtia aſperſione expiauit, conſequenter nec teſtamentum vllum fecit, nam homo mortuus teſtari nō poteſt, ſed vt ait Paulus, morte teſtamentum confirmatur.

44. Deniq; figura tam figuratur, quā ipſa figuret, ſicut amicus tam qui amat, quā qui amatur: nam in coniunctis agens eſt patiens: ſi ergo à vino teſtamentum figuratur, vinū etiam à teſtamento figurabitur: Audiamus autem quo ſcripturæ loco Caluinus cōprobabit teſtamentum figuraſſe vinum, qui ſi huic deſit negotio, ignorantiæ ſuſpicionem non vitabit, docens, vinum figurare à quo figurari nequeat.

45. Quòd ſi in cœna cœptum fuiſſe teſtamentum, perfectum autem ſanguinis effuſione inſtiterit, quęram quomodo & cœptū ac initum & figuratum vno eodemque temporis

poris ſpacio in vnaque vini ſubſtantia fuiſſe perſuadebit: quum hęc penitus aduerſa ſint? Nam aliud eſt eſſe, aliud figurari. Præterea ſi teſtamentũ cœperit vini potu, & perfectum ſit ſanguinis effuſione: requiram vtrius rei figura fuerit calix Moſaicus ac ſanguinis effuſio? Inſuper conſideremus Moſem populi Iſraelis liberatorem, Ieſu Chriſti ſaluatoris fuiſſe typum: At ſi à milite ſanguis effuſus, is eſt quẽ brutorũ ſanguis in lege figurabat, militis non Chriſti perſonam geſsit Moſes.

46. Tandem effuſum ſanguinem, in ſancta à Moſe illatum antè oportuit quàm ad populi ac exemplarium expiationem ſpargeretur: & aſperſionem fieri antè quàm hoſtiæ (quarum ſanguis per Pontificem illatus erat in ſancta) extra caſtra in incendium exportarentur, propter quod, Paulo teſte, vt Chriſtus ſanctificaret populum per ſuum ſanguinem extra portam paſſus eſt. At ſi Caluino fidem adhibuerimus, alius quiſpiam nobis filius Dei eſt expectandus, qui has figuras, legemq́; expleat, & negandus Paulus, qui à Chriſto impletas atteſtatur.

47. Qui negabit Apoſtolos cœleſtia fuiſſe, quorum vaſa miniſterij, liberq́; legis, exemplaria fuerint, quæ cœleſtia Chriſti ſangui-

guine aſpergi in teſtamenti confectione ad eorum expiationem oportuit, audiat Hieremiam dicentem: Dabo leges meas in mentibus eorum, & in cordibus eorum inſcribam illas: Sanè is liber legis dici debet, in quo lex inſcripta ſit, item inhabitabo in eis & inambulabo: In quibus inhabitat Deus, ij certè tabernaculum eius, templumq́ue dici debent: Quamobrem eos antequam Chriſtus extra portã paſſus ſit, aſperſione ſanguinis ſancti inſtar exemplarium expiatos oportuit, & Chriſtum extra portam paſſum, vt ſanctificatio compleretur. Cap. 13. 2. Cor. c. 6.

48. His explicitis quod ſupereſt Caluinianę de benedictione ſententię proſequamur: is ſui oblitus errorẽ ſuum vna Pauli ſententia propugnat, qua quidem frangitur & ſternitur veriùs, quàm adiuuetur. *Sanctificantur,* inquit, *Verbo Dei, & oratione, omnia quibus ueſcimur*, vt alibi teſtatur Paulus. At non animaduertit quàm longè à propoſito digrediatur, Paulus meminit expreſſæ quotidianæq́; ſanctificationis, quæ præſenti verbo & oratione conficitur. Hic autẽ verbo promiſsionis à Chriſto quũ cœnã inſtituit pronũciato quæ hodie ſumimus ſanctificata fuiſſe cõtendit, contra Paulum dicentẽ, calicẽ quem be-

nedicimus: deberet tamen eadem forma, ratioq; benedictionis concurrere, vt similitudini relinqueretur locus. Præterea ex Pauli doctrina planum fit creaturam sanctificari, non in signum, aut figurã, sed vt ipsa purus cibus ante vsum efficiatur, ac nobis prodesse posit: quod quum ita habeat, necessariò ad sanctificationis opus, verbũ sanctificationi proprium insumi debet, hac lege, vt eo omisso, nulla sit futura sanctificatio, idq; eò fieri ostenditur, vt in solo Dei verbo benedictio constare videatur. Caluinus ergo de Eucharistia nostra differẽs, vt nos opinioni suæ ex Pauli sententia confirmaret, syllogismum suum hunc in modum construere debuit. Oratione ac verbo sanctificatur creatura, vt hæc sanctificata pura sit, nobisque prodesse posit, sic verbo benedictionis proprio, panis in Christi corpus sanctificatur, non vt figuretur, sed vt ad incarnationis memoriam factum, ad salutem nostram hoc manducare posimus.

49. At contra omnem Theologiæ ac Philosophiæ rationem, nos è Pauli manifestissima demonstratione, ad penitus aduersam conclusioné traducit: *Consecratio*, inquit, *Fit verbo promißionis, dum iuxta Christi institutionem*

con-

conueniunt fideles. Et tamen hoc donemus, vt eo ipso quòd conueniant ac in passionis memoriã manducent, fieri panis sanctificationem, nõ vt sanctus efficiatur, sed vt sanctum figuret corpus. Huc Pauli vsurpatum testimoniũ conferamus, cibus, inquit, verbo & oratione sanctificatur. Nõne hinc docemur necessariò manducationi sanctificationẽ anteuertere, cibique substantiam sanctificari, nõ vt figuret, sed vt reijci non debeat? Si hoc exemplo vini benedictionem metiamur, inueniemus huius substantiam affici sanctitate, non vt figuret, sed vt sanctimoniam in eo constituamus, eoque sanctificemur insumpto: Vt ergo Pauli auctoritas Caluinianę speculationi aptari posit, is intelligi debet, nõ id quod demonstrauimus docuisse, sed cibũ sanctificari, vt significet, non vt sanctus sit, viq; cuiusdã occultæ promissionis id fieri, quia vt prodesse posit mãducatur, sicuti panis verbo promissionis consecratur, non vt secundum verbũ benedictionis hoc est corpus meum, corpus efficiatur, sed vt ad manducandũ in passionis memoriam fideles conueniant, fiatque panis ille contra naturam suam figura corporis pro nobis passi. Huc verò contendere Caluini iudicium, verba sub-

iecta manifestissimè declarant, *Benedictio,* inquit, *diuersum finem habet, nempe ut usus donorum nobis sit purus, cedatq; in auctoris gloriam & bonum nostrum, finis autem Mysticæ benedictionis in cœna est, ne uinum amplius uulgaris sit potus, sed dicatus ad spirituale alimentum animæ, dum tessera sit sanguinis Christi.*

50. Non possum non demirari huius viri ingenium, qui tam bellè norit à proposito lectorem transmittere: Is aggressus benedictionis diffinitionem, vbi exponere debuerit quid ipsa sit benedictio, quoq; hęc modo fiat, hac omissa re, ad finem causamque benedictionis, legentis animum traijcit: nec tamen interim sibi curę est, vt in sententiæ certitudine constare posit, verùm hoc peccatū admisit, quòd ex finibus quos obtendit, causam artemq; suam apertè prodit.

51. *Benedictio*, inquit, *diuersum finem habet, nempe ut usus donorum Dei purus sit:* Bis peccare mihi videtur hæc dicens: A benedictione quam abrogauerit, ad huius finis ostentum, & comprobationem ascendit; deinde à substantię sanctificátionis consideratione, ad vsus sanctificationem enititur: Paulus docet nihil est reijciendum quod cum gratiarum actione sumatur, sanctificari enim per

ver-

verbum & orationem: Hic ergo creaturæ ſanctificationem celebrat: Caluinus autem vſui ſanctificationẽ attribuit. Præterea Paulus tradit duobus ſanctificationem conſiſtere, verbo quo omnia ſanctificantur, & oratione qua ſanctificationem impetramus: Vt ergo de finibus ſanctificationis certi quid poſsit conſtitui, cõſiderandum eſt, quò pertineat precantis oratio, & verbum domini: vt quum de cibis dubitaretur, puri ne an impuri eſſent, eos Paulus decernebat puros eſſe ctos verbo & oratione: finis ergo ſanctificationis erat ciborum purificatio.

52. At Caluinus panis naturæ non confert ſanctificationẽ, ſed huc eam impendit, vt teſſera ſit, & figura corporis Diuini: ſi verò teſſera ſit, eò Eccleſiæ orationis verbumq; Dei dirigi neceſſe eſt, vt ex Pauli ſententia benedictio perficiatur: non enim ab animi noſtri motibus pendet, vt panis contra naturam, paſsionem Chriſti figuret, nihil enim rei disiunctæ, noſtræ cõferunt affectiones, alioqui efficeretur, vt à pertinacia Caluinus reſipiſceret, hoc enim vehemẽter expetit eccleſia.

53. Quęram inſuper ex Caluino, ſi panis fiat figura corporis oblati, & ad paſsionẽ ducti, vinumq;, ſanguinis effuſi, id eſt, in ſancta ſan

ctorum antè quã extra portam Christus pateretur secundum legem illati, an id fiet per accidens, an per essentiam? Si per essentiam: panis in agnum Mosaicum mutabitur: In eã
Esa. cap. 53. enim significationem à Mose mactabatur agnus, Esaia teste dicente: sicut ouis ad occisionem ducetur, & quasi agnus coram tundente se obmutescet, & nõ aperiet os suum: nec enim à natura, panis habet, vt passionem figuret, quum ipse sit impatibilis: vt ergo fieret ad hanc facultatẽ mutatio, opus esset verbo Dei: Si per accidens fiat figura, id est, si ad naturam panis integram, & non mutatam, ea vis figurandi accesserit; faciat Caluinus vt intelligamus, quî fieri possit, vt duæ tam diuersæ, & contrariæ naturæ, in corpus vnum coeant: Similiter si vinum fiat sanguinis in peccatorum remissionem effusi figura, in vituli, hircique sanguinem, vt mutetur necesse est: nam à Mose ea animalia mactabantur, vt eorũ sanguis spargeretur in sancta per Pontificem illatus, ad sanctuarij populique expiationem: antequam extra castra in incendium exportarentur: Huius rei meminit Christus, in sanguine suo testamentum constituens.

54. Præterea vix Caluinus ignorationem suam

ſuam excuſabit, affirmans panem ſpiritu ſancto vacuum, eſſe cibum ſpiritualem: facit enim ſpiritus cum corpore communio, vt ſpirituale corpus dici poſsit, nam qui ſpiritum ſanctum acceperunt, ij demum ſunt ſpirituales. Et Euchariſtia hoc nomen habet, quia plena eſt ſpiritu ſancto infuſo verbo Dei expreſsiſsimo: itē panis animę cibus eſſe non poteſt propter ſubſtantiarum diſsimilitudinem.

55. Hic fortaſſe rogabit Caluinus, quum agnus Moſaicus Paſchatis noſtri Ieſu Chriſti ſignum & figura fuerit, an id eſſet per accidens, an per eſſentiam? Item nunquid cibus fuerit ſpiritualis, vt qui agnum manducarēt patres, in eo & ſpiritū viuificantem carnemq́ue Chriſti manducarent? Præterea num & manna Euchariſtiæ, id eſt, corporis Chriſti vmbram fuiſſe concedemus, ſimul & cibum ſpiritualem, vt qui manna veſcebatur, carnem Chriſti pariter ſpiritu comederet? Nullam enim inter legis & gratiæ ſacramēta Caluinus agnoſcit differentiam, quoniam ſcriptum eſt, Patres veſtri eandem omnes eſcam ſpiritualem comederunt, eundemq́; potum ſpiritualē biberunt, bibebant enim de ſpirituali conſequente eos petra, petra autē Chriſtus.

56. His potiſsimum rationibus à veritate rebellauit, & ad hoſtes Eccleſiæ defecit, quũ nullam rationem iuire poſſet, qua ex animi ſui prudentia ſacramentorum differentiam cõprehenderet, niſi quod veteris teſtamenti ſacramenta Chriſtum paſſurum, noui verò teſtamenti paſſum fuiſſe prædicarent, nõ tamen expendens animo, hoc noſtrum ante paſsionem fuiſſe inſtitutum, & Apoſtolis ante mortem erogatum: Ego autem orthodoxorum auctoritatem ſequutus, præſertim Auguſtini, in Eccleſiæ ſententia conquieui, vt certo mihi perſuaſerim, veterum ſacramentorum corpora, vmbra ſola corporis & ſanguinis Chriſti conſtitiſſe, quamuis ſimul, ſeorſum tamen ab vmbris, ſpe & ſpiritu patres veritatis fuiſſe participes nolim inficiari.

57. Noſtrum verò ſacramentum, veritate, & ſpiritu, ſub elementorum ſpecie, penitus conſiſtere & conſtare: nam lex per Moſem data eſt, gratia & veritas per Ieſum Chriſtũ facta eſt. Item nunc eſt tempus quando veri adoratores adorabunt in ſpiritu & veritate: Dico igitur noſtram Euchariſtiam, id eſt, bonam gratiam, à Chriſto in incarnationis memoriam factam, non figuram, ſed ipſiſsimam

Ioan. c. 1.

eſſe

eſſe corporis ſui veritatem,quæ in ſe Chriſti carnem & ſpiritũ, veriſsimè nobis exhibeat, in qua patrem adoraturi ſumus, vt in ſpiritu & veritate adoremus, & pro beneficijs acceptis gratias agamus. Agni verò mannæque corpora,vmbras fuiſſe,carne ſpirituq; Chriſti vacuas,non veritatis corpus,alioqui contra verbum Domini, panem de cœlo verum Hebræis datũ fuiſſe: Non,inquit,Moſes dedit vobis panem de cœlo verum, ſed pater meus dat vobis panem de cœlo verum: Ego ſum panis vitæ qui de cœlo deſcendi:proinde nec ſubſtantia,nec natura, eos fuiſſe ſpirituales cibos,quãuis ſeorſum ab eis in ſpiritu, fide, & in ſpe futuri panis noſtri,anima eorũ paſceretur, vti nunc in pane ſuam animam paſci credit, & ſuadet Caluinus. Hoc teſtatur Auguſtinus loco à Caluino contra Eccleſiam in ſenſum alienum contorto,dicens Patres eandem eſcam ſpiritualem,ſed non corporalem eandem manducaſſe, nam vt diximus ſeorſum à ſacramento, Euchariſtiam noſtram.i.carnem diuinam deſiderio illi comedebant, quam re ipſa ore & ſpiritu comedimus, hoc qui negat,è Chriſto Moſem facit.

58. Hanc noſtram ſententiã adiuuat idem

Auguſt.

August.dicens, sacrificium Ecclesiæ,id est, sacramentum Eucharistię & propitiationis, duobus confici,& constare,specie visibili,& re inuisibili, id est,substantia carnis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi: si verò his duobus consistit, necessariò id habet ita, vt his duobus Eucharistia cõficiatur,& perfecta sit: vtque si mente vel sensu alterum subduxeris & reuelleris, Eucharistiæ veritatem,& substantiam,mente destruas, & separes,ne amplius duobus constare dici posit: Si hanc ergo rationem legis sacramenta sequi Caluinus intellexerit, & ita veritatem continuisse ac comprehendisse, vt Augustinus Eucharistiam cõplecti intelligit, & docet, ea omnia Eucharistiæ nuncupationem sortiri debuisse certum est: & in manifestissimam reprehensionem Caluinum incurrere dicentem, *Infideles sacramentum corporis diuini manducare, sed non rem sacramenti,* Aut falsam esse Augustini sententiam dicentis, sacramentum duobus constare & confici. Non potest enim salua constantia, res sacramenti seorsum ab ipso comedi si re constat & specie, nec seorsum à re manducari sacramentum,quamuis sacramenti virtus,sine fide nõ posit prodesse; quis autem manna Eucha-

ristiæ nomine appellauit?

59. Hoc ergo inter legis & gratiæ sacramenta discriminis intercedit, quòd illa, vmbra sola constabant: Eucharistia verò veritate & spiritu, id est, corpore Domini, sub panis signo & specie cõsistit, vti sub carnis peccati specie latebat in persona Christi Diuinitas: De cętero agnum Iesu Christi fuisse typum non inficior, & non per accidens, id est, benedictionis opere & virtute, sed per naturæ proprietatem, si à qualitatum comparatione similitudinem duxerimus, vti prædixit Esaias, sicut ouis ad occisionem ducetur, Cap. 53.
& quasi agnus coram tundente se obmutescet, & non aperiet os suum, nec vtiq; opus est benedictione, vt hanc Christi clementiã, & mansuetudinem nobis agnus figuret, ipse enim à natura innatum habet, vt id sit & significet: Panis verò, vt huius rei memoriam vel similitudinem nobis excitet, nec habet à natura, nec à benedictione salua naturæ proprietate consequi potest: Nephas ergo est Paschatis nostri immolationem, pane figurare, ne in eorum gratiam id fieri videatur, qui veritatem carnis Christi denegabant, eumq; in figura, non in carne patibili passum prædicabant: hoc autem (si Caluiniana figuratio

tio admittetur) panis impatibilis natura certissimè comprobaret. Adijciam si hunc in cœna figurari oporteret, fieri non debere, quin passionis potius quàm alimenti memoriam nobis figura renouaret, ob verbum Domini eò nos vocantis, dicendo, hoc est corpus meum, quod pro vobis datur, non quod vos alit.

60. Hac adhuc demonstratione Caluini diffinitionē vrgebimus: *Si uerbo promißionis dum fideles ad paßionis celebrationem conueniunt,* Fit sacramenti benedictio, vt figura sit Christi, & panis & vinum benedictionis dici debeant, quia signa sint corporis & sanguinis quid de baptismo decernemus? cur nō aqua benedictionis quam benedicimus appellabitur, quæ Caluini iudicio sanguinem figurat, vel spiritum sanctum? Ideo inquit, *figura est sanguinis, quia sicut aqua lauat cutem, sic sanguis conscientias:* Necessariò ergo aqua benedictionis & aquę sacramentum, non baptismi. At nisi insania omnino sit perditus Caluinus, nō committet, vt aquam sacramenti nomine definiat, aut figurā spiritus sancti nuncupet, quū baptismo, qui aqua fit, sacramēti nomen inditum sit: nec propterea lauacri sacramentum benedici, vllus vnquam tradidit,

dit, quòd aqua infundatur, aut quòd ad baptiſmum conueniat Eccleſia: tamen quia ſimilium eadem eſt ratio, idem deberet eſſe iudicium, vnde oſtenditur, nec à conuentu, nec ab actionibus, effici benedictionem, ſed oratione & verbo.

61. Quid inſuper de legis ſacramentis conſtituemus? Nonne circumciſio benedictionis quam benedicimus appellabitur, quòd verbo promiſsionis eſſent fœderis participes, quibus præputium amputabatur? Num etiã præputiũ benedictionis dicendũ, quia id in fœderis ſocietatem circumcideretur? Hoſtia pro peccato, hirci duo, Aries in Holocauſtũ, in quorũ caput peccata & populi iniquitates Pontificis imprecatione deuoluebantur, vt immundi fierent, nunquid hoſtiæ benedictionis quam ſacerdos benedicebat vocari debuerunt vt Chriſtum figurarent? Non ſanè minorem à lege quam à Chriſto actiones præſcriptæ facultatem habere debuerunt, ad ſacramenti confectionem. Non minorem enim fructum Caluini iudicio, ex illis ſacrificijs patres percipiebant, quàm ex Euchariſtia noſtra metamus: ſi quia patres ex ſacrificio ſanctificatiónem referebant, benedictionis hoſtiæ dici potuerunt, cur expreſsis

presſis & ſolénibus verbis maledictionis ma ledicebantur: debebat ſufficere ad peragendum ſacrificium, fidelium celebritas, item ſi maledicta erat hoſtia expreſsis & ſolénibus verbis ac oratione in maledictionem inſumptis, cur verba ad Euchariſtiæ ſanctificationem inſumentes, magiæ à te Caluine pater inſimulantur? Rurſus ſi à fructu vel conuentu non maledictionis hoſtiæ, ſed benedictionis vocari debuerint, cur veſtes lauabant & carnes qui eas attigiſſent, quum is ſanctificetur, qui Euchariſtiam noſtram ſanctum ſanctorum attigerit? Quòd ſi nec hoſtiæ, nec holocauſtum, nec ſanguis à Moſe fuſus, in teſtamenti dedicationem dici potuerunt hoſtiæ benedictionis, quia ad vſum ſacrificiorum dicatæ & ſacratæ fuerant, falſum eſt panem & Caluini calicem benedictionis nomen ſuſtinere, quia ad memoriam quam is confingit dedicantur, & vſu ſacrantur; ſed ideo Euchariſtia benedictionis dicitur ab oratione & verbo in trãſubſtantiationis opus ex Chriſti inſtitutione adhibito: ex quo iudicari poteſt, haberiq; pro comperto, & explorato, tantum ab actionibus animiq; intentione, diſtare noſtram benedictionem, quantum à verbis actiones.

62. De

62. De benedictione,ac eius virtute, formaq; nobis constabit,quum ex scripturæ lectione ea de re iudiciũ fecerimus. In Genesi scribitur: masculũ & fœminam fecit eos benedixitque eis,& ait,Crescite & multiplicamini & replete terram, & dominemini omnibus quæ in mari, & super terram moueantur: vi autem huius benedictionis secundũ Dei verbum homini accidit, vt creuerit imperio, & generandi facultate, cuius alioqui fuisset impotens. Eadem ratione omnes scripturæ benedictiones metiri oportebit, vt quod subiecto defuisset,benedictio largiretur. In Euangelio benedictione paucorum piscium excreuit eorũ substantia, vt præter creatæ naturæ vires, exinde hominum quatuor millia satiarentur: item quinq; panes affecti secundum verbũ domini actione gratiarũ,hominum quinq; millia expleuerunt: virgo Maria affecta benedictione ex spiritu sancto cõcepit: Aue plena gratia,inquit Angelus,dominus tecum, benedicta tu in mulieribus,quæ cogitans qualis esset ista salutatio turbata in sermone, hoc responsum tulit,formam benedictionis: Ecce cõcipies & paries filium, &c. Apud Paulum cibi quos alioqui reiectos oportuisset,oratione,ac ver-

Marci 8. *Ioan. 6.* *Corint. 1 cap. 4.*

E bo,

bo,ſanctificati,in victum inſumi tutò potuerunt: Dicat igitur Caluinus, cur illis in rebus,tanti momenti fuerit benedictio,in Euchariſtia verò,cuius omnium cauſa eſt potiſſima,hęc nullius ſit vſus,remq́; quæ verbum ſuſceperit,nulla affecerit diuinitate? tametſi ad Euchariſtiæ ſubſtantiam faciendam, maximè & penitus verba pertinerent? Benedixit vel ἐυχαριστήσας, inquit dicens, hoc eſt corpus meum,hoc facite.

63. De his verbis nemo eſt qui ambigat,ipſa fuiſſe forma & ſubſtantia benedictionis: cur ergo inaniter emiſſa credit Caluinus? Scriptum eſt cœlum & terra tranſibunt, verba autē mea non tranſibunt, item non eſt impoſsibile apud Deum omne verbū: Ab hac fide Caluinus abducitur,quòd ſeorſumà benedictionis vocabulo,hæc verba pronuntiata ſint,quaſi ab ea diuerſa fuerint:Quum autem verbo conſiſtat benedictionis forma, ſi hæc verba non fuerint benedictionis effectricia dicatur quibus verbis expleta fuerit benedictio.

64. Apoſtoli mandatum habuerunt, quæ Dominus fecerit faciendi: hoc inquit facite in mei memoriam:ſed ſi alijs quibuſdam verbis quàm quæ memoriæ prodita ſunt, facta

ſit

ſit Euchariſtia, falſum eſt quod Dominus fecerit fieri: nulla etenim præter hæc verba, quibus ad benedictionem vtamur, inſcripta ſunt: Si cogitando, vel ſignãdo, facta eſſet benedictio, bene cogitauit, vel bene ſignauit, non benedixit, dictũ oportuit: nam dictioni ſilentium eſt contrarium: Quum ergo forma benedictionis & ſubſtantia ſint verba, nullaq́; nobis alia tradita ſint: neceſſe eſt vt his ipſis, benedictionem conſtare fateamur, quãuis benedictionis vocabulũ inſequãtur. Hoc enim exemplo quas huc retulimus reliquas benedictiones, effectas eſſe docui: Maſculũ & fœminã fecit eos, benedixitq́; eis, & ait, creſcite & multiplicamini &c. Hæc verba fuêre formalia benedictionis, enuntiata tamen ſeorſum ab ipſius vocabulo, item Ecce concipies in vtero, formalia fuiſſe benedictionis iudico, quum nullis alijs ad benedictionem Gabriel ſit vſus: ſed ſeorſum à benedictionis vocabulo, forma huius emiſſa ac manifeſtata eſt, quoniam vno ſpiritu, forma & benedictionis motus, exprimi non potuerunt. Quum ita habeat, ſi panis figura fuiſſet, qui verbum Domini veritatem eſſe dicunt, tantum diſtant à veritate, quantum ab ipſa mendacium: nõnulli ex ortodoxis, hiſteron

hocipſum & deſignatum verbo, & pro nobis paſſum, ipſa linguæ ratio & proprietas oſtendit.

66. Denique & ſi ipſa pædotriuica ad me carpendum conſpiraret, nullam tamen reprehenſionis rationem inire poſſet, quum aſſeuero præceptum Domini: hoc eſt corpus meum, hoc facite, non penitus aliò reſpicere, quā ad eam rem faciendam, quæ demonſtrata, & prò nobis data ſit: aut falſæ ſunt omnes à Caluino & Corderio traditæ Grammaticę pręceptiones: Hoc ipſū ergo facite corpus, & manducate, inquit Dominus: Pædotriua tamen noſter, hoc improbat; Vult ad edendi actionem, omiſſa benedictione, ac corporis effectione, iuſſum Domini ſpectare: ſed niſi grammatices regulæ illum feſellerint, illud facite, non hoc facite, dictum oportuiſſet: nā illud remotius appetit antecedens, hoc propinquiſsimum.

67. Si ergo faciendi præceptum ad actionem, nō ad ſubſtantiam proſpicit, quia pronomen hoc gaudet rei præſentia, quum dictum eſt quod pro vobis datur, hoc facite, dari, id eſt, offerri pro vobis imperatum fuiſſe fatendum eſt; At niſi fiat corpus, offerri non poſſe palam eſt: non enim aliter poteſt,

quàm expreſſo verbo Diuini panis in corpus oblatum deſinere, quam ob rem facienda eſt corporis Domini oblata ſubſtantia & manducanda, vt præceptum Domini exequamur.

68. Quum hæc res humanæ ſapientiæ nõnullam eſſet difficultatẽ oblatura, huic Chriſtus proſpiciens, modum corporis faciendi præſcripſit fidelibus, hoc facite, inquit, in mei memoriam, quũ manducaueritis: Quoniam non aliud manducandum, quam faciendum imperaret, oſtendit fieri oportere nõ ſecùs, ac fuiſſet incarnatus: Nam ſicuti cum benedictione, Virginis coniuncta fides effecit, vt Angelo nuntiante, & verbum pronuntiante, ipſa Deum & hominem de ſua ſubſtantia ex ſpiritu ſancto conciperet. Sic Chriſtus docet benedictione corpus ſuum effectum iri, ſpiritu ſancto ſuperueniente, & altiſsimi virtute ſacramentum obumbrãte, dũ verbum hoc eſt corpus meum quod pro vobis datur, in fide vniuerſalis Eccleſiæ pronũciatur: Et non ſolum effectum iri corpus oſtẽdit, ſed vt ſacrificij à ſe oblati fiamus participes, pro nobis oblatum effectum iri voluit, vt vna actione fiat, & oblatum fiat corpus, non quod poſtquam effectum ſit offeratur

tur

tur quod semel oblatum oportuit, sed quia illud manducare non possimus, quin pro nobis oblatum & immolatum manducemus.

69. Obiectioni Caluinianæ, hac responsione anteuertendum mihi esse duxi: *Non* (inquit) *in conceptione facta est carnis in spiritum transubstantiatio, sed sine substantiarum confusione Deus homo factus est, tu uerò benedictione tua, contendis panem in carnem Domini desiuisse, nec ullam panis substantiam remansisse, falsum est igitur in incarnationis memoriam factum esse tuum miraculum*: Quamuis libro aduersus eum edito, huic obiectioni copiosè satisfecerimùs, obiter tamen hanc difficultatem hîc etiam diluemus. Christus non dixit facite in similitudinem, sed in memoriam, *Apolo.2.* vt consecrationis opus, incarnationis memoriam nobis renouet: nam Iustino teste, quemadmodum verbo facta est incarnatio, sic verbo, Eucharistia conficitur. Item secundum Angeli verbum, incarnationis miraculum factum oportuit: At si Marię substantia, in spiritum desiuisset, hoc contra verbũ contigisset, non enim de eius substantia, factus fuisset homo, sed spiritus: Ex aduerso, nisi panis in corpus desiuisset, Verbum, hoc est cor-

pus meum excidiſſet, & inaniter præterijſſet emiſſum, quod quia nephas eſt dicere, mox in corpus panem deſiuiſſe neceſſe eſt.

70. De ſpirituali manducatione Caluinus garrit pluribus verbis, ſed quum facienda ſit ſubſtantia quam manducare debeamus, non animaduertit ſi fide ſola hanc comedat, etiã fide ſola, non verbo, ſibi Chriſti corpus eſſe faciendum: quæ res in ſua poteſtate minimè poſita eſt; Præterea, ſi ſpiritu ſolo, vel anima manducet, non ſe, ſed ſui partem manducare, ideoq; plaſma Dei excludi manducatione, & conſequenter carnis ſalute, vt Valentini inſaniam amplecti tuerique videatur: Scriptum eſt qui edit carnem meam, & bibit ſanguinem meum, habet vitam, & ego ſuſcitabo eum in nouiſsimo die: non verò ſuſcitabitur ſpiritus, nec anima, ſed caro quæ vt ad gloriam ſuſcitetur, carnem verè cibum manducare debeat.

71. Legentem Caluini commentarios ſæpenumero me ſubijt admiratio, quòd cum animo ſuo non reputauerit ſe verè non manducare, ſi ſpiritu ſolo manducet, vel ſi credendo, nullo manducandi deſiderio, manducare ſe credat, vt fides ſuppleat vicẽ manducationis. Ireneus Valentinum expugnans, ſa

lu-

lutem carnis inficiantem, animamq; suam vitæ cibo nutrientem, ostendit tribus rebus hominem perfici, vt si harum vna defuerit, homo verus & perfectus esse desinat. Hæc eius verba subiecimus: Apostolus vocat spirituales, secundum participationem spiritus existentes spirituales: sed non secundum defraudationem, & interceptionem carnis, & nudè hoc ipsum solum, si enim substantiam tollat quis carnis, id est, plasmatis, & nudè id ipsum solum spiritum intelligat, iam non spiritualis quod tale est, sed spiritus hominis aut spiritus Dei: Quum autem spiritus hic commixtus animæ, vnitur plasmati, propter effusionem spiritus spiritualis, & perfectus homo factus est, & hic est qui secundum imaginem & similitudinem factus est Dei: si autem defuerit animæ spiritus, animalis est verè qui talis est, & carnalis derelictus imperfectus erit, imaginem quidem habens in plasmate, similitudinem verò non assumens per spiritum: sicut autem hic imperfectus, sic iterum si quis tollat imaginem, & spernat Plasma, iam non hominem intelligere potest, sed & partem aliquam hominis, quemadmodũ prædiximus, vt aliquid aliud præter hominem, neque plasmatio carnis ipsa secun-

dum se homo perfectus est, sed corpus hominis, & pars hominis, neque spiritus homo, Spiritus enim non homo vocatur: commixtio autem & vnitio horum omnium, perfectum hominem efficit, & propter hoc Apostolus se ipsum exponens, explanauit perfectam & spiritualem salutem hominis, in prima ad Thessalonicenses dicens, Deus autem pacis sanctificet vos perfectos, vt integer vester spiritus, anima, & corpus, sine querela in aduentum Domini seruetur.

72. Augustinus ea ratione ductus, docuit spiritualiter à nobis corpus Christi manducari oportere, vt ad salutem prodesse possit manducatum: is tamen à manducatione Plasma non excludebat, ne quod Deus coniunxit homo separet, sed vt homo perfectus, spiritualis, & integer, vitæ manducatione seruetur in die iudicij. At Caluinus Valentini sequutus insaniam, hominem vocat spiritualem huius partem, id est, animam ne Plasma Domini cibo vitæ nutriatur: *Nutritur*, inquit, *anima in spem uitæ æternæ*, Carni quæ minimè nutriatur spem salutis eripiens, & præcidens: in quam dementiam, infinitam hominum multitudinem

dinem eloquentiæ ſuæ viribus perculit, quo nihil vnquam poſt Chriſtum, humano generi pernicioſius factum fuiſſe perſpicio.

73. Auguſtinus non aliter hominem ſpiritualem intellexiſſe iudicari debet, quàm is fuerit, qui ſe verè cibum eſſe pronuntiauit, quo ſpiritualis demũ homo ad ſalutem ſuã, carniſq; glorioſam reſurrectionem veſcitur: Hunc autem non eſſe ſpiritum, ſed carne & ſpiritu conſtare docet Chriſtus, dicens, palpate & videte quoniam ſpiritus nec habet oſſa, nec carnes. Quum ergo ad ſpiritualem manducationem vocat Auguſtinus, homines perfectos vocat, non eorum animas, vt ſpiritualiter manducare actiuè, & paſsiuè ſumi poſsit.

74. Ab hac vanitate Caluinus in varias & noxias animi perturbationes incidit: putauit Auguſtinum docuiſſe, vt credendo, caro Chriſti manducetur, ſine actuali manducatione, vel ſigni, vel carnis: fideique opus vocat manducationem, non proſpiciens ſe huc conijci, vt ex noſtris laqueis non ſe poſsit explicare, quum interrogabimus quid Chriſtum docuiſſe iudicet dicentem, niſi manducaueritis meam carnem, & ſanguinem meum bi-

biberitis,vitam nõ habebitis in vobis: an respondebit eum docuiſſe, vt niſi eius carnem crediderimus, vitam non habere nos? vt his verbis nos à manducatione Dominus repulerit?Si ita habeat, in Bullingerum Caluinus eſt iniquus,hunc enim reprehendit,quòd dixerit credere eſt manducare , & manducare eſt credere, nam niſi manducare ſit credere, ei quam expoſuimus interpretationi, locus non relinquitur;quid ergo faciemus? An cũ Caluino dicemus, niſi credendo manducemus, vitam non habebimus, ſed ſi hoc facimus,inuitus nobis dabit Caluinus ; vt manducare propriam ſeruet ſignificationem,doceri tamen carnem manducatam non eſſe ad ſalutem profuturam,niſi ſpiritualiter,id eſt, ab homine ſpirituali manducetur ſubſtantialiter.

75. His aduerſus Caluiniana ſophiſmata ac figuras oſtenſis quia Philippus nos inuitat in participationis declarationem, in eam incumbamus. Participatio propriè motus eſt participantis , hoc enim nomen eſt verbale: motus autem non eſt materia,ſed actio.Quũ ergo Philippus docet panem quem frangimus eſſe participationem, hancq; id eſſe intelligit, è quo fit cum Chriſti corpore partici-

cipa-

cipatio: non docet panem in motum euanescere, vt participationis actus efficiatur, sed ostendit rem participationis, substantia consistere, vt participatio capiatur pro re, de qua fit participatio, sicut redemptio apud Paulum pro redemptore. Rem autem participationis quam esse intelligemus? Si panem triticeum, à Philippo diffidemus, panis enim id esse non potest, è quo fit cum Christi corpore consociatio: nam auctore Paulo, quia multi vnus panis, vnum corpus sumus, omnes quidem de vno pane participamus: corpus autem illud ipsum dico, de quo participauerimus, non enim in triticei mutamur panis corpus, aut in rē de qua non fit participatio.

76. Igitur si secundum Philippum panis quem post benedictionem frangimus, est id, de quo fit participatio, quia de Christi corpore participamus, necessariò corpus hoc dicendum, sub panis specie latere, panisq; natura dicenda in eam naturam desiuisse, cuius futura esset participatio, etsi mysterij sublimitas nostræ mentis aciem effugiat.

77. Huic sententiæ his quoq; demonstrationibus, vt diximus nos confirmat Paulus, dicens: Calix benedictionis quem benedicimus sanguinis est communicatio: nam adhibita

bita benedictio efficit, vt nisi vinum afficiatur benedictione, non posit esse sanguinis communicatio:non enim frustrà benedictionis in mentem venit Apostolo. Qua è re ostenditur vinum à natura non habere,vt sanguinis communicatio esse posit.

78. Caluinus huc vini ad sanguinem Domini attinere similitudinem tradidit, quòd sicut vinum personam quamque naturaliter exhilarat,sic sanguis Christi,animam spiritu bibentem imbuit lætitia: vnde vinum sanguinis esse figuram concludit. Sed si à natura vinum lætificandi facultatem habet,quorsum afficitur benedictione? Si & benedictio eam vim ei tribueret, quid vis illa lætificandi commune habet cum communicatione? Priuatim bibentem quemq; vinum perfundit gaudio:sanguis (id est Calix benedictionis)potatus efficit,vt multi numero, reuerà vnum sint corpus. Quid alienius à Caluini proposito adduci potest?

79. Prætereà si panis, quem post benedictionem frangimus,Diuini corporis est participatio, docet propter benedictionem & fractionem vobis cum pluribus intercedere participationem,vt nisi inter vos panis frangatur ac distribuatur, non positis in vnum

redigi

redigi corpus. Non igitur panis naturæ tribui debet, quòd in vnum coëatis, ſed poſt benedictionem fractioni. Si ergo panis eſt Caluino figura corporis, quia panis inter vos natura frangitur, hæc neceſſariò corporis fractionem etiam figurabit: At fallax eſſet figuratio, ſic huc reſpiceret, vt indiuidui corporis fractionem figuraret: nam panis natura & ſubſtantia non alia conditione frangi poteſt, quàm vt ſua cuique particula obueniat à reliquis ſpecie & magnitudine diſcreta & diuerſa, quo tamen exemplo corporis fractio fieri non poteſt, id enim ne accidat impedit carnis diuinitas, quæ efficit vt minutiſsima Euchariſtiæ quæq; particula toti æqualis eſſe debeat. Quòd ſi ea prætermiſſa conſideratione corpus figurari contendat Philippus, errat, & à Paulo diſſentit, huic enim propter fractionem eſt participatio.

80. Adiungemus à Paulo non dici, Panis, quem frangimus, corpus eſt Domini, (ſicut Euangeliſtæ dicunt, Hoc eſt corpus meum) ſed corporis eſt participatio: nec calix, quem benedicimus, eſt ſanguis, ſed ſanguinis communicatio: quærã ergo, an mihi perſuadere debeam, vinum eſſe quidem communicationem, ſed ſanguinem figurare, quaſi ſanguis

& huius communicatio, res diuersæ sint ac disiunctæ: an verò vna res existat (duobus enunciata nominibus) propter communicationis finem & effectum? Si disiunctæ sint ac inter se differentes, vinumq́; sit communicatio, ostendant quî & figura sanguinis pariter esse posſit: nam mihi videtur fieri non posse, vt reuerà sit sanguinis communicatio simul eodem respectu, ac momento reuerà sanguinis figura sit: aliena enim est à figura communicationis veritas.

81. Præterea eius ipsius rei Paulus testatur esse sanguinis communicationem, cuius sit benedictio. Calix (inquit) benedictionis quem benedicimus sanguinis est communicatio. Hic calix si figura sit, falsò nomen gerit communicationis, dici potius debuit, sanguinis est figura. Si igitur eius est communicatio, cuius benedictio, & calix non figura sit, sed res ipsa communicationis, peccat qui inter sanguinem & calicem benedictionis discrimen vllum interponit. Si verò ne se Philippistæ in has includant angustias doceãt calicem nõ esse communicationem, sed ipsius figuram, tum calix figura sanguinis esse desinet, præsertim si sanguis & huius communicatio res sint disparatæ ac distantes, atque in

eas

eas difficultates quas adnotauimus, de vini natura ad communionem similitudine reuoluentur: quæ similitudo nulla ratione posset subsistere, quoniam vini natura propriam cuiusque læticiam figuret potiùs quã multorũ in vnum corpus coïtionem. Cum animo suo considerent, an hęc demõstratio apud sanos locum habitura sit. Vini natura quatenus bibentem quemq́ue exhilaret, sanguinẽ Christi propter exhilarandi similitudinem significat: Ergo vinum est sanguinis inter plures commũnicatio, vt eos in vnum redigat.

82. Denique si vinum sanguinis communicationem significet, per Caluinianam disparatorum regulam, sanguinis communicatio vini naturam inuicem significabit: sed videant Philippistæ an rationem sint habituri dicentes, sanguis Christi à multis potatus, propter diuinitatem ei vnitam, corrumpi non potest: quamobrem in se conuertit bibentes, id est, à mortalitate & corruptione eos immortalitati restituit. Ergo sanguis ipse potatus, vini naturam significat, quoniam hæc eius est natura vini, vt in bibentis mutetur substantiam, propter insitam ei corruptionem. Si huic consequentiæ non relinquitur locus, falsa est disparatorum regula, vinũ

& sanguinis communicatio de se mutuo nō prædicant per significationem.

Ad eam difficultatem hoc quoque accedit incommodi, quòd si poculum communicationem figurauerit, necessariò consequatur, vt multi de vno pane participantes, non futuri sint vnus panis, sed contra Paulum, vnum panem significantes: Sic enim Paulo multi vnus sunt panis, vti poculum benedictionis est sanguinis communicatio: verbū enim substantiuum vtrobique suam seruat significationem. Nam perinde dictum est, calix quem benedicimus sanguinis est communicatio, vti dictum sit, quia multi vnus sumus panis, omnes quidem de vno pane participamus. Non secùs ergo multi numero, reuerà inter se distantes, vnum reuerà figurant corpus: ac panis quem frangimus corporis participationem figuret. Sed animaduertant Philippistæ, quomodo posit hæc similitudo subsistere, quum vnitati nihil sit quàm multitudo magis contrarium.

83. Post participationis diffinitionem, hāc in vsu Philippus esse docet. *Participatio* (inquit) *quæ fit in usu*. Hoc equidem non ægrè illi assentior, scio enim esu inter nos fieri de Christi corpore participationem, eamque non

non verè fieri posse, nisi reuerà carnem Christi ore manducemus. Sed si propterea Philippus doceat è pane corpus Domini non fieri, nisi quum de eo fit communio, vt in manducatione, & ab ipsa fit ac consistat corporis effectio, iudicium suum fallit grauiter. Nam verbo Domini, corpus efficitur, antequàm comedatur, nec futura esse potest corporis participatio, nisi huic corporis effectio anteuerterit. Igitur consecrationis actione, verboque Dei fit corpus: Deinde huius manducatione fit participatio, vt in vsu existere secundum Philippum dici posit.

Addit Philippus: *Et quidem non sine cogitatione, ut quum mures panem rodunt, acerrimè pugnãt Papistæ et eorum similes, ut dicatur corpus Christi extra sumptionem inclusum sub panis specie, aut pani, & postulant adorationem.*

84. Si Philippi iudicio, panis quem post benedictionem frangimus est corporis participatio, id est, ea res è quà fit cum corpore Christi consociatio: & fateatur de Christi corpore fieri participationem, non de pane, corporis figura, cur diffitetur corpus Domini sub panis specie contineri, & adorandum esse?

85 Insuper ex his, quæ à nobis suprà sunt

demonstrata, ostendi potest, extra sumptionem speciebus panis corpus Domini latere, quia adhibito verbo ante manducationem effectum corpus esse certum est: nisi dicatur verbum Domini transire, & apud Deum esse verbum impossibile.

86. At si à Philippistis hæc Ecclesiæ sententia damnatur, indicent è quibus scripturis hunc reconditum thesaurũ effoderint, sumptionem efficere ac operari, vt sub speciebus sumatur Christus, qui pòst euanescat, quiq; ante sumptionem aberat longissimè.

87. Vt ad ea respondeam quæ de muribus iocatur Philippus, à quibus rodatur panis, non inficior panis accidentia in Eucharistia à vermibus, muribus, canibusque rodi & mãducari, sed an ipsa Eucharistia, id est, opus Dei ac corporis substantia sub panis specie latens rodatur, Guimundus aduersus Berengarium doctissimè disputauit.

88. Quia verò in hanc pugnam nos contentionis æstus detulit, non me pigebit meã de erosione dubitationem explicare: & vt minori labore Philippi tela declinemus, Mannæ Mosaïci armatus miraculo in aciem prodibo, sperans vbi mihi à Philippistis fuerit satisfactum, solutionis huius quæstionis me rectã ratio-

rationem incurum.

89. Certum est sub niuis specie Deum Hebræis panem pluisse, qui tempore collectus eos verè nutriebat, relictus verò & neglectus incalescente sole liquescebat. Quęro ergo à Philippistis, an hæc quæ supererat substantia diuersa ab ea esset, quam Hebræi comederent, vt altera panis esset substantia, sub niuis accidentibus, altera niuis esset proprijs contecta accidentibus? Si vnam esse eandemque vtrâq; substantiam, secundum Dei verbũ nõ inficientur: quomodo ad solem liquescebat panis substantia, quæ sua natura obdurescat? Hoc testimonij loco sumi potest, sola niuis accidẽtia, non etiam panis naturam, liquefacta fuisse. Si diuersas fuisse substantias Philippistæ existiment, dicant cur Manna diuino præcepto vrna in posterum sabbati diem asseruatum non scateret vermibus, quum illud quod contra verbum custoditum fuerat statim putresceret? Si diuersæ erant substantiæ, quarè Manna vno nomine à Mose panis vocabatur?

90. Hæc Hebræis in earum rerũ figura contingebant, quas nobis esset veritas præstatura: Nam & auctore Christo Manna Eucharistiæ nostræ vmbra fuit. Si ergo sola vmbræ

accidentia,non etiam ipſa ſubſtantia, liqueſcebant, ac vermibus erodebantur, cur non ſine corporis diuini ſubſtantia erodi accidẽtia panis fatebitur Philippus? Si Manna in teſtimonium præfinito tempore aſſeruatum perſeuerabat integrum, cur Euchariſtia in eorum qui vita excedunt cuſtodita viaticũ Philippo ſuſpecta eſt? Si Manna ante ſumptionem, nutrimenti facultate præditum erat, cur ante ſumptionem, diuinam ſubſtantiam panis tegi ſpeciebus inficiãtur, vti panis ſubſtantia ante ſumptionem niuis ſpecie contegebatur? In re ſimili idem debet eſſe iudiciũ.

91. A murium contemplatione Philippus ſe promouet in quæſtionem ex aula quadam ſibi propoſitam: An Euchariſtia, id eſt, corpus Domini deſcendat in vẽtrem? quam ceu prodigioſam quæſtionem negligit. Ego verò vt hanc abſoluam, ſciſcitabor: An panis, ſub niuis ſpecie in Hebræorum ventrem deſcenderit? hoc enim cibi Dominici certiſsimum eſt teſtimonium ac exemplum, excepto quòd in hominis ſubſtantiam conuertebatur Manna, Chriſti verò caro hominem in ſe conuertit, id eſt, immortalem facit.

Subiungit: *Talibus prodigioſis quæſtionibus reiectis utilius eſt retineri formam uerborum Pauli, & de*

de fructu Cœnæ doceri homines.

92. Rectum sanè consilium est de forma verborum Pauli retinenda: vt post verbum Domini, qui frangitur panis, & poculum benedictionis ea res sint, cuius vsu nostra sit cũ Christi corpore communicatio, si manducauerimus ac biberimus.

93 De fructu verò tum docebimur, quum intelligemus sanguine Christi à nobis sub velaméto carnis potato, initiatam esse viam à Domino nouam, ac viuentem, in sanctorum introïtum vitamque, id est, in corporis diuini participationem, vt natura mortis quam Adami vitio nostręque voluntatis deprauatione post Baptismum contraximus, ac induimus, contactu diuinæ carnis absorbeatur, vtque eo modo benedictionem vitamq; per fructum vitæ recuperemus, quo maledictionem per fructum vetitum manducauit Adamus, quam rem esu vitæ, id est, carnis via consequi nos docet Paulus epi. ad Hebr. 10. cap. & Cyprianus in Cœna.

94. Extrahit Philippus doctrinam suam his verbis: *Adest filius Dei in ministerio Euangelij, & ibi certò est efficax in credentibus*. Non bene compertum habeo, quid ministerij nomine Philippus cõplectatur, an eodem gra

tiæ loco Euangelij prædicationẽ locet, quo diuini corporis participationem: vt secundum Caluini imaginationem, non maiores fructus è sacrificij cõuiuio percipiamus, quã ex passionis narratione, verbique ministerio: si nos in eam opinionem vult inducere, appello locos huius communes in quibus de Cœna differens, pro Cyrilli ac Hilarij sentẽtia acerrimè propugnat, non efficaciter solũ è sacramẽto sumi corpus Domini, sed in substantia & participatione naturali: quo dogmate hanc contrariam doctrinam proteram ac coficiam.

Deinde: *Sicut* (inquit) *dicit Dominus, manete in me & ego in uobis, & ego sum in Patre meo, & uos in me & ego in uobis, in his consolationibus facit nos sibi membra, & testatur se corpora nostra uiuificaturum.*

95. Hîc agnosco Philippum figmentis Caluinianis imbutum, tactuque picis illius animum contaminatum esse: Exponant autem qui hac opinione affecti sunt & laborãt, quo scripturæ loco didicerint, eis, quas enarrat Philippus consolationibus, se fieri membra Domini, os ex eius ossibus, vnumque reuerà corpus, sicut is & Pater vnum sunt? Scriptum est: Sicut misit me viuens Pater, & ego per Patrem

Patrem viuo:sic qui me manducat,viuet per me.Viuit ille per Patrem, non consolatione aut solo consensu tenus, sed vera substantiarum vnitate; sic ergo non consolatione aut fide sola, sed vera & naturali participatione eius manducantes carnem in eo viuimus, si ita naturaliter manducemus,ac reuerà & corporaliter, vt à Patre missus est. Item quum Philippus docet in Christo manendum,mãsionis modum non indicauit, soli fidei cum Caluino uidetur mãsionis ratioñe tribuere. At Christus ea de re docens, manducationis meminit.Qui(inquit)mãducat carnem meã, & bibit meum sanguinem,in me manet & ego in eo.Non dixit,qui credit,quãuis ab esu fidem non repellat,ne vita pereat manducata,vti paulò superiùs dixerat:operamini non cibum qui perit,sed qui manet in uitam ęternam:deinde, opus fidei est vt credatis. Cibus enim vitæ sine fide manducatus,non manet in vitam æternam, sed perit. Sic ergo non facit fides vt caro vitæ manducetur,sed vt manducata non pereat: quamobrem absque manducatione fieri mansio non videtur, vti docuit Dominus dicens: Nisi manducaueritis carnem meam , & biberitis sanguinem meum, non habebitis vitam in vobis.

bis. Manducatione ergo fit, vt habeatur vita, fidei opere vt retineatur & non pereat. Chrysostomus & veteres qui hunc locum explanârunt, dixerunt omninò necessariam esse carnis manducationem, non animæ soli, sicut somniauit Caluinus Philosophus, sed ei hominis parti, cui à corruptione restitutio promissa est, auctore Christo dicente: Qui manducat carnem meam, & bibit meum sanguinem, habet vitam, & ego suscitabo eum in nouissimo die. Is ergo vitam habet, qui manducat, & qui manducat à morte exuscitabitur: non igitur anima manducat, sed caro quæ interitū patitur, vi vitæ, id est, carnis manducatæ resurrectura. Mirari non desino, quomodo ex Philippi memoria, Cyrilli & Hilarij aduersus Arianum disputatio effluxerit, probâtium vsu solo sacramenti nostram cum Christo copulationem fieri: esseque hoc mysterium nobis non Patribus reuelatum, vt gentes essent cohæredes, concorporales, & compar-
Ephe.3.ca. ticipes promissionis Dei.

92. Philippus, *Sic* (tandem inquit) *declarant veteres Cœnam Domini.*

At non sic vti exponit captus Caluini Philosophi sophismatibus, sed vti Chrysostomus, Hilarius ac Cyrillus attestanrur, sex-
tum

tum Ioannis caput explicantes, quos, antequàm Philippus iam ſenex Caluiniana diſciplina ſe deprauaret, honore ſummo proſequebatur, ac obnixè obſeruabat.

93 His à Philippo oſtenſis ipſe nos ad cothurnos applicat dicens: *Sed hanc ueram ac ſimplicem doctrinam de fructu nominant quidam cothurnos, & poſtulant dici an ſit in pane corpus, aut ſub ſpeciebus panis.*

94 In pane corpus eſſe, verbum Domini, Hoc eſt corpus meum, prohibet. Nam ſecundum verbum Domini, in memoriam incarnationis fieri miraculũ oportuit, vt ſub aliena ſpecie lateret diuina caro, vti ſub carnis peccati ſpecie, formaque ſerui, Deus omnipotens latebat in terris. Deinde non ſolùm corporis ſui meminit, ſed addidit: Quod pro vobis datur: At falſum eſſet hoc verbum, ſi in pane eſſet hoc corpus, panis enim in cruce pro nobis non pependit, ſed caro quæ ex Virginis eſt ſubſtantia. Hanc ipſam ergo ſub ſpecie latêre neceſſe eſt, vt corpus pro nobis ſacrificatum manducemus, vt ſacrificij fiamus participes. Nam qui hoſtias edunt, ſoli ſunt altaris participes. *Heb. ca. 10.*

Philippus ſubiungit: *Quaſi uerò ſacramentum propter panem, & illam Papiſticam adora-*

adorationem institutum sit.

96. Certum est propter Papisticam adorationem sacramentum institutum non fuisse: nam & citra sacramentum, & seorsum ab eo etiam Christi corpus adoratur, sed propter eam, quam exposuimus, vtilitatem: ob corporis verò præsentiam, adoratio nobis in sacramento præscripta est.

Sequitur: *Fingunt quomodo includant pani, alij conuersionem, alij transubstantiationem, alij ubiquei-tatem excogitârunt. Hæc portentosa ignota sunt eruditæ uetustati.*

97. Præter transubstantiationis miraculú, illa omnia vetustati ignota esse fateor: sed si Philippus doctrinam suam de Pauli sententia intelligeret, dicens poculum quod benedicimus esse sanguinis communicationem, id est, id de quo futura est benedictionis & fractionis opus & communicatio: necessariò sub vini specie diuinum sanguinem effusum in peccatorum remissionem latêre fateretur, quoniam de sanguine, non de vino, nostra est cũ Chrsti corpore cõmunicatio.

Tandem: *Negat* (inquit) *Heshusius se assentiri Origeni, qui nominat uinum & panem symbola: reijcit contumeliosè Clementem Alexandrinum: pronunciabit eodem modo de Augustino, Ambrosio,*

brosio, Prospere, Dionysio, Tertulliano, Basilio,Nazianzeno qui nominat antitypon corporis.
98. Si Origenes dixisset post consecratioñe Euchariſtiam non esse corpus Domini, sed symbolum solum, meritò ab Ecclesia fuisset expellendus; & non absq; ratione ab eo dissentit Heshusius: Reliqui omnes quos enumerat Philippus,non eius, sed nostram religionem totis viribus tutantur, vt ex Io. Garetio qui eorum collegit testimonia videre licet.De antitypo Basilius nonum Prouerbiorum caput explanans, vt recitat Epiphanius aduersus Gregorium Neocæsariensem,affirmat panem ante consecrationem esse antitypon,post eam corpus esse Domini.Sic & symbolum ante consecrationem, signumq́ue & figuram dici posse concedo. 2. *Synodi Nicenæ sessione 6.*
99. Ne perturbentur animo qui Philippi iudicio Eucharistiam ab antiquis figuræ nomine appellatam esse legant, exponam quî salua nostra religione hæc ab eis ita potuerit nuncupari. Id sanè rectè fit, quum ad Ecclesiam, non ad redemptionis substantiam corporis nomen spectare consideratur. Huius enim vniuersitas Ecclesiæ corpus est Christi indiuiduum, sicut Eucharistia, etsi vniuersitatis singulæ partes sub aspectum venire possunt:

possunt: id enim singulos esse Christianos, id est, integrum Christi corpus immortale (quorum caput est Christus) testatur scriptura, quod ipsa sit vniuersitas. Scriptum est: Esuriui, dedistis mihi manducare: in mendico ergo abiecto & humili integrum Christi corpus eleemosinæ afficitur beneficio. De vniuersitate Paulus attestatur dicens: Et ad impleo ea quæ desunt passionum Domini in carne mea, pro corpore eius quod est Ecclesia. Itē: viri caput est Christus. Similter: Ipse est caput corporis Ecclesiæ. Huius ergo indiuidui corporis exemplum, antitypon & figura Eucharistia esse potest quatenus singulæ partes id ipsum sunt, quod integrū corpus ante fractionem. Qui aliorsum figuræ nomine Eucharistiam afficiet, in maximas incurrat blasphemias necesse est, vti libro à nobis aduersus Caluinum edito docuimus. Sed ne quid à nobis desideretur ampliùs, ad reliqua Pauli verba me conferā, vt ex eius sententia, nostrę religionis veritas approbetur.

Col. cap. I.

100. Quia vnus panis multi sumus, omnes quidem de vno pane participamus: Hinc potest intelligi, vt nisi multi vnum simus, non possimus de vno pane participare. Vt liqueat quid hac de sententia statuamus, adhibita diligen-

diligentia dispiciendum est, quis sit vnus panis, de quo participemus, & quomodò multi numero vnum reuerà esse posſint: Nam vtrunque necessariò Pauli doctrina complectitur, & plures esse numero, & eos reuerà vnum esse panem.

101. Vnum est communi definitione, quod citra vnitatis iniuriam secari ac diuidi non posſit. Si enim vnum discinditur, ab vnitate in eas partes descenditur, quarum constabit dissectio: nec integrum vnumq́ue esse potest, quod sectionem patitur. Prætereà multi in vnitatem non coïbunt, nisi esse multi desiuerint; vnde omnium mirabilisſima hæc Pauli propositio esse mihi visa est. Euenire enim necessariò iudicaui, si multi numero vnus efficiantur panis, vt multa corpora in eam ipsam vnitatem reuerà coëant, de qua quisque participauerit: quod naturæ viribus præstari non posse cognoscitur. Nam si ad vnitatem multi redigantur, & in vnum reuerà conueniant, hi esse multi necessariò desinunt: tamen non huc spectare Pauli doctrinam manifestum est, vt si plures vnus panis effecti sint, plures esse desinant: Is enim inquit: Quoniam multi vnus panis vnum corpus sumus, omnes quidem de vno pane partici-

ticipamus: simul ergo & multi sumus, & vnus panis.

De uno, respondent Caluinistæ, *pane multi participamus, sed qui in tot frangi poßit particulas, quot adfuerint cõmunicantes: quia uerò ab uno panis corpore abscißas particulas multorum quisq; in unã fidem animumq; capit, illi omnes & de uno pane participare, & multi unam esse uoluntate, consensuq; dici possunt.*

102. Sed ne in hoc commento iudiciũ meũ quiesceret, præter Pauli auctoritatem me vetuit vnitatis definitio. Nam quamuis quam quisque sumit particulam ab vno panis corpore decerpta sit, non obstat tamen quò minùs plurima fiant corpora, è pluribus panis particulis: non fit enim dissectio salua panis vnitate, nam vna pars nec panis integer, nec huic æqualis esse potest: Quoniam necessariò totum sua parte maius est.

103 Item quàmuis in vnam voluntatem, fidem, animíque intentionem partes omnes panis vniuersè comedant multi, hoc tamen illis est impedimẽto ne ipsi vnus esse possint, quòd si panis efficiantur, necesse est vnum eos esse, non consensu solùm ac voluntate, & spiritu, sed & corpore, quia panis est corpus materia consistens, non spiritu.

104. Præ-

104. Prætereà tali vnitate eos vnum esse oporteret, quali consistat panis eorum vnitas, vt distantes, naturaque & magnitudine discretæ inter se essent particulæ, totumq; corpus sua esset parte maius. Hoc autem in Ecclesię vniuersitate ac membris discrimen nō recipitur: nam, vti suprà exposuimus, non maius est corpus vniuersitas, quàm sit huius minimum membrum.

105. Est insuper animaduertendum, ventriculi officio in chymum mutari panem, deinde in carnem manducantis: vt ipse manducās non posit esse panis manducatus, sed potiùs panis ille in corpus eius, contra Pauli sententiam, euaderet. Denique secundum scripturas, nos vnum carne cum Christo fieri corpus necesse est, vti vnum is est cum Patre, deitatis essentia: & vti Eua & Adamus vna sunt caro, ac vti ex pluribus granis, vnus efficitur panis, reali substantiarum mixtura, quæ res à spirituali illa Caluiniana communione nos abducit.

106. His difficultatibus à Pauli de Panis vnitate, sententia repulsi, videamus quomodo salua vnitate multi numero, re & corpore, vnus simus panis, de vno pane participantes. Hoc sanè mente consequi non potest, qui

ab Ecclesiæ doctrina se subduxerit, & crediderit non manducari Christi corpus sub panis specie, sed panis substãtiam. Nullus enim panis præter Eucharistiam (quæ veritatis est corpus) ostendi potest, qui vnitate salua in plures frangi possit partes, quarum extrema quantulacunque fuerit id sit, quod totus est panis. Nam diuidi non potest corpus Domini, nec dici potest Eucharistia tota esse sua parte maior: sed, vt ait Guimundus in Berengarium, omnes particulæ simul iunctæ, id ipsum singulæ totum Christi corpus separatæ sunt, nec vna portio maior esse creditur, quàm illud quod ante fractionẽ erat integrũ.
107. Sic ergo vnus sumit quod omnes simul accumbentes, & omnes vniuersè quod singuli. Item inter eam quam comedis particulam, eamq́ue quam in Cœna comedit Christus, quasq́ue simul omnes & singuli manducârunt Apostoli, nullam differentiam temporis interuallũ intermittit: Vi enim æterni viuentisq́ue verbi in idipsum hodie mutatur panis, quod tum manducabat ac offerebat Dominus: nostraq́; mensa, sacrificijq́; cõuiuium vbi vbi à nobis celebretur, vnum & idem ipsum est cum eo, quod à Christo tum perficiebatur. Vide an de panis natura id dici

ci poſsit, vt is qui hodie manducatur, ille ſit, qui ſuperioribus diebus comederetur, eaq́; quam ſumit vnus, particula vna cum ea eademq́ue ſit, quam ſigillatim reliqui comedant: ſi non eadem ſit, quomodo vnus eſſe panis dici poſsit?

108. De panis vnitate docuimus, ſupereſt ergo vt de multorum vnitate diſſeramus. Oſtẽdimus panem Melanchthonis & Caluini, in eorum mutari carnes qui manducant: vt potiùs contra Paulum panis manducatus multa ſint communicantium corpora, quàm plures communicantes vnus panis eſſe poſſit. At Eccleſiæ religio in Pauli ſententiã vel nolentem rapit, vt fateri cogatur, vniuerſitatem Eccleſiæ corpus eſſe Domini: credatq́ue ſingulos quoſq́ue fideles id eſſe, quod ipſa ſit vniuerſitas, auctore Domino dicente, Quod vni ex minimis iſtis feceritis, mihi feciſtis. Hic video minimam Eccleſiæ particulam ita corpus eſſe Christi, atque ipſa ſit vniuerſitas. Hoc autem vnius panis beneficio obuenire docet Apoſtolus: nam multi de vno pane participantes, & multi ſunt numero, & reuerà vnus panis. Hoc verò, vt ait Paulus, magnum eſt myſterium in Chriſto & Eccleſia, & ſupra humanæ captum rationis: ta-

men quò ad eius facere potero, paucis efferã quid de eo veterũ lectione ſim conſecutus.

Caro noſtra à natura ſua corruptioni eſt obnoxia: diuina verò caro corruptione nec affici potuit, nec eam videre. Hæc ergo ſub panis ſpecie verè manducata, in noſtram corruptionem conuerti, aut vitio noſtro tabeſcere non poteſt: ſed ſumpta non indignè in noſtram naturam vim ſuam exequitur, vt hanc à corruptione ad incorruptionem vendicet, & mortalitatem abſorbens arrigat ac viuificet. Qui (inquit Dominus) meam carnem edit, habet vitam. Si is vitam habet, mortẽ habere deſinit, eq; mortali carne vitalis effecta eſt, & à corruptione obnoxia in nõ corruptibilẽ, id eſt, in Chriſti carnem cõuerſa eſt verè, naturaliter, ac corporaliter, id eſt, participatione reque naturali & corporea, non
l.4.c.32. modo corporeo, vt Hilarij & Cyrilli verbis vtar. Huius rei teſtis nobis eſt Irenæus. Quo modo (inquit) carnem noſtram dicunt in corruptionem deuenire & non percipere vitam, quæ corpore & ſanguine Chriſti nutritur? Nos ergo in corpus Chriſti, id eſt, in nõ corruptibile, ac immortale conuerſi corpus, in eo ſigillatim vnum ſumus, & vniuerſè: omnes enim æterni æquè ſumus facti vna Ver-

bi

bi incarnati æternitate, tam sigillatim quàm vniuersè, ne plures æternitates aut vitæ inducantur, ac imaginatione concipiantur: etsi plures æternæ personæ fuerimus. quē enim cibum vitæ sumpsit vnus, eundē ipsum sumpsit vniuersitas, & in quod mutatus est vnus vi vnicæ & indiuiduæ viuæ carnis manducatæ, vniuersitas ipsa conuersa est: vt meritò secundū Paulum dici posit, Quia de vno pane multi participamus, omnes vnus panis sum⁹.

109. Qui planè in hac nostra sententia non acquiescit, omnē adimet sibi dubitationem, expendens animo quid Paulus doceat bis vnum panem memorando: Quia (inquit) multi vnus panis sumus, omnes de vno pane participamus. Quæro à Philippistis, an qui sumus panis, is vnus sit specie ac natura discretus ab eo, de quo nostra est participatio? an verò vnus duntaxat sit panis à Paulo memoratus? Si diuersi non sunt, sed vnus idem re ac numero solus, is vel caro Christi est vnica, & indiuidua vitæ substantia, de qua sub panis specie participamus, vt in eam ipsá viuam carnem immutemur: vel si panis est triticeus, ac in eum transeamus, caro esse desinimus vt panis efficiamur sub carnis accidētibus. Si verò duos diuersosq́ue panes exi-

ſtere defendant Philippiſtæ, noſque horum alterum ſignificauerimus, quis ille eſſe poteſt, quem ſignificamus? Si eum illum quem comedimus eſſe dixerint, quia non ſumus panis, ſed vnius figura, nó eſſe poterunt duo panes, ſed vnus ille qui à nobis ſignificatur. Si alium quempiam exiſtere ſomniauerint noſque vnus priuatim ab altero ſeparatus fuerimus, falſa eſt Pauli ſententia, non ſumus vnus panis, quia de vno participamus, ille em̃ non erimus: indicent ergo vbi, & quis ille ſit?
110. Præterea eum quem manducamus, vnũ dici non poſſe, ſi figura ſit Chriſti corporis & non ipſa veritas, ex his quæ ſuprà demonſtrauimus, patefactum eſt: non enim ſectionem patitur vnitas. At panis Philippicus triticeus in tot partes toti inæquales inciditur, quot adfuerint participantes, vt totidem numero panes quot particulæ non vnus dici poſsit. Quare ſi Paulinæ ſententiæ locum relinquamus, neceſſe eſt vt vnicus omnino ſit panis vnus, non duo: atq; inter eum de quo ſit participatio, eumque in quem tranſimus participatione, nulla interſit differentia: ſed ſecundum Apoſtoli ſententiam, plures idipſum efficiantur quod ſumunt, panisq́; quẽ frangimus panis non ſit poſt verbum Domini

ni ad mutationem adhibitum: ſed verũ Chriſti corpus, niſi quantum panis effigiem & accidentia retineat. Qua ex re tranſubſtantiationis Paulum teſtem eſſe iudicaui.

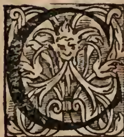
111. Paulus tandem exemplo calicis dæmoniorum, Hoſtiarumq́ue manducatione nos arcet à figuræ contemplatione: Videte (inquit) Iſraël ſecundum carnem, nunquid qui Hoſtias edunt participes ſunt Altaris? Hæc autem ineptiſsima eſſet comparatio, niſi ſecundum carnem & ſpiritum ita manducando eſſemus corporis Domini participes, atque Iſraëlitæ ſecundum carnem & ſpiritum Hoſtias manducando altaris erant participes. Omnis enim comparatio aſſumitur, vt ſecundum exemplum propoſitum, rem de qua agitur aſſequamur. Hoſtia ergo vel ſecundum carnem vtraque eſſe debet, non figura: alioqui ab eſſe ad non eſſe, ſimilitudo duceretur. Heb. c. 10

112. Huic ſententiæ ſubiecta verba omnem tollunt dubitationem: Non poteſtis calicem Domini bibere, & calicem dæmoniorum. Si ſecundum carnem ſymbolicus eſt calix Dominicus ac ſymbolicè bibitur, reuerà autem Altaris eſt participatio, bibiturq́ue calix dæmoniorum, nulla (vel à ſtultiſsimo) fieri po-

tuit magis inepta comparatio. Item, Non potestis esse mensæ Domini participes & mensæ dæmoniorum. Si nullam secundum carnẽ habeat mensam Dominus, dæmones autem & mensam habeant & altare, qnorsum hæc à Paulo participationis mensæ memoria celebrata est? Sed si hac in re, mensæ ad mensam nulla sit dissimilitudo, nec calicis ad calicem differentia interesse potest. Si ergo (vt ad propositum redeat oratio) calix Domini figura sit, non veritatis corpus: mensaq́; non sit altare: dæmoniorum calix figura quoque erat, non poculum: mensaque non altare, sed altaris figura à Paulo dici debuit: atque Hostiæ manducatio non erat altaris participatio, sed huius rei figura, dicenda.

In hoc argumentum, fidemq́; transubstantiationis huc adhuc adijci multa possunt, sed quia libro nostro aduersus Caluinum huic negotio satisfecimus, ne repetitione sim molestus, eam rem non teram pluribus verbis.

NECESSARIAM ESSE DIVINI *corporis manducationem ad uitam recuperandam his qui post Baptiſmum uoluntariè peccauerunt.*

Aluiniſtis ſcrupulum inieci dicens, vnius panis manducatione nos in vnum panem redigi. Illi animo conceperũt me docere, niſi manducatio adhibita ſit, non poſſe quenquam in corpus Chriſti adſcribi ac inſeri, hiſque dictis Baptiſmo ſuam vim & dignitatem eripi, negarique (quia de vno pane in Baptiſmo non participamus ſicut in Cœna) illic nó verè nos effici corpus Domini. Illi ex ſuo ingenio, arteque ſua, de me iudicium fecerunt, qui ſolent ab affirmatiua propoſitione, neceſſariam negationis conſequentiam elicere. Non ſum ab Apoſtoli verbis digreſſus: dixi quia multi vnus panis ſumus, omnes quidem de vno pane participamus: Poteram tamen & dicere, quia de vno pane participamus, multi vnus panis, vnum corpus ſumus: hoc enim reuerà efficimur mãducatione, ſed quia Baptiſmo vnum cum Chriſto ſunt infantes, húc ſua exuere dignitate nolui. Præterea non me la-

tet, neminem posse ad corporis participationem admitti, qui non fuerit per lauacrum in Ecclesiam insitus, quique Christum non induerit. Sed non eadem via ad sancta, id est, ad corporis diuini participationem in Cœna atq; in Baptismo patet aditus. Nam postquàm à corporis vnitate post Baptismú nos reuulsit iniquitas, vt filij diaboli fiamus, mébraque meretricis, mea sententia est, vt ad vnionem nostram reuerà sarciendam, necessariò corporis diuini manducationem sanguinisque potum sub carnis velamento insu mamus, quamuis in Baptismo, sola sordium depositione, per lauacrum in morté, Christú induamus, caroque huius efficiamur, facti (vt inquit Apostolus) mortis eius similitudini complantati. Quia huc nos perduxit oratio, non me pigebit hanc rem pluribus explicare.

Certum est carnem nostram à Christi carnis substantia, sola culpa mortisque natura differre: ille enim secundum carnem ab Adamo duxit originem. Sublato ergo vitio, quo nobis intercedit cum eius carne differentia, superest nihil quominùs vna cum eo caro simus, sicut Eua & Adamus vnum sunt. Hoc autem vitium, putà peccatum originis, Baptismo

ptiſmo deleri docet Eccleſia, ex quo intelligimus carnem noſtram integritati plaſmationis ſuæ reſtitui, vt ſi in eo maneremus, quod accepimus, non eſſet nobis carnis manducatio ad vnitatem recuperandam neceſſaria, vti Eccleſiæ indicio docemur, quæ hac ætate infantes, antequàm peccati conſcientiam habuerint, ad manducationis neceſsitatē non adigit.

Huius rei Adamus exemplum eſſe poteſt: hic manu Dei creatus, adq́ue huius imaginem & ſimilitudinem factus, ea erat integritate ac felicitate præditus vt ſi libertatis arbitrio abuſus non fuiſſet, æternitatis gloria potiri potuiſſet. Sed peccando ea excidit gratia, caroq́ue huius, quámuis (quantùm ad eſſentiæ proprietatem attineat) mutata non ſit, nec perierit, vitium tamen contraxit, & maledictione, ab æternitatis capace incorruptioni obnoxiam trāſiuit: vt qui erat ad imaginem & ſimilitudinem Dei creatus, ab his bonis, in filium mortis (ſeruata tamen carnis proprietate) deſiuerit. Si ergo paulò poſt accidiſſet, vt ea qualitas, quæ diſsimilitudine carnem afficiebat, fuiſſet adempta, nunquid is ad primigeniam carnis ad plaſmationis naturam reuertebatur? Nam, vt diximus, carni

de

de proprietate ſubſtantiæ nihil deperierat ſed ſola qualitas huic exciderat. Hoc verò reſtitutionis beneficium per Baptiſmum in mortem Domini,his qui originis peccato laborant,tribui non ignoro, eoſque à peccato mundatos cum Chriſto vnum per Dei gratiam corpus effici.

At, qui poſt eam gratiam, exemplo patris Adami,voluntatis abutuntur arbitrio,ex corporis diuini compagine, carniſque integritate,ad mortis ſubſtantiam relabuntur. Quumque Baptiſmus (quem cum teſtamenti ſanguine ſponte polluere in animum induxerint)non reïteretur, nulla amplius hoſtia pro
ebr. 10. peccatis, nullaque huius ſpes ad vitam relinquitur: ſed terribilis expectatio iudicij quæ
e ablutio conſumptura eſt aduerſarios. Huius ſentẽtiæ
pedum. copiam mihi ſuggeſsit Cyprianus his verbis hac de re diſſerens.

Præteritis lotis, vita deinceps arbitrio eſt proprio ducenda, ita tamen vt actualibus aliquando recrudeſcentibus, iam non imputentur originalia, nec propter illa damnationi obnoxius ſit, cui ſemel in Baptiſmo ſunt indulta:in originalibus enim corruptio naturę abijci & exterminari meruerat. Sed quia non erat voluntas in culpa, prouidit Deus

Deus generali damnationi remedium, & suę sententiam iustitiæ temperauit, hæreditariũ onus à sobole remouens, & misericorditer ablutione & vnctione medicinali fermentum primitiuæ corruptionis expurgans. Sed in eos qui post indultam huius gratiam volũtarij per peccata euagati sunt, qui proprio abutuntur arbitrio, & voluntate non necessitate ducuntur, indignatio & ira non immeritò redit, nec in morte Christi aliquis eis superest quæstus, sed iustisimè eos contempta beneficia condemnant. Hæc Cyprianus.

Quum ita habeat, vt contempta ac conculcata gratia, peccatores intereant, quis eos à corpore mortis renouabit? quis operi Dei manum admouebit, vt mortuum ad vitam exuscitet? num benedictio & Dei gratia per Iesum Christum? Nam huius futuri sumus filij & opus, cuius beneficio ac viribus, vitæ restituimur. Itaque sicut verbo Dei creatus fuit Adamus, & proinde per verbum fuit Dei filius, & hic mortuus, solo verbo, vitæ restitui potuit: nos quoque nostra malitia post sacramentorum beneficium perditi, per solam verbi benedictionem & gratiam restitui poterimus, vt eum, à quo cœpimus, patrē habeamus.

Eam

Eam ob rem de remedio ſapientiæ ſuæ cō gruenti nobis proſpexit miſericors Dominus, pœnitētiæ ſubſidium nobis reliquit, cuius officio polluta ſacramenta nobis prodeſſe poſſent, eſſetque nobis ad vitam reditus, via lauacri noui, id eſt, ſanguinis, verbo benedictionis effecti, quam viam initiauit nobis nouam per carnem ſuam, quæ quidem caro à nobis manducata copiam ſanguinis animam corpuſque perfectè lauantis, ac iterū Baptizantis ſuppeditat: nec enim poteſt qualitas & natura mortis reuerà noſtræ inhærēs & infixa carni, poſt inſtituta ſacramenta alia via, quàm vitæ vera manducatione, ac ſanguinis ſacrificij noſtri aſperſione repelli ac
Heb. cā. 9. lauari: quia, teſte Paulo, ſine ſanguine non fit remiſsio eorum præcipuè, quæ propria malitia commiſimus, ſicut peccauit Adamus pater, cuius caſus ac reſurrectio, noſtrę viuificationis exemplum eſt certiſsimum. Hic enim quia manducatione fructus vetiti in mortis maledictionem coniectus eſt, & à gratia excidit æternitatis, non potuit niſi ſimili fructus benedicti mãducatione p Chriſtum vicem eius præſtantem, vitæ ac gratiæ reſtitui: nam tum eius perſonā gerebat Chriſtus, cùm manducauit, mox paſſurus in illius

redemptionem.

Cyprianus in hac fuit ſententia, dicens: Ipſe enim & panis, & caro, & ſanguis, idem cibus, ſubſtantia, & vita factus eſt Eccleſiæ, quam corpus ſuum appellat, dans ei participationem, & nos quidem quum caro ſimus & ſanguis, infirma corporis animæque natura reformari non poteramus, neque ad Dei ſimilitudinem reuerti, niſi morbo inueterato imponeretur malagma conueniens, & in curatione deſperatæ infirmitatis contraria remouerentur contrarijs, & ſimilia ſimilibus conuenirent.

Potum ſanguinis Baptiſmum eſſe, probat Moſes dicens: Lauabit in vino ſtolam ſuam, Gen. 49.
& in vuæ ſanguine amictum ſuum: carnem amictus nomine nuncupans. Aſperſus ergo vini ſub ſpecie, ac lauatus fuit Dominus in Cœna ſanguine, qui erat poſtridie ex eius latere diffluxurus, quem cum Apoſtolis bibit, illi quoq; eo calice Baptizati fuerunt in remiſsionem peccatorum potato.

Qui volet pluribus doceri, an potus ſanguinis Domini ſit ad fidelium potatus aſperſionem, legat Chryſoſtomum, nonum caput ad Hebræos explanantẽ, & Cyprianũ ſermone de unctione Chriſmatis in hæc verba,

Diuina electio statuit sacerdotes,quibus calicem sanguinis sui mox inexhaustæ plenitudinis abundantia refertum, & erogandum tradidit cuius aspersione & communione,intùs & extrà corda & corpora mundarentur.

ermone Alio loco medicamentum simul & holo- e Cœna. caustum ad sanandas infirmitates,& purgandas iniquitates, vocat corpus & sanguinem Domini.

Philippistæ hoc poculum ac lauacrum nobis ad peccatorum remiſsionem vitamque necessarium inficiantur, quòd credant, sola fide in paſsionis merito se mundari, & de Christi corpore participare. Sed sacramentorum rationem non satis mihi videntur habere perspectam.Non sola fide aut pœnitentia lauatur vniturq; Christo catechumenus, sed ad fidem & pœnitentiam aquæ Baptismus,verbique Dei gustus,id est,manducatio ea neceſsitate adiungitur,vt eo neglecto, cũ pœnitentia coniuncta fides, ad salutem prodesse nõ poſsit. Verbo enim Dei ac lauacro, non fidei præstantiæ,aut pœnitentiæ tribui debet regeneratio ac renouatio.

Sic qui postquàm fuerint illuminati, gustauerint etiam donum cœleste,& participes facti sint Spiritus sancti, gustauerint nihilo-

minus bonũ Dei verbum, & virtutes vẽturi ſeculi, prolapſi ſunt: impoſsibile eſſe mihi videtur, vt per fidem ac pœnitentiam renouentur, niſi carnis diuinæ manducatione ſanguiniſque potu, pœnitentiam fidemque cumulauerint, ea via, quam ſub carnis velamento, nobis initiauit Dominus ad vitam, & ſanctorum introitum. Huc pertinere mihi videtur carbo ignitus, quem labris ſuis inhærentem vidit Iſaias: quem carbonem Iuſtinus Martyr & vetuſti Eccleſiæ ſcriptores vmbrã Euchariſtiæ fuiſſe tradiderunt: quòd Euchariſtia plena Spiritu ſancto, nos à peccatis ac corruptione purget, ac liberet, vti ignis, rem cui adhæreat, purgare poſsit.

Quæſt. 44. à gētibus propoſita.

Quò (inquiunt) preces, quas tanta animi contentione funditis vt debita veſtra dimittat Deus, pertinere dixeritis, quò eleemoſynæ veſtræ, quas peccatum extinguere ſtatuitis, quóue pœnitentia veſtra ſpectabit & ieiunium? Denique cur vteris poteſtate clauium, ſi te à peccatis purgat Euchariſtia? Cúrue ſacrificium propiciatorium ad eam poteſtatem, vt tibi ſit Deus propitius adiungi tuo iudicio oportebit; num te putas peccatorum remiſsionem & munditiam, confeſſionis ſacramento conſequi, vbi Miniſtri vo-

cem audiueris te absoluentem? Absolui equidem fateor, sed ita vt nihilominùs sacrificiũ pro peccato, lauacrumq; sanguinis accedere debeat, vt vitam æternam cõsequi posſis. Nã teste Cypriano, non solùm manu sacerdotis, & exomologesi, sed sacrificio, lapsi conscientia purgari debet, ad obtinendam Christi participationem & propitiationem.

elap-

Hæc autem causa remisſionis peccatorum per fidem, eam auctoritatem apud Philippistas consequuta est, vt ipsa ad prolixiorem orationem me vocet. Fateor fide ac fletibus ad Ministri vocem additis absolui nos à peccati vinculo, & eripi à Diaboli potestate: Quorũ enim remiseritis peccata (inquit Dominus) remiſſa sunt. Nec veteres latuit hoc beneficium: at apud eos, lapsis post lachrymas, ad sancta, id est, ad corporis participationem non reserabatur aditus, nisi ad exomologesim p̃finito tempori, lapsi satisfeciſſent: nec antè reformati ad Dei similitudinem censebantur, quàm sacrificij manducatione restituti eſſe cognoscerentur. Huc accersiri potest Cypriani sermo de lapsis.

Huc etiam pertinet Mosis iudicium de pœnitentibus in lege, in vltronei peccati expiatione: Anima (inquit) conuicta delicti,

reddet

reddet omnia quæ per fraudem voluerit obtinere integra, & quintam insuper partẽ Domino, cui damnum intulerit: pro peccato autem suo offeret arietem inmaculatum de grege, & dabit eum sacerdoti iuxta æstimationẽ mensuramq́ue delicti, qui rogabit pro eo coram Domino, & dimittetur ei pro singulis q̃ faciendo commisit. Leu. c. 6.

Quamuis pœnitentia cor atterens peccatoris, obliuionem memoriæ Domini obducere credatur, sicut ab Ezechiele scriptum est; non ampliùs reminiscar iniquitatum gemẽtis: non tamen hîc remitti iniquitatem indicat Moses, antequàm sacrificio, & sacerdotis precibus placatus sit Dominus. Remissionis ergo perfectio & consummatio è sacrificio propiciatorio pendêre dicenda est. Cap. 18. Leu. c. 5. & 6.

Prætereà in peccatoris absolutione duo se nobis in considerationem inferunt: vinculi dissolutio, & sanctificatio, ac reformatio peccatoris ad Dei similitudinem. Sacerdos pœnitentem absoluit, à vinculo, sed ipse in sanctum sanctorum ingrediens, à sancto sanctificatur, & ad Dei similitudinem reducitur quam rem in Eucharistia positam esse Cyprianus attestatur: De Cœna.

Itaque tametsi à vinculo peccati solutus

ad vitam properat,non tamen ęternitatis hę-
reditatem adire poteſt, niſi vna cum Chriſto
caro ſanctificatus effectus ſit,& ad Dei ſimili-
tudinem reformatus. Nam extra vnicum vi-
tę panem & corpus,nulla eſt nobis vita.Quũ
ergo mundis animo,ac ſolutis à peccato,car-
nis ſuæ manducationem Dominus, via vt ad
vitam eſſet,inſtituerit ac patefecerit,qui aliò
diuertit,aberrat.

Item ab exemplo Exodi Moſaici ex Aegy-
pto docemur Hebræos non ſolùm à Pharao-
ne dimitti oportuiſſe vt recederent,ſed agni
ſanguine muniri aduerſus vaſtantem Spiri-
tum. Hoc ergo ſolutis à peccato ſanguinis
agni munimentum eſſe ad viam noſtram ne-
ceſſarium iudicauit Eccleſia, ne illi ſpiritus
vaſtantis iniuriæ pateant.

Denique quia ſacrificium noſtrum,propi
ciatorij nomen habet,animo cernendum eſt,
quid ſit propitium habere Dominum. Non
ſolùm ei qui eſt propitius, vltionis cupiditas
reſtinguitur,ſed auxiliandi ſtudium accedit:
vt ergo poſt abſolutionis gratiam,in Dei pro
tectionem veniamus,ad ſacrificiũ propicia-
torium nobis eſt profugiendum.

Quantum ad munditiam attinet, hæc fuit
veterum ſententia mentem animumque nó
ſolùm

 279

ſolùm eſſe mundũ à peccato oportere, ſed & carnẽ ei qui ad vitam contẽdit: cuius rei exemplo inſeruit extremorum digitorum ablutio, antequàm ad Chriſti participationem ſacerdos progrediatur, teſte Dionyſio Areopagita, & Cypriano hac de re diſſerente: Omnis (inquit) mundus carnem Chriſti manducet: Anima polluta quæ ederit carnem ſacrificij, quod eſt Domini, & immunditia eius ſuper ipſum, peribit anima eius ex populo. *De Euchariſtia Cypria. de lapſis.*

Quámuis ergo peccati quenquam pœniteat, iſque à peccandi propoſito, animo receſſerit, atque ita ſit mundus: non tamen natura mortis illius infixa carni reuellitur & abſorbetur, ſed contagione polluta manet, donec ſanguinis viuentis aſperſione, carniſque manducatione purgetur. Hæc noſtra fides, Domini teſtimonio confirmatur: hic quum affirmaſſet mundos eſſe Apoſtolos propter verbum quod audiuerant, neceſſariam eis præſcripſit lauationem, & inſequẽtem mox corporis ſacrificati manducationem, ſanguiniſque potum, dicens: Niſi te lauero, non habebis partem mecum. Deinde: Manducate corpus ꝙ pro vobis datur: Bibite ſanguinem pro vobis in peccatorũ remiſſionẽ effuſum. *Cypria. de Cœna.*

Nolo tamẽ ſpem vitæ meis dictis eis præ-

cidere, qui propter necessarium impedimentum, à sanguinis lauacro in sacrificij conuiuio prohibentur & arcentur: si tamen voto ac desiderio, & spiritu in sanctorum cõmunione manducent, ac bibant,

Paulus quoque ostendit, à pœnitentium sanctificatione ex veteri testamento sententiæ nostræ confirmationem peti posse, quum diximus sola fide, in passionis præteritæ merito iniquitates non deleri, sed sacrificij mãducationem ad fidem adhiberi oportere: illi enim teste Paulo de peccatorum remissione in suam sanctificationem certiores antè fieri non poterant, quàm post peccati sui delationem & confessionem, sacrificati sanguinis aspersione, ministrique precibus sanctificationem obtinuissent: sanguinis aspersioné eius animalis dico, cuius sanguis per Pontificem illatus erat in sancta, antequàm corpus hostię extra castra in incendium exportaretur. Hoc exemplo Paulus docet cõscientias nostras in
Heb. c. 9. sacrificio sanguinis potu, quem illa sanguinis brutorum aspersio adumbrauerat, mundari oportere. Hęc sunt verba Pauli: si sanguis taurorum & hircorum, & cinis vitulæ aspersus, inquinatos sanctificat ad emundationem carnis, quantò magis sanguis Christi munda

bit

bit conſcientiam veſtram ab operibus mortuis, ad ſeruiendum Deo viuenti? Item, Oportuit exemplaria cœleſtium (his ſanguinē brutorum memorans) mundari: cœleſtia verò melioribus hoſtijs quàm iſtis. Exemplaria ergo exteriori ſanguinis aſperſione neceſſariò ſanctificabantur, vt doceremur ſanctiſicationem noſtram, non ex ſola fide aut pœnitentia pendêre: ſed è ſanguinis diuini potu in remiſsionem peccatorū effuſi, & à Christo Pontifice in ſancta illati, antequàm extra portam pateretur. Quòd ſi figurarum rationem non habendam eſſe Philippiſtæ duxerint, vt noſtram mundationem hactenus veteri reſpondere non arbitrentur, cum Marcione docere poſſunt, Chriſtum noſtrum figuras non impleuiſſe, nec eum eſſe de quo in lege prædictum fuerat, qui filius Dei omnipotentis, homo ſalutis noſtræ cauſa futurus, nos eſſet à maledicto mortis liberaturus.

Quia è libris à nobis editis, quæ ad hoc argumentum pertineant peti poſſunt, ne vos Principes maximi verborum repetitione, ac orationis prolixioris tędio afficiam, eò Lectorem reijciam.

FINIS.

DE VENERANDISSIMO ECCLESIÆ SACRIFICIO AD LVDOVICVM Herquiuillerum, Regium in ſenatu Pariſienſi Conſiliarium,

Per Nicolaum Villagagnonem aduerſus Caluiniani Euangelij ſectatores.

COLONIÆ,
Apud Maternum Cholinum.
M. D. LXIII.

DE VENERANDISSIMO ECCLESIÆ SACRIFICIO AD LVDOVICVM Herquiuillerum, Regium in senatu Parisiensi Consiliarium,

Per Nicolaum Villagagnonem aduersus Caluiniani Euangelij sectatores.

Via nostra de Christi sacrificio sententia aduersarijs non videtur satisfecisse, quòd (vt aiunt) contra Paulum, vnicam Christi oblationem repetitione nostra quotidiana, despectui habere videamur: Non alienum à causa nostra fore significasti, vt in eam rem aliquid ederemus, ex quo doceremus non esse nobis impræuisa, quæ illi contra nos è Paulo tela eijciunt: Pauli ergo verba hîc ascribimus, nostramq; sententiam exponimus, vt huius ad Paulinā facta collatione cognosci posit, quā nulla ratione, nulloq; iudicio se illi hostes nostri ad reprehensionem incitauerint,

At

Heb.9. παραγενόμενος. adueniẽs

T Christus aßistens Pontifex futurorum bonorum per maius & perfectius tabernaculum, non manu factum, nec huius creationis, neq; per sanguinem hircorum ac uitulorum, sed per proprium sanguinẽ ingressus est semel in sancta, æterna redemptione inuenta.

Maius ac perfectius tabernaculum, quo Christus est in sancta semel ingressus, corpus ipsius fuisse qui dubitet esse puto neminem: Corpus autem nõ huius creationis esse ideo dicitur, quòd sit à spiritu sancto fabricatum, vi huius verbi, hoc est corpus meum, vt docet Chrysostomus hunc locum explicans.

Hoc demonstrato considerandum est, q̃d sanctorum nomine Paulus intelligat, vt edoceamur quando per tabernaculum non manu factũ, id est, per corpus suum, propriumq; per sanguinẽ, in sancta semel introiuerit.

2.Pet.3. Egó sanctorum nomine, non cælos corruptioni obnoxios intelligo, qui (vt ait Petrus) *Igni reseruati sunt in diem iudicij?* Sed credo Iesum, sanctum esse, qui & cælum ipsum cunctaque quæ in cælo terraque sunt, sanctificauit: qui verbum erat in principio, & caro factum est, Filius Dei omnipotentis existens, qui propter nostram sanctificationem, in seipsum,

ipſum,ſuam ſanctificationem, id eſt, carnem & ſanguinem immiſit ,carnis propriæ man ducatione ſanguiniſque potu.

Adueniens pontifex futurorum bonorum. Hæc verba ſuperioribus adiecta noſtræ difficultatis omnem adiment dubitationem conſiderantibus,quando dici debeat Chriſtus futurorum bonorum pontifex aduenifſe:Ioannes,id paucis explicat dicens. *Et ueni in mundum,& iterum relinquo mundum,& uado ad Patrem*: An ergo tum aduenifſe non dicetur,quando venit voluntatem Dei Patris, id eſt, totius ſalutis noſtræ diſpenſationem facturus? An verò tum ſolùm aduenifſe, quum facta redemptione mundum reliquit ad Patrem vadens, vt non etiam pontifex ante paſsionem à Caluinianis fuiſſe putetur,ſed futurorum bonorum pontifex, poſt redemptionem perfectã dicendus ſit atque pontifex futuræ tantùm gloriæ?Paulus ſequenti capite id expreſſè abſoluit dicens, *Ideo mundum ingrediens dicit, hoſtiam & oblationem noluiſti, tunc dixi, ecce uenio*. Mundum ergo ingrediens, non relinquens, futurorum bonorum Pontifex appellabitur: in ſeque,id eſt,in ſancta ingreſſus dicetur inuenta redemptione, non perfecta : vt ſimul quum eſſet Pontifex futurorum bonorum ingreſ-

παραγενόμενος. Ioan.16. Heb. 10. Pſal.39.

ingreſſus fuiſſe dicatur,tumq́ue inueniſſe re-
demptionem,quando ſeipſum pro nobis ſan
ctificans Deo Patri obtulit,mox paſſurus.

Semel ingreſſus.Hæc dictio ſemel,aduerſari-
os noſtros incitauit,vt ignorantiæ me ſuſpe-
ctum habuerint,dicentem ſacrificij propicia
torij oblationem ad peccatorum quotidiano
rum expiationē adhiberi oportere:His vt re-
ſpondeam, concedam vnicam ac perpetuam
oblationem,à Chriſto ſemel peractam fuiſſe,
eo tempore,quo ſemel in ſancta eſt ingreſſus
æterna redemptione inuenta.

Hæc autem dictio(ſemel) efficit ne ſancto
rū nomine mihi perſuadeam cælum intelligi
Ioan. 3. vnde in terram Chriſtus deſcendit. *Nemo,in-
quit, poteſt in cælum aſcendere, niſi qui de cælo deſ*
Ioan. 6. *cendit Filius hominis.*Deinde, *Quid ſi uideritis Fili-
um hominis aſcendētem,unde uenit priùs?* Aſcēdens
ergo,vnde venit priùs,non ſemel ingreditur
ſed regreſſus, bis ingreſſus eſſe dicendus eſt.
At in ſeipſum ſanctificatione ſemel immiſſa,
in ſancta ſemel introiuit,

Aeterna redemptione inuenta ,Caluinus
dicat quid ſit æternā redemptionē inuenire,
& quando inuenta ſit:Res quælibet inueniri
dicitur ante huius adeptionem. Antequam
ergo Chriſtus redemptionē adeptus ſit,hanc
inue-

inueniſſe dicendus eſt.

Cæterùm mortem Chriſti fuiſſe in noſtrã redemptionem non inficiatur Caluinus. Expirans ergo Chriſtus, redemptionem exoluit, non inuenit. Quare contendo Chriſtum ante mortem inueniſſe redemptionem, tumq́ue id perfeciſſe, quum ſe is Patri in ſacrificium obtulit, ſe ꝓ nobis ſacrificans, mox Patris voluntatem, id eſt, redemptionem facturus.

Hoc ſi Caluinus improbet affirmans Chriſtum, in ſancta ſemel ingreſſum, poſtquã redemptionem eſt adeptus, non quum hanc inuenit: ſiq́ue fateatur illum redēptionem tum obtinuiſſe, quum expirauit. Deſcēdens ad inferos animâ, vel in ſepulcrum corpore, non in cælos aſcendens, in ſancta ſemel ingreſſus eſt: tumq́ue oblatus eſt, inferna, non ſancta ingrediens, poſt factam patris voluntatem; vt contra ſcripturas poſt mortem ſeſe obtuliſſe dici poſsit. Si verò inter mortē & aſcenſionē, neglecto tempore interiecto, Caluinus contendet Chriſtũ in cælos aſcendentē, in ſancta ſemel tunc ingreſſum, vt vultui Dei pro nobis appareret: aſcenſione, non morte, hunc redemptionem inueniſſe aut obtinuiſſe conteſtabitur contra ſcripturam. Ab hac opinione hoc prætereа me deducit, quòd effuſum in

remiſsio-

remisionem peccatorum sanguinem in sancta non intulerit Christus sacerdos (si cæli sancta sunt) nisi nouum affectum gloria intulisse dicatur contra legem, quam necessariò impletam oportuit.

Heb. 9. His adhuc telis Caluiniani nos summouere conati sunt. *Non enim in manufacta sancta ingressus est Christus, exemplaria uerorum, sed in ipsum cælum, ut appareat nunc uultui Dei pro nobis.* Audis, inquiunt, in sanctorum appellationē cælum venire, quo in cælo nun apparet Christus ad Patris sedens dexteram? Magna verò me afficit Caluinus admiratione, qui quum sibi hoc ingenij acumine præditus esse videatur, huc tamen ruat imprudēs, vt affirmet cęlos quos ascendens petiuit Christus, eos esse quorum fuerit interius tabernaculum exemplar: exponat autem si ita habeat, qua in re cęli ac tabernaculum conueniant. Hoc vbi fecerit, illi assentiar, cælos, quæque in eis sunt, corpore ac sanguine Iesu Christi, (quas meliores hostias vocat Apostolus) mundatos esse.

Heb. 9. Hæc verba sunt Pauli. Necesse est ergo exemplaria quidem cælestium, his (sanguinē brutorum memorabat) mundari. Ipsa autem cælestia melioribus hostijs quàm istis. Cælum ergo (si Caluino doctisimo credimus)

cuius exemplar tabernaculum vasaque ministerij fuerint, sanguine Christi, non ecclesiam, aspersum ac redemptum fuisse necesse est: Proque cœlo Christum fuisse mortuum, ac patibulum subiuisse: Hoc sanè non sum Caluino daturus.

Dicam ergo potiùs cœlum idem esse cum tabernaculo nō manufacto, id est, cum Christi corpore: cuius Mosaicum tabernaculū fuerit exemplar. Tumq; in cœlum ipsum introiuisse Christum, quum potu sanguinis sui, ac corporis mãducatione, hic in seipsum ingressus est: id est, quum in corpus proprium, sanctificationem immisit: quo in corpore, nunc & semper vultui Dei pro nobis apparet. Hãc enim adiungit causam Paulus cur in ipsū cœlū ingressus semel sit dominus, vt pro nobis appareat. Non autem necessariò cœlos ascendit, vt vultui Dei pro nobis appareret, qui in terris manens, in hoc vtique mundum ingressus, ad nostram salutem apparuerit, Patris voluntatem facturus. Nec etiam credi debet Paulus docuisse effusum in cruce sanguinem, in cœlum à Christo post passionem illatum fuisse, quem sanguinem, ante passionem secundum legem in sancta illatum oportuit: nisi de nouo, id est, resumpto et affecto gloria

intellexerit, contra exemplar.

Vultui Dei. Doceat Caluinus quo cœlo Deus includatur, qui cœlos omnes appendat digito, ac palmo mensus sit, super quos & sedet.

Neq; ut offerat semetipsum, quemadmodum Pontifex ingreditur per sanguinem alienum. Nota offerri semetipsum, idem esse Paulo, quod in sancta semel ingredi proprium per sanguinem, quemadmodum in sancta semel ingredi Pótificem per sanguinem alienum, idem est, quod sanguinem offerre, alioqui ineptam esse comparationẽ: Christus ergo se offerens, in seq; per proprium sanguinem ingrediens, hoc non fecit sicut Pótifex, q per alienũ ingrediebatur sanguinem: qui sanguis auferre peccata non poterat: sed semel & efficaciter Christus per sanguinem proprium ingressus est, illati per Pontificem sanguinis figurã implendo, antequam extra portam pateretũ: sicut Pontifex in sancta sanguinẽ alienũ inferebat, antequam is in incendium corpora, quorum sanguis in sancta fuerat illatus, extra castra immitteret.

Quia oportuisset illum sæpiùs pati à constitutione mundi. Hoc verum est si corporis oblatio, sanguinisq; in sancta illatio, tam fuisset inefficax, quàm exemplarium & vmbrarum: oblationem enim secundum legem mors necessariò

ſariò inſequebatur: vnde vnicam & efficacem oblationem, mors & ſubſequuta eſt, & conſummauit.

Nos autem nomine Chriſti, ſanguinem eius corpuſq́; offerimus, non quòd recèns denuoq́; offeramus, vt patiatur: ſed oblatum ab eo ſemel & Apoſtolis porrectum offerimus: panis enim ad myſterium propoſitus, non ſacrificatur aut mutatur in corpus, quod rurſus offeratur moriturũ, ſed panis in id mutatur, quod fuit oblatũ priuſquam pateretur: nihil enim inter noſtrã & Apoſtolorũ eucha riſtiam diſcrimimis, interiectũ tempus intermittit, neq; ſibi hoc arrogare debet humana infirmitas, vt iterũ corpꝰ offerat, quaſi oblatio illa vnica, continua, ſemperq́; viuens, nũc ſit inefficax: Sed abſolutam perfectamq́; inſumimus oblationẽ, quod aduerſarij non intelligẽtes, nobis vertunt crimini, atq; imponũt à nobis Chriſtum ſacrificari. Quum tamen à ſe oblatum Patri offeramus, vt moreretũ, non vt moriatur: ſicq́; recèns non offerimus, ſed oblatum adhibemus, ac in remiſſionem erroris improbati inſumimus: poſtquam panis in id, vi diuini verbi fuerit immutatus.

Quomodo, inquiunt, intelligis panem tuum, in corpus tanto pòſt temporis interuallo

oblatum, immutari, aut vinum cœnæ domini, in effundendum postridie sanguinē immutatum fuisse? Quomodo, inquam, credetis cineres, aquam, ac aërem in quæ Adami caro dissoluta est, rursus in eā ipsam corporis compactionem redire, ac reformari posse, quæ à Christo plasmata sit? Op⁹ Dei est vt credatis, nam mirabilia opera domini, mirabilis & in altis dominus.

At tuum, inquiunt, hoc commentū est, nullæ nos scripturæ hanc sapiētiam docuerunt: Non, inquam, sanè contumaces, ac refractarios docuerunt, sed humiles Dei filios: Quid iudicatis his verbis imperari, Hoc facite corpus quod pro vobis datur: Hunc (qui meus est) sanguinē facite, qui pro multis effunditur in remissionem peccatorum? Huc ô Caluiniani, non in magistri vestri somnia, mentis aciem impellite, tēpus quo Dominus Apostolos alloquebatur, inspectādum præsens allocutio proponit. Nō dixit quū de meo corpore participare, quūq; in mea ingredi sancta volueritis, nouam mei corporis oblationem facite, recens aliud in meo sanguine testamentum constituite, sanguinem qui in remissionem peccatorum nec oblatus à me, nec quem vobis fas offerre sit, conficite. Sed sanguinem

dico

dico, quem post resurrectionem resumptum à me, in cœlos intuli, quem nouum nouæ vitæ affectum gloria, eundem sanè substantia, bibam vobiscum in regno Patris mei: Hunc ergo facite ac offerte, quem oblatum à me effusumq; sciueritis, cuius æterna vis, ac virtus est continua, pro vobis ipsa re intercedens. Vt hunc ad vestram sanctificationem ac expiationem adhibeatis, bibatis, & adoretis, hunc ipsum ergo qui pro peccatis effusus sit sanguis, quem in Cœna cum discipulis suis bibit Dominus, quemque nouum nobiscum bibit hodie, vi verborum ac instituto diuino confici, offerri, bibique credimus: non ad nouam quampiam post resurrectionem corporis, aut sanguinis post gloriam effusi oblationem, sed resumpti, mentem nostram acclinamus aut affigimus. Scimus enim & vnicum esse sacrificium, & agnum immaculatum vnum, semel tantùm oblatum iri oportuisse, vt multorum peccata tolleret: atque hunc ampliùs mori non posse, sacrificium quoque antequam panis sanctificatur, aut postquam sanctificatus sit non perfici, nec sanctificari panem, vt post sanctificationem noua fiat oblatio, sed eo ipso tempore quo sanctificatur vt ait Cabasilla 32. cap. sacrificium perfectum

esse. At vos Caluinistæ futiles, vento actæ nubes aridæ, vt nos in odium publicum adducatis, pacem publicam vexetis seditionibus, exquisita affectaq; inuidia nobis imponitis, à nobis quasi à nobis quotidie recentem Christi, diuersamq; oblationem instrui, vnicæ illi æternæ diffidentibus, quum nihil minùs à nobis intelligatur: sed illi penitùs inhereamus, hâc adoremus ac obseruemus: credentes in oblatum à se Patri corpus quod cũ discipulis comedebat Dominus, panẽ nostrũ immutari: vt inter nostram hãc, eamq; quam cum Apostolis manducauit eucharistiam, nihil intersit discriminis: sed ea ipsa eius nostra hęc sit oblatio, æterna, iugis, ac cõtinua. A nobis verò offerri prædicatur, non quòd ad miraculum perficiendum aliud, quàm ministri nomen nobis arrogemus, ab ea enim arrogãtia conditionis nostræ cognitio nos deducit, sed palàm profitemur nostrũ hoc, diuinũ esse opus: & quia diuina institutione iussi perfectã semel oblationẽ, panis nostri transsubstantiatione, sistimus, atq; in Christi locũ ad eam rẽ succedimus ingrediẽtes in sancta, offerre dicimur: Offerimus enim, quũ quod pro nobis oblatũ est, verbo à nobis pronunciato conficimus, præsensq; sistimus & adhibemus.

Qui ſcriptores eccleſiaſticos poſt Petrũ ac Paulũ, nullo animi morbo impedit' cõſulet, omnes in hãc quã expoſuim' ſẽtẽtiã cõueniſſe reperiet, Græcos præcipuè, quorũ vſ' eſt, vt panis ſãctificationẽ his adordiãt̃ verbis. Hoc facite: quod Cyprianus ſanctiq; Latini penè omnes imitati ſunt. Si in meis verbis offendetis, quib. de potu ſãguinis noui, in Patris regno, Dñm ſe fuiſſe pollicitũ intelligo, voſq; quia is non ſanguinis, ſed vitis geniminis meminit, vino potatos fuiſſe Apoſtolos cõtẽderitis, exponite, cur de hoc, nõ de alio genimine dixerit: quĩ fieri potuiſſet vt de eodem ipſo vino, poſt reſurrectionem cum diſcipulis biberet, niſi tranſſubſtantiationis opinione ad eam ſententiam aſſerendam nitamini, vt doceatis vinum poſt reſurrectionem, ab eo cum Apoſtolis potatũ, in illud ipſum, quod in cœna biberant tranſſubſtãtiatum eſſe? Sed ſi ita habeat, quare nouum illud eſſe dixit futurum? Non bibam, inquit, poſthac de hoc vitis genimine, donec bibã illud nouum in regno Patris mei: non quidem nouum vinum, ſi illud ipſum biberit, ſed idem fuit: nouũ autem dixit meritò ſanguinem, quia reſumpt' ab eo, affectusq; gloria, nouæ ac æternę vitæ ſanguis eſt. Præterea etiamſi vinum fuiſſet

transſubſtantiatum, quàmuis vnico è poculo bibiſſent, hauſtus cuique erat proprius, parſque totius, non idem, nam quod bibiſſet Petrus, non bibiſſet Ioannes: ſanguinis verò alia eſt ratio, quod enim bibebat Chriſtus, hoc ipſum omnes bibebant.

Si autem reſumptum bibi ſanguinem negaueritis, an exangue corpus ad Patris ſedere dexteram arbitrabimini, an autem dicetis nouum ab eo creatum, alius cuiuſdam generis ſanguinem fuiſſe, vt quem dedit illi Pater, contra verbum Domini, perdiderit. Hoc ſi putaueritis, quid de noſtra reſurrectione ſperare vos docebitis: an proprio hoc corpore, proprioque ſanguine, an alieno, aut exangui reſurgemus, vt quod ſeminauerimus hoc aliud metat corpus? ſi hoc à vobis reſumptũ iri fateamini, cur nouum, id eſt, affectum gloria bibi à nobis reſumptum ſanguinem negabitis, eum ipſum dico quem cum Apoſtolis in cœna, poſtque reſurrectionem bibit ille vino noſtro in eum mutato. At vobiſcum (inquitis) non bibit in Patris regno. Bibere verò equidem affirmo, regnumque Patris eccleſiam eſſe contendo, quæ verum, ſed myſticũ eſt Chriſti corpus: quo in corpore nobiſcum nouum æternæ vitæ ſanguinem bibit

ille,

ille, cuius manducatione, ſanguiniſque potu vnum effecti ſumus corpus. Si ergo vnum corpus effecti bibimus, ſi is in nobis eſt noſque in eo ſumus, ſi nobiſcum eſt vſque ad conſummationem ſeculi, quare nobiſcũ non bibere dicetur, qui & caput noſtrum eſt, atque ita bibere vti caput eſt, id eſt, myſticè. Ne me exiſtimes tam nullius iudicij Caluine vt putem quoties ſacrificij conuiuium celebramus, Chriſtum ſe toties cælis demittere, vt occultò nobiſcum bibat, aut vt repetitis actionibus in ſe ipſum (bibẽs ac manducans) ingrediatur, quem ſemel ingreſſum prædicat Apoſtolus: Qui enim ſemel oblatus eſt, is & ſemel bibiſſe credẽdus eſt. Sed quia vi verbi, illius inſtituto, à ſuis legatis pronũciati, panis & vinum in id tranſſubſtantiantur, quod ante paſsionem ſemel cum ſuis bibit & manducauit, vt noſtra eucharistia ea ipſa eadem ſit, quam cum Apoſtolis manducabat & bibebat, quum hanc inſumimus, is quoque nobiſcum non minùs bibere & manducare dicendus eſt, quàm cum ſuis Apoſtolis fecerit, quãuis enim hæc non eadem ſit temporis præſentia, non aliam tamen differentiam, interiectũ inter illam noſtramque eucharistiam tempus intermittit, quam interponet inter corpus

quo nunc viuimus, & illud ipſum, quo (in virtute euchariſtiæ manducatæ) ſuo tempore exuſcitabimur: nouum enim ſanguinem, ſed eundem bibimus, nouum item ſed idem reſurget corpus.

Qui volet certiſsimum noſtri ſacrificij legere teſtimonium, adeat Cabaſillam 32. cap. Miſſam Baſilij, ac Chryſoſtomi interpretantem, & comperiet panem noſtrum verè mutari, non in figuram ſacrificij, ſed effici rem mactationis, quo loco reſpondet his quæ Caluinus aduerſus Eccleſiæ religionem opponit.

Nunc autem ſemel in conſummationem ſeculorum ad deſtitutionem peccati, per hoſtiam ſuam apparuit. Apparuit mox paſſurus: Hunc ergo qui ad peccati deſtitutionem ſiue profligationem apparuit, vt dictum eſt, offerimus, non qui rurſus appareat, quaſi oblationis eius merito diffiſi, ad nouam ſpectemus oblationem: Apparuit ipſe & mundum ingrediens, apparuit & poſt oblationem mundum morte redimens, apparet nunc & petpetuò intercedens pro nobis.

Hebr.9. Et quemadmodum ſtatutum eſt hominibus ſemel mori, poſt hoc aũt iudicium, ita & Chriſtus ſemel oblatus, vt multorum

pec-

peccata tolleret, rursus absq; peccato cõspicietur his qui illum expectant: *Hominibus.* In hanc necessitatem non fuit Christus conclusus, qui peccatum non fecerat, quique iudicium facturus est.

Oblatus ad multorum exhaurienda peccata: Is non aliter à nobis offertur quotidie, quàm tunc oblatus sit vt peccata tolleret, non enim recenter, aut aliquando post mortẽ, in id oblatus est vt auferret peccata, nec nunc vt iam ablata attritaque auferat, offertur: sed vt oblationis illius continuæ virtute, nunc auferat instantia. Nota Iesum à Paulo dictum esse oblatum, vt peccata tolleret, non mortuum. Nam traditus propter delicta, attritusque propter scelera nostra dicitur, quod à mortuis maledicto eos redimeret sub peccato venundatos, quorum sangui nis potu ad ostium tabernaculi, peccata deterserat. Cuius quidem oblationis ac ablutionis, mors fuit consummatio, sicuti hostiæ pro peccato, incendium in lege fuerit. Nam vt diximus oblationem lege mors necessariò consequebatur, Tam ergo semel fuit, & nunc est oblatus, quàm mortuus: oblatus quidem fuit ad ostium tabernaculi cum precibus, secundum legem testamenti, Rom. 4. Psal. 53.

pro-

propter nostram sanguinis potu sanctificationem: passus verò extra portam, vt passione, pœnis peccatorũ persolutis, qui vocati sunt, promissionem accipiant æternæ hæreditatis. Nam post peccati remissionem opus fuit & satisfactione.

Quapropter mundum ingrediens dicit, sacrificiũ & oblationem noluisti, corpus autem aptasti mihi: holocausta, & pro peccato non postulasti, nec comprobasti quæ secundum legem offeruntur, tunc dixi, ecce uenio, ut faciam Deus uoluntatem tuam, uolui. Heb.10 *Tollit prius, ut secundum statuat, mundum ingrediens.* Ille tum se Patri obtulit huius voluntatem facturus: sed is non ille fuit solennis actus oblationis, quo morti se destinauit sancta ingrediẽs. *Sacrificium, & oblationem, & holocausta, pro peccato noluisti.* Non frustra in tot species sacrificia distinguit, sed eo factum est, vt omnia q̃ secundum legem erant sacrificia, speciatim Christus in cœna, id est, nouo testamento, im pleuisse intelligatur, vt puta sacrificium pro peccato, laudis ac salutis, eaq́ue quæ ad priuatos pertinebant, exinde moriens holocausti vicem subiturus.

Tollit primum, ut secundum statuat. Primum testamentum sustulit, an scilicet, vt secundum sine oblatione ac sacrificio statueret, quàmuis

uis testamenti potissima pars sit sacrificium? At quomodo secundum statuit, si huic sacrificij vsum detraxerit?

Per quam uoluntatem sanctificati sumus. Qui per oblationem corporis eius semel, hæc phrasis Græca est: qui, autem hoc loco appositum, tantum indicat, ac si dictum foret, qui per oblationem semel peractam sanctificamur.

Hæc ergo verba apertissimè docent, non per solam Dei voluntatem nos esse sanctificatos, sed per oblationem illam vnicam, qua duce Deum adimus Patrem: ex quo, hanc oblationem nobis esse necessariam, ad nostram quotidianam sanctificationem indicaui: id est, ad nostram conscientiarum emundationem, ad seruiendum Deo viuenti: non ad redemptionem quam semel persolutam oportuit. Vti superiùs ostendit Paulus, quamobrem in Caluinianam doctrinam, maxima incessi admiratione, hunc intelligens tanta animi offensione, æternæ oblationis semperq; viuentis vsu, nobis interdicere: quòd cogitauerit per voluntatem Dei, absque æternæ oblationis vsu quotidiano (sed sola fide interposita) à quotidianis sordibus nos elutos esse, quem in errorem iniectus esse videtur ab his Apostoli verbis.

Et omnis quidem sacerdos præsto est, quotidie ministrans,

niſtrans, & eaſdē offerens hoſtias, quæ non poſſunt au ferre peccata, hic autem quum unam pro peccatis hoſtiam obtulit, in ſempiternum ſedet, donec ponantur inimici ſcabellum pedum eius. Vna enim oblatione conſummauit, ſiue perfectos effecit ſanctificatos.

Caluinus putat culpa non vacare nos, qui in recentium peccatorum ablutionem, continuam perpetuamq́ue Chriſti oblationem ſemel peractā adhibeamus: quaſi iudicemus veterum exēplo, anteactis oblationibus nobis nihil profectum eſſe: at ille noſtram actionē menteḿq; parum videtur perſpectam, & cognitam habuiſſe: Veteres enim quia offerebant hoſtias, quæ peccata eluere non poterāt pro eiſdem culpis genere eaſdem hoſtias ſemper offerebant: Nos autem quia viua, æterna, ac efficax, noſtra eſt hoſtia, valens ad delēdas iniquitates, hac vtimur: non, vt dictum eſt, ad præteritarum iniquitatum emundationem (quemadmodum fruſtra Pontifex offerebat in lege): Nam vbi eſt remiſsio, iam nō eſt oblatio pro peccato: ſed aduerſus recens iā admiſſa, ideoq; nondum abluta, continuam oblationem inſumimus: Quumq́ue ſine ſanguine fieri nō poſsit remiſsio, & cū in voluntate Dei nō poſsim⁹, niſi p vnicā illā oblationē, ſāctificari: paratū oblationis æternæ remediū

amplecti.

amplectimur, vnamq; ipsam à Christo in nostrum beneficium oblatam hostiam, non denuò (quasi inutilem) offerendam offerimus. Hoc ergo à veteribus nostra distat oblatio, quod illi nunquam priùs oblatas, sed nouas, réque alias, quàmuis easdem genere offerebant hostias: Nos verò re & genere eandem ipsam, quæ à Christo oblata fuerit continuam ac efficacem, pane in eam mutato, offerimus, illi impulsi præcepto, *Hoc facite*. Quia eorum quorum non remissio, esse debet oblatio pro peccato. Vt inferiùs suo loco demõstrabitur, hęc autem approbat Paulus verbis sequentibus.

In sempiternum sedet in dextera Dei de cætero expectans donec ponantur inimici scabellum pedum eius: una enim oblatione consummauit in æternum eos qui sanctificantur. Hæc sententia maximo mihi est ad peccatorum remissionem solatio: expectat, inquit, æternùm sedens, quia ergo æternùm sedet expectans, æternùm offerri debet oblatum eius corpus, vt ponãtur inimici scabellum pedum eius. Inimici autem sunt mors & peccatum, in mundo viuentia, donec inimica mors vltima destruatur: vti alibi dictum est. Nouissimè autem inimica destruetur mors: quibus verbis ostenditur in voluntate Dei à Christo facta, peccatum non prorsus inter-

interemptum fuisse: itaque cùm ad profligandam iniquitatem, oblationis illius æternæ remedium certissimum sit propositum, qui peccati conscientiam habuerit, quare ad eam opem certam, ac patentem non profugiet?

Subiungit quasi superioris sententiæ rationem redditurus.

Vna enim oblatione perfectos effecit eos, qui sanctificantur, donec ponantur, inquit, mors, & peccatũ inimici eius scabellum pedum eius, quia una oblatione perfecit eos qui sanctificantur. Nota præsens sanctificandi tempus indicari: Cæterùm ab antiquorum exemplo, ad præsentem illam nostram sanctificationem instruimur: illi nulla fide, nulla pœnitentia, nullaque alia ratione, carnis suæ sanctificationem promerebantur quàm cùm ad expressam peccati sui confessionem, animique dolorem, oblati sanguinis aspersionem adhiberent, & adiungerẽt. Quo exemplo noui testamenti fideles pœnitẽtes, ad Christi corporis veram ac corpoream participationem, spe certa inuitantur. Quòd si nulla nunc nobis est sanguinis confectio: nulla oblatio, quo modo qui vnica illa oblatione vocati & consummati sunt, se quotidie corporis participatione sanctificabunt? quo modo ad peccati sui expiationem, qui hanc vitá exigunt,

exigunt, in sancta introibunt?

Hæc si sententia Caluino fastidium parit, dicat cur veterum exemplo, Paulus doceat, moneatq; de nostra quotidiana sanctificatione. Fide, inquit, in merito passionis sanctificamur: non quòd oblationis vsus in hanc rẽ nobis alicui sit vtilitati. Hoc dolo multos illectos suis inuoluit retibus: sed ne ex eo essẽ numero, me causę maximæ remoratę sunt, quarũ hæc non negligẽdum locũ obtinet, quòd (vt diximus) Paulus de inquinatorum sanctificatione differens, fidei nõ meminit: sed sanguinis aspersionis, quàmuis planum sit, sine fide aspersionẽ illis profuturam non fuisse: Hebr.9. Hæc huius sunt verba: *Si sanguis hircorum ac uitulorum, & cinis uitulæ aspersus inquinatos sanctificat ad emundationem carnis, quanto magis sanguis Christi emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis, ad seruiendum Deo uiuenti.* Considera nõ fidei, sed aspersioni præsenti sanctificationem tribui: Paulus verò qui nostram conscientiarum emundationem legali cum sanctificatione contulit: ineptè id fecisse videretur, si sola fide nos emundari existimasset, alijs ad necessariam sanguinis aspersionem adactis: vt ergo similitudini relinquatur loc⁹, oĩa cõuenire ac congruere necesse est, quæ secun-

dũ exẽplũ propofitũ, rẽ de qua agit̃ aperiãt.

Ad hanc rationem accedit Pauli ſententia dicentis: *Sine ſanguine remißionem nõ fieri.* E qua iudico non minùs noſtras iniquitates deleri ſanguine ac corporis diuini participatione debere: quàm eorum, de quibus ſuprà demõſtrauimus. Nec eſt quòd Caluinus paſſionis merito nos oppugnet dicẽs: In merito redẽptionis à Chriſto præſtitæ, nos fide iuſtificari ac detergi. Nã fides in futuræ paſſionis merito nõ minùs apud Deum ad iuſtificationem valebat veteribus, quàm nunc in præteritæ paſſionis merito, nobis valeat: in rebus enim paribus nullum debet diſcrimen interponi.

Heb.10. Verba ſubſequentia ſententiã noſtram ad-
Hier.31. iuuant. *Teſtificatur autem nobis, & ipſe Spiritus ſanctus: poſtquã enim dixit. Hoc eſt teſtamẽtũ quod teſtabor ad illos. Poſt dies illos datas leg s meas in cordib. eorum, in mentibus eorum inſcribam illas, & iniquitatum eorum non recordabor ampliùs: Vbi autem horum remißio, iam non eſt oblatio pro peccato.*

Paulus nos attrahit ad earum conſiderationem iniquitatum, quarum non ampliùs recordetur Dominus. Quæro ergo ex Caluino, nũ præteritas intelligat, an & futuras, vt omni licentia, nullo metu, peccatis indulgere pijs Caluinianis, ac monialium corruptioni

ni operam dare liceat, quod & futuras iniqui tates filij post mortem Deus Pater, obliuione sempiterna deleuerit? At oblitas eas non esse contendo, quę nunquã antè cõmissę fuerint, atq; iudico ad has quæ in obliuione fuerint, quarum remissio facta sit, oblationem nostrã non pertinere. Nam vbi est remissio, iam nó est oblatio pro peccato: Hoc maximè tormẽ to Caluinus in religionem nostram irrũpit, sperans eam deijci posse, quæ tamẽ sententia fidei ac spei nostræ certissimo est præsidio, si hanc excutiamus. *Vbi est remißio, iam non est ob- latio pro peccato.* Ergo Caluine vbi non est remissio, oblatio est pro peccato necessaria. Hoc enim à sensu cõtrario per tuam logices regu lã elici posse arbitror. Quum ita habeat, con- cludo, aduersus ea, quorum non est remissio, relictam nobis esse continuã Christi oblatio nem, quæ vbi à nobis insumpta fuerit, sempi- ternam obliuionis nubẽ peccatis nostris ob- iectura sit. Non sum ergo tam nullius iudicij aut rerum imperitus, vt credam, aut putem iam donatas ac remissas iniquitates, oblatio- ne Christi à nobis adhibita, prosequi oporte re: sed sordes continuas hac egere diligentia. Ergo, inquiunt, pro defunctis, quos purgari credis, oblatio tua superflua est: Hanc autem

ſcio non ad culpæ remiſſionem; quæ remiſſa ſit,ſed etiã, vt ait Tertullianus, ad refrigerium pœnæq́; lenitudinem prodeſſe.

Caluinus magno ac exquiſito conuitij genere in Pontificem noſtrum inſultat, hunc fingens,futurarum iniquitatum licentiam, promiſſa precio remiſſione nobis largiri:Vnde in ſpem me conijcit fore, vt æqui boniq́; conſulat,ſi dixerim, actu eas ſolas noxias remiſſas fuiſſe Chriſti paſſione,quæ ſub priore fuerant teſtamento commiſſæ, ſecundum Paulum:eas verò quæ in futurum committerentur poſt baptiſmum, virtute oblationis continuæ,(ſi hæc pro eis inſumeretur) expiatum iri:Hoc ſi impetrauero, oſtendam illum non habere rationem, quum noſtræ ſalutis hoſtiam,ſuis conuitijs inſectatur.

Quòd ſi nullam haberent peccati conſcientiam, cultores ſemel mundati, vt pro peccatorum remiſſione oblatio eis nulli eſſet vſui: quia tamen ſalutis, ac laudis legalia ſacrificia, in hoc noſtrum vnà cum ſacerdotio translata ac reiecta deſiuerunt, affirmo vel hoc nomine, oblationem Chriſti adhiberi oportere ac inſumi.

Habentes igitur libertatem in introitum ſanctorũ in ſanguine Ieſu, quã initiauit nobis uiam nouam, ac

uiuentẽ

uiuentem per uelamen, id est, per carnem, & sacerdotem magnum super domum Dei, accedamus cum uero corde, in plenitudine fidei, aspersi corda à conscientia mala, & abluti corpus aqua munda, teneamus spei nostræ confeßionem indeclinabilem.

Hæc conclusio, eorum epilogi loco sumi potest, quæ Paulus superiorib. verbis docere voluerit; habentes libertatem in introitũ sanctorũ in sanguine, id est, opera, meritoq́; sanguinis effusi, habẽtes libertatem in sanctorũ introitum, id est, in corporis diuini participationẽ, ea via quæ nobis est noua initiata per velamentũ, id est, carnem. Caro enim à nobis mãducata copiã sanguinis eius suppeditat, sub velamẽto ad vitam scaturientis, quę nobis ad vitam via est: noua quidẽ, quia sanguinis, humanæq́; carnis esus lege patrib. esset vetitus, nobis aũt permissus: viuẽs verò, quia Christus ampliùs non moritur, sed æternùm viuit.

Hoc si Caluinianos offenderit, exponant quid Paulum docuisse credant dicentem, *In sanguine per carnem Christi initiatam esse nobis à Christo uiam nouam, ac uiuentem.* Quantum ad me attinet, adduci nunquam potero, vt assentiar vllam à Christo nobis viam esse propositam aliam, nouam à corporis manducatione sanguinisq́; potu. Quòd si fidem qua passionis

meritum Doctor Caluinus amplectitur, viã esse dixerimus: & Christum viam esse, & nouam esse negabimus: Fide enim duce in spe ac merito futuræ passionis, Patribus ad Deum Patrem & ad Filium patuit aditus.

Accedamus ergo cum uero corde in plenitudine fidei, ad sanctorum ingressum per uiam nobis initiatã. Id est, accedamus ad corporis diuini participationem per sanguinem sub carnis velamento potatum, quę via est nobis recèns initiata. *Aspersi corda à conscientia mala.* Nã qui indignè eucharistiã manducat, id est, mala ex consciẽtia, iudiciũ sibi manducat & bibit. *Et abluti corpus aqua mũda.* Non enim cuiquam de corpore Domini manducare fas est, qui non sit baptismo regeneratus, ac lauatus. *Teneamusq; spei nostræ confeßionem indeclinabilem.* Id est, non declinemus à constanti perpetuaq; ecclesiæ religione, ad inanes, Caluiniani euangelij traditiones, quibus se Christum ostendere pollicetur, cui tamen tenebras obducit.

Hac Pauli exhortatione, vix effugiet Caluinus, quin fateatur, sanctorum nomine corporis participationem, non cœlum æthereum, aut ꝙ supra est intelligi. Homines eñ cordatos, nõ animas corpore exutas ad sanctorum introitũ vocat Paulus. Aspersi, inquit corda

à con-

à conſciẽtia mala, ſpei noſtrę teneam' confeſſionem indeclinabilẽ. Animę beatę excordes poſt exceſſum ſuũ ex hac vita, quod habeant, ſperare deſiuerunt: Nam auctore Paulo futura ſperanẽ, ſpes, inquit, quæ videtur, nõ eſt ſpes. Sed nec à ſpei confeſſione declinare poſſunt beatæ, quæ Caluino auctore, tertiũ locũ negãte, rectà hinc in cœlũ inuolãt. Nec adhuc infelices animas ſpei cõfeſſio indeclinabilis reſpicit, his eñ ſpẽ oẽm pręcidit Abrahami ad diuitẽ reſpõſio. Quare quũ nec ad beatas, nec ad infelices animas vita functas, ad ſanctorũ introitũ Pauli vocatio pertineat, neceſſe eſt ad fideles hui' vitę vſura fruentes, illi' exhortationẽ ſpectare, ſanctorũq; introitũ nõ alienum eſſe à corporis Domini participatione. Rom.8. Luc.16.

His oſtenſis rebus concludo, ſacrificium eſſe nobis ad ſalutem neceſſarium, & tranſſubſtantiationis religionem nõ minùs ab antiquis excultam fuiſſe, quàm oblationis religio fuerit exculta: Vtrunq; enim vnum opus eſſe ac myſterium demonſtratum eſt. Præterea nullam corporis Chriſti in cœna fieri poſſe communionem, quin ante cœnam ſacrificium peractum ſit. Nam cœna nihil aliud eſt quàm de agno immolato conuiuium. Deniq; errare quibus Miſſæ priuatæ conſideratio

venerit in mentem, neque abesse ab hæresis suspicione, qui suum animum hac opinione contaminauerint. Missa enim sacrificium est nó communionis actio; quàmuis Missę anne xa sit ex Dei præcepto communio: Sacrificiú verò passio Christi est, quod offerimus. Passionem autem nulla ratione priuatum dici posse sacrificium palam est; quàmuis pro priuatis & peccatis & personis adhibeatur. Tandem quum, vt suprà demonstrauimus, panis noster in eam mutetur substantiã, quam obtulit & sacrificauit Dominus: quũq; idipsum comedamus quod ipse cum Apostolis comedit, vt inter nostrum illiusq; sacrificiũ, inter nostrum illiusq; cibum, discrimẽ nullum intercedat: Hoc nostrum sacrificium priuatũ dici non posse, quin Christi quoq; sacrificiũ hoc nominis sustineat: Sed nèc vitiari sacrificium conuiuarum raritate manifestum est; non enim à conuiuis, sed à Christo virtutem sacrificium suscipit. Agnusq; sacrificatus nó minùs integer ab vno sacrificulo, quàm à mille conuiuis absumitur. Hoc demonstrato, si pro viuis & mortuis, pro absentibus ac præsentibus, valuit à Christo peractum sacrificium: quia æternum est ac continuum, non potest virtus eius spatio temporis antiquari

Cypr. epi. 3. li. 2.

aut

grunt exolescere: quare hodie quoque pro viuis & mortuis, pro præsentibus ac absentib⁹, pro priuato & publico hoc ipsum adhiberi oportere secũdum Ecclesiæ sententiam, meum iudicium est. Sed nulla ratione in hanc contẽtionem descendimus: non enim æquũ est in quæstionem trahi nos de his rebus, quibus perpetua & continens fuerit nobis possessio: vt apud nostræ religionis apostatas, causam dicamus, à nobis huiusce religionis rationem expostentes, sed potiùs ab eis extorquendum est, vt suarum opinionum summa capita proponãt, vt decernat ecclesia quãtùm à catholica religione abhorreant: Hoc si fecerint, atque adhibita diligentia, producta capita fuerint excussa ac obseruata, inueniemus oĩm hęreticorum, quos hactenus nobis Satan exuscitauerit, ineptissimos esse Caluinenses ac ignorantissimos: hosque huc adigemus, vt blasphemiarum incredibilium stimulis se induant sua sophismata tueri conantes. Hoc facilè comperient, qui librum, quem his de rebus lingua Franca excudendum curamus, perlegerint.

Sed cauendum est ne in disquisitorum ac iudicum numerum lupi sub ouina pelle intromittantur: non enim rectum foret eorũ

iudicium,qui litem ſuam facerent : Arceri etiam ab eo numero cenſeo oportere, qui incerti ſunt animi.i. ea de re quæ in controuerſiam vocatur,dubitauerint, quos vt tepidos ex animo ſuo euomuit Dominus:Nã ea de re quis certò ſtatuere non poteſt,de qua dubitauerit,ſed q ſe ab hæreſis ſuſpicione integros caſtosque ſeruauerint,quos rectam fidem ſequi perſpectum eſt, his deferri de rebus controuerſis iudicium oportere puto:atque omnis vitandæ ſuſpicionis cauſa faciendum ſuadeo,vt quotquot in concilium admittentur: primùm fidei ſuæ teſtimonium publicum edant,ac profiteantur nullam ſe priuatam Miſſam,ſed omnes eſſe publicas agnoſcere,quocunque loco & à quibuſcunque ordinatis,ſecundum Eccleſiæ Catholicæ conſtitutiones ſacerdotibus offeratur.Nam ſacrificium Eccleſiæ quotidianum,eſſe corpus Domini certum eſt,quod in recentiũ peccatorum expiationem adhiberi oporteat,panemque & vinũ verè mutari, id eſt,tranſſubſtantiari,ſecundũ verbum Domini,Hoc eſt corpus meum,non in figuram,ſed in rem mactationis. Hoc qui facere tergiuerſatus ſit,à calidorum,id eſt fideliũ cõſortio,in tepidorũ aut frigidorũ claſſem releget,dubitationis aut abiurationis apud

Apoc.3.

pud calidos causam dicturus, ne duabus sellis sedeant, iudicium de summis rebus laturi.

Vbi ex angustijs priuati sacrificij falsò nuncupati euasisse me considerem, alijs difficultatibus exceptus, orationem extrahere coact⁹ sum: mihi Canõ noster obiectus est, quo scribitur Communicantes & memoriam pasßionis venerantes, demũ alio loco: Vnde & memores Domine nos serui tui offerimus maiestati tuæ. Attamen, inquiunt, quàm nis vnius non poßit esse communio, vnus tamen pro alijs & offerre & communicare à te affirmatᷣ: Hoc tormentũ ex officina nostra contortum validißimum esse videbatur: sed eorum quæ suprà docuimus, non meminerat, qui hac animum suũ difficultate conturbabat. Diximus nullum esse priuatum sacrificium, omniaq; quæ vbique conficiuntur, siue pacificorum hostia sit, siue pro populo, siue pro principe ac sacerdote, siue pro plebe, siue pro priuato fiat, vnum esse Iesu Christi sacrificium, illud ipsum dico, quod cum Apostolis sacrificabat ac comedebat Dominus, vt quod à singulari Cñi legato pficitur, etiamsi in hoĩs priuati vtilitatẽ pficiatur, publicũ esse nõ desinat: Hoc em̃ fit in communione sanctorum, & cum ijs ipsis Apostolis, vt hodie, nihil aliud facere sacrificulus videatur, quàm publicũ illud

Iesu Christi sacrificium sistere, vnde vnus in ecclesia communicans, ac offerens plurali numero communicantes & offerimus meritò pronuntiare possit. Præterea, certum est omne Christiani meritum, preces, bonumque opus, etsi horum priuata vtilitas ab ipso capit, tamen propter sanctorum communioné nó ita priuata vocari, quin & publica etiam dici possint, ne sanctorum communio dissolui videatur: quapropter in sanctorum communione communicantes dicitur vel ab vno sacrificulo. Nota quum sacerdos solus, communicantes & offerimus dixerit, Christi exemplũ ac præceptum habere, qui nos ita orare docuerit singulos vel in tectis nostris: Panem nostrum quotidianum da nobis, debita nostra dimitte, ne nos inducas in tentationem, libera nos à malo; quia vnius corporis membra sumus omnes, in eiusdé corporis vsum vnũ.

Quàmuis hæc à me demõstrent, non tamẽ inficiari volo, eo tépore Canoné factũ esse, quo ad cœnã vocati, plures q̃ hodie accederẽt: Iustin⁹ martyr Apologia secunda exponit die solis (qui à nobis dies Dominicus dicitur) oés Christianos ex oppidis agrisq; ad cómunioné conuenire solitos; & pacto sacro, eos oés de corpore & sanguine participare.

In fine.

Sed

Sed impietate contemptuq́ue religionis, ecclesiam inuadente, neglectā fuisse communionem: Verba Iustini subscripsimus. *Die, qui solis dicitur, omnes qui in oppidis & agris morantur, unum in locum conueniunt, commentariáque Apostolorum, uel Prophetarum scripta leguntur, quādiu hora patitur: deinde ubi is qui legit, destitit, is q̄ præest admonet & hortatur, ut ea quæ lecta sunt bona imitemur: tum surgimus omnes, ac comprecamur, conclusisq́; nostris precibus, panis iam (ut dixi) uinumq́; & aqua offeruntur, tumq́; is qui primum locum tenet eodem modo preces gratiarumq́; actionem, pro uirili mittit: populusq́; benedicit dicens, Amen: et ijs quæ cū gratiarum actione consecrata sunt, unusquisq́; participat, eadēq́; ad eos qui absint diaconis dantur perferēda.* Tū ecclesię vsus erat, vt septimo quoq; die, publicū de agno immolato fieret cōuiuium.

Sed è Luca discamus, an cœna propterea nō fieri debeat, sitq́ue nobis sacrificio supersedēdum, quòd inuitati ad conuiuium venire nolint, anq́ue conuiuarum infrequentia ac pigritia conuiuio iniuriam inferat, dignitatemq́ue detrahat: *Homo quidam fecit cœnam magnā, & uocauit multos, & misit seruum suum hora cœnæ, dicere inuitatis, ut uenirent: quia iā parata sunt omnia: & cœperunt simul omnes excusare, primus dixit ei, emi uillam & necesse habeo exire & uidere eam.* Capi. 14.

&c.

&c. Deinde & reuersus seruus nunciauit hæc Domino suo: Tunc iratus Paterfamilias dixit seruo suo: exi citò in plateas & uicos ciuitatis, & pauperes ac debiles & cæcos & claudos introduc huc: & ait seruus, Domine, factum est ut imperasti, & adhuc locus est: & ait Dominus seruo, exi in uias & sepes, & compelle intrare, ut impleatur domus mea: dico aũt uobis q̃ nemo uirorũ illorũ q uocati sunt gustabũt cœnam meam.

Non propterea à cœna supersedit Paterfamilias, quòd inuitati se excusarint: sed recusantes coëgit intrare, ac rebelles maledictione multauit: dico, inquit, quòd nemo illorũ gustabit cœnam meam: nec propter hominũ pigritiam, ac frigus, abroganda sunt sacrificia & cœna: nam ab vnico integrum conuiuium & sacrificium comedi poteſt. Neque etiã cœna ab inuitatis, sed ab inuitãte auctoritatẽ capit, nec, vt diximus, hominum socordia cœnæ debet esse præiudicio: sed compellendi sunt negligentes: alijs Dei maledictione pronunciata deterritis: Sed hæc de sacrificio cœnaque pro publico dicta sint.

Certũ est omnia legis sacrificiá, trãslato sacerdotio, in hoc nostrũ Iesu Christi sacrificiũ trãslata fuisse. Illorũ quædã fiebant pro populo, quædã ꝓ plebe, quædã pro priuato: item quædã ꝓ peccato, quædã laudis erant, quædã salu-

Leui. à. 1. vsq; ad 8. cap.

salutis & gratiarum actionis. Accedebat & holocaustum in Dei gloriam.

Eorũ quæ ꝓ peccato quædã manducabãtur à sacerdotib⁹:alia, quorũ sanguis illatus erat in sancta per Pontificẽ, corpora cremabãtur extra castra,q̃ oĩa in vnicũ Iesu Christi sacrificiũ desiuerũt & cõsummata sunt. Pro priuato cuiusquã peccato,aries offerebatur: quũ in ceremonias peccatũ erat: si priùs luisset peccator pro dãno dato,preciũ,quinta parte sup iustã ęstimationẽ addita. Hęc etiã species expiationis ad eos trãsijt,q̃ p ignorantiã,vel volentes ac scientes in proximum peccauerant. Leuit. 5.

Hæc verba sunt legis: *Anima si præuaricãs ceremonias, per errorem in his quæ Domino sunt sanctificata peccauerit, offeret pro delicto suo arietem immaculatum de gregibus, qui emi potest duobus siclis iuxta pondus sanctuarij, ipsumq́; quod intulit damni restituet, & quintam partem ponet supra, tradens sacerdoti, qui rogabit pro eo offerens arietem, & dimittetur ei.*

Anima quæ peccauerit per ignorantiam, feceritque unum de his quæ lege Domini prohibentur, & peccati rea intellexerit iniquitatem suam, offeret arietem immaculatum de gregibus sacerdoti, iuxta mensuram æstimationémque peccati, qui orabit pro eo, quia insciens fecerit, & dimittetur ei,

quia

quia per errorem deliquit Domino.

Leuit. 6. Loquutusq; est Dominus ad Moysen, dicens: *Anima quæ peccauerit, & contempto Domino negauerit proximo suo depositum, quod fidei eius creditum fuerat, uel is aliquid extorserit, aut calumniam fecerit, siue rem perditam inuenerit, et inficians insuper peierauerit, & quodlibet aliud ex pluribus fecerit, in quibus solent peccare homines, conuicta delicti reddat omnia quæ per fraudem uoluit obtinere integra, & quintam insuper partem Domino, cui damnum intulerat: Pro peccato autem suo offerat arietem immaculatum de grege, & dabit tum sacerdoti iuxta æstimationem mensuramq; delicti, qui rogabit pro eo coram Domino, & dimittetur ei pro singulis quæ faciendo peccauerit.*

Paulò pòst. *Ista est lex hostiæ pro peccato, in loco ubi offertur holocaustũ immolabitur corã Domino, quia sanctum sanctorum est: sacerdos qui offeret comedet eum in loco sancto in atrio tabernaculi: quicquid tetigerit carnes eius sanctificabitur: Omnis masculus de genere sacerdotali uescetur de carnibus eius quia sanctum sanctorum est.*

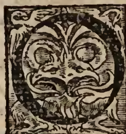
Hęc illis in figura contingebant, quæ nos in veritate consequimur: atque erant instructioni, quomodo si peccato contaminati fuerimus, remissionem assequamur: vt non sola cordis contritione, fideq; mundemur; sed

post

post peccati confessionem damno præstito, pro culpa sacrificium adhibeatur. Nam arietis loco nobis est corpus Domini: sanctū sanctorum pro peccatis nostris semel oblatum, cuius qui carnē tetigerit, sanctificetur, cuiusq; virtus perpetua ac cōtinua est, & quia rursus offerri non potest, in id quod semel obtulit Christus, eius beneficio ad legati sui preces, munus nostrum immutatur. Pro priuato peccato oblatum sacrificium eodem die, quo facta fuerat oblatio in loco sancto manducabatur, & quia integer aries ab vno sacrificulo comedi non poterat, alij sacerdotalis generis ad conuiuium inuitabantur: nec ad conuiuium admitti poterat is, cuiꝰ erat munus: Hęc sacrificij species, cū ea conferri potest Missa, quam falsò nomine priuatam vocant aduersarij: In Missę autem mādducatione alij sacerdotalis generis non accersunt, quia ab vno sacrificulo hostia potest vno die integra comedi.

Aliorū sacrificiorum vt pacificorū quę in hoc nostrū translata sunt ratio non mihi esse videt̄ pręsētis occasionis: qui de his volet cognoscere, legat Philonem de victimis, intelligat solum hoc nostrum, omnium sacrificiorum cuiusq; generis locum obtinere, & à nobis eorum loco adhiberi posse ac debere.

DE CALVINIANÆ veritatis cum ſuo ſacramẽto coniunctione, & de ſacramento ipſo.

OBiecit mihi doctus quidam Caluiniſta, non ſine maxima Caluini iniuria, à me huic imponi panem nudum in cœna manducari, cui tamen pani veritatem coniũctã eſſe omnibus locis Caluinus prædicet, eamq́; quã figurat ſacramentum veritatem, impleri panis manducatione: præterea panẽ communẽ dici non debere, qui vſu à reliquis panibus differat. Sed magiſtri ſui ſententiã parũ perſpectã habuiſſe viſus eſt, hæc obijciens: Hoc examinabimus. Primùm imponi à me nõ poteſt, quòd Caluinus ſua ſponte doceat, nullã eſſe pani virtutem, aut corporis diuini prȩſentiã, ne in adorationem panis, animum proclinẽt cõmunicantes. De pane puro nõ minùs perſpicua eius eſſe debet ſententia, qui omnem conſecrationis rationem quaſi incantaméta magica reijciat: negetq́; in panis mutationẽ, aut ſanctificationem, adhibitam à Domino fuiſſe

fuisse benedictionem, & gratiarum actionẽ, sed ideò dici sanctũ, quòd in alium vsum insumatur, quàm communis, id est, vt spiritualem animę nostrę cibum significet. Hanc esse, Caluini doctrinam, nemo Caluinista doctus inficiabitur: Nunc ergo mihi superest demõstrandum, nec veritatem pani coniunctã esse, nec impleri quod figuret panis huius mãducatione. Hoc erit explicatu facilius si Caluinus doceat, quid sit veritas. Hãc ego Christũ esse contẽdo, hoc auctore dicẽte, Ego sũ via, veritas & vita: Christus ergo si pani vsu solo à communibus dissimili coniunct⁹ est, quęro quomodo fiat hæc coniũctio, per accidẽs an per essentiam? Si per essentiã, eucharistia non erit panis, sed corp⁹ Domini, sub panis specie: si per accidens, armis instructus Caluinianis quęrã, qua virtute fiet hoc miraculũ, vt è cœlis, fide sola Caluini interiecta, in panẽ Christus illabatur, vt se pani nulla virtute prędito immisceat ac coniungat? cur ne VVestphalo Caluinus non assentiat, Christum impanari? Quòd si christũ cœlis nõ emigrare dicat Caluin⁹, quomodo cũ pane, tãta loci intercapedine, christũ verè cõiũgi profiteť? Hoc mihi est q̃ trãssubstãtiationis miraculũ multò mirabilius: Si, ne huc Caluinus incidat, neget Chri

ſtum veritatē eſſe pani coniunctam, ſed conſictas à ſe promiſſiones veritatem eſſe putet: rurſus coniunctionis modum & rationem ſciſcitabor. Præterea oſtendam tum falſò panem vocari corpus Domini per metonymiam: is enim erit promiſſiones, quas manducando Caluinus aſſequitur, vt ſe fefellerint Euangeliſtę dicentes, Hoc eſt corpus meum: debuerunt enim dicere, hę ſunt fœderis mei promiſſiones: Nam ſecundum Caluinum, quę veritas pani coniuncta eſt, huius figura eſt ipſe panis, nomenq; obtinet per metonymiam ipſaq; impletur veritas panis manducatione. Caluini verba ſubſcribem': Implet (inquit) quod à ſacramento figuratur, quum fide panem manducamus: tum enim ſimus meriti paſſionis Chriſti, ex eius pollicitatione, participes. Non ergo Caluine pane figuratur corpus, ſed nos eſſe meriti participes, panis figura eſt, ex quo perſpicuum eſt, pani, participationis meriti nomen, non ipſius corporis per metonymiam tribui oportere. Attamen ſi ita habet, ab anima tua non manducaretur caro Chriſti, vel ſpiritualiter, manducata veritate: ſed quæ ex carne ſunt promiſſiones manducarentur. Hæque verè eſſent cibus & potus, non ipſa caro.

Reſpon-

Respondit tandẽ Caluinista, corpus Christi pani nó esse coniunctũ: sed huius manducationi, quia simul anima fit Christi particeps, vbi corpus panem Christo vacuũ manducauerit: ideoq; mãducationi coniũctũ dici: sed hęc dicens non sentit se panis sui negare sacramẽtum: & manducationi tribui debere, quod pani attribuerat, statuẽs veritatẽ mãducationis esse corporis participationẽ non corpus, quis autem hanc verborum feret illusionem, vt panis manducatio sacramẽtum ac figura participationis aut corporis, cuius est participatio, esse dicatur? quorsum hæc verba, Hoc est corpus meum? Panis manducatio corpus esse potiùs debuisset.

Hactenus (inquit) panis figura est corporis, quòd ab ipsius esu doceamur, quam vim habet panis nutriendis corporibus, eandem habere corpus Domini ad alendas spiritualiter animas: alioqui scimus panẽ corporis figurã esse non posse: Sed Caluine, eatenus carnes quæq;, pisces, ac legumina esse corpus Domini cõfiteri debeo, nec opus est sacramẽto ac benedictione, vt p metonymiã euadãt in corpus Domini: nam natura eorũ est, vt nutriant corpus, sicut animã tuam nutriri credis. Ab hac tua contẽplatione me abducit verbũ Domi-

 ni,

ni,non solùm enim dixit:Hoc est corpus meum:sed,quod pro vobis dat:vt rectè figurari nõ potuerit corpus,quum hęc simul adiecta qualitas, in figura comprehensa sit. At panis tui natura hanc vim non habet,vt Christi passionem tibi figuret:natura enim panis est impatibilis,quę agni naturã patibilem mortéq; figurare nequeat:Hoc cùm ita habeat,necessariò à figuræ cogitatione debet animus noster abstinere, & ad veritatis fidẽ traduci. Si dixisses, quã vim habet panis nutriendis corporib. hanc habet Christi mors,ad homines redimẽdos sub peccato venũdatos,ferri posset tua speculatio:sed hoc ad tuã metonymiam nihil attinet, ab hac enim prorsus alienũ est atq; indignum Caluini ingenio.

Nunc ad sacramenti tui cõplementũ transibimus:Impletur(inquis)sacramẽtũ,quũ fide panẽ mãducamus,quia promissiones assequimur. Vidẽdũ ergo e.t,quid sit figurę implemẽtũ.Mea sentẽtia est,vt figurę impletio non aliò respiciat, quàm vt è figura fiat veritas,tũq; veritatis pręsentia,figurã extinguat: Verbi gratia,cùm panis mẽsæ sacrę apponit, veterũ iudicio ant typõ est, non figura:quũ ergo explet antitypon cõsecratione, ex exẽplari fit diuinũ corpus:sic si panis secundum

Caluinum

Caluinum Christi corporis figura sit, & hæc impleat, è pane fit corp', figuraq; esse desinit.

Hęc audiens Caluinista respondit, huc nõ pertinere figurę complementum, vt è figura fiat corpus, sed quia fide panem mãducando simus ex diuina pollicitatione meriti passionis participes: impleri dicitur ꝙ figurat sacramentũ. Ita habeat, fieri igitur meriti participem veritas est quæ pane figuratur. Hæc aũt si impleatur, è pane fiet meriti participatio, panisq; esse desinet, sed quũ ita fuerit quũq; panis nõ sit figura corporis, sed participationis, panis est participatio per Caluinianam metonymiam, non corpus, atq; perperam locuti sunt Euangelistæ dicentes, Hoc est corpus meũ, debebant enim potiùs dicere, Hoc est, corporis mei participatio.

Quòd si Caluinus nolit ampliùs, suã veritatem à pane figuratã, ad meriti participationem contrahere, sed hanc ipse referat ad edẽtis animę vtilitatem, quatęnus panis spiritualem animæ cibum referat, mirum est vnũ terminum in disiunctis, actiuè simul & passiuè figurare, vt tam Christum nutriẽtem panis, quàm animã nutritã figurauerit, etsi dictum est, Hoc est corpus meum quod pro vobis datur. Prętera ĩperfecta est Caluini similitudo

 dicen-

dicentis, eam vim habere Christum nutriendis animabus, quam habeat panis ad corpora nutrienda: nam panis, in corporis substantiã manducatus conuertitur. Christus verò incorruptibilis, ac inconuertibilis, in animæ substantiam conuerti non potest: sed animã potiùs in carnem conuerteret, eamque membrum corporis faceret: nam corpora nostra carne Christi nutrita, in membum eius euadunt. Has ob res, illæ Caluini commentationes, ceu fatua deliramenta à me reiecta sunt.

Vt propositum absoluamus, ad sacramenti Caluiniani explicationem trãsibimus: Hactenus intelligere non potui, quid illi sacramenti nomine intelligant: Petrus Martyr panis naturam & substantiam, seorsum à specie sacramentum esse docet. Caluinus cõtrà cœnam sacramentum esse non panem, omnibus locis ingerit: quàmuis ab ecclesiæ incunabulis sacramentum corporis dicta sit eucharistia, constans panis specie & Christi corpore, duabus rebus consistente, terrena & cælesti, vt si vna earum à sacramento subducta sit, nõ possit sacramentum subsistere: Præterea nullum esse natura sacramentum, sed omnia verbo Dei confici, ab ecclesia traditum est.

Videamus ergo an natura panis inuisibilis,

citra

citra speciē, sacramentum esse posſit. Auguſt. cuius auctoritate Caluiniſtæ nos oppugnāt, auctor eſt euchariſtiam duobus conſtare & cōfici, specie panis viſibili, & carne & ſanguine Ieſu Chriſti inuiſibili: ſi conficitur, nó habet à natura vt ſit sacramētum: ſi conſtet ſpecie, hæc ſpecies à natura inuiſibili ſecluſa deſtruet ſacramentum. Sed ſi Martyri donem⁹ vt panis natura inuiſibilis, ſit ſacramentum, cuius rei ſacramentum eſſe audiemus? ſuíne ſibi panis erit ſacramentum, an alterius à ſe rei ſacramentum erit? Chriſti, inquit, alterius à ſe rei ſacramentum eſt: quia ſignificat facultatem nutriendi talem eſſe corpori diuino, qualem habeat panis: hoc excepto, quòd corpus Chriſti animas nutrit ſpiritualiter per fidem: panis autem corpora nutrit eorum etiā qui fide careant. Ergo Martyr ſignificatione tenus tibi panis eſt ſacramentum, non natura, quòd ſi eā opinionē depoſueris, ſacramen tum eſſe deſinet, atque in opinione tua facultas eſt ſacramenti.

Præterea tuus Auguſt. ne falleris, delirabat dicēs, ſacramentū euchariſtiæ cōſtare ſpecie viſibili & carne inuiſibili, quia tuo iudicio, caro Chriſti inuiſibilis, extra ſacramentū eſt, & ab ipſo aliena; quod autem abeſt, atque di-

uersum est à pane, quomodo eo ipso constabit ipse panis? si eo constat, eo perficitur, vt non posit aliter subsistere. Sed quis tibi credet naturam panis, quæ tuo iudicio est inuisibilis & incomposita, in sacramentum transire, quum esse non posit sacramentum, nisi sit visibile & compositum.

Denique quis tibi credet naturam panis à reliquis panibus vsu solo distantem, esse nobis carnis diuinæ figuram, nisi hęc caro, à reliquis, vsu item, non natura diuinitatis differre ostendatur, vt Ebioneis gratam operam nauemus.

Quia tecum hac in re non possum consentire, ad Caluinum me recipiam, vt intelligam, an cœna sacramentum sit: omnibus ferè locis sacramentum inquit cœnæ Domini. Hæc mihi noua est doctrina, nouis ehunciata verbis: Inauditumque huc vsque est cœnam sacramentum appellari: sed vt assequamur an ita nuncupari posit, despiciendū est, quid sit cœna, demum cuius rei sacramentū esset, nam (vt diximus) sui sibi sacramentum esse non poterit: sed si hæc propriam significationem retineat, conuiuium est, aut manducatio, non hostia, cuius hostiæ conuiuium cœnam esse docuit ecclesia: Cur ergo mandu

catio

catio quæ actu constat, quæue motus est manducantis non substantia manducata, sacramentum sit, animo non comprehendo: quod si manducationem sumpserit Caluinus per suam metonymiam, pro re cuius est manducatio, huc incidet, vt panem sacramentum esse profiteatur, quod Martyri negauimus.

Sed nullũ est sacramentũ quin sub aliena specie diuini cõtegat aliquid: eucharistia nr̃a huius rei certissimũ nobis est testimonium: Hęc em̃ est diuina substãtia sub panis specie, & ideo dicit̃ sacramentũ, quod adhibita cõsecratione fiat trãssubstãtiationis miraculũ: sed in panis Caluiniani manducatione, quid reconditum est sacramẽti? Septẽ sacramenta nobis tradidit ecclesia, quorũ sex actione definita sunt, vnumq; agitur in eis, aliud intelligit̃: vt aqua pura lauatur corpus, spiritu abluitur anima. At eucharistia, corporis sacramẽtũ est, nõ actionis, & quod agit̃, hoc creditur: fit em̃ verbis consecratio, ac panis mutatio, hoc credit̃: sed vnũ videt̃, aliud esse creditur, panis videt̃ effigies, nõ tamen panis est, sed diuinum corpus. In baptismo verò videtur aqua, aqua esse credit̃, & est: videtur lauatio, est, & creditur. Hac ex re fallit̃ Caluin⁹ docẽs ab impio eucharistiã, id est, sacramentum manducari, & non rẽ siue substantiã eucharistiæ: alioqui species

ſine ſubiecto manducaretur : quàmuis aqua tingi poſsit impius & non re ſacramenti, id eſt, ſpiritu: nam etſi inæquali ſorte mãducatur ab impio, id tamen re ipſa manducat impius, quod fidelis.

At, inquit, quum à tuo corpore manducatur euchariſtia, alitur & anima: Vnum ergo agitur, aliud creditur, vti de baptiſmo docuiſti: ſed à ſacramenti, effectione ad gratiæ ſuſceptionem transferimur, vna actione fit baptiſmi ſacramentum, ſimul & gratia ſpiritualis tribuitur: ea autem actione qua corporis efficitur ſacramentum, cõmunionis gratia non confertur: nam conſecratione fit tranſſubſtantiationis miraculum: manducatione corporis accipitur cõmunionis gratia, vt ſine manducatione ſacramentum perfectum ſit, quàmuis ſine ablutione exiſtere nequeat baptiſmi ſacramentum. Præterea ſacramentum euchariſtiæ (vt diximus) corporeum eſt, corpus & animam nutriens: baptiſmus autem, ſpirituale, id eſt, actionis eſt ſacramentum, vt ſolam ſpiritus gratiam afferat: corporis verò manducatione, non ſolus ſuſcipitur ſpiritus, ſed corpus ipſum, eaque quæ ad corpus attinent. Ex quibus rebus comperi doctri-

ctrinam Caluinianam, meras esse nugas, & personata sophismata, quibus nobis illudat: eumque quum nouam sacramenti rationem nobis ingerit, sacramenti religionem penitùs abolere.

FINIS.

TYPIS
Godefridi Ceruicorni.
1563.

uersum est à pane, quomodo eo ipso constabit ipse panis? si eo constat, eo perficitur, vt non posit aliter subsistere. Sed quis tibi credet naturam panis, quæ tuo iudicio est inuisibilis & incomposita, in sacramentum transire, quum esse non posit sacramentum, nisi sit visibile & compositum.

Denique quis tibi credet naturam panis à reliquis panibus vsu solo distantem, esse nobis carnis diuinæ figuram, nisi hęc caro, à reliquis, vsu item, non natura diuinitatis differre ostendatur, vt Ebioneis gratam operam nauemus.

Quia tecum hac in re non possum consentire, ad Caluinum me recipiam, vt intelligam, an cœna sacramentum sit: omnibus ferè locis sacramentum inquit cœnæ Domini. Hæc mihi noua est doctrina, nouis ebunciata verbis: Inauditumque huc vsque est cœnam sacramentum appellari: sed vt assequamur an ita nuncupari posit, despiciendū est, quid sit cœna, demum cuius rei sacramentū esset, nam (vt diximus) sui sibi sacramentum esse non poterit: sed si hæc propriam significationem retineat, conuiuium est, aut manducatio, non hostia, cuius hostiæ conuiuium cœnam esse docuit ecclesia: Cur ergo mandu

catio

catio quæ actu constat, quæúe motus est manducantis non substantia manducata, sacramentum sit, animo non comprehendo: quod si manducationem sumpserit Caluinus per suam metonymiam, pro re cuius est manducatio, huc incidet, vt panem sacramentum esse profiteatur, quod Martyri negauimus.

Sed nullũ est sacramentũ quin sub aliena specie diuini cõtegat aliquid: eucharistia nr̃a huius rei certissimũ nobis est testimonium: Hęc em̃ est diuina substãtia sub panis specie, & ideo dicit̃ sacramentũ, quod adhibita cõsecratione fiat trãssubstãtiationis miraculũ: sed in panis Caluiniani manducatione, quid reconditum est sacramẽti? Septẽ sacramenta nobis tradidit ecclesia, quorũ sex actione definita sunt, vnumq; agitur in eis, aliud intelligit̃: vt aqua pura lauatur corpus, spiritu abluitur anima. At eucharistia, corporis sacramẽtũ est, nõ actionis, & quod agit̃, hoc creditur: fit em̃ verbis consecratio, ac panis mutatio, hoc credit̃: sed vnũ videt̃, aliud esse creditur, panis videt̃ effigies, nõ tamen panis est, sed diuinum corpus. In baptismo verò videtur aqua, aqua esse credit̃, & est: videtur lauatio, est, & creditur. Hac ex re fallit̃ Caluinus docẽs ab impio eucharistiã, id est, sacramentum manducari, & non rẽ siue substantiã eucharistiæ: alioqui species

ſine ſubiecto manducaretur : quàmuis aqua tingi poſsit impius & non re ſacramenti, id eſt, ſpiritu: nam etſi inæquali ſorte mãducatur ab impio, id tamen re ipſa manducat impius, quod fidelis.

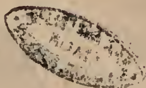
At, inquit, quum à tuo corpore manducatur euchariſtia, alitur & anima: Vnum ergo agitur, aliud creditur, vti de baptiſmo docuiſti: ſed à ſacramenti, effectione ad gratiæ ſuſceptionem transferimur, vna actione fit baptiſmi ſacramentum, ſimul & gratia ſpiritualis tribuitur: ea autem actione qua corporis efficitur ſacramentum, cõmunionis gratia non confertur: nam conſecratione fit tranſſubſtantiationis miraculum: manducatione corporis accipitur cõmunionis gratia, vt ſine manducatione ſacramentum perfectum ſit, quàmuis ſine ablutione exiſtere nequeat baptiſmi ſacramentum. Præterea ſacramentum euchariſtiæ (vt diximus) corporeum eſt, corpus & animam nutriens : baptiſmus autem, ſpirituale, id eſt, actionis eſt ſacramentum, vt ſolam ſpiritus gratiam afferat: corporis verò manducatione, non ſolus ſuſcipitur ſpiritus, ſed corpus ipſum, eaque quæ ad corpus attinent. Ex quibus rebus comperi do-

ctri-

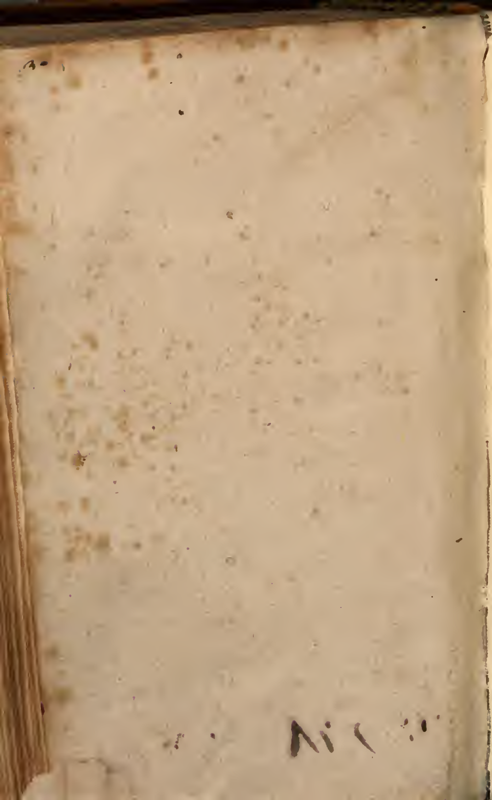
ctrinam Caluinianam, meras esse nugas, & personata sophismata, quibus nobis illudat: eumque quum nouam sacramenti rationem nobis ingerit, sacramenti religionem penitùs abolere.

FINIS.

TYPIS
Godefridi Ceruicorni.
1563.

308

L. GOTTSCHER
1972

